

КАРПАТОРУССКИЙ КАЛЕНДАРЬ ЛЕМКО-СОЮЗА

44

НА ГОД 1971

ГОД ИЗДАНИЯ 46-Й

ПОД РЕДАКЦИЕЙ
СТЕФАНА МИХ. КИЧУРЫ И ТЕОДОРА ДОКЛ

КАЛЕНДАРНУ ЧАСТЬ СОСТАВИЛ СТЕФАН КЕКЛЯК

ПЕЧАТНИК АНДРЕЙ ЦИСЛЯК

ЦІНА \$2.00

ПЕЧАТАНО В ТИПОГРАФИИ ЛЕМКО-СОЮЗА
В ЮНКЕРС, НЬЮ ЙОРК

LEMKO ASSOCIATION OF THE UNITED STATES & CANADA

556 Yonkers Avenue

Yonkers, N. Y. 10704

НОВЫЙ УРЯД ЛЕМКО-СОЮЗА ВЫБРАННЫЙ НА 25-ОМ ЮБИЛЕЙНОМ С'ІЗДІ

ГОЛОВНЕ ПРАВЛЕНИЕ ЛЕМКО-СОЮЗА

Тимко Фешица, Предсідатель, Юнкерс, Н. Й.
Ольга Єдинак, Містопредс., Юнкерс, Н. Й.
Иван Адамяк, Ген. Секретар, Миддл Вилидж, Л. Ай., Н. Й.
Максим Новак Рек. Секретар, Юнкерс, Н. Й.
Матвей Мадзік, Кассир, Ансония, Конн.

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТ ЛЕМКО-СОЮЗА

Теодор Рудавский, Линден, Н. Дж.
Николай Цисляк, Юнкерс, Н. Й.
Иван Порада, Линдгуст, Н. Дж.
Иван Чергоняк, Джерси Сити, Н. Дж.
Йосиф Дзямба, Кливланд, Огайо
Петро Корба, Юнкерс, Н. Й.
Йосиф Ядловский, Линден, Н. Дж.
Йосиф Мурянка, Юнкерс, Н. Й.
Елена Шкирпан, Стамфорд Конн.
Николай Барановский, Шелтон, Конн.

ЗАСТУПНИКИ Ц. К. ЛЕМКО-СОЮЗА

Стефан М. Кичура, Юнкерс, Н. Й.
Елена Свантко, Ансония, Конн.

КОНТРОЛЬНА КОМИССИЯ ЛЕМКО-СОЮЗА

Иван Головач, Фріголд, Н. Дж.
Иван Потоцкий, Пассайк, Н. Дж.
Иван Семаницкий, Ансония, Конн.

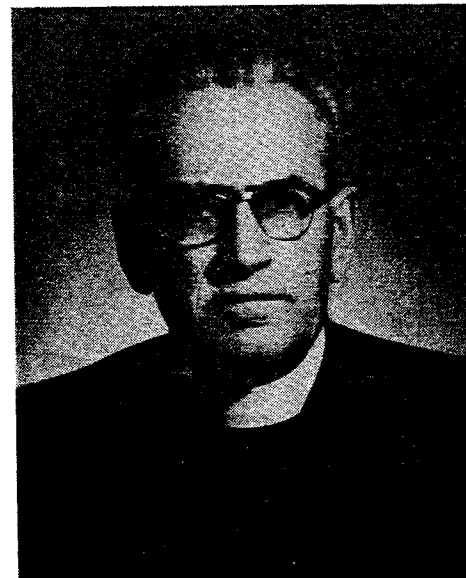
ОРГАНИЗАТОРЫ МОЛОДЕЖНЫХ КЛУБОВ

Йосиф В. Андраши, Ериджпорт, Конн.
Елейн Завойский, Линден, Н. Дж.
Алекс Ван, Юнкерс, Н. Й.

РЕДАКТОР ГАЗЕТЫ "КАРПАТСКА РУСЬ", КАЛЕНДАРЯ И ДРУГОЙ ЛИТЕРАТУРЫ ЛЕМКО-СОЮЗА

Стефан Михайлович Кичура, Юнкерс, Н. Й.

НАШ ИСТОРИК

о. Иоанн Полянский (И. Ф. Лемкин)
автор "Истории Лемковины"

ЯНВАРЬ — 1971 — JANUARY

н. ст.	с. ст.	ден	РУССКЫ СВЯТА И СВЯТЫ
1	19	П	New Year 1971. Муч. Бонифатия
2	20	С	Предпраздненство Різдва Христового и свщм. Игнатия
3	21	Н	(29 по Сош. св. Духа). Нед. св. Отців, Мучениці Юлианы
4	22	П	Великомучениці Анастасии
5	23	В	10 мучеників в Крті
6	24	С	Навечерие Рождества (Різдва) Христового (Велия)
7	25	Ч	Рождество (Різдо) Христово
8	26	П	Собер Пресвятой Богородиці
9	27	С	Первомученика Архидиякона Стефана
10	28	Н	(30 по Сош. св. Духа). Мучеників в Никомидии
11	29	П	Дітей убитых в Вифлеемі
12	30	В	Мучениці Анисии
13	31	С	Отдана Попразд. Різдва Христового, Преподоб. Меланни
14	1	Ч	Русский Новый Год. Обрізание Г. Н. І. Х. и св. Василия Вел.
15	2	П	Преподобного Сильвестра Печерского и предпраздв. Богоявления
16	3	С	Пророка Малагия и мученика Гордия
17	4	Н	(31 по Сош. св. Духа). Собор 70 апостолів и прп. Геоктиста
18	5	П	Навечерие Богоявления, и муч. Теотемптамта и Тенесии
19	6	В	Богоявление Господне
20	7	С	Собор св. Иоанна Предтечы
21	8	Ч	Преподобных Григория и Емилия и прп. Доминики
22	9	П	Мученика Полиевкта воина, прп. Евстратия
23	10	С	Преподобного Григория и Епископа Доментияна
24	11	Н	(32 по Сош. св. Духа). Преподобного Тесдозия
25	12	П	Мучениці Татиянны и преподобной Евпраксии
26	13	В	Мучеників Ермога и Стратоника
27	14	С	Отдана Попразденства Богоявления и Преп. Муч. в Синаю и Гайті
28	15	Ч	Преподобных Павла и Иоанна
29	16	П	Поклон оковам св. Апостола Петра
30	17	С	Преподобного Антония Великого
31	18	Н	(33 по Сош. св. Духа). Св. Атаназия и Кирилла еп.

ЗАПИСКИ:

ФЕВРАЛЬ — 1971 — FEBRUARY

н. ст.	с. ст.	ден	РУССКЫ СВЯТА И СВЯТЫ
1	19	П	Преподобн. Макария Египетского
2	20	В	Преподобн. Евтимия Великого
3	21	С	Преподобн. Максима Исповідника
4	22	Ч	Апостола Тимотея и преподоб. муч. Анастасия
5	23	П	Священномученика Климента
6	24	С	Преподобной Ксении
7	25	Н	(34 по Сош. св. Духа), Мытаря и Фарисея, Св. Григория богосл.
8	26	П	Преподобного Ксенофонта и родины його
9	27	В	Перенесения мошей св. Иоанна Златоустого
10	28	С	Преподобного Ефрема
11	29	Ч	Перенесения мошей священномуч. Игнатия
12	30	П	Трьох Святителей, Св. Вас. Григория и Иоанна
13	31	С	Кира и Иоанна безсребренників и лікарів
14	1	Н	(35 по Сош. св. Духа). Нед. Блудного Сына
15	2	П	Стрітение Господне
16	3	В	Праведных Симеона и Анны пророчиці
17	4	С	Преп. Исидора
18	5	Ч	Мучениці Агафии
19	6	П	Преподобно Вукола
20	7	С	Преподобных Партемия и Луки
21	8	Н	(36 по Сош. св. Духа). Неділя Мясопустна (Пророка Захария)
22	9	П	Отдана Попразденства Стрітения и муч. Никифора
23	10	В	Мученика Харалампия
24	11	С	Священномученика Власия
25	12	Ч	Св. Мелетия Епископа
26	13	П	Преподобного Мартияна
27	14	С	Преподобного Аксентия
28	15	Н	(37 по С.) Неділя Сиропустна, Апостола Онисима

ЗАПИСКИ

МАРТ — 1971 — MARCH

н. ст.	ден	с. ст.	РУССКЫ СВЯТА И СВЯТЫ
1	16	П	Муч. Памфила, Валента, Павла и прочих
2	17	В	Вмуч. Теодора Тирона
3	18	С	Св. Агапита еп. Синадвского, упокоения Космы преподобного
4	19	Ч	Апостола Архипа
5	20	П	Преподобн. Льва еп. Катани
6	21	С	Преподобн. Тимофея и св. Австатия, апостола еп.
7	22	Н	Перша неділя Великого Поста, найдена мошей св. Евгении
8	23	П	Священномуч. Поликарпа
9	24	В	Найдена Головы Предтечы Иоанна Крестителя
10	25	С	Св. Тарасия архиепископа
11	26	Ч	Св. Порфирия архиепископа
12	27	П	Преподобн. Прокопия исповідк.
13	28	С	Преподобн. Василия исповідн.
14	1	Н	Друга неділя Вел. Поста. Преподобн. муч. Евдокии
15	2	П	Свящ. муч. Теодота
16	3	В	Муч. Евтропия и прочих з ним.
17	4	С	Преподобн. Гарасима
18	5	Ч	Муч. Конона
19	6	П	42 муч. в Аморин
20	7	С	Свящмуч. Василия и прочих
21	8	Н	Третя неділя Вел. Поста. Преподобного еп. Теофилякта
22	9	П	40 мучеників в Севастии
23	10	В	Муч. Кондрата и прч.
24	11	С	Св. Софрония, патр. Ерусалимского
25	12	Ч	Прп. Теофана исп. и св. Григория папы
26	13	П	Перенесение мошей св. Никифора, патр.
27	14	С	Пр. Венедикта
28	15	Н	Четверта нед. Вел. Поста. Муч. Агапия и проч.
29	16	П	Муч. Савина и Юлияна
30	17	В	Прп. Алексия чоловіка божого
31	18	С	Св. Кирилла архиеп. Ерусалимского

ЗАПИСКИ:

АПРІЛЬ — 1971 — APRIL

н. ст.	с. ст.	ден	РУССКЫ СВЯТА И СВЯТЫ
1	19	Ч	Мучеников Хризанта и Дарии
2	20	П	Преподобн. мучеников в монастырі св. Саввы
3	21	С	Преподобн. Якова еп. и испов.
4	22	Н	Неділя пята Вел. Поста. Свящмуч. Василия
5	23	П	Преподобн. муч. Никона и 200 учеников його
6	24	В	Предпразденство Благовіщення, Преп. Захария и Якова
7	25	С	Благовіщення Пресвятой Богородицы
8	26	Ч	Отдана Попарзденства Благовішания, и Собор Арх. Гвринла.
9	27	П	Преподобн. Матроны
10	28	С	Прп. Ильярнона новгородского и Стефана Чудотворца
11	29	Н	Квітна неділя, торжеств. вїзд И. Х. до Єрусалима
12	30	П	Великий понеділок, преп. Иоанна листвичника
13	31	В	Великий вторник, преподобн. Игнатия
14	1	С	Велика серела, преподобн. Марии египтянки
15	2	Ч	Страсти Господа и Спаса Нашого Иисуса Христа, преп. Тита
16	3	П	Велика Пятница, преподобн. Никиты испов.
17	4	С	Велика суббота, преп. Йосифа, Георгия и Платона
18	5	Н	Воскресение и С. Н. И. Х. Христос Воскрес
19	6	П	Світлый або Великодний Понеділок
20	7	В	Світлый або Великий вівторок
21	8	С	Апост. Иродиона, Агаева, Руфа и проч.
22	9	Ч	Муч. Евсихия
23	10	П	Муч. Терентия и проч.
24	11	С	Свящмуч. Антипы
25	12	Н	Неділя Томина, преп. Василия еп. и исповідн.
26	13	П	Свящмуч. Артемона
27	14	В	Мартина исповідн., папы римского
28	15	С	Апостола Аристарха и проч.
29	16	Ч	Мучениц Агафии, Ирины и Хиопии
30	17	П	Преподобн. Симеона и Акакия

ЗАПИСКИ:

МАЙ — 1971 — MAY

н. ст.	с. ст.	ден	РУССКЫ СВЯТА И СВЯТЫ
1	18	С	Преп. Иоанна Декапол.
2	19	Н	2 неділя жен мироносиц, прп. Иоанна Старопец.
3	20	П	Прп. Теодора Гріх.
4	21	В	Свщм. Януария и порч. свщм. Нодора
5	22	С	Преп. Теодора и Виталия монаха
6	23	Ч	Великомученика Георгия (Юрия)
7	24	П	Муч. Саввы
8	25	С	Апостола Марка Евангелиста
9	26	Н	3 Неділя розслабленного. Свщм. Василия
10	27	П	Свщм. Симеона
11	28	В	Ап. Ясона и Максима и проч. м.
12	29	С	Девят муч. в Кизиці и прп. Мемкона
13	30	Ч	Апостола Якова
14	1	П	Еремии пророка
15	2	С	Св. Анастасия архиеп.
16	3	Н	4 Неділя про Самарянку, прп. Теодозия Печерского
17	4	П	Препмуч. Пелягии
18	5	В	Св. и славной муч. Ирины
19	6	С	Йова многострадального
20	7	Ч	Память явления креста Господнього в Єрусалимі
21	8	П	Иоанна Богослова
22	9	С	Перенесение Мошей св. о. Николая и прор. Исаи
23	10	Н	5 Неділя про сліпорожденного, Ап. Симона Зилота
24	11	П	Свщм. Мокія
25	12	В	Св. Епифания еп. и Германа Патриарха
26	13	С	Муч. Гликерии
27	14	Ч	Вознесение Господне, Муч. Исидора
28	15	П	Прп. Пахамия
29	16	С	Прп. Теодора освщ.
30	17	Н	Нед. св. Отців першого вселенского Собора в Никей 325 р.
31	18	П	Муч. Теодота и прч. з ним

ЗАПИСКИ**ИЮНЬ — 1971 — JUNE**

н. ст.	с. ст.	ден	РУССКЫ СВЯТА И СВЯТЫ
1	19	В	Свящм. Патрикия
2	20	С	Муч. Тагалея и прч.
3	21	Ч	Св. Константина и Елены
4	22	П	Муч. Василиска
5	23	С	Прп. Михаила Еп.
6	24	Н	Нед. пятьдесятниц, Сошествие Св. Дужа
7	25	П	Понедільник Св. Духа, 3-те найденіе главы Предтечы
8	26	В	Ап. Карпа
9	27	С	Свщм. Терапонта
10	28	Ч	Прп. Никиты Еп.
11	29	П	Препмуч. Теодозии
12	30	С	Преп. Исаака и память рідні св. Василия Великого
13	31	Н	1 по Сош. Нед. всіх Святых, (Ап. Ермия и муч. Ермея)
14	1	П	Муч. Юстина Философа и проч.
15	2	В	Св. Никифора архиеп.
16	3	С	Муч. Лукилияна и прч.
17	4	Ч	Св. Митрофана Архиеп.
18	5	П	Свящмуч. Доротея
19	6	С	Преп. Висириона и Иляриона
20	7	Н	2 по Сош. (Свщм. Теодота)
21	8	П	Вмуч. Теодора
22	9	В	Св. Кирила архиеп.
23	10	С	Свящмуч. Тимотея
24	11	Ч	Апп. Бартоломея и Варнавы
25	12	П	Преп. Онуфрия Вел. и Петра
26	13	С	Муч. Акилины и св. Трифилия Еп.
27	14	Н	3 по Сош. Елисея прор. и Методия Архиеп.
28	15	П	Амоса прор. и прп. Еронима
29	16	В	Св. Тихона Еп.
30	17	С	Муч. Мануила, Савела и Исмаила

ЗАПИСКИ:

ИЮЛЬ – 1971 – JULY

н. ст.	с. ст.	ден	РУССКИ СВЯТА И СВЯТЫ
1	18	Ч	Муч. Леонтия
2	19	П	Ап. Юды, Тадея
3	20	С	Свящмуч. Методия
4	21	Н	4 по Сош. св. Духа. Муч. Юлиана Тарсийского
5	22	П	Свящмуч. Евсевия и муч. Галактнона и Юл.
6	23	В	Муч. Агритины
7	24	С	Рождество (Різдво) Иоанна Крестителя
8	25	Ч	Препмуч. Февронии
9	26	П	Преп. Давида Сел.
10	27	С	Преп. Самсона чужопримца и лікаря
11	28	Н	5 по Сош. св. Духа. Петра и Павла.
12	29	П	Св. Верховных Петра и Павла
13	30	В	Собор двадцети Апостолов
14	1	С	Космы и Дамьяна безграбн. и муч.
15	2	Ч	Положение Честной Ризы Пресв. Д. Богородицы
16	3	П	Якинта и Апостола Архип.
17	4	С	Св. Андрея Критского и преп. Марты
18	5	Н	6 по Сош. Св. Духа. (Апп. Словянских Кирилла и Методия)
19	6	П	Преп. Атанасия Атонского и Сисоя
20	7	В	Преп. Томи и Акакия
21	8	С	Вмуч. Прокопия
22	9	Ч	Свящмуч. Панкратия
23	10	П	Прп. Антония печерского
24	11	С	Муч. Евфимии и Ольги, княгині Руси
25	12	Н	7 по Сош. (Муч. Прокла, Илария и прп. Михаила)
26	13	П	Собор Арх. Гавриила и преп. Стефана
27	14	В	Ап. Акима и муч. Кирика и Юлиты
28	15	С	Св. Володимира, князя Руси
29	16	Ч	Свящмуч. Антиогена и 10 мучеников його
30	17	П	Вмуч. Марини
31	18	С	Муч. Якинта и Емилиана

ЗАПИСКИ:

АВГУСТ – 1971 – AUGUST

н. ст.	с. ст.	ден	РУССКИ СВЯТА И СВЯТЫ
1	19	Н	8 по Сош. Св. Духа. (Нед. св. Отцов шести Всел. Соборов)
2	20	П	Св. славного пророка Илии (пер. на нед).
3	21	В	Прп. Симеона и Иоанна и прор. Езекеила
4	22	С	Св. Марии Магдалены и свящмуч. Фоки
5	23	Ч	Муч. Трофима, Теофила и проч.
6	24	П	Муч. Бориса и Гліва и мучц. Христины
7	25	С	Успения св. Анны, Матери Преч. Д. Марии
8	26	Н	9 по Сош. Св. Духа (Свщм. Ермолая и проч.)
9	27	П	Вмуч. Панталеймона, лікаря
10	28	В	Ап. Прохора и проч. и св. Инокентия П. Р.
11	29	С	Муч. Калиника
12	30	Ч	Ап. Силы и прор. Апостолов
13	31	П	Предпразденство Пронсх. Честного Креста и прав. Ев.
14	1	С	Пронсх. Ч. К. и 7 муч. Макаевских (початок спасовского поста)
15	2	Н	10 по Сош. Св. Духа (Перенесение мощей св. Стефана)
16	3	П	Исаака, Далмата и Фавста
17	4	В	Семох молодців в Ефезі
18	5	С	Предпраздн. Преображения Госп. и муч. Евсигния
19	6	Ч	Преображение Господа и С. Н. И. Х. (Спаса)
20	7	П	Препмуч. Дометия
21	8	С	Св. Емилиа еп. и испов.
22	9	Н	11 по Сош. Св. Духа. (Ап. Матия)
23	10	П	Муч. Лаврентия
24	11	В	Муч. Евпла
25	12	С	Муч. Фотия и Аникиты
26	13	Ч	Отдание попраздн. Преображения и Максима испов.
27	14	П	Предпраздн. Успения и пророка Михея
28	15	С	Успение Пресв. Бсгородицы (Перша Матка біжа) ..
29	16	Н	12. по Сош. Св. Духа. Перенесения нерукотвор. Образа И.Хр.
30	17	П	Муч. Мирона
31	18	В	Муч. Фльора и Лавра

ЗАПИСКИ

СЕНТЯБРЬ — 1971 — SEPTEMBER

н. ст.	с. ст.	ден	РУССКИ СВЯТА И СВЯТЫ
1	19	С	Муч. Андрея и з ним прочих 2593 мучеников
2	20	Ч	Прор. Самуила
3	21	П	Ап. Тадея и мучениці Вассы и ей дітей
4	22	С	Муч. Агатоника и прочих муч.
5	23	Н	13 по Сош. Св. Духа (Отдания поспраздн. Успения и муч. Лупа)
6	24	П	Свящмуч. Евтихия (День Труда)
7	25	В	Ап. Вартоломея и Тита
8	26	С	Муч. Адрияна и Наталии супругы його
9	27	Ч	Прп. Пімена
10	28	П	Прп. Мойсея и Августина, Еп.
11	29	С	Усікновеніе главы Иоанна Крестителя (Главосікы)
12	30	Н	14 по Сош. Св. Духа. (Св. Александра, Исанна и Паввла Арх.)
13	31	П	Положение пояса Пресв. Богородицы
14	1	В	Новый Церковный Рок и прп. Симеона Стопника
15	2	С	Муч. Маманта и прп. Иоанна Архиеп.
16	3	Ч	Свящмуч. Антима и преп. Теоктиста
17	4	П	Свящ.муч. Вавилы и прор. Мойсея Боговидця
18	5	С	Прор. Захарии и Елисаветы
19	6	Н	15 по Сош. Св. Духа (Память Арх. Михаила в Хионии)
20	7	П	Предпраздн. Рождества Пресв. Богородицы и муч. Созанта
21	8	В	Рождество Пресв. Богородицы (Друга Матка Біжа)
22	9	С	Св. Йоакима и Анны, родителей Преч. Д. Марии
23	10	Ч	Муч. Минодоры, Митродоры и Нимфодоры
24	11	П	Прп. Теодоры
25	12	С	Отдания поспраздн. Рожд. Пресв. Богорд. и свящмуч. Автонома
26	13	Н	16 по Сош. Св. Духа (Свящмуч. Корнилия)
27	14	П	Воздвижение Честного Креста (осіннего Крижа)
28	15	В	Вмуч. Никиты
29	16	С	Вмуч. Евфимии
30	17	Ч	Мучениц. Софии, Віры, Надін и Любви

ЗАПИСКИ

ОКТАБРЬ — 1971 — OCTOBER

н. ст.	с. ст.	ден	РУССКИ СВЯТА И СВЯТЫ
1	18	П	Св. Евменния Еп.
2	19	С	Муч. Трофима и проч.
3	20	Н	17 по Сош. Св. Духа (Вмуч. Евстатия супругы и дітей його)
4	21	П	Ап. Кондрата
5	22	В	Свящмуч. Фоки
6	23	С	Зачатіе Предтечы Иоанна Крестителя
7	24	Ч	Первомуч. рівноапостольной Теклі
8	25	П	Прп. Евфросинии
9	26	С	Иоанна Богослова
10	27	Н	18 по Сош. Св. Духа. (Муч. Калистрата и проч.)
11	28	П	Прп. Харитона испов.
12	29	В	Прп. Кирияка
13	30	С	Свящмуч. Григория Вел. Арм.
14	1	Ч	Покров Пресвятой Богородицы и Ап. Анании
15	2	П	Свящмуч. Киприяна и прп. Андрея Юродивого
16	3	С	Свящмуч. Дионосия
17	4	Н	19 по Сош. Св. Духа. (Свящмуч. Еротей)
18	5	П	Мучц. Харитины
19	6	В	Ап. Томы
20	7	С	Муч. Сергия и Вакха
21	8	Ч	Прп. Пелагии
22	9	П	Ап. Якова Афонского
23	10	С	Муч. Евлампия и Евлампии, сестры його
24	11	Н	20 по Сош. Св. Духа. (Ап. Филипа и прп. Теофана еп. исп.)
25	12	П	Муч. Прова и проч. и преп. Космы
26	13	В	Муч. Карпа и проч.
27	14	С	Преп. Параскевии, муч. Назария и проч.
28	15	Ч	Преп. Евтимия и преподобномуч. Лукіяна
29	16	П	Муч. Лонгина сотника
30	17	С	Прор. Озия и преподобномуч. Андрея Критского
31	18	Н	21 по Сош. Св. Духа. (Ап. и Евангелиста Луки)

НОЯБРЬ — 1971 — NOVEMBER

н. ст.	с. ст.	ден	РУССКИ СВЯТА И СВЯТЫ
1	19	П	Прор. Иои́ла и муч. Вара
2	20	В	Вмуч. Артемия
3	21	С	Преп. Илари́йона Великого
4	22	Ч	Св. Аверкия Еп.
5	23	П	Ап. Якова
6	24	С	Муч. Ареты и проч.
7	25	Н	22 по Сош. Св. Духа. (Муч. Маркияна и Мартирия)
8	26	П	Великомуч. Димитрия мироточца и пам. Замлетрясения
9	27	В	Муч. Нестора
10	28	С	Вмуч. Параскевии, названной Пятница
11	29	П	Преподмуч. Анастасии римской и прп. Аврамия
12	30	П	Муч. Зиновия и Зиновии
13	31	С	Апп. Амплия и преподмуч. Епимаха
14	1	Н	23 по Сош. Св. Духа. (Безсрб. Космы и Дамьяна лікарів)
15	2	П	Муч. Акиндина и проч.
16	3	В	Муч. Акапсима и проч.
17	4	С	Препод. Иоаникия Вел. и муч. Никандра и Ермия
18	5	Ч	Муч. Галиктиона и Епистимии
19	6	П	Св. Павла Архиеп. испов. Константинопольского
20	7	С	Муч. Ерона и проч. и преп. Лазария чудотворца
21	8	Н	24 по Сош. Св. Духа. (Ссбор Арх. Михаила и прч. безгл. Сил)
22	9	В	Муч. Ониснора и Порфирия и прп. Матроны
23	10	В	Ап. Ераста и проч.
24	11	С	Муч. Мини и проч. и прп. Теодора Студита
25	12	Ч	Иоанна Милостивого архип. ("Тенктивинг дей")
26	13	П	Иоанна Златоустого, архиеп. Константинопольского
27	14	С	Ап. Филипа (початок різдяного поста)
28	15	Н	25 по Сош. Св. Духа. (Муч. испов. Самсна, Гурия и Авива)
29	16	П	Ап. и Евангелиста Матей
30	17	В	Григория Еп. Чудотворца

ЗАПИСКИ:

ДЕКАБРЬ — 1971 — DECEMBER

н. ст.	с. ст.	ден	РУССКИ СВЯТА И СВЯТЫ
1	18	С	Муч. Платона и Романа
2	19	Ч	Прор. Авдия и муч. Варлаама
3	20	П	Преп. Григория и Прокла
4	21	С	Введение во храм Пресв. Богородицы
5	22	Н	26 по Сош. Св. Духа (Ап. Филимсна и муч. Кикилии)
6	23	П	Епп. Амфило́ния и Григория
7	24	В	Вмуч. Катрены и Вмч. Меркурия
8	25	С	Свящмуч. Климента и Петра
9	26	Ч	Преп. Агиппия столпника
10	27	П	Вмуч. Якова перского
11	28	С	Препмуч. Стефана
12	29	Н	27 по Сош. Св. Духа. (Муч. Парамона и Филимона)
13	30	П	Ап. Андрея Первозванного
14	1	В	Прор. Наума и преп. Филярета
15	2	С	Прор. Аввакума
16	3	Ч	Прор. Софония и прп. Теодула
17	4	П	Вмуч. Варвары и проч. и Иоанна Дамаскина исп.
18	5	С	Прп. Саввы Освящающего
19	6	Н	28 по Сош. Св. Духа. (Николая Архиеп. Чудотворца)
20	7	П	Св. Авмрозия, Еп. Медиоланского
21	8	В	Преп. Патапия
22	9	С	Зачатие Пресвятой Богородицы
23	10	Ч	Муч. Минны, Ермогена и Евграфа
24	11	П	Преп. Даниила столпника
25	12	С	Преп. Спиридиона Еп. и чудотворца
26	13	Н	29 по Сош. Св. Духа. (Муч. Евстратия, Авксентия и проч.)
27	14	П	Муч. Тирса, Левкия и проч.
28	15	В	Свящмуч. Елевтерия и преп. Павла
29	16	С	Прор. Аггея
30	17	Ч	Прор. Даниила и трьох молодців в огненной печи.
31	18	П	Муч. Евстафияна и прочих.

ЗАПИСКИ:

ЗА ПОВЕРНЕНИЕ ЛЕМКОВ НА ЛЕМКОВИНУ

Каждый лемко знає дуже добрі, што без того, чтобы лемкы жили на Лемковині, не може быти в будучности и самых лемков, ни самой Лемковины. Лемковина, розумієся, што не пропаде, бо то земля, но народ може пропасти, если його будут вынароводляти в такой мірі, в якій його вынароводляют по сей день всі: и полякы, и украинцы, и словакы. Лемкы з Галицкой стороны Лемковины были силом выкинены зо своего краю и розбиты по цілої Польші. Лемкы по чехословацкой стороні тоже были притиснены тым, што послі Другой Світовой Войны, там на Пряшевщині не лем же діло не пішло в русинску пользу, но даже едным словом никто о то не постарался, чтобы тым лемкам, як родным братьям лемкам по чехословацкой стороні, дати знати о судьбі лемков по польской стороні.

Школы, издание газет были перебраны тыми людьми, якы причинилися к всьому тому, чтобы лемков задусити по обох сторонах пекельной границы. К народу в села не была допущена ани маленька новост о том, што по другой стороні границы полякы выгнали насильно и розогнали их братов. Во школі, ци ей провадили русскы, словакы, ци украинскы учителя, все робилося, робится и тепер так, чтобы лемков задусити окончательно. Фабрикация лемков на Пряшевщині на украинцов велася и ведєся и тепер с цілом силом. Трудно и тепер получить даяку веселу новост за наших людей с краю, бо руснацко-лемковского имени там встыдаются, то створили нове национальне имя, а то имя украинске. В Чехословакии и в Польші лем на то то чекали, бо при старом имени, при русинском имени не так легко бы было русинов вынароводити. Старе русинске имя не ест ненавистне ни в Польші, ни в Чехословакии. Но тоту ненависть к тому имени принесли люде, якы тут приходили перше и приходят и тепер, котры утікали от своего народа, за грошы чужых держав служили врагам русинов-лемков, чтобы их поділити на маленькы группочки, а так их совсім вынароводити до посліднього.

В Народной Польші лемковскы учены лемкы не пішли на помощь спасению своего народа. Учены лемкы в Польші попо-

лячилися далеко перше, як ополячился даякий там лемко зо села без всякой высшой школы. Пару лем лемков в Польші остались, якы мают высше образование, што проявляют тут и там даяке народне житє, но и тоты лемкы боятся того, чтобы там на другой стороні, або в Америкі о них дуже ани не вспоминали их братья, бо в Народной Польші переслідуют людей лемковского происхождения, або може и так уж не переслідуют, но нашы лемкы сут боязливы и не хотят за свое постояти. То ест смутна история, але зато правдива история.

На Пряшевщині тоже ест масса ученых лемков. Як посмотри-те на них, то самый “доктор”, “профессор”, або и доктор и профессор, а газету або даяку книжку не можут выдати на родной бесіді. Пишут ріжно: по русскы, по украинскы, по словакы, по чешскы, та даже по английскы або по німецкы, лем никак не можут писати по своему. Так нас лемков Господь Бог покарал, што отобрал любовь у нашей интеллигенции к своему народу и назначил нас лемков на вынароводление. Но може оно аж так зле ніт, може то ест лем така пробка, ци меже лемками, як в Польші, так в Чехословакии найдутся люде, передовы люде, котры бы повели наш народ вперед. Може Бог приберне любовь нашей интеллигенции и она начне жити житєм своего народа, бо до того часу она тым житєм не жила.

Лемкы в Совітском Союзі тоже живут житєм украинским и русским. Хоц як они бы хотіли вернутися назад в Карпаты, то не можут, бо едно, же их не пустят, друге они там ишли “добровольно”. Если бы Совітский Союз мал таку свободу у себе дома, як мы маме тут в Америкі, то ищы бы помог тым лемкам, котры хотят вернутися на Лемковину, бо тым бы на дальшы столітия задержалася русска и украинска национальность тут на наших землях. Но в той справі лемкови никто помочы не хоче. Всі три державы, то-есть, Совітска Украина, Польша и Чехословакия рішили єдноголосно вынищити лемков, яко русске лемковске племя в Карпатах.

К тому всьому лемков поділили на ріжных: сут лемкы русскы, сут украинскы, сут польскы, сут словакы, сут, може быти, и мадьярскы, то они всі разом, замість объединитися в єдну силу для того лем, чтобы помочы лемкам вернутися назад на Лемковину, каждая тота группа начала отгравати таку ролю, яка ей лучше подабалася, або была выгодна для даякой другой группы народа або и даякой державы. Мы не раз писали в нашей газеті “Карпатска Русь” и в наших календарях и в другой литературі Лемко-Союза, што найсчастлившы лемкы бы

были тогды всі разом, як бы не звертали увагу ни на національності, ни на языки, а жебы в том ділі всі об'єдинилися, як єден чоловік и запротестовали перед світом в обороні свого народа. Нашы желания не цілком прогали даром. В Америці, в Канаді, в Совітском Союзі и во всіх краинах, где живут лемкы, приходят к той мысли, што имена и назвы треба отложити на сторону, а треба спасати сам народ. Найважнійше ест, штобы нашы люде верталися массово на Лемковину и там жебы творили собі таке життя, яке они собі сами хотят створити. В Америці приходит к тому, што лемкы, як бы они не называлися, отчули головну потребу, а то ест об'єдинение нашей мысли в том, штобы помагати всіма силами нашим лемкам вертатися назад на Лемковину. То не лем треба помагати, але треба всіми силами об'ясняти каждому лемку, найперше лем то ту єдну задачу, а то ест вернение нашего народа на Лемковину. Лемкы, хоц то помалы приходит, подають собі руки и полностью згаджаються на том, што нам треба всім лем дбати найперше за тото, штобы лемкы жили на Лемковині, бо без того не може быти Лемковины, як території, заселеной лемками.

В том календарі мы не мусиме уж заберати много місця, як редакторы того календаря, штобы тото высвітлити, бо читатель календаря, по перший раз в истории лемков, послі их выселения из Лемковины увидит, што лемкы воскресают, стають на свои ноги и идут сміло вперед. Много ученых лемков взяли собі судьбу своего народа близко к сердцу и постановили працювати над тым, штобы мы стали єдной мыслю в цілом світі.

Много місця взяли в том календарі два нашы лемкы из Совітского Союза, а то Василь Хомик и Нестор Жилич. Мы сердечно витаєм их обох в рядах лемков, які борются открыто, сміло за существование не лем лемков, але за существование нашей Лемковины, по новому. Лемкы, если оставить их на Лемковині, то они дадут собі рады со всім: не робит ріжниці, яка там власть буде, або яка народна господарка буде, они потрафлять организованно выйти зо всього. Лемкы доказали тото тепер уж послі Другой Світовой Войны. Мимо того, што они были розбиты по цілому світу, лемкы организовапо показали світу, што они живут и хотят жити на Лемковині. Лемкы в Совітском Союзі на Україні показали и доказали, што они суг способны до всякого життя, яке их окружаєт. Совітскы люде дуже хвалят лемков, што лемкы суг способны, даже выимково способны, до всякой науки. Біда лем єдна, што лемкы суг вірны Совітскому Союзу, Совітской Україні, но Совітска

ВО ЛЬВОВІ В 1970 РОКУ: Американскы туристы между своими краями и учеными. С ліва на право: Анна Кобан из Флориды, США, пок. д-р Ваврик, (не знає имя третьей з ряду), Корнелий Гавришков, Силия Громадзка из Масс., США, и послідный, в білом капелюху, Нестор Жилич, наш поет.

Украина не дала лемкам тото, што ест для души и мозга, для сердца и життя — найбільше лемкам потребне. Для лемка ест потребна народна лемковска школа, своє письмо, своя газета, своя книжка и сохранение своих лемковских обычаев и традиций. Но и гри таких условиях лемкы в Совітском Союзі потрафили зробити много, хоц бы прочитати роботу Василя Хомика, який пише за свою родну Лемковину. А як лемкы думают за свои горы Карпаты, за свои Бескиды, за Лемковину, то треба каждому читателю того календаря прочитати поему "Карпатскы Думкы" Нестора Жилича. Радуєся наше сердце, дуже радуєся, што мы о собі не знали, а мы встрітилися в том

нашом календарі з Нестором Жиличем. Велика слава поету от свого поневоленного народа. Нашы будучы покоління, где бы они не были, будут собирать все того, што написал Нестор Жилич, а в наших селах на Лемковині наша мучительна земля поклонится своему поету и буде його звати к собі, як то он то-ту мысль выразил в своих поэтичных мыслях. Каждый лемко, який прочитат його поему, то хоц бы с камня было побудуване його сердце, отчуе якуси потребу поспішити с помочом Нестору Жиличу достатися на свою Лемковину. . . Мы в нашей редакции зробиме все возможно, штобы пустити во світ його свободны мысли, його тугу, його любовь к своему народу и своему краю.

Сердечно поздравляме обох наши хлемков — Василя Хомика и Нестора Жилича за то, што они отважилися и сут способны говорить світу в очы за нашу знищену землю Лемковину, и за ей отбудову в будущем.

Як зме выше сказали, што широко нам от редакции не треба уж росписуватися. Нашы призывы в прошлом нам принесли велику несподіванку, бо на них откликнулись лемки из всіх сторон світа, где днеска лемки живут. Наш тяжкий труд при газеті “Карпатской Руси” увінчался тым, што наши лемки читают тоту газету в цілом світі. Не робит ріжницы, же русскы и украинскы коммунисты в Совітском Союзи, а польскы католицкы коммунисты в Польщі, не допускают нашу газету в их державы. Они ей не допускают, але наши лемки там ей читают. Такой силы уж ніт, котра бы могла задержати свободне слово из свободной краины к своим братьям в цілом світі. Наша Америка принимат в себе всю коммунистичну лиетратуру, бо тота краина, США, хоче, штобы ей граждане знали, што пишут и чым живут люде во всіх краинах світа, а к тому и в краинах коммунистичных. И хоц бы наша краина Америка хотіла днеска не допускати даяку литературу к собі, то напевно она бы тайным способом проникала к нам. Но такой литературы во світі ніт, котрой бы Америка боялася. Свободного слова бояться лем тоты люде, у котрых ніт свободы печатного слова.

Мы призывае наших лемков, ци они себе чуют украинцами, карпатороссами, русскими, русинами або другими, абы теперь звернули увагу лем на едно: на поворот лемков на Лемковину и помочь тым, котры повертаются. Тоты, котры повернулись, або повернутся в близкой будущем, будут в истории записаны, як наши герои, спасители нашей земли.

Лемки! Вставайте в ряды! Най вас не ділит национальность и национальны назвы! Теперь треба нам всім працювати за отновление Лемковины, за отновление життя в родном краю Лемковині. Пересылайте нашу газету, календари и другую литературу родным в краю! Бунтуйте сами и бунтуйте душу в нашем народі! Не вірте в то, што нас дакто вынародовит. Если мы сами себе не вынародовиме, то никто другой нас не вынародовит! Организуйтеся, душевны бунтовщики нашего народа в першы ряды! За вами пойде наш народ. Час ест уж великий. Всіми способами перти вперед за существование лемков и Лемковины!

Памятайме едно, братья и сестры, што ани словаки, ани полякы, ани даже найблизшы братья украинцы и великоруссы нас не задусят, як ся объединиме в одну збунтованну душевно организацию за побіду нашего многострадального народа лемков!

Вперед, братья, за лидерством “Карпатской Руси”! Вперед за Хомиком и Жиличем! Вперед за родну землю, кровью обляту и знищену! Вперед за життя! Бунтуйся, брате мой, бо без душевного бунта не можеш выбороти свободы для себе и для своих будущих поколіний! Вперед, брате лемку!

Бунтовщик души лемковского народа —
Стефан Мих. КИЧУРА

—o—

КОРОТКИЙ ИСТОРИЧНЫЙ ОЧЕРК ЛЕМКОВСКОЙ РУСИ И РУССКИХ СЕЛ В ПОВІТАХ НОВО-ТОРГСКОМ И НОВО-САНДЕЦКОМ

ОТ РЕДАКЦИИ:

Виктор П. Гладик помер 21-го апріля 1947 року. Он помер на 74 року життя. Родился в селі Кункова, горлицкого повіта, в 1873 р., но на жаль, у нас ніт записи дня и місяца

ВИКТОРЪ П. ГЛАДИКЪ.

Первый редакторъ и основатель газеты „Правды“.

1873 — 1947

Його рождення, длятого просиме наших старших лемков, котры знают о його дне рождення и його биографию життя, прислати нам до редакци. Дивно нам ест в редакции, а того буде дивно и многым нашим членам и читателям газеты “Карпатска Русь”, што Виктор П. Гладик был великим лемком и великим русским патриотом, котрый в тых самых часах, што и наши бывшы покойны редакторы писали, то в тот сам час и Виктор П. Гладик писал барз дуже о лемках, як видите из той статьи, яку тут печатаме, а связь между ним и нашими редакторами была дуже слаба або нияка. Мы, молодша генерация лемков совсім ничего о ньом не знае. А як видно, то в тот сам час, як наши редакторы при Лемко-Союзі переводили книжку-роман “Як гартувалася сталь” Николая Островского, а потом переводили историю Советского Союза на наш язык, то в тот час Виктор Гладик писал такы поучительны истории о нашем краю Лемковині, а наша газета того всего игнорувала.

Розумієся, што Виктор Гладик относился осторожно к коммунизму и к большевикам, але он тримался міцно и шыро церкви и своего народа, а идеология коммунизма, як раз того голосит, же штобы быти добрым коммунистом, то треба ийти в гушу народа, в церковь и всяды, где жие народ. К Лемко-Союзу Гладик не относился ворожо, но не похвалял политику Вислоцкого ани Д-ра Пыжа, што мало дбали и мало писали за свой власный край, а заполняли газету, календари и другу литературу материалами, якы до небес восхваляли всю того, што творилося в Советском Союзі, а майже до тонькости ганили всю то, што творилося в Америкі, так точно, як и теперь всі “прогрессивны” газеты в Америкі пишут, якы восхваляют всю и видят всю лем в Советском Союзі, же там всю ест наилучше, а ганят, оплювуют всю то, што робится тут у нас в Америкі.

В посметной вісти от пятницы 25-го апріля 1947 года, ч. газеты 17, Д-р Пыж написал дуже скромну посмертну вість. В той посмертной вісти Д-р Пыж дае признательность В. П. Гладикю за його патриотизм к Руси и православию и называет його народно-церковным діятелем. Но Д-р. Пыж пише дальше, што В. П. Гладик не хотіл рахуватися и поддерживать нияку народну организацию, котра не была связана с церковью. Гладика Д-р. Пыж представил, што он зробил много добра для православной церкви, и при том сказано ест, што вел борьбу с “попиками-радикалами”, якы служили тут в Америкі за агентов Папы Римского против православия. Д-р. Пыж говорит, што тоты “попы-радикалы” не были ниякыма “радикалами”, як и сам Папа Римский не был и не ест радикалом, но при том он дае им признательность, што они были хитрійшы и облестнійшы и знали, як подойти к нашему народу тогды, як “зацофаны православны батюшки и епископы с царской России того не потрафили”. Недивно, што потом тоты “зацофаны” православны батюшки не хотіли з нами тримати в Лемко-Союзі и читати або жертвовати на наш прессфонд! Правда, што тогды у нас было ишы дост наших людей в Америкі, где было до кого говорити так, як каждый хотіл выразитися, но сегодня мы уж не можеме поужити такы понижаючы духовенство слова, бо мы уважае, што ест несправедливо и грішно.

Виктор Гладик, гдеси перед самом смертью, коли уж наши лемкы в Польші были насильно выселены з Лемковщины, то в тот час он выдал острый протест против польского коммунистического правительства, и протестуючы, он нарисовал Лем-

ковщину, як гробницю, як величественный цмынтар з множеством свіжих могил и крестов. Так його предсказания исполнилися, бо по сей день наша Лемковина виглядає краще, як цмынтарь, бо даже цмынтаров там уже осталось мало, а могилы наших отцов и кресты на могилах, наши церкви, все то было знищено. Свіжих могил там дуже не осталось, бо народ наш был выгнаний, як до Совітского Союза, так само и на западны польскы землі.

Виктор П. Гладик, як выше сказано, относился к русским коммунистам и большевикам холоднокровно и осторожно, но в едны часы, коли русскы большевики и коммунисты зробили фильм царя Ивана Грозного, где было знято побоище русских со шведами, и там Виктор Гладик увиділ, што в фильмі были восклицы: “За Русь! За царя! За Россию!” Коли Виктор Гладик вышел из театра в Нью Йорку, то поклапал Василя Гончарика из Юнкерс, по плечах и сказал: “Васю, ніт што ся бояти за Россию, за Русь! Тоты люде, што зробили тот фильм, знают русску историю, не ганьбятся ньом, и они на правду сут русскы люде”.

Виктор П. Гладик был первым редактором газеты “Правда” и основателем дневного Общества Русских Братств. Перве число газеты “Правда” вышло во світ 11 марта 1902 года. Он тоже редагувал газету “Поступ”, “Лемковщина” и други. Не стало Гладиков и других русских патриотов-лемков, не стало и газеты русской в нашем Обществе Русских Братств!

Фотоэкимку мы получили от Петра Гардого, котрый отозвался с великом похвалом о Виктору Петровичу Гладуку. Он был дуже рад тому, што мы в редакци не забыли нашего великого лемковского патриота, писателя, редактора, лектора и учителя.

* * *

Земля нынішньої Лемковской Руси расположена на северном-полночном склоні лісистых Карпат, котры от высоких Татр по ріку Попрад называются Бескидом Западным, а от ріки Попрада до Дуклянского перевала-прохода носят название Бескид Середний або Низкий. Дальше к востоку от Дуклянского перевала по истоки ріки Сяна в повітах сяноцком и лісском, русскы Карпаты называются — Бескид восточный-всходный. Хребет Бескидов становит природну границу меже бывшом Польшом на сівері и Словакиом и Мадьярийом на югі-полудни. З востока Лемковска Русь соединятся с восточно-галицко-русском землем — с цілом Русью, а на западі

и сівері прилігат к польской землі, а также к русской на т. з. Спишу сягающей майже до Татр, а ныні принадлежающей к Словакии. По польских розмірах хребет Бескидов розділяющий Лемковску Русь от Руси Подкарпатской ест долгий сверх 600 км., но фактично долгота хребета Бескидов далеко довшя, як указуют польскы землеіры, котры не включают в хребтовый ланцух крайных огнив Бескида западного и восточного. Западный Бескид полякы называют польским Бескидом або Безшадом, а также ціле пасмо карпатских гор заселене исключительно русским населением — польскими Карпатами, хотяй добре знают, што южна-полуднева часть повітов ново-сандецкого, горлицкого, ясельского, кроснянского, сяноцкого и лісского компактно заселена русскими лемками не говорячы уже о Восточной Галичині, где оба склоны Карпат соединены с широко-далеко распростертыми русскими землями.

На сівері-полночы Лемковску Русь от польских гуральов и мазуров отграничат звычайна етнографична русско-польска границя ведуча через погранича польских и русских сел от Попрада и русского села Верхомлі Великой на западі, и за тым попри польскы села: Шташкова, Шымбарк, Цеклин, місточка Змигород, Дукля, Рыманов, Беско, Бариллов. От Барилова к востоку границу становит ріка Сян выплывающая из склонов Карпат. Поза вышеозначенном границьом ест несколько русских сел окруженных польскими, як Скляркы, Надяз, Вороблик королевский и больша русска высша над ріком Вислоком к полночы от Рыманова обнимающая русскы села Браткову, Чорнорікы, Ріпник, Петрушову Волю, Опаровку, Бережанку, Высоку, Бонаровку, Ванивку, Красну, Лютчу, а также ряд поселков принадлежащих к русским селам-парохиям.

На восток от Барилова, Сянока, Ліска, — вообще горішного течения Сяна, русскы села значно перемішаны с польскими або же с русскими слатинщенными и ополяченными селами.

Поверхность Лемковской Руси на Галицкой стороні выносит околo 8,000 кв. километров.

Население Лемковской Руси трудно точно определіти с той причины, што при переписи польскы писари где лем могут, то записуют русских селян поляками. Ведля статистики напечатанной в шематизмі с 1936 г. “Апостольском Администрациом Лемковщины”, русске население Лемковской Руси, не

включаючи там жиючих поляков, жидов, циганов и др., мало выносити в 9 деканатах (благочиниях) 145,180 человек. В том числі мало быти 127,305 греко-католиков або униатов, 17,577 православных и 298 сектантов.

В поединчных деканатах жило:

	гр. кат.	прав.	сектант.
1. Буковском	14,021	—	11
2. Горлицком	17,291	2,894	141
3. Грибовском	4,801	6,008	—
4. Динисовском ..	13,674	—	42
5. Дуклянском	9,764	8,061	50
6. Короснянском ..	7,140	3	—
7. Мушинском	22,593	42	32
8. Римановском ..	19,087	652	13
9. Сяночком	18,896	7	22
Разом всего	127,305	17,577	298
Всіх разом	145,180		

Знова польска статистика показує другы цифры о населению Лемковской Руси. В брошюрі “О Лемковщизне”, напечатанной в Кракові в 1935 г. напечатано, што в Западной Лемковской Руси (повіты Новый Торг, Новый Санч, Горлицы, Ясло и Кросно) в 136 русских селах жие 63,272 русских лемков, а обще население той области числит понад 82,000 жителей. В Восточной части Лемковской Руси (пов. Сянок и Л'ско), ведля польской статистики, жие 77,525 русских лемков. Разом всіх 145,516.

Из выше приведенной статистики видно, што полякы нарахували больше число русских лемков, як нарахували русскы издатели шематизма. Знова полякы нарахували на цілой Лемковской Руси 284 русских сел, а издателі шематизма нарахували таких сел, в котрых находятся церкви и к церквам принадлежащы дочерни церкви приселки и подальшы русскы гр. кат. селения — 342. С того можна заключити, што и польска и русска статистика населения Лемковской Руси не ест точна. Тото стверджено в той же брошюрі “О Лемковщизне”, где на слідующей страниці, послі напечатания статистичных данных, сказано, што “число лемковских сел выносит около 300 с населением (русским) около 150,000 лемков”.

Интересны тоже данны напечатаны в упомянутом шематизмі о числі гр. кат. парохий и заведательстві. В шематизмі

указано, што на Лемковской Руси ест 121 матерных церквей, 72 дочерных и 10 каплиц для богослужений и при них 127,305 гр. кат. — парохиян. Знова польска статистика показує, што на Лемковской Руси в 9 деканатах ест только 118 парохій, 309 сел и приселков и 138,045 “вызванцуф” (вірующих).

Для приміра, як полякы, а также администрация гр. кат. парохий на Лемковской Руси переводят спис русского населения, могут послужити слідуочы цифры:

В шематизмі изданном “Апостольском Административном Лемкозщизны в 1936 г. указано, што в селі Поворозник (новосандецкий повіт) до 1936 г. жило 1040 гр. кат. (русских) и 15 рим. кат. (поляков).

Польска газета “Глос Подгаля” с 6-го сентября 1930 р., напечатала статью, в котрой льживо доказує, што в Поворознику живут орущены полякы, а тото доказуют прозвища дакотрых поворозничан, як Баран, Бартош, Бем, Бляди, Ценявский, Червонобрда, Дрозд (Дроздик), Гурняк, Голда, Гурский, Патлавский, Петруга, Пчола, Свицерский, Щерба, и др. “Тоты лемкы, пише “Глос Подгаля” — походженья чисто и выразно польского и являются лем поляками”.

Возражаючи на брехні польского шовиниста г. Г. Юстик написал в львовской русской газеті “Земля и Воля” с 20 сентября 1939 г. опровержение брехні польского “мондралі”, в котром между прочым пише:

“Червонобрда и Бяли — то цыгане с крови и кости и “Глос Подгаля” може собі их присвоити, но тоты, о котрых Г. П. пише, што они чисто польского походженья — “николи не были и не будут поляками”.

Дальше автор упомянутой статьи напечатанной в З. и В. пише:

“Наш Поворозник, в котром жие 13 польских родин, несколько цыганов и веце, як 3 тысячи русских — слідовательно не 1040, як указано в шематизмі. А г. Юстик, як житель Поворозника, знає точнійше число населения своего села як польскы писари и гр. кат. администраторы.

“Тото само можна сказати и о Крыниці (купелеве заведение), пише автор упомянутой статьи, о котрой пишется — што она польска, хотя в ней мешкат около 5,000 русского населения и лем 1,500 не-русских” — еврейов и поляков. Ведля статистики напечатанной в шематизмі в 1936 г. в Крыниці селі и Здрою жило в часі составления шематизма 2,139 гр. кат. (русских), 3,480 латинян (поляков) и 3,000 еврейов.

Из выше приведенных цифр читатель може сам судити, што число русского населения на Лемковской Руси, если його справедливо счислити, выносит около 250,000 человек.

ИСТОРИЧЕНЫИ ОЧЕРК РУССКИХ СЕЛ В НОВО-ТОРГСКОМ И НОВО-САНДЕЦКОМ ПОВІТАХ

В историчных записках о древной жизни славян упоминатся и о славянском племени, жиющем в 3-м и 4-м віках в сіверном-полночном подкрылі Татр, южной половине Сяноцкого, Ясельского и Сандецкого крайов. Были то, як пише чешский историк П. И. Шафарик, предки ныншних русских лемков. Знова русский историк Янушевский на основі ним найденых документов, твердит, што римскы историкы упоминали о русском племени в древной Панонии (ныні Мадьярии) уже в 278 г.

— Греческий цар-историк Михаил Багнянородный в историчных записях с 919 г. упоминат, што предки ныншних русских бойков жили в ныншних самборском и стрыйском округах, а также в полуднево-восточной части ныншного ново-сандецкого округа. — О том, што на ныншней Лемковской Руси жие от непамятных часов русский народ, говорят тоже Галицко-Волынска літопись, грамоты русских киевских и галицко-волыньских князей и польских королей. Приміром, село Чертеж коло Сянока, як говорит предание, истновало перед княжением галицко-волынского князя Романа, княжившого при конці 12-го столітия. В Чертежі послідный галицко-волыньский князь Юрий II, який дольший час жил в замку коло Сянока, поселял чертежников — всяких майстров и инженеров, якы там рисовали планы домов, кріпостей и прч. — Село Юровцы основал сам князь Юрий II в первой половине 14-го столітия. — Там он мал свой двор. Там-же, недалеко Сянока, находится село Половцы, ныні наготовину ополячене. Тото село, як говорят историчны досліды, было основано перемышльским русским князем Володаром в 1125 г. Там между русскими селами князь поселил взятых в плін половцев, яких русскы князі, послі побіды над половцями розселяли на Прикарпатской Руси. (Половці, дике азнатске племя). Так само село Сторожы Великы, Костаровцы и др. побудованы за часов княжения русских князей в Києві, Галиччі, Львові, и Перемышлі.

Находячыся русскы села в западной части ныншней Лемковской Руси, мають за собом тоже много историчных записок, датованных уже послі того, як польский король Казимир, завоювал Львов и в 1349 р. всю галицко-русску землю прилучил

к Польші. Послі того, польскы королі, краковскы рим. кат. бискупы, польскы князи, дідичы и старосты выдїляли поодинокым селам поля на содержание церквей и священников. В том ділі солтысам и священникам королі и др. выдавали законоправны грамоты, якы в многих селах по ныні хранятся.

Ниже приводжу короткий опись села в новоторгском и ново-сандецком повітах напечатанный в шематизмі с 1936 г. и других русских и польских очерках русской, найдалше на запад в Карпатах лежащей окраины.

Шляхтова едно из старых, историчных русских сел на Лемковской Руси, ныні послідне на галицко-русской землі на западі. О том селі упоминатся в грамоті выданной в 1391 г. польским королем Ягайлом и королевем Ядвигом, краковскому бискупу Янови и його наслідникам, што бискуп за заслугы, якы сдїгал для польского королевства, получил Шляхтову и др. села. В том часі — перед 500-600 роками, Шляхтова, як упоминатся в грамоті, называлася — “Шляхтова Воля”, еднак с бігом часу “Шляхтову Волю” змінено просто на Шляхтову. Так тото село по ныні называтся. Зо Шляхтовым бискуп Ян получил землі принадлежащы к королевскому замку “Плохе”, находячомся в ново-сандецком повіті, а также Мушину, місточко Пястков и слідуючы русскы села: Поворозник, Андрейовку, Шавник, Ломницу, Перуну (возможно ныншню Перунку), Угринцеву (ныні Угриң). В своем историчном очерку о. Юлиан Никорович упоминат, што можна припускати, што землі принадлежащы к земку “Плохе” с русскими селениями, в том и Шляхтовым, подпали под власть Польшы в 1340 р., послі того, як король Казимир завоювал Львов и прилучил галицко-русске княжество к Польші. О русскости Шляхтовы и ей старожитности свідчит название невеликой річки, што переплыват через Шляхтову и впадат до Дунайца. Тота річка от непамятных часов названа — **Русским Потоком**, а протягнена через Шляхтову старинна дорога, через котру проїзджали русскы купцы из востока на запад в Прагу и Відень по-ныні называтся **Русским Путем**.

Дальше историчны записки указуют, што в 14-ом столітию Шляхтова принадлежала до якого-то Томы из Навойовой (польске село коло русского села Королева Русска) и його потомков. В 1542 г. Шляхтова принадлежала Акакию Йордану с Закличина, а в 1581 Петру Навойовскому. В 1741 р. властитель Шляхтовы был польский князь Павел Сангушко, а от 1828 г. належала родині польских графов Стадницких в Навойовой.

В русской церкви в Шляхтовой находится евангелие, в котром на послднйой сторони ест записка, што евангелие подару-

вал для церкви в 1542 г. властитель Шляхтовы Акакий Йордан. Тота записка посвідчат, што церковь в Шляхтовой существовала перед 400 годами.

Историчны досліды указуют, што и сусідны зо Шляхтовом села Щавниця, Коростенка, Новый Торг, принадлежали до Шляхтовой, но с бігом часу были слатинщены и ополячены. Шляхтова с сусідными русскими селами Яворкы, Біла Вода и Чорна Вода давнійше становила еден приход, но позднійше была розділена на два приходы. В Коростенку и теперь показывают місце, где стояла русска церковь, а в Щавниці поныні осталися названия “Попова лука” и “Дьякова лука”, што укаже на то, што луки принадлежали до русскоого священника и дьяка.

Яворкы, сусідне село Шляхтовы, віроятно приняло свое название от яворового ліса, на зрубі котрого оно побудовано. Села Біла Вода и Чорна Вода приняли свои названия от потоков — білый поток и чорный поток, што переплывают тоты села и впадают до Русского Потока. Понятно, што исторична принадлежность Яворок, Білой Воды и Чорной Воды тот же сама, што и Шляхтовы. В Яворках в 1798 г. была вымурована хороша церковь, котра принадлежала к церкви в Шляхтовой. В 1820 р. в Яворках установлено самостоятельный приход; к церкви в Яворках принадлежат Біла Вода и Чорна Вода. Статистика укаже, што в 1935 р. в Шляхотві жило 672 русских гр. католиков-униятов, 38 поляков и 2 евреи, в Яворках 617, в Білой Воді 541, а в Чорной Воді 346 — разом 1504 русских, 48 поляков и 9 еврейов.

ПОВІТ НОВО-САНДЕЦКИЙ

В ново-сандецком деканаті находится 15 больших сел, в котрых сут церкви и священники, 7 меньших сел с дочерными церквами и 2 малы села в котрых находятся лем капличы для богослужения. Имена сел напечатаны в алфавитном порядке.

Верхомля Велика расположена на правом берегу Попрадаку.

да, 20 км. от коли-то русского, а ныні ополяченого городка Мушины. В грамоті выданной краковским нязьом и кардиналом Юрийом Радвилем, с датом 3 августа 1595 г., упоминается, што Радвил отдал еден лан ролі на удержание церкви в Верхомлі Великой, значит, што в XVI віку в Верхомлі Великой была русска церковь.

До Верхомлі принадлежат Верхомля Мала, Ломниця, Пивнична и Кокушка. Население Верхомлі с к ней принадлежащими селами и приселками в 1935 г. выносило 2,125 русских гр. католиков, 2 полякы и 22 евреи.

В Верхомлі Великой родился в 1845 року извѣстный писатель Лемковской Руси о. Владимир Хиляк (Иероним-Аноним). О. Хиляк написал много цінных оповіданий, які были переведены на ріжны другы языкы.

Войкова лежит на самом хребті Карпатских гор. Коло Войковы выплыват поточок из “жерела трьох королей”. Предание говорит, што там колись давно сошлись три королі. Историкы допускают, што легенда о трьох королях основана на създі королей, о котром упоминается в “Волыньско-Галицкой Літописи” повѣствующой так: . . . По сем же бысть сънем (сейм). Русским князем с Лядским князем с Болеславом снмашася в Тернаві. Данило князь (Галицкий) с обоима сынами с Львом и с Шварном и Васильком князь с своим сыном Володимиром и положиша ряд межи собою о землю Рускую и Лядскую, утвердившася крестом честным”. Тота встріча королей, по мнію автора “Волыньско-Галицкой Літописи” относится до 6776 года от сотворения світа. Як розграничили князі русску землю от лядской (польской) о том літопись не упоминает.

Войковскы солтысы мають оригиналы грамоты датованной 3-го августа 1595 року, яком краковский кардинал Радвил надає Хомі Поворозницкому лан землі на солтыство, а другий лан на удержание ліса, принадлежачого священнику. С того видно, што в Войкові была уже в том часі церковь и Радвил дал лан и ліс на удержание священника. Ведля статистики в Войкові жиє 393 русских униятов и 18 латинников.

Жегестов расположенный на высоком взгорі над Попрадом 15 км. от судового городка Мушины. Судячи по грамоті датованной в Жегестові 26 июня, 1525 року, краковский бискуп Франц Красинский, выименовал Гаврила Юрашку из сусідного села Андрейовкы солтысом в Жегестові и передал йому млин и тартак. Священник в том часі получал от селян по едной копі овса с каждой ролі. К Жегестову принадлежит дочерна церковь в поблиском селі Зубрику, што лежит тоже над Попрадом. Грамота польского краковского бискупа Андрея Требицкого с датом 4 аплія, 1664, говорит, што униятскому священнику в Зубрику принадлежит “Кашаковска Роля” и священник ест частично освобожденный от податковых тягаров. С того видно, што в Зубрику была самостоятельна парохия, котру прилучено позднійше до Жегестова. — В Жегестові находятся минеральны воды, які из взгляду на поблиске купелеве заведение в Крыниці, мало извѣстны и мало экспло-

атованы. — В Жегестові жиє 1020 русских униятов, 93 латинников и 9 еврейов; в Зубрику 325 русских, 11 лат. и 4 евреи. Парохом Жегестова ест широкоизвѣстный церковно-народный писатель о. Роман Прислопский, написавший между прочим книжку: "Примір латинизаторской гакаты на рубежах Галицкой Руси".

Злоцке находится 3 км. к полночи от Мушины в живописном положению. До Злоцкого принадлежат дост великы села Щавник и Ястрабик. Місцевы метрикальны записы указуют, што всі три села существовали на початку XV віка. 26 июля, 1575 року, краковский польский бискуп Франц Красинский выдал привилей Васькови Валахови на солтыство в Щавнику, а бискуп Петро Гембицкий отдал пресвитерови (священникови) Андрейовкы церковный грунт в Ястрабику, який утримовали місцевы солтысы Кондрат, Иван и Михаил с тым, што тот грунт має служити для ястрабских священников. — Самостоятельна парохия в Ястрабику существовала до 1791 г., а в Щавнику до 1809 г. В Злоцком жиє 661 русских, в Щавнику 664, в Ястрабику 548 — всего 1873 русских, 14 латиняны и 14 еврейов. — В Щавнику родился о. Николай Миляннич, Василий Миляннич, бывший судья, Василий Миляннич, военный комиссар, Алексей Миляннич, народный учитель и о. Телішак.

Крыница-село, то найбільше руске село на Лемковской Руси. Давнійше минеральны жерела в Крыници находилися в приминитвном состоянии. От булькотала в жерелі-студни вода, люде приходили до жерела, пили минеральны воды и никому и в голову не приходило, штобы при жерелах построит купелеве заведение, доперва о. Виктор Жегестовский, крыницкий парох с 1948 р. до 1869 р., узнал лічничы свойства крыницких минеральных жерел, поблагословил их и розгосил лічебничу их силу для хорых. Скоро при жерелах были построены купелевы будинкы и так постепенно при купелях на "помірках" взростал город Крыница-здрой. Нынѣ крыницкы купели извѣстны широко-далеко и літньом пором в Крыницу в купелі съїзжаются тысячы хорых и любопытных туристов. Крыница-здрой на русских "помірках" нынѣ польско-еврейский городок.

Виктор П. ГЛАДИК, 1939 р.

(Окончание буде в календарю на 1972 год.)

Василь ХОМИК

НАША ЛЕМКОВИНА

КОРОТКИЙ ЕТНОГРАФІЧНИЙ НАРИС

(БИБЛИОТЕКА ЛЕМКОВИНЫ)

Львів — 1968 рік

I. МАТЕРИЯЛЬНА И ДУХОВНА КУЛЬТУРА

Дашто про Лемковину

На зеленых схылах західных Карпат в Бескидах (пограничны районы Польщы и Словаччыны) з незапамятных часів проживали лемкы. Одорваны од материнского пня в оточеню ріжных народів боролися они за сохранения волі, культуры и мовы.

През буремны вікы донесли до наших часів неоціненны скарбы самобытньої культуры своїх предків. Но и тепер лемкы збогачуют загальну скарбницю культурных надбань нашого народу оригинальными мистецкыми творами.

Лемковина — то гористе пасмо Карпатских земель по обох боках Низкого Бескиду (Західных Карпат), што простялася од Сяну и Ужа зо Выходу до Попраду (частично и за Попрад) и Дунайця на Захід (довжыном около 100 и понад 60 км шырином), заселена лемками.

Місцевіст гориста, вкрыта іглістыми и мішаными лісами, богата на корыстны копалины и мінеральны воды. Горы в більшости невысокы (Орлины Скалы над Русским потоком — 1052 м, Яворина — 982 м). Більшіст пасмами сходят поступово в низины, утворюючи зелены поляны над бурливими потоками, што стікают в долины з невеличкыми селами.

Заселяют Низкий Бескид трудолюбивы верховинці — лем-

кы. Лемкы — назва умовна, яку дали їм сусіде, за часто уживане в мові слово “лем”.

Пішов мій миленький, ани го не видно,
Лем му на камени підківочок слідно.

Всіх лемків нараховується около 2 миллионів. Більшість з них переселилося з Польщі и Чехословачії на Україну, понад 300 тисяч лышылося в Чехословачії (Пряшевщина), понад 200 тисяч остало в Польщі, понад миллион проживат в Соединеных Штатах и Канаді, а решта на еміграції в других країнах, як Аргентина, Югославия, Франция, Австралия и многы другы країны світа. (Точно єст росприділене чысло лемків в “Історії Лемковины, И. Полянского — прим. ред.).

Бєсїда лемків єст найблїсша до української, російської и білорусської, сохранила дуже слів и виразів старорусської мовы з домїшком польської и словацкої мов.

25

Характерны ознакы діалекту

Найвыражнішом ознаком, што одріжнят лемківський діалект од інших мов єст сталий наголос на передостатнім складі (силябі) слова, в словах з дво-, або більше складів: “зеленого явора, пришол до нас з далеких сторін гардий паробок”.

Діалект сохранил дуже слів и виразів, давньої малорусской мовы: “хыжа, звїзда, ногавиці, вигляд”.

Зауважними в мові лемків выступляють: Залишки старых форм дієслова быти: “был ем, нашли зме, дала-с ня, мамичко.” Уживаня скороченых заїменників: мі, ты, сой; ствердненя приголосных в кінци слова: кіст, радїст, хлопец, конец, сім-надцет; трояка вымова Л: лабіальна — лавка, ходила, тверда — ладний, знесли, мягка — кльоц, плянувати и сохрания твердого знаку “ы” після гыртанных: гын, сокыра, быти, выти; сохрания давнього сполученя “ыу”: їдж; меджа, пряджа, дойдж; дойдж, гылтати. В лемківський діалект проникло дуже слів и виразів з сусідніх славянских и інших мов, якы зазнали певных фонетичных и морфологичных змін. Так через польську засвоєно латинізмы: шпіритус, акурат, адукат, майор, ладний, цвїчѣти”. В часы воен залышылися германізмы: канон, пляц, гвер, файно, спацер и др.

Підчас вандрївок світами принесли лемківскы заробітчанє словацкы виразы: шумний паробок, кабат (спідниця), облак (вікно), мадярскы — гадка, дуган, югас.

Цілий ряд слів и виразів свідчат про довготривалу іс-

торию розвитку мовы: Одже — туня, друшляк, ногавиці, кєрпці, кабат, опліча, горсет; річы в середині хыжы — вжыця, вигляд, боденка, шпаргет, челюсти.

Будовлі — сыпанец (шпїхлір), пелевен, колєшня (возовня); міры землі — піврільок, морг, осминка, загін и ін.

Приклад говору лемків

“Кілька раз сой посмотрю на тот захід соненька, то все мі ся сызы на очы обернут: цне ся мі окрутні за тьма зеленыма горами. На крылах бы-м полетїла, жебы лем ся мі дало...”

Всі тоты, а и много інших специфічных особливостей лемківського діалекту свідчат про довготривалий розвиток говору нашого племені в Карпатах.

Погляд в минуле

Дослідженнями численных славянских науковців установлено, што юж в часы камінної добы на території Лемківського Бєскиду находилися давны поселєня. Люде занималися скотарством, мысливством, а потім перєшли на землеробство, Як и всі славянскы племена жыли родами и всі справы вирішували спільно.

На початку IX ст. выникла славянска Велико-Моравска держава, в склад якої ввошла и Лемковина. Союз той державы з Візантією сприял запровадженю християнства, росту економічної и культурної моци.

В 863 р. ту прибыли Кирило и Мефодий, якы провели велику освітню роботу: переклали на славянську мову церковны книгы, створили алфавет, заложивши основу розвитку славянського писменства.

По упадку Велико-Моравской державы была створєна нима держава карпатских славян — Біла Хорватия, возглавлена князьом Лаборцем, яку потім заграбили угорскы наїздники.

Штобы сохранили незалежність в борбі з численными ворогами карпатскы словяне обєдинилися з Київском Русьом. Тот союз сприяв буйному розвитку економікы и культуры и мовы. Спільна територия, мова, економічны и політичны взаємини меже обєднаными племенами спричинилися до утворєния в XIV-XV столїтях української народности, а потім и нації.

В ряді з новыми назвами земель Україна и єй поселєнців українців довгий час сохраниялися давны — Русь, русин, пи руснак, якы и до гнес затрималися в творчости лемків. Они свідчат про вєспільне походжєня всіх східньословянских племен.

В середині XIV ст. Лемківщину заграбили польскы фєодалы и встановили ту пажерний соціальний и національний гнет.

Ліпши землі одобрено і передано шляхті, а русинів одопхано в каменисті гори. На села накладено тяжкі данини і запроваджено панщину. Зачалася поступова латинізація і польонізація руських племен.

Доведені до одчаю лемки об'єднуються і зачинають довготривалу боротьбу, що відома під назвою збійницького руху. Імена Чепця, Савки, Баюса і інших борців за свободу до гнес залишилися в пам'яті вдячних потомків.

З кінця 1772 року аж до першої світової війни Лемківщина перебувала в складі Австро-Угорської монархії, яка на довго втримала її економічний і культурний розвиток. Населення в більшості залишалося неграмотним, пригнетеним податками, ізолюваним од наоколичнього світу. В таких умовах і змушений був лемко глядати рятунку для існування в оточуючому світі. Тяжко орал свою убогу ниву для прожитку, ховал худобу і випасав уці, щоб продати на гріш, розвивав домашні ремесла, щоб забезпечити фамілію вишуканим необхідним. З часом виробили майстри каменярства із Бортного, чудові витвори різьбярів з околиць Іванча і чудові вишивки з різних сіл Лемківщини здивували Європу красою оригінальної культури верховинців. Прекрасні витвори народного мистецтва, своєрідний фольклор як і неповторна краса зелених Бескидів з давня притягували науковців різних народів. Про лемків забесідували в мистецькому світі. Але в більшості то були безпристрасні статі і розвідки захоплених екзотиком туристів, що не показували правдивого життя, потреб і запитів народу, оригінального напрямку його самобитної культури.

По достойному підійшли до висвітлення життя, побуту і культури лемків перші будителі Галичини Я. Головацький і І. Вагилевич. Вони багато вандрували по Лемківщині, вивчаючи і популяризували культуру верховинців, а разом з тим сприяли здвигові національної свідомості і розвитку народної культури. Тото явно сприяло і ускоренню культурно-національного життя в другій половині XIX ст. В далекі гірські села проникають революційні ідеї Шевченка і його сподвижників, згуртовують наріз в боротьбі за рівність, національну волю в єдиній фамілії руських племен.

Великий вплив на посилення визвольного руху на Лемківщині мали ідеї Жовтнєвої (Октябрьської) революції в Росії. В ряді сіл — Команчи, Фльоринці, Святковій і інших скликалися віча, проголошувалися вимоги соціальної і національної волі, вибираються революційні комітети для створення Лемківської Республіки і приєднання її з Закарпаттям до України. Новостворений буржуазний польський уряд придусив всі тоти починання і насильно знову включив Лемківщину в склад Річпосполитой Польської.

Много страждань принесла лемкам друга світова війна. Зруйновані і спалені війною села, вивезені на каторжні роботи юнаки і дівчата, розстріляні і замучені в катівнях антифашисти, загинули на фронтах в Рядах Світської і Польської Армії сотки борців за свободу.

Після війни в 1945-1946 роках частина Прикарпаття, яку заселяли лемки, залишилися в межах Польщі і Чехословаччини. Більшість лемків переселилася на Україну, де в єдиній сім'ї рідного народу вони творять світле майбутнє.

47

Умови життя — будівництво оселі

Села лемківські переважно розміщені вздовж річок і потоків в долинах між горами. Хижі дерев'яні, вікнами звернені до дороги, од північних вітрів заслонені загатами з лиші і соломі. До покриття дахів в більшості служать солом'яні снопки "кычки", верхом стиснені прутами. Під єдним дахом знаходяться всі забудови: хыжа, стайня, кучи і комори, дальше стодола, возовня, дроварня і ін.

Хыжі всі дерев'яні, збудовані вязаньом грубих тесаних ялиц або смереків на углах. Шпары між ними забивають мохом, замащують глиною і білять вапном або глином. Дерев'я фарбують на вишневий кольор.

Хыжна обстановка невиваглива, традиційна. Ізба — мешкальна хыжа обставлена доколя широкими грубими лавами, посередині — дубовий стіл, з ліва — од входу — печ з леговиском і запечком. Під лавами і коло пеца різне господарське знаряддя. Стіни прикрашені іконами і різними прикрасами з паперя, різбленими танірами, квітами і т. п. В покою — одпочувальні дерев'яні лужка, лада — скриня з оджею, лавки і шафки. Стіни обвішані саморобними прикрасами, вишивками і т. п. Хыжа скромна, велика, приймна.

6

Домашній промисл

Одсунутий в каменисті гори магнатами і панством, ізолюваний од промислового світу, лемко змушений був в продовж століть тяжко працювати на убогій своїй ниві, щоб якоси прожити. Господарство було самовистарчалним. Випас овець і годовля худоби — давали одіж, одутя, мясо і гроші, управа культур — конопель, лену, зерна — полотна, покыву і хліб та омасту, розвиток домашніх ремесел — знаряддя в праці і прибуток в господарстві.

Боднарство

Помітним заняттям лемківських газдів єст боднарство. Майже кождий газда вироблять з дерева вшитко, што йому потрібне в господарстві: возы, сані, меблі, скрині і кухенні річи — сита, лыжки, діжки, корытця, і т. п. В ряді сіл много майстрів з своїм промислом идуть по підгір'ю. Лыжки, сита, дерев'яні забавки продають здібні майстри з Новиці в Горлицькому повіті, гонты, мітли, боденки, шафлики — боднарі з Команьчи, кошы, кошычки і мітли — плетарі зо Святков, Пергрижкы і ін.

Різьбярство

Жыючи в оточенні розкішних лісів лемки з давніх давень виробляють з дерева найрозмаїтші річи господарского ужит-

ку, мистецьки оздоблюючи вшитку того різбарськими візерунками.

На фасадах будівель, на горотах, в хыжах вирізблені розмаїті фігурки звірів і птахів — оленів орлів, лишок, вовірок, медведів, предмети господарского ужытку, прикрашалися рослинним орнаментом плоской різбы, головными мотивами якого были: листья явора, клена ци дуба, грона винограду и ін. На різблених підкосах даколи выступляють сценки з побыту лемків, краевиды Карпат, жытя пташків и ін. Різбарський орнамент все глубоко продуманий, прекрасно выконаний, лаконічними підкресленнями головных компонентів рисунка.

Зародившыся як засіб прикрасы мешканя и підручных річей різбарство на Лемківщині ввошло в побыт людей, а з роками и выросло в професийне мистецтво.

Головными осередками уродин и утвердження высокого різбарского мистецтва лемків остали села Балутянка и Вілька з околиц Иваньча-Здрою. Майстерны роботы Орисиків, Стецяків, Одрехівських, Красовських, Сухорского, Фхголя и інших zostали окрасом своєрідного мистецтва лемківской різбарской школы.

Каменярство

В селах, оточених скалистыми горами, розвивалося каменярство. Из проміжних порід в Перегримці и Бортнім (Горличчына) вытесують кресты, скульптурны нагробники и придорожны знаки. В Крампній, Фолюшы, Римаівській Посаді (Ясельщина) — скульптурны вытворы святых для придорожных капличок и памятных місц, в цілім ряді гірських сел з зернистого каменя — пісковика вытесують млинці, млинскы камени и т. п.

Для потреб господарства дрібны выробы в каменю: бруску, дурбаки, оселки для точеня кіс и ножів достарчають Лемківщині Фалюгы, Лядин, Посада з околиц Риманова.

Та найціннішыми памятками каменярского мистецтва лемківських народных майстрів стоят церкви муруваны, скульптуры, каплиці.

Ткацтво

Штобы задоволити потреби фамеліи в одежі зимовими вечерами лемкыні займаються ткацтвом. Ціле літо они вырошували лен и коноплі, в осени мочили и терли, а з настаньом зими пряли и ткали полотна. Наступного літа над потоками и ріками поливають водою, выбілюючи на сонци. Як постригли уці в літі або в осени, то бралися за прядіння, виріб сукна и готове несли выбивати в ступах водяных. З выготовлених леньных и ровняных ниток часто пряли сірякы, які служили для пошыву рабочей одежі, верет на постелі и ін.

Народна ноша

До недавніх часів на Лемківщині затрималася старовинна народна ноша, выготовлена здольными руками народных майстрів кравецтва.

Жіночий стрій

На жіночий стрій складається: опліча — біла кошеля з домотканого, або фабричного полотна, вышита на рукавах, на грудях и запястях; горсет — лейбик з синього, зеленого, червеного або іншого кольору полотна, оздоблений на грудях вышивком, дрібненькими блищачыми гузіками, што складають рослинний и геометричний орнамент; кабат — спідниця темного кольору и дрібненькими квіточками. Спідниця зобрана в дрібненькы складны — “фалды”, з долы прибрана кольорывыма басанунками; запаска — фартух, што припинатся спереду кабату. Она в більшости еднотонна з кабатом, зобрана в шыршы складкы, долину обшита барвистыми басанунками.

На голові молодиці носять чепці, спереду вышиты дрібненькы wzором, голову покрывають квітчастом хустком. Обуты в керпці — скоряны постолы, або боканьчы — черевікы на середнім запятку з высокыми холявками.

Зимова одіж складається: катанка — теплий лейбик з підшивком, кожушок — (безрукавний) розшытий орнаментом на грудях з уквітчаными кышінками, кожух — теплий з рукавами. Голову покрывають шацеликом — білом хустком, або плахтом. Обуты в шкірні або черевікы.

Прикрашаються дівчата и молодиці блискучыми коралями — пацюрками з 7-8 ниток або крайками з дрібненьких барвистых кораликів, сплетених wzорами.

Мужеский стрій

Мужеский стрій — менше примітивний. Носять білы сорочки з домотканого полотна, прикрашены узеньком вышивком на обшывці під шийом, домотканы леньны ногавкы, на сорочці (кошелі) — брушляк-лейбик синього, зеленого або ін. кольору сукна, обшыйтий блищачыми гузіками, а з верха — гуньку з чорного сукна, облямуваного по краях скоряном обшывком. Зимом поверха одежі намітують чуганю (з зашытыми рукавами и тороками, што звісають ззаду) и холошні — сукняны ногавкы.

На ногах носять керпці або боканьчы, зимом — шкірні. Голову накрывають капелюхами або баранковыми шапками.

При приготуванні строю лемкы дбають про чыстоту и охорону тіла и його зовнішню красу.

Оздоба мешканя

Самобытне мистецтво яскраво проявилось и в оздобленю мешканя, строю и підручных річей в господарстві. Оно не мечає в очы пишніством и різнобарвніством, а звертат увагу вытриманіством в доборі орнаменту, сполученю кольорів, и тому подібно. Орнамент складають старовинны мотивы: сонця, рослины и ріжных геометричных форм и рисунків.

В більшости сел на Лемківщині оздоблюють хыжы зо двору и в середині, штобы надати ім милого вигляду. Знадвору

двері розписують мотивами квітів, їх обрамлюють лапками кри-
вульком, куты хиж косинцями або ялинками, обрамлюють ви-
глядів (вікон) — колічками і сонечками, ворота стодолы —
зображеннями пташків і т. п.

Віряють вони, що орнаменти квітів і пташків мають одганяти
сили зла і лиха, сприяти спокою і ладу в господі. Лемки все
і в вшитім красом мистецтва намагалися звеселити життя.

ЗВЫЧАИ И ОБРЯДЫ

25 Число 16-49 Натура селянска

Лемки — то мирні, pracowити і милосердечні горяне.
На вигляд — прості, загартувані в щоденній роботі тружен-
ники. Высоке чоло, орлиний погляд, владність рухів, широкий
розмашистий хід справляють враження одважної і гордої лю-
дини, господаря рідної землі.

З незнайомим лемки дакус скриті, спостережливі і мов-
чазні. Але, коли довіряються, приймають як рідного.

Дуже допомагають собі в нелегкій життю, зберігаючи тра-
диції своїх мудрих предків. Щиро прив'язані до своєї землі
і готові знести всі життєві злидні, аби лем упиватися їй
життєдайними соками. Та велика любов і допомогла їм од-
стояти свою незалежність і зберегти рідну мову, культуру
і правду.

Треба одзначити, що лемки в наслідок трудних умов
життя дуже допомагають собі взаємно. Традиційно було давати
поміч цілим селом потерпілому: од зливи, пожару, чи іншого
лиха, помочі запізненому при зборі урожаю, взяти активну
участь в проведенні громадських ритуалів — весіль, хрестин
похоронів і ін.

Своєчасна безкорыстна поміч єднала людей в смутні і ве-
селі хвили життя, виробляла в них навички єдності, дружби і
братерства.

Віра в добрі і злі надприродні сили

Тяжке лихоліття, відсутність освіти зауважно стримували
духовний розвиток народу і причинилися до того, що в гір-
ських селах вкоренилися різні вірування в злі і добрі надпри-
родні сили.

Так в ніч під Івана Купала глядають хлопці і дівчата квіту
папратки, який має зробити чоловіка щасливим. Газда весном
кладає під першу скибу яйце, жеби добірне зерно буйним ко-
лосом пристало, “пукате як тото яйце”.

Спостерігаючи зміни в природі, селяне приходили до выс-

новку, що: коли ластівка низко кружить над водою, буде
дождж, як снігу понамітат, буде добрий урожай, як пш в селі
протяжно вые, то деси пожар буде и т. д., и т. п.

РІЧНО-КАЛЕНДАРНИ ОБРЯДИ

До гнес на Лемковині существує много старовинних зви-
чаїв і обрядів, пов'язаних зо зустрічом різних пор року і гро-
мадських подій.

З давніх-давен збереглися інтересні обряди зустріч зимо-
вого дня з літнім, обряди, які церков приурочила Різду, Різ-
двяні свята щорічно обходяться з пошестом і повагом.

Цілий ден перед Святвечером в хижі панує святковий на-
стрій. Постят. Не їдять овочів, ни масного, “жебы ся черяки не
высыпали”. Газдині готують дванадцет страв на вечерю. Газдо-
ве крутяться по газдівстві, односять вшитко пожичене сусідам,
“жебы цілий рік не быти винным”.

Помывшись на річці ледовитом водою, сідать до вечері.
Столы застелены сіном, накрывы лєняном плахтом. По хижі —
повно соломы, в куті — вівсяний сніп, на столі в горці з зерном
горить свічка.

По молитві газда витат родину з успішним закінченням
робіт і желат в наступнім року успіхів, радости і щєщя. Їдять
за порядком дванадцет страв: чеснок з хлібом, капусту, гриби,
кеселицю з бандурами, морков, пероги, голубці, плинці, борщ
з бураків, пампушки, кутю і т. ін.

По вечері гасять свічку і смотряться де дым керуєся: выхо-
дит з хижі — хтоси лишыт дим, крутиться — буде весіля. Пас-
тушки хапають лыжки, звязують повереслом, “жебы ся коровы
на пасвиску купы тримали”, потім качаються по соломі, коляду-
ють з дорослыми. На Різдво ходять з вертепом по хижам, коля-
дуют.

Радісно зустрічають дівчата весну. Як зыйдут сніги і пе-
ресхне, збераются молоді на загородах і рінях. Дівчата граб-
лють сухе листя, хлопці палють, скачут через оген, “очищаються”,
співать в ходовах веснянки.

Чарівно-таємничим святом молодежи на Лемковині єст-ніч
перед Іваном Купала — свято в честь бога Сонця, свято роз-
квіту кращих душевних порывів молодежи, свято весни і ко-
хання.

Пару днів перше на найвыщій горі за селом рыхтують со-
бітку — высокую купу голузя: посеред поляны закопують ялицю,
обкладають ей до вершка сухими ядлівцями, чатином; так схне
до Яна.

В надвечерю перед Яном збираються молоді села з музикантами і, співаючи та граючи, керуються до Собітки. Ставши двома рядами наоколо собітки, заспівують про початок собітки, вибирають молоду пару, яка підпаленьом собітки зачынат забавы. Співають радісно про веселі огні, юнацку радість і любов, танцюють наоколо собітки, скачут через оген. Як догорят собітка, дівчата пускають вінки з водом, виворожуючи, котра скорше вийде замож. Потім беруть головні з собітки і з криком летять розпалити священний оген по хыжах.

Благодатном пором року лемка-селянина сут обжынки. З ними повязано ряд обрядів, што супроводжуються ритуальними обжынковыми піснями і танцями. По закінченю жнив виплітуют из жыта великий вінок заплетений маками і польовыми квітами і несут, співаючи, газдови дому. Піснями выкликують його на подвіря прийняти вінок і пригостити за сумлінну працю жнивярів. Выходит газда з газдыньом, кланяються трираз, приймають вінки, угощають напیتками і смакошами женців і запрошують їх до хыжы.

Сівши за гостинны столы, найстарша меже жнивярями дякує газдови за ласку, желат добра на газдівстві і богатого уроджаю на другий рік. Газдове дякують і угощають жнивярів. До пізна співають обжынковы пісні і танцюють під троїсту музику.

ГРОМАДЗКЫ ОБРЯДЫ

На протязі віків в лемківскім селі вытворилися ріжны громадско-побытовы обряды для ушанування гідности людини в фамелні і громаді.

Хрестины

По народженю дітины, ей купают, складаючи біля купелі ріжны ремісничы прилады — сокыру, пилку, кліщы (штобы добрі газдувал), книжки, зошиты (штобы добрі вчывся) хлопцю, а дівчыні — веретено, лыжки, сито (штобы добрі газдыни-ца).

По породі одвиджають родиче, сусіде, знайомы, обдаровуючи ей “дарамы на віно” — дітиняча одеж, полотно, забавкы, квіты, присмакы, напیتкы, и т. п. “Дай вам, Боже, счестя, здравя і великой веселости! — бесідують, заходячи до хыжы (при тім смотрят до повалы, “жебы з очей не дістало”). “Дай, Боже, и вам, — газдыня, — што повісте, и ци сте здоровы, сідайте, та будте гостьом.”

Прибылы цілуются навхрест з породилом, кладут ей в колыску дарунок з грошыма, а пароділя дякує сердечно и частує

палюнком, выливаючы недопиткы з погаричків до повалы, “жебы росло высоке як дуб, а здорове як оріх”.

Народжену дітину рееструють в священника, а через тыжден або два хрестят.

Як дітина кус зміцніє, стараються чымскорше охрестити, “жебы го од злого очыстити и до доброго пригровадити”. Отец дітины иде просити кумів (всіх 10—15 и більше) званых “нонашко” и “нонашка”. Кумы сходяться рано в неділю або свято, приносячи каждый “крижму” (біле полотно, або квітчасти, перевязане басанунком).

Забравши дітину, кумы несут ей до церкви хрестити. По охрещеню каждый из кумів кладе коло дітины своє крижмо, завиват и несе домів. В хыжы кумы співають:

Засвітило сонце в кума на подвірю —
Зослав му Бог з неба радість и надію.
Выстель нам, кумичко, доріженьку з квітя,
Бо мы ти несеме християнске дітя.
Застеляй, кумичку, яворовы столы,
Бо мы несеме радість як николи.

Господарі гостинно отверяють двері, запрошують кумів до хыжы. Тоты, переступаючи поріг, бесідують:

— Витайте зо щещьом, радостью и новым хреснятком!
Хресна мати цілуєся з породилом, оддає ей дітину, а тотя пригощат ей вином. Потім зачынається гостина з піснями, танцями до пізньої ночы.

На закінчынн хресний отец дякує господарям за гостину, кумам — за їх стараня и просит всіх обдарувати наймолодшого газду (ци газдыню) “на лыжку и миску и клинкову колыску”. Всі складають грошы, приспівуючи пожелания щещя, долі и світлой радости в жыту.

Бесіля

Зогріты отшовском ласком и опіком, вырастають діти, насолоджуються радощами літ молодечых и не збагнутся, як в чарах любви надходит пора повноліття. В осени по хыжах під Бескидом — спросины.

Спросины (Заручыны).

Коли юж домовится паробок з дівком про заручыны, то высылат до ей отца просатарів, старостів. За просатарів иде двох-трёх досвідченых газдів и отец з сыном. Як підходять до

хыжы, молода ховатся до коморы, а родиче на пустий стук в двері запрошуют. На запытаня родичів, хто там, прибылы одповідают, што — подорожны або мысливці идут з далекой дороги и хотіли бы одпочыти на хвилю. Родиче запрошуют до світлиці. Ведесе розмова про світ, про погоду, урожай, а потім просатарі повідомляють про ціль прибытя, што хотіли бы дашто купити для господарства (або наняти робітницю). Родиче молодой одмовляють, што нічого такого в них неє на продаж, а дівча ищы молоде, але, як юж так наполягають, то звідаяться о згоду дівки. Мати иде до коморы, за торадом. Як што дівка згідна, виходит сама, як што ніт, вертатся мати и зводит розмову нанівець.

Гвойшовши до світлиці, дівка кланяється до пояса просатарям, витатся, приносить горілку и закуску. То — знак, што она гстова подати рушники. Родиче молодой запытуют, хто купец головний и просят показати. Сваты представляють молодого и тот дає “задаток” — подарунок молодій. Коли родиче дають згоду, молоды обіцяють в згоді жыти и шанувати едно дугого и просят о благословенство.

“Мы вас благословиме, діти, най вас Бог благословит!” — хрестит иконом мати молодых, котры клячуют: “А тепер поцілуйтеся, діти!” По заручынах молоды дають на “оповідь” и через три-штырі тыжні — весіля.

Плетеня вінків

Напередодни весіля в пятницу або суботу сходяться до хыжы молодой дружкы весільны и товаришкы дівочы молодой, співом витають молоду, сідають за стіл, розкладають барвінок, з квіттьом и басанунками и зачынають вінці вити. Приспівують пісні до вінків.

Маленькы дівчата зберають впадены листкы з барвінку, наліплюють навкрест по вікнах, з далека видно, што в тій хыжы — весіля.

Як дівчата вывють вінкы, зберають листочки, приміряють вінкы молодій и дружкам, співаючы пісні про красу віночка, молодой, закликаючи, штобы він приніс ей щеця. Потім справляють пишну гостину, приповідаячы до першого погаричка:

Дай же нам Боже милий — зачати щасливі,
Щасливі скінчыти — ту пару злучыти!

Перший погаричок горілки од матери бере молода, желаючы скоро всім пооддатися. Кус выпиват — а решту выливат

назад себе на дівчата, штобы скоро пооддалися. Бавляться до пізньої ночы, співаючы пісні про вінок, красу и щеця молодости.

А тымчасом в молодого справляють “Остатній кавалерский вечер”: співають парібци про незабытню насолоду парібоцкых часів, танцуют з дівчатами, організуют ріжны ігры и вытівкы до самого рана. Рано зачынається весіля.

Весіля

Зо восходом сонця в неділю приходять дружкы до молодого, кус “почестуются” и идут за весільными: старостом, свашками. Од свашок заберают “коровяр” (великий округлий хліб, прикрашений печывом — качечкы, пташкы — и квітами), “рожно” (прибране деревце) и идут до молодого. Музиканте зустрічають іх перед хыжом маршом. Староста платит ім “за гонір”, пригошат горілком и запрошує до хыжы. В хыжы сідають за стіл, заспівуючы и зачынається весіля.

Свашкы в піснях закликують всіх щасливо зачати весіля, желаючы миру и щеця фамеліі. Староста выголошує “казаня” про радіст родины з приводу соединения млодых сердец, запрошуючы всіх “чесно послужыти” молодым в проведеню весільного ритуалу — садовит родичей з іконами на колінах посеред хыжы на лаві и просит дати молодому благословенство в далеку дорогу. Молодый кланяється ім в ноги, дістає благословенство родичів — родины и збератся за молодом. По короткій гостині вирушуют до молодой — на возах, замаєных квітами.

Дорогом співають про радіст и безжурніст молодечых літ, про недалеку утрату волі новы турботы в фамелійнім жыттю.

Під хыжом молодой одбыається довге співашке змаганя: прибылы впрошуються до хыжы, а домашні вывідуются, хто, одкаль, за чым приіхал. Врешті за “выкуп” впускають до хыжы. Гості молодого співами впрошують гостей молодой з-за стола. Тоты не вступляються, докля не отримають “дар” — грошы и смаколикы. В часі пишного пригощеня дружбове з свашками в співанках впрошують молоду з коморы, де она збератся. Три разы приводят: “стару дівку”, “дівку в поважнім стані”, “чудака” (перебранный мужчина в женске убраня), а свашкы одмовляються, што — не тота. Нарешті выводят дружкы, а так молоду, и всі радо співають ей пісню величальну. Під звуки маршу молода несе на таніри букет молодому, за ньом дружкы — прицепляють ей на груди, за што одержуют “дары” — грошы, чеколяду, цукеркы и ін. Свашкы передають коровяр матери моло-

дой на знак згоди взяти ей дівку за невістку. Потім сідають парами — молодий з молодом, дружбове з друзками за стіл, співають, гостяться.

По обіді вирушають до шлюбів. Староста в черговім казаню сповіщає про благодарний намір молодих соединити на віки серця, просить родичів і родину о благословенство і проводить його зо всіма традиціями ритуалу. Музиканте грають марша, а дружбове схрешують топірці на дверях, під якими проходить ціла весільна дружина за молодими. З гучними піснями під маршову музику идуть до шлюбів.

По шлюбів вертаються до молодого (або до молодої, в залежності, де мають жити). Мати зустрічає на порозі молодих хлібом-сіллю, цілує, окроплює свяченою водою. Єдному з них дає ключ од хижки на дерев'янім танірі з вівсом, гостинно розтвертає двері і запрошує до хижки. Молоды кланяються домашнім і гостям на кожному порозі, засідають з друзками за стіл, гостяться. Свашки співають про радість в хижці з приходом невістки цим зятю, про засмучення молодої через утрату вінка, побажання щастя і радості в житті.

По недовгій гостині — зачеплення (розплетення коси). Молода сідає на коліна молодому, тримаючи свічку в правій руці, а свашки під жалосним співом дружок про утрату вінка розплітають їй косу. Старша свашка знімає молодій вінок, надіває старшій дружці і та йде в танець, а за нею під вінцем танцюють інші дружки і дівчата. Надівши чепець, молода танцює з старостом "бабський танець", потім з молодим і другими. До пізньої ночі бавляться і співають.

Завчасу рано идуть на річку "омивати молодих", а потім поворот — одбывається обдаруванням молодих "на миску, колыску і масну ложку".

В заключнім казаню староста дякує всім за турботи, бажає щастя-здоров'я молодій фамелії на світлій дорозі до щастя.

Похорони

Глибоку пошану оддають людині, що одышла в небытя: Як людина помре, то сходяться близки, сусіде, родина. Через кілька годин по смерті старши газдині обмывають мерця, уберають, приготавляють саван. Старшу замужню жінчину уберають в білу одежу, мужчину — в темну. Незамужню дівчину уберають на біло, як до шлюбів з вінком. Молодого парівка — в повний парівочкий убір.

Спорядивши, кладуть мерця посеред хижки головою до образів, обік — свічки, руки на груди. Сходяться близки і, помолившись, сідають на лави і ведуть довгі розмови про добродійство небіжчика.

З часу смерті затримують годинник, не замітають хижки, не смотряться в дзеркало, не смотряться до вікна, щоб не було нещастя. Біля мерця — миска з свяченою водою, щоб прилітала душа покійника купатися. Цілий час покійника одвиджують знайомі, в ночі читатся псалтир, старі бесіднують, молоді забавляються. На третю добу ховають. Як небіжчика кладуть в труну, родина мечуть там гроші, щоб на тамтін світі мал чим одкупитися, кладуть старшим необхідні річч — файку, жінщині — хустину, дитині — образок і ін. При выносі з хижки три рази стукають труною о поріг, щоб покійний про вшытко недобре забув. Дорогом і над гробом співають похоронні пісні. По одправі з словом до покійника звертаються друзі, родина цілує його в руки, мечуть на труну грудки землі (не дозволяють метати дітям, бо була бы земля тягаром на грудях).

Повернувшись до хижки мьются і справляють поминки. За цілий рік родина носить жалобу.

Так на Лемковині оддають чест і шану людині од перших до остатніх хвиля життя їй в громаді.

II. УСНА НАРОДНО-ПОЕТИЧНА ТВОРЧІСТЬ

Усна народна творчість

Історії народу не можна знати не знаючи усної народної творчості.

М. Горький.

Найдорожшым скарбом культурних надбань наших лемків єст їх усна поетична творчість: фантастичні казки, старовинні легенди, загадки, прислів'я, задушевні пісні. В них з великом поетичном силом одбите штоденне життя верховинців, їх робота, найтаємніщі думи і мрії вільного будущого. Народна поезія лемків — то вічно живий літопис найкращих душевних порывів нашого народу в Бескидах, що зворушує кожного высоким артизмом і непідробном оригінальністю.

В цілому ряді старовинних легенд і переказів — легендарна історія вікової боротьби наших горян за свободу ("Лабо-

рец”), “Югас и княгыня”, “Сипка”, “Велислава” и ін.), картина щещя и віковичной работы в камянистых горах (“Бескиды”, “Орлы”), образны роздуми над гнешнім и будущім.

Поражают задушевнiстю и глубоким ліризмом народны пісні. В них — велика любов до улюбленого краю, світлы мрії найти в нім щещя жадане, iвысоки принципы народной моралі, віра в силы свої в борбі за будущее. Пісня для лемка — найщиріша розрада и супутница в роботі, в штоденній турботі. Она, як тот ратующий бальзам, загоюе його раны сердечны, світит радостью в тузі, формує смакы естетичны.

Як я сой заспівам трьома голосами,
Еден піде верхом, а два — долинами.

Величаво, протяжно, як ехо в дальніх горах, розкочуєся вільна мелодия над сребристым Бескидом, мелодия сивой давнины для ружовой теперішности.

ЗАСПІВ

Там в горах Карпатах... Там в горах Карпатах
Там в горах Карпатах там буду я жив,
там лемко иде, З горы на долину
Свою дівчиноньку буду ся смотрив.
за руку веде.
Приспів: * * *
Там пташки співають Горы нашы милы,
з лелгенька все : юха-ха-ха, горы нашы славны,
Голос сопілки Де ся поподіли
там чути штодня. нашы часы давны?
Там в горах Карпатах — Як воды до моря
вечірня зоря, з наших гір сплинули,
А то не зоричка — Так ся млада часы
миленька моя. скоро преминули.
Приспів: Горы положысты,
Там в горах Карпатах поляны зелены,
чудова краса, Выглядате, як бы
Як впаде на вівсы плюшом выстелены!
студена роса.
Приспів: * * *
Там в горах Карпатах Горы мої, горы зелены,
черешньовий квіт, В прекрасний вінок сплетены,
З горы на долину — Шовковом травичком покры-
орлиний політ. ты,
Приспів: Роками - віками забыты.

Горы мої, горы прекрасны, Лемко став сой и думу думає,
Як на небі звiзды ясны, Смутится, же долі не має.
Як в гаю ружы червененькы, * * *
Такы вы мому серцю миленькы. Я родился твоім сыном,
Горы мої, горы Карпаты Земле моя рідна, земле моя
Дорожшы, як злото-дукаты, бідна — Лемковино!
Милішы як выгоды світа, Покаль серце жыти буде,
Цне ся мі за вами од літа. Тебе, Верховино, тебе, Лемко-
Горы мої, горы скалисты, вино, не забуде.
Аж попід небеса фалисты, Не забудут мої очы,
Своіма білыма Татрами Тоту гірську красу зеленого
Помішаны часто з хмарами. в ден и в ноцы.
Магурич з Магуром в віночку, Выйду гвечер, выйду в село,
Коляник з Марешком при Йой то, вера Боже, сон мене
бочку, не зможе, так весело.
Кичера, Гомоля зо Щобом Пасу уці, чую співкы,
Шепочут, гуркочут зо собом. Што їх там выводят, што ся
Там під гором за лісом в Кар- заходят нашы дівкы.
патах Выйду рано аж до гаю,
Під похыленом стріхом хата, Посмотрю на село — на серци
Там ня чекат моя родинонька, весело, як в раю.
А найбарже — моя дівчы- Ходжу світом тай думаю,
нонька. Донесу родину, зелену Верхо-
Пташки красні співають хорами вину споминаю.
Вітер співы розносит верхами, Помінял бым дива світа
За зеленіст ялиці и горня жен-
тиці серед літа.

І. КАЛЕНДАРНА ОБРЯДОВА ПОЕЗИЯ

1. Колядки и щедрівкы Отвор окенко,
Ей, підеме мы по колядонці покаж лигенько до себе!
Ей підеме мы А ци дома сте, пане гсподар?
по колядонці, підеме, А ци дома сте, пане гсподар?
По місячееньку Просил вас, просил вас
на цілу ніченьку, підеме. пан Бог на порадоньку,
Ци дома-с, пане господар на бесідоньку до себе.
милий, Бог в тебе, Ой дома, дома радоньку ра-
Отвор окенко, покаже лигенько до себе! джу,
Мы тя любиме, не обходиме, Радоньку раджу, волонькы
бо в тебе, ставлю,

Сут в вас волонькы в три ря-
донькы. **З-за ной горы**
З-за ной горы з-за високой
Гей, волю, гей!
А тепер — по три, нарік —
по штырі. Там мі виходят три брата
рідны.
Сут в вас колонькы в три ря-
донькы, Єден братенько — ясне
соненько.
А тепер — по три, на рік —
по штырі Другий братенько — ясен
місячок.
Копа на копі, а сніп на снопі. Третій братенько — дрібний
дойдженько.
Дай, Боже, дай же вам, Місяц ся бере заморозити
Горы, долины и верховины.
Боже щещя-здоровля, Дойджык ся бере зазеленіти
Горы, долины и верховины.
дай же вам!

Ой, засвітило ясне світило

Ой засвітило ясне світило на дворі,
Ой, встан же, встан же, пане господар, встан горі!

Пришли до тебе з далеких країв гостьове,
Отвор широко свої ворота тисове.

Єден гостенько — світле соненько со дари,
Другий гостенько — світлий місячок з-за хмары.

Третій гостенько — дрібний дойдженько майовий.
Ой, вставай-вставай, колача давай на столы!

Соненько рече: — Нее над мене на світі,
Як я засію, квітя зогрію в літі.

Місячок рече: — Нее над мене в гаю,
Як я засію квітя-лелию в маю.

Зазеленіє квітя-лелия по поли,
Заколосится жыто-пшниця в stodoli.

В широких поли — біла береза

В широких поли — біла береза. Дай Боже:
А під березом — постіль сріблена.
На тій постели — газдова жена.
И на ній шаты — в Дунаю праты.
На ній скоренкы — срібны підківкы.
Вставай, газдонько, отворяй скриню,
Вынес коляду на всю челяду. Дай Боже!

Ходит — походит ясен місячок

Ходит-походит ясен місячок по небі, ой по небі,
Кличе-покличе ясну зоричку ку собі.
Ой, вставай-вставай, зоричко красна, з купели, ні з купели
Тай сой підеме колядувати по селі.
Тай сой підеме, тай сой станеме край стола, ой, край стола
Де ся схyliла, де засмутила бідна вдова.
Зазорієме и зогрієме білу постелю, ой постелю,
И звеселиме — розвеселиме оселю, ой оселю.

Ходит місячок помеже звiзды

Ходит місячок помеже звiзды світячи, ой світячи,
Ходит Василько помеже панны о колядоньку, просячи.
Вынесли йому злоты пінязі — він не взяв, ой він не взяв,
Лем барз красненько за колядоньку дякувал.
Ходит місячок...
Вынесли йому срібны орішкы — він не взяв...
Ходит місячок...
Вывели йому найгарцу панну — він ей взяв, ой він ей взяв
И барз красненько за тоту панну подякувал.

Ой, там на горі

Ой, а там на горі буйний вітер віє.
Щедрий вечер, добрий вечер!
А там Марися срібне зерно сіє.
Срібне зерно сіє, в долину смотріє.
В долину смотріє: за наньоньком мліє.
А прийшов пильненько ку ній ей няньонько.
Под же зо мною, под же, моя зозульонько!
Ой, няничку мій, а юж я не твоя,
А юж я не твоя, тилько цисарьова.
Ой, а там на горі буйний вітер віє...
А прийшла ку ній матиченька ей...
А прийшов до ньой наймиленьший ей:
Под же зо мною, под же, моя зозуленько!
Ой миленький мій, я юж на вікы твоя.

* * *

Ци дома ес, младший хлопче? На нiм ремiн тиуруватий,
Приспiв: Срибром-златом зобтыканий.
Щедрий вечер, добрий вечер. Шесливо и вандрувати,
Дома-дома, коло стола А нам — заколядувати:
Выбератся до Кракова.
Бере шаты дороги Шедрий вечер, добрий вечер
И дукаты срибны. Добрым людям — на здорovia!

2. Веснянки

Што-м сой наскладала
коло своей мамы.

До саду, дівчата, до саду
До саду, дівчата, до саду,
Будеме сіяти розсаду,
Як розсада буде сходити,
То мы ся будеме любити.
Під грушку, дівчата, під
грушку,
Будеме сіяти петрушку.
З петрушки виросте жовтий
квіт,
Завяжеш сой, дівча, младий
світ.
До гаю, дівчата, до гаю,
Бо нас там парібци волают,
Ищы дівчатонька не дішли,
А юж ся парібци розышли.
Попід пліт, дівчата, поплід
пліт,
Будеме сіяти жовтий квіт,
На квітку вироснут три лист-
кы,
Треба бы нам было колыскы.

Співаночки мої

Співаночки мої,
деж я вас подію?
Піду на пасіку,
там я вас посію.
Там будут дівчата
на траву ходити,
Мої співаночки
будут находити.
Будут находити
в віночок сплітати,
Свою товаришку
будут споминати.
Будут споминати,
будут лебедіти:
Як то сой весело
дівоньком ходити.
Співаночки мої,
складаны, складаны,

3. Купальскы пісні

А на Яна на собітку
Скосили зме гарду квітку,
Закля дівкы ся злетіли,
Мы ту квітку підпалили.
А на Яна на Янонька
Горит наша собітонька,
Красні ся нам розгоріли,
Челяд ся нам посходила
* * *

На розтоці на потоці
Два голубы воду пили,
Пилю-пилю тай злетіли,
На лелию собі сіли.
Зачали сой гуркотіти:
Кого мают оженити,
Тоту Марьку и Василя —
Буде пара як лелия.
* * *

Горіла липка, горіла
Дівчына під ньом сідила.
Іскоркы на ню падали,
Парібци за ньом плакали.
Не плачте за мною, не плачте,
Зелену липку загасте.
В решеті воду носили,
Зелену липку гасили.
Кілько в решеті той воды,
Тільки парібской подобы.
* * *

Розвилася черешенька, роз-
вила,
Вшиткы горы и долины при-
красила.
Стоїт під ньом дівчинонька,
малювана,
За ньом, за ньом — стара мати
заплакана.
Не ход за мною, моя мамко,
ой небого,

Не піду я за тамтого за ста-
рого.
Лем я піду з-поза воды, з-за
потічка,
Ой за того миленького
шугаїчка.
Розвилася черешня, розвила
Юж ся дівка до шугая приту-
лила.
* * *

Юж по Яні, по Яноньці,
Юж по нашій собітоньці,
Бо юж ся нам розлетіла,
Юж ся челяд посмутніла.
Ой на Яна на Янонька
Згоріла нам собітонька,
Як згоріла, так загасла,
А біля ней челяд красна,
А сусідска так лем тліла,
Бо біля ней челяд мліла.
Юж по Яні, по Яничку,
Юж на нашім веселичку.
Дочекаме другой яри
Прийде нам Януш старий,
Там на гірці при потічку
Засвітит нам пишну свічку.

4. Обжынкы пісні

А чыїж то женці так красно
співають?
Про нашого пана нивку до-
жынают.
Нивку дожынают, віночок
сплітают,
Пана господаря красні приви-
тают.
Пана господаря и господа-
речку,
Ой най лем нам дадут згорів-
кы бочечку.
* * *

Рада нивонька, рада
Што зорана дожата.

Дожали зме з рана.
Заріжут нам барана.
Хвала ж тобі, ниво,
За то красне жниво,
И за тот віночок
В срібен колосочок.
З нивы, вінку, з нивы,
Идеме лед жывы,
Бо ся змордували,
Нивку дожынали.
* * *

Долом, женчыкы, долом
До панонька з поклоном,
Не сами мы идеме,
Красний вінец несеме.
А в нашого панонька
Золота барилонька,
Треба ся їй вклонити,
Жебы ей отворити.
* * *

Станте, газдо, на дворце,
Брамоньку нам отворце.
Што вы нас не видите,
Же к нам не выходите?
Выйд же, газдоньку, до нас
Выкуп вінец - стоколос.
Ой не великим даром,
Лем коштовным таляром.
Выйд же, газдынью, до нас,
Выкуп вінонько од нас,
Як не схочеш выкупити,
Підеме го пропити.
А газдыненька пишна,
За ворітонька вышла,
Ключами задзвонила,
Віночку ся поклонила.
* * *

Принесли зме вінец повен
З під лесика з жытника ровен.
В жытніх ровен з гір зелених,
До схід сонця покошених.

Принесли зме вінец красний,
Як на небі місяц ясний,

Принесли зме на подвіря,
А и з вашого підгіря.
Дайте же го до стодолы,
А з стодолы — до коморы,
А з коморы — на нивоньку
В щасливую годиноньку.

II. ОБРЯДОВЫ ПІСНІ

1. Колысковы

А люляй мі, люляй,
мое мале дітя,
Піду я ти в Дунай
по зелене квітя.
Люляй же мі, люляй,
сивы очка стуляй,
Сивы, як голубы,
мае дітя любе.
Люляй же мі, люляй,
колышу тя руком,
Як ты мі выроснеш,
підеш за науком.
А будеш ся вчыло
дрібного писаня,
Будеш вспоминало
мого колысаня.
Ой, люляй мі, люляй,
дай и мі поспати,
Знаш, дітинко,
колыше тя мати.

* * *

Ой сыну мій, сыну,
я про тебе гыну,
Ани в дене, ни в нocy —
нигда не спочыну:
Люляй же мі, люляй,
мій сыночку младий,
Як ся постарію.
ци мі подаш воды?
Люляй же мі, люляй,
мое злоте дітя
Принесу я тобі
розмарій квітя.

Принесу я тобі
сині фіялочки,
Жебыс накрыв собі
своі сивы очка.
Принесу я тобі
воду віялкову,
Жебыс собі умыл
біленьку голову.

Принесу я тобі
ялинове вітя...
Усни же мі, усни,
мое мале дітя.
Усни, сыну, усни,
великий выросни,
Великий як и я,
білий як лелія.

* * *

Гаю зелен, гаю
Не задавай жалю,
Не шум в ден и в нocy,
Не буд моі очы.

Бо моі оченька
йше ся не выпали,
Они Мариченьку
В нocy колысали.

Ой баю мій, баю
Полет мі до раю,
Принес біле квітя,
Обложыме дітя.

Обложыме дітя
Дрібном розмарийом.
Най оно мі росне
Єдином надійом.

* * *

Там коло прорубы
Сідят два голубы.
Тихенько гуркочут,
Же спатоньки хочут.

Там коло прорубы
Сідят два голубы,
Крылами ся вкрывають,
Бо люлі не мають.

2. Лірична поезия

Як я сой заспівам
раненько по росі:
Почуе мя милий
по моім голосі.
Як він ня почуе,
та він собі рече:
Чые то дівчатко
по горах щечече?
Як я сой заспівам,
далеко мя чути,
Под же мій, миленький,
волы наворачнути.
А милий мій, милий,
мій квіточку білий,
Як я тя не виджу,
та мі світ не милий.

* * *

Миленька, миленька,
якас мі шумненька,
Як тота в заградці
ружа червененька.
Співай сой, миленька,
тепер ти до того,
Покаль ти не жалуют
світа біленького.
Выйду на долину —
оченьками звину:
Сподівайся, мила,
гвечер до тя приду.

* * *

Ой маю я, маю
черешеньку в гаю,
Повіч же мі, мій миленький,
з кым ей зобрываю?
Ой, маю я, маю
черешеньку в лесе,
Повіч же мі, наймилеєньший,
хтож мі їх принесе?
Ой маю я, маю
калиноньку в лузі,
Повіч же мі, коханичку,
чом мі серце в тузі?

Коханічко моя,
ты шумного роду,
Дам я ти яблочко,
выйд на загороду.
Дам я ти яблочко
з найгаршой яблони,
Бо ня болит серце
за тобом од гвони.
З найгаршой яблони
з зеленого гаю,
Бо я тя од гвони
в своїм серцю маю.

* * *

Заградка, заградка,
а в заградці — квітя,
Любуй же мя, милий,
любуй мя над жытя.
Любуй же мя, любуй,
як єс мя започал,
Не давай плакати
моім чорным очам.
Любуй же мя, любуй,
и я тебе буду.
Хоц каждую неділю,
бита през тя буду.
Хоц в каждую неділю,
абы не в каждый ден,
Дос ся налюбиме,
милеєнький, през тыжден.
Заградка, заградка,
в заградці — шалатка,
Не змарнуй мя, милий,
бо мя забє матка.

* * *

Марись моя, Марись,
кому рыбки варийш?
Тобі, Васю, тобі,
бо ты — мі — товариш.
Марисю, Марисю,
я тебе не лишу,
Я твоі оченька
на папір запишу.

На папір запишу,
на клинец завішу,
Жебы люде знали,
же я мам Марисю.

* * *

Маю миленького
там през загороду,
Каждий ден го виджу,
як вийду по воду.
Маю миленького,
правда, же гардого,
Гніваються на ня
дівчата, про нього.
Єдна ковальова,
друга корчмарьова,
Третя не знам чья,
може сусідова?

* * *

Світил бы місячок,
хмары заступляють,
Любил бы мня милий,
та люде не дають.
Огварила мене
в тім селечку дівка,
Бодай не зносила
зеленого вінка.
Огварила мене
в тім селечку баба,
Бодай так курчала,
як в мочылі жаба.

* * *

Была любост, была
медже нами двома,
Юж така не буде
медже десятьома.
Была любост, была,
юж не буде така,
Бо то и фраїрка
не каждая еднака,
Не каждая еднака,
я то добрі знаю,
Бо тепер не єдну
фраїрочку маю.

Так зме ся любили,
што мамця не знала,
Пришла чорна хмара,
тай нас розоннала.

Як зме ся любили —
сухы дубы цвили,
Як зме ся розстали —
зелены зовяли.
Як зме ся кохали —
зорі заквитали,
Як зме ся розышли —
то вшиткы позгасали.

* * *

Зыйди, місячку, зыйди яс-
ненький,

Та як млинске коло,
Выйди, дівчыно, мое сердень-
ко,

Та промов до мня слово.
Як же я маю, любий соколе,
До тебе виходити,
Люде говорят, люде боронят,
Жебы ты не любити.
Най сой говорят, най сой бо-
ронят

Ой аж по цілім світу,
А я тя люблю, любити буду,
Ты мій ружовий квіту.
Жадна пташына без своей
пары

Не ма втіхы в лісі,
А ты поїхал, менес поняжал,
Як ластівочку в стрісі!

III. ВЕСІЛЬНЫ ПІСНІ

Вінкоплетеня

Дружкы:
Попід стріхы — ластівята (2)
Сходжайтеся нам, дівчата.
Не так їсти, не так пити (2),
Яко віночок увити.
Попід гіря, гіря
Зберат Марька зіля,

Зелен барвіночок
Собі на віночок...
Як го назбєрала,
Тай сой заплакала,
Чогож я ся млада
Тєраз дочекала.

Просим, мамцю, вінці вити
Просиме, благословити,
А мамичка так мовит:
Най вас Бог благословит.

Вийся, вінку, вийся
Квіток до квіточка,
Най ся парадє
Молода дівочка.

А вінку мій вінку,
З дрібногo барвінку,
Радом-м ты збєрала,
Як єм дівувала.

А вінку мій, вінку,
Як майова ружа,
Не жаль ты стратити
За гардого мужа.

Весіля

Дружбове:
Скурилася дражка,
скурился гостинец,
Як єм машерувал
до милой по вінец.
Коханічко моя,
ты — ружо польова,
Як я ты не виджу,
болит ня голова.
Отвор мі, миленька,
мальованы врата,
Жебым сой не зламал
перечко до злата.

Свашкы:
Задудніли коні
в молодой на дворі,
Зберай же ся, Парась,
в тій новій коморі.
А наш любий свату,
отвор же нам хату,

Бо ся погніваме,
та ся повертаме.
Пусте же нас, пусте,
або нам отворте,
Най ту не стоїме
на вашім подворці.
Пусте же нас, пусте,
за стіл на лавицу,
Най же мы увидиме
нашу молодицу.

Весільны

Не будеме пити
тоту гірку воду,
Докля не увидиме
нашу панну млоду.
Выход, Марись, выход
з той новой коморы,
Выношай, выношай
вінок барвінковий.
Дали сте нам дали
періжкы печены,
Дали сте нам дали
Янічкови жену.

Дружбове:

Зеленем посіял,
зелене мі зышло,
Якем дівча любил,
таке за мня пішло.
Ищемся не мысліл
в тім рочку женити,
Мусілас мі, Марись,
штоси поробити.

Свашкы:

Штырі коні в цугу,
пятый на ланцуху,
Зберайся, Марись,
з Янічком до шлюбу.
Грайте — гудаци, різко (2)
Кланяйся, Марисю, низко.
Низко, низко попри земли (2)
Яко отцу, так матери.
Яко отцу, так мамонці,
Так и вшиткій родинонці.

Дружки:

Татарка, татарка,
зелена татарка,
Посмот ся, мамичко,
яка ладна перла.
Взяли зме вам едно,
а привели двое:
Посмот ся, мамичко,
ци твої обоє?
Посмот сой, мамичко
на свої діточкы,
Як сой красні сідят,
як два голубочки.

Дружбове:

Юж ем ся оженил,
юж буду свою маї,
Юж я вас, дівчата,
не буду любувал.
Юж ем ся оженил,
юж мі по весілю
Таку ем взял жену,
як білу лелію.

Дружбове и дружки:

— Дівчатко - квіточок,
дес діло віночок?
— Пішла ем ся мыти,
впал мі на ярочок.

Свашкы:

Выберайся, Марись, выберайся з нами,
Але свої злости прилож каменями.

Выберайся, Марись, од мамы, од няня,
Нич ти не поможе жалосне рыдання.

Весільны:

Просим вас, мамичко, и, няню коханий,
Благословте дівча щырыми словами.

А ей мамичка и няню так мовит:
Най тебе, дітино, пан Бог благословит!

Пан Бог благословит и вшитка родина,
Бо мы тя од сердця всі благословиме.

— Доставай, дівчатко,
правом руком до дна,
Та ты го дістанеш,
як го будеш годна.

— Хоц бым го дістала,
штож мі тепер по нім,
Як мі облетіли
два листочки на нім.

Весільны:

Шуміла береза,
як ся розвивала,
Плакала Марися,
як ся выдавала.
Не шуми, березо,
будеш листя мати,
Не плач ты, дівчыно,
будеш мужа мати.
Плаче, Матрона, плаче,
сызы ій падають,
Аж ій на каміню
ямкы выбивають.

Дружбове:

Заграйте нам, музиканте,
заграйте нам доокола,
Най мы выведеме
молодыта з-за стола.

Дружки:

Ищы не буду з вами сідала,
Бом своїй мамці не дякувала.
Дякую вам красні, мамо,
Же сте мня будили рано
Веце не будете.
Ищы не буду з вами сідала,
Бом свому вітцу не дякувала:
Дякую вам красні, няню,
За прекрасне вихованя
Дякую сердечні!

Весільны:

Будте мі здорови, мої товаришкы,
Не буду ходила з вами на орішкы,
Ани на орішкы, ани на ягоди,
Будте мі здорови, дівчата молоды.
Будте мі здорови, горы и долины,
Бо я ся выберам до новой родины.

Свашкы:

Далас ня, мамичко, за густу вербину,
Жебым не ходила до тя на гостину.
Я густу вербину доокола обйду,
До тебе, мамичко, на гостину зыйду.

В. Розплітання**Свашкы:**

Треба бы нам треба шыроку лавицу,
Бы зме перебрали нашу молодицу.

Дружки:

Не дай, Марисенько, свій віночок зняти,
Бо будеш раненько за ним банувати.
Віночку зелений, як ес ся мі змінил,
Юж ся мі не будеш на главці зеленіл.

Свашкы:

А за нашом хыжом — купа сена (2),
Вчера была дівка під віночком (2),
А гнеска юж жена (2) під хусточком (2)

Дівчата и дружки:

Розкошонькы мої, як сте ся минули,
Як тоты квіточкы, што на яр квітнули.
Квіточкы квітнули и квітнути будут.
Співаночкы были, але юж не будут.
Співаночкы мої складаны, складаны,
Штом сой наскладала коло своїй мамы.

Піду до свекрухы, стану на порозі:
Співаночки мої — в далекій дорозі.

IV. СУСПІЛЬНО-ПОБЫТОВЫ ПІСНІ

1. Рекрутскы и жовнірскы

Не будем, не будем дрібний овес косиц,
Підем до Сяночка остру шаблю носиц.
Плакала мамичка, миленька ридала,
Як мене до війта варта спроваджала.
Плакала мамичка, плакала сестричка
Же ся мі заблисне при бочку шабличка.

* * *

Сыпана дражечка, хлопці машеруют,
А дівчата плачут, руки заламуют.
Не плачте, дівчата, не плачте за нами,
Бо мы сой будеме в Сяночку панами.
Сыпана дражечка до самого Відня,
Хто ньом змашерує, не вернесья нигда.

* * * * *

Касарня, касарня, бодай-с ся запала,
Не една дівчына при тобі плакала.
Касарничко біла, бодай-с спопеліла,
Не одна мамичка при тобі зомліла.
Не одна мамичка и не еден отец,
И я сой заплакал, як маленький хлопец.

* * * * *

Ой летіли гуси з далекого краю
Сколонутили воду на тихім Дунаю.
Ой як сколонутили тай сой гуторили:
Идут там рекруты, штос нового чути.
Вышла стара мати, зачала кричати:
Вернисья, сыноньку, змыю ти главоньку.
Было мене мыти, як я был при тобі,
Тепер ты не змыєш, бо я жовнір собі.
Змыют мене дойджы, розчешут уланы,
Обыйдєся вояк без вітця и мамы.

* * *

Кед мі пришла карта наруковац,
Хтіл я свого няня дошиковац:
Ой, няню мій, няню, зроб мі таку воль
Идий за мене служыц на ту війну
Кед мі пришла карта наруковац,
Стал я музикантів дошиковац.

Гей вы, музиканте, заграйте мі чардаш,
Най сой потанцюю тот остатній раз.
Стали музиканте чардаш грати,
Стали мі ся з очей слезы ляти,
Музиканте грают — струны розрывают,
А мі ся завертат тот зелений світ.
А як я поїду на ту войну
Не заплаче за мною отец-матка,
Лем за мною заплачут, руки заламают,
Ой и заголосят три дівчатка.
А една заплаче, бо я — ей брат,
А друга заплаче, бо я — ей сват,
А третя заплаче, бо и плакац мусит,
Бо она од мене перстін носит. (2)

* * *

Щыре поле забране (3)

И кульками засіане.

Летит кулька за кульками (3),

Тече кровця поточками.

А в той кровці вояк упал (3),

За вояком кін заплакал.

А коню мій вірненький (3),

Ид до мойой до миленькой.

А як прийдеш пред ворота (3),

Зарегочся як сирота.

Выйде няньцьо засмутится (3),

Выйде мамця зажурится,

Выйде мила, застопіє (3),

Стане собі тай зомліє.

Ты ій повіч, вірний коню (3),

Посій, мила, піску жменю.

Посій, мила, піску жменю (3),

Посій його на каменю.

Як той, мила, пісок зыйде (3),

Товдиль милий з війны приїде.

(Кажды дві ленійкы повтаряются два разы.)

2. Заробітчанскы и емігрантскы

И нихто не видит, и нихто не чує,
Як то худобному вітер в очы дує.
Вітер в очы дує, а курява в хату,
Як то худобному тяжко газдувати.

Дай, Боже, дойджину, бо зас доновины,
 Підут на зарібкы парібци и дівкы,
 Підут они підут, підут турац ся світами,
 Матери ся лышат з дрібными дітками.

* * *

Ой літа орел та понад море, немилостиво кряче,
 Ой каждый отец и каждая мати за своїм сыном плаче.
 Ой літа орел та понад море, ой дай же, море, пити,
 Ой тяжко-тяжко мі младому в чужій стороні жыти.
 Выросла травка барз высокая, побродили ей люде,
 Не было правды в нашій стороні, ани юж ей не буде.
 Як на Поділю, так на Підгірю голосненькы дзвонны,
 Поклонме же ся рідній стороні, не вернемся николи.

* * *

Як ем ишол з Дебречына додому,
 Перейшла мі чорна кура дорогу.
 Иди- иди, чорна куро, додому,
 Не заваджай, не заваджай по дорозі нікому.
 Як ем ишол з Дебречына до Хусту,
 Нашол ем сой вышивану хустку.
 Ой ци мила, ци не мила ю шыла,
 Лем бы она, лем бы она вышиваном была.
 Як ем ишол з Дебречына до Пешту,
 Надыбал ем молодую невесту,
 А невіста як та ружа червена,
 Пригорнися, притулися, будеш невісто мі жена.
 Як ем ишол з той вандрівкы додому,
 Перейшла мі моя жена дорогу:
 Не будеш ты більше з дому вандрувал,
 Діти плачут, істи хотят, а ты грошы змарнувал.

* * *

Пусте село, пусте, Радоцина пуста,
 Не една дівчына в Гамерику шула.
 Широка-далека тота Гамерика,
 Шкода, Боже, шкода до ней челядника.
 Бодай в Гамерику сине море высохло,
 Жебы не поїхал мій милий з обыйстя.

* * *

Летіли журавлі понад кам'яниці,
 Юж наші парібци вшиткы в Гамериці.
 Ой пішли парібци, з ними — мій миленький,
 Болит мене за ним каждый ден серденько.

Пішод мій миленький в далеку країну,
 Дай же му, Боженьку, щасливу годину!
 Дай же ся мі, Боже, вмовити, впросити,
 Жебы мій миленький вийшол з Гамерики.

* * *

Добрі тым женатым у той Гамерице,
 Бо тяжко не роблят, мают добре жице.
 Бо тяжко не роблят, лем під земльом ходят,
 Попід сивы схиля, як хробачкы малы.
 Попід сивы скалы, як попід сусікы,
 Не еден зостане під ними навікы.

* * *

Добрі тому в Гамериці, што ма жены две,
 Една — в краю, од звычайу, друга — при нім е.
 Тій ся добрі поводит: до роботы не ходит,
 Тільки пере, істи варит и в лужечку спит.
 А та друга в старім краю бідна бідуе,
 Пізно лігат, рано встає дітий пістуе.
 И листы пише до мня: "Приїзджай, мужу домів:
 Діти плачут, нарікают, вітця не мают."
 А я їй так одписую, же не приїду,
 Немам цента на шыфкарту, пішкы не піду.
 Бо дорога далека, вода в морю глубока.
 Спїткала мня велька біда та Гамерика.

V. БАЛЛАДЫ И РОМАНСЫ

Під зеленою під дубиною
 Сідил там голуб з голубиною.
 Сідили в парі, любувалися,
 Сивыми кривцями обнималися.
 А прийшол стрілець тай з зелен луга,
 Тай и застріли з пары голуба.
 Голуба забив, голубку зімал,
 В своїм палацу ей притримал.
 Завюл голубку в свою світлицю,
 Сыпле пшеницю, дає водицю.
 Голубка не їст, голубка не не,
 Під дубиною плакати иде.
 Чом же ты не їш, чом же ты не пєш,
 Лем під дубину плакати идеши?
 Як же мама їсти, як же мам пити,
 Такий світ красний — нее з кым жыти.

Маю я маю сім стів голубів,
 Выберай собі, котрий ти любий.
 Я выберала, та што мі з того,
 Нее тамтого — што мене любил.
 Мій был миленький — чорнобрывенький,
 Личком румяний, сызокрыленький.

* * *

Ой піду же я в поле, ой піду же я в поле,
 Там моя дівчына з чорними очыма яру пшеничку поле.
 Ой, поле она, поле, и высоко позір дає:
 Ой ты, сивий орле, ты сивий соколе, як высоко літаєш.
 Я высоко літаю и на тебе позір даю,
 Ты дівчыно - куку, подай же мі руку — я тя вірно кохаю.
 Ой рада бы я, рада тобі ручку подати,
 Коли стоїт нелюб на правій стороні, тай не можу достати.
 Ой ты, дівчыно любя, одсун же ся од нелюба,
 Бо я стрілю з дуба, тай забю нелюба, як сивого голуба.
 Забеш або не забеш, тільки крику наробиш,
 Сідлай, милий, коня, виїзджай до двора: тыж мій, я — не твоя.
 Я на коня сідаю и до нього промовляю:
 Ой, коню мій, коню, занес мя, коню, до тихого Дунаю.
 До Дунаю приїзджая и до рыбки промовляю:
 Приймий, рыбко, тіло, а ты Боже, душу, бо я згинути мушу!

* * *

Ой, а вчера из вечера сталася нам новина,
 Молодая Марусина зчарувала сына.
 Ой як його чарувала, кликала го до хаты:
 Прийди-прийди, мій миленький, мам ти штоси сказати.
 А прийшов він до дівчыны, там стоїт фляшка вина:
 Выпий-выпий, мій миленький, бо я юж випила.
 А випила ты едную, то выпий и другую,
 Може ты мі зрыхтувала дакую отрую?
 Хыбаль бы я дурна была тай розуму не мала,
 Жебым свому миленькому отрую давала.
 А прийшов він додомоньку тай сіл собі край стола,
 Мати його выпытує: Дес был, сыну, вчера?
 Ой, а был я, моя мамцю, в богатой дочкы,
 Треба юж мі, моя рідна, кривной сорочки.
 Не поможе, тобі, сыну, тота кривная сорочка,
 Лем поможе тобі, рідний, соснова дошка.
 Она тебе зчарувала, она тебе зрадила,
 Она тебе молодого жытя позбавила.

В зелеім гаю древко рубают, Ци не ліпше ся было втопити,
 Аж до Дунаю (2) тріскы пада- Ци младою хоц в сні полю-
 ют (2) бити?

Падають велькы, падають малы, Были річкы — повысыхали,
 Ид їх позберай (2), дівчатко были молоды — іншых взяли,
 шварне (2). Така доля моя — гірка доля

Ид їх позберай, шмар їх до
 огня,

Історичны пісні

Выпер милому (2) сорочку
 додня (2).

В пятницю намоч, в суботу
 выпер,

В неділю рано (2) милого
 прибер (2).

В неділю рано, як сонце схо-
 дит,

А мій миленький (2) під пер-
 ком ходит (2).

Не так під перком, як під
 струсовым,

Під капелюшком (2) під кали-
 новым (2).

Жебы я знала, котра му дала,
 Зараз бы я ій (2) главичку
 стяла (2).

Главичку стяла, в Дунай пу-
 стила,

Нягай не кохай (2) мого
 фраіра.

* * *

Ци я в лузі не калином цвила,
 Ци я в лузі не червеном была?

Взяли мене поламали и голу-
 зя повязали,

Така доля моя — гірка доля
 моя.

Ци я в мамы не єдина была,
 Ци я в няня не любима была?

Взяли мя старому дали и світ
 білий завязали,

Така доля моя — гірка доля
 моя.

Верх Бескида зеленого
 Ой там побито людей много.
 Ой побито, порубано,
 До неволі невіст взяно.

Верх Бескида зелого
 Ой там то стоїт корчма нова,

А в тій корчмі турчын пие,
 Ой, пред ним дівча поклін бие.

Турчын, турчын, турчыноньку,
 Ой не губ мене молодоньку.

Иде няньо, одмін несе,
 Одмін несе, возом везе.

Везе одмін возом кутым,
 Ой не даст він мі загинути.

Одмінонька тай не стало,
 Дівча гірко заплакало.

Верх Бескида зеленого
 Ой, там то стоїт корчма нова,

А в тій корчмі турчын пие,
 Пред ним дівча поклін бие.

Турчын, турчын, турчыноньку,
 Ой не губ мене молоденьку,

Иде мамця одмін несе,
 Одмін несе, возом везе.

Везе одмін возом кутым,
 Ой не даст мі ту загинути.

Одмінонька тай не стало.
 Ой дівча гірко заплакало.

Верх Бескида зеленого
 Ой, там то стоїт корчма нова,

А в тій корчмі турчын пие,
 Ой, пред ним дівча поклін бие.

Турчын, турчын, турчыноньку,
 Ой, не губ мене молоденьку,

Иде милый, одмін несе,
Одмін несе, возом везе.
Везе одмін возом кутым,
Ой, не даст він мі загинути.
Милый пришол тай одмінил,
Ой, ліпший милый як хто гід-
ний.

* * *

Там на горі пити много,
Ей вшитко пана молодого,
Люде з рана тяжко косят
Ой и сердечно пана просят.
Ой юж сонце за вербами,
Пуст нас домів зо серпами.
Не пушу вас, небожата,
Паньска нива не дожата.
Зышол місяц — люде жали,
Ой пана горенько благали:
А юж місяц над полями,
Пуст нас домів зо серпами.
Не пушу вас, небожата,
Ей паньска нива не дожата.
Ой буде заран друга днина
Ой и діжнеся паньска нива!

* * *

Овцы мої, овце
Най вас пасе, хто хце,
Я вас пас не буду,
Бо в збойниці иду.

Горы мої, горы,
Вы — мої коморы,
Зелены ялиці,
Вы — мої світлиці.
Ой прикройте вы мя,
Зелененькы буки,
Як ня будут лапац
На конях гайдуки.

* * *

Братове, братове,
Коханы братове,
Будут нам стинати
Головы катове.

Будут нам стинати
Главкы на кобиці,
Жебы не гуляли
Молоды збойниці.

Жебы не гуляли
И винце не пили,
Жебы без окенка
К дівкам не ходили.

* * *

Гучала Корнута,
Гучала жалосні,
Плакала дівчына
При высокій сосні.
Ой як заплакала,
Ручкы заламала:
На кого же я ся
Сиротом зостала!

Умыла слезами
Помутніли личка,
Припала грудями
До свого Янічка.

При жовтім місячку
Розмарию рвала,
Свому Янічкови
Очка укрывала.

Гучала Корнута,
Шуміли ялиці,
Плакала дівчына,
Плакали збойниці.

* * *

А, Боже мій коханий,
Боже мій єдиний,
Юж мій Янчік порубаний
В глубокий долині,
“Встан, Янічку, мій коханий,
Встан мій соколонуку,
Умью ти з кырви раны,
Розчешу главонуку.

Ой не стану, моя миленька,
Не стану, не стану,
Хоц быс дала, зозуленько,
Меду и шафрану.

Возмий мою сокыречку,
Закопай серед поля.
Буде она там сой росла
Высока як тополя.

Буде она из вітерцьом
Листьом шелестіти,
Буде мое смутне сердце
Завсе веселити.

* * *

Щырым польом понад селом
Дражка прахом здута,
Машеруют парібци весело
До войска Кошута.
Машеруют, машеруют
Сонце ся ім клонит,
А за ними млада Парасочка
Білы ручки ломит.
Долетіла до потічка
Тай кричит милому:
Ой вернися, мій Янічку,
Вернися додому.
Ой вернися, Парасочко,
До своей матере,
Як ся в кровци выкупат со-
ненько,

Та мы ся вернеме.
Щырым польом понад селом
Дражка прахом здута.
Машеруют паробци весело
До войска Кошута.

* * *

А як мы до німец іхати малн,
За нами мамичка нашы плака-
ли:

Идте, идте, нашы діти, турати-
ся по тім світі,
Лем поневєрати не давайтесь!
Як зме приіхали в тот німец-
кий край,

Та нас там привитал тот німец-
кий пан:

Як ся мате, польскы паны, ту
заробкы сут дос планны

Бідны мы сироты в чужій сто-
роні.

Як зме приіхали, то гвечер
было,

Хтіли зме світити — електри-
кы не было.

Стару лампу засвітили и валіз-
кы розложили,

Бідны мы сироты в чужій сто-
роні.

На другий ден рано спати не
дали,

Зараз же нас зараз в роботу
гнали,

До работы наганяли, бандита-
ми называли,

Бідны мы сироты в чужій сто-
роні.

Гниеме в бараках, як червы в
гною,

И не маме сонця, ани спокою.
З свитанку по ніч — на роботі,

на морозі ци на слоті,
Ищы німец кольбом в плечы
жгулят нас.

Юж чути катюшы деси з-за
горы,

Німота, як мышы, крыєся
в норы.

Идут, идут нашы братя з того
пекла нас достати,

Ой чекайте, Фрицы, прийде
на вас час!

Жартовливы пісні

Варуйтеся, хлопці,
Дівочкой публїкы,
Бо в горах дівчата
Остры на языки.

Єдного обгварят,
Другого обсміют,
Недармо од дівок
Парібци думіют.

А не так парібци,
Яко парадники,
Бо лемківскы дівкы
Остры на языки.

* * *

Кусалам орішок,
Не было в нім ядра,
Малам миленького —
Пішов мі до дябла.

А мала я мала,
Милого Лукача,
Покля го не зіло
Сусідове паця.

Ходил до мня Михал
Маленький як палец,
Зіла мі го кітка,
Думала, же смалец.

Мала ем Кирила,
Як копицю в стозі,
Дзіргалися на нім
Сусідовы козы.

Любила ем хлопців,
Тепер юж не буду,
Поведу їх на торг —
Куплю собі дуду.

* * *

Не бійся дівчатко,
Великого хлопа,
Бо в великім хлопі,
Лем сама доброта.

А лем ты ся побій
Маленького бубня,
Бо тя буде лупил
Два раз до полудня.

Два раз до полудня,
Два раз по полудни,
Товдиль ся довідаш,
Што то сидит в бубни.

* * *

Болит мня голова
И груди, и груди,
Ищы мня холера
За бетярьом нудит,

Болит мня голова,
Боліла бы його,
Жебы не дочекал
До рана білого.

Болит мня голова
И медже плечыма,
Треба мі дохтора
З чорныма очыма.
Залюбился паробок:
Хотіл мене взяти,
Тай мі купил новий серп.
Ци знам жыто жати.

А я взяла новий серп
Шмарила за себе,
При няню ем не жала
Не буду и в тебе.

В поле мня не заберай,
Бо ся бою вовка,
Дома мене не лишай,
Болит мня головка.

До міста не посылай,
Торговац не вмію,
Дома саму не лишай,
Бо за тобом млію.

А лем куп мі грамофон,
Жебым знала грати,
Під калином в холодку
Все одпочывати.

Чого брал ес, як не знал
Же не знає хліба спечы
Ес, же невіста з міста,
З вівсяного кіста.

* * *

За старогом пішла,
Біда мі, біда мі,
Має старий грошы,
Не даст мі, не даст мі.
За старогом пішла,
Любити го мушу,
Зыйд, Боженьку, з неба.
Воз сой з нього душу.

Старому постелю
На пецу на міху,

Сама сой поглядам
Младого на втіху.

Старомум стелила

На міху в stodолі,

Бодайс, старий,

Не встал николи, николи!

Тільки вжыю світа,
Што сой погецую,
Што ся дос налітам,
Што ся натаньцую.

Сміх добрий каждому,
Як вода лісова,
Бо з сміху николи
Не болит голова.

Прислів'я и приповідкы

Де ся хто вылягне, там його
и тягне.

За рідну мову злож и голову.
На рідній землі и терня
не коле.

Без повересла и сніп ся не
тримат.

Єдна пчола меду не наносит.
Без муки нее науки.

Хто за молоду здобуде, то
на старіст як найде.

Не глядай правды в другого,
як ей сам не маш.

Де не мажут, там скрипит.
Сендзя правом (законом),
а фурман бичом.

Чый суд, того и правда.
Білы руки чужу роботу люб-
лят.

Не каждый віда, як хто обі-
да.

Чья меджа, того и покіс.
Біда біду найде, хоц и сонь-
це за гору зайде.

Лемко все грошыма обертат:
в одного пожычат, другому
вертат.

Обріс лемко бідом, як камін
мохом.

Хто тягне, того ищы и під-
ганяют.

Обішял пан дати, казал за-
чекати.

В доброго газды и соломка

марно не пропаде.

В осени и воробель богач.
Даремному коньови в зубы
не зазерают.

З великого заносу — малий
дойдж.

Зганяного часу и коньом не
доженеш.

И свиня — газдыня, як ма
в чім.

Купуй сусіда, а потім — по-
ле.

Лах добрий новий, а колега
старий.

Не мала баба біды, купила
сой паця.

Не плюй до студні, бо ся ти
прийде з ньой воду пити.

Під лежачий камін и вода не
тече.

Скора вода до моря не до-
ходить.

Старий кін борозды не зо-
псуе.

Старого воробля на полову
не зімаш.

Як ся не наїш, то ся и не на-
лижеш.

Як дбаєш, так и маєш.

Біда з дітми, а без них ищы
більша.

Вчий сына не колом, а доб-
рым словом.

Не тота мати, што родила,

лем тот, што виховала.

Не слухаш віття — матере,
то слухай псьой скоры.

Од малых дітей болит голова,
а од великих — серце.

Свій як не заплаче, то все ся
хоц скривит.

Хоц бы дідко сім пар кепи-
ний подер, та бы такой пары
не зогнал.

Ябло од яблони далеко не
падат.

Будеш солодкий — затоп-
чут, а будеш гіркий — затоп-
чут.

Око видит далеко, а розум
ищи дальше.

Вперся як цап серед леду.

Голова без розуму, як ліх-
тарня без світла.

Глупий глядат видного міс-
ця, а розумного и в куті видно.

Дай, дзяде палицю, а тебе
най псы зідат.

Де тя не просят, най тя не
носят.

Дотля ся пес не навчит пла-
вати, докля ся му до ух не на-
ліє.

До часу збан воду носить.

Дурному и море по коліна.

И глупий ма кус розуму, як
знає же глупий.

Кажда лишка свій хвіст хва-
лит.

Кілько вовка не кори, а він
все в ліс смотрит.

Криком огня не загасиш.

Ліпше з мудрым стратити,
як з глупым найти.

На злодію шапка горит.

Не глядай правды в другого,

як ей сам не маш.

Не смот високо, бо зцентру-
еш око.

Не плюй выше носа, бо себе
оплюеш.

Пішов як рак на дріжджы.

Пішов як богачови по смерт.

Рыба глядат, де глубше, а
чловек — де ліпше.

Розумієся як вовк на звіз-
дах.

Старіст — не радіст, моло-
діст — не вічніст.

Старым зубом оріха не роз-
кусиш.

Тиха вода берегы ламле.

Хто языком робит, того ру-
кы не болят.

Хто під кым ямку гребе, то
сам до ньой падат.

Што видиш над дакым, спо-
дійся и над собом.

Як сой постелиш, так ся и
выспиш.

Богатий як голос.

Буйний як вітер.

Впал як грім з ясного неба.

Дозерат як око в голові.

Зріс як дуб.

Збіліл як стіна.

Злий як пес.

Зорвался як опечений.

Крутит як циган соньцом.

Корысти як з цапа серсти.

Канул як камін в воду.

Мокрий як хлющ.

Поможе як гмерлому кади-
ло.

Старий як світ.

Тихо як в усі.

Фучыт як ковальський міх.

Чыста як сыза.

Червений як рак.

Щедрий як земля.

Загадки

Білий віл

Чорну корову побідил.
(Ден).

В синім полі

Попутаны коні,

Бундзів знати,

А не годен розв'язати.
(Звізды).

Вышол югас рогатий
срибны уці рахувати.

(Місяц).

Пришла чорна корова
Вшытокых людей побо-
ла. (Ніч).

Стоїт дуб, на дубі дванадцет
голузий, в кожій голузи — по
штырі гнізда, а в кождім гніз-
ді — по сім птахів. (Рік).

Из-за лісів, из-за гір
Трясе гривом сивий кін.

(Ріка).

Зняла баба ризы

Розсыпала сызы.

(Ніч и роса).

Серед села — грушка,

До каждой хыжы голузка.

(Сонце).

Стоїт дід під смереком

Чекат бабу з кошыком.

(Гриб).

Из дерева выросло,

А з кошені ся вытрясло.

(Оріх).

Хоц не оген, а пече,

Хоц не пес, а кусат.

(Коприва).

Стоїт хлоп при дорозі

О єдній нозі,

Хто його рушыт,

Плакати мусит. (Осет).

Што то за солодка дівка,

Што ма серце камінне?

(Черешня).

Сімсот русявок

мают єден заглавок. (Улий).

Серед ліса зеленого —

Фалат прута пекучого.

(Гад).

З переду — шыльце.

З заду — вильце. (Ластівка).

Чорна борєся

В огни снуєся. (Кочерга).

В лісі выросло

На поли ся пасло,

А тепер над столом

Бебехы рострясло. (Сито).

В пыску ся родит,

А на огни гмерат. (Віск).

Поле як море, берегы — з де
рева,

Дівка му моргне, стане весе-
ла. (Дзеркало).

Што то за гіст,

Што сам себе іст. (Свічка).

Хто ма зубы, а не іст?

(Борона).

Береш — кричит, кладеш —
квичыт,

Не рушаш го — мовчыт.

(Ланцуг).

Все під ногами, креше іскра-
ми. (Підкова).

Што то за віз,

Што нема коліс? (Сані).

В ден по поли літат,

В нocy на небі світит.

(Серп и місяц).

Сідит на розумі,

А сама глупа. (Шапка).

Взяли пороху, шмарили в бо-
лото,

Запхали в оген — выняли зло-
то. (Хліб).

Сидит баба на грядці,
кожух — латка на латці.
(Капуста).

Квочка — на дворі,
А яйця — в коморі.
(Бандуры).
Стоїт хлоп при дорозі,
О єдній нозі,
Можна присячы
Же ма тисячы. (Мак).
Дівка в коморі,
А косы — на дворі.
(Морков).
Ходит горами
Кожух з керпцями. (Уця).
Хоц голосу и не мам,
Вшитых раджу и научам.
(Книжка).
Біле поле,
Гус по нім оре,

чорне насіння,
Мудрий го сіє. (Писмо).
А што росне без коріня
И што квітне без насіння?
(Камін, папортина).
Чого над собою не видно?
(Росту).
Што на світі найбыстрійше?
(Мысль).
Што человеку наймилійше?
(Сон).

Якого каміння найбільше в
ріці? (Мокрого).
Якой річчю человек найбільше
довіряє? (Замкови).
Што в жыттю найпотрібніше?
(Свобода).
Яка вода найооблудніша?
(Жіночы слезы).

ЛЕГЕНДЫ И ПЕРЕКАЗЫ

Бескиды

А было то дуже давно, ищы товдиль, як на місци, де тепер высочіють зелені Карпаты, была гладка рівнина. Соковита земля родила волосисту пшеницю и щедро платила робітним и чесным людям за їх невтомну працу. Люде были заняты газдівком, допомагаючи єден другому в трудній справі, а жыли сой в мирі и не гнівали Бога. Чорты криво ся на то смотріли, бо в пеклі не было кому робити. Были там лем дворяне и знатны міщане, котры нич не знали и не хотіли робити и длятого пекло не мало з них ниякой корысти.

Розсерджений правитель пекла Анцихрист выслал на землю до людей заступцю свого Беса, жебы тот привюл до пекла більше робітної челяди. Рад-не-рад зобрал Бес чад (дітей) своїх и зачал намовляти робітных людей, жебы ишли на службу до пекла.

— А нашто ж нам в пекло ити, кой нам и ту добрі! — з подивом звідувалися люде, одвертали ся од бесовых чад и дальше працювали на своїй землі. Як не намовили, то ищы обіцяли бесчады людям, а нихто ся не дал намовити, хыбаль даякий ледарство, з якого и в пеклі не было корысти.

— Е-е, кой же такы — закричал розгніваний Бес, — то я

вам вкажу! И за єдну ніч зо своїма бесчадами зборыкал рівну землю, повывертал з коріньом газдівскы ролі и наробил горбів з крутыми берегами, позасівал терньом и каміньом вшиткы орны землі до рана — а як зышло сонце, сіл сой на найвыщий верх и зареготался аж лісы загучали.

Повставали рано люде и онімилі з подиву. Довго засмучено кывали головами на чортову роботу, але што робити — не ити ж до пекла на зарібки.

Взялися за кромпачы и гайда каміня выкопувати та змішувати на меджах, позапрігали быків до плугів и гей выорювати терня и бодача. З свиту до ночы тяжко выкорчовували свої ролі, засівали їх насіньом, зливаючи тяжкым хліборобскым потом. Невеликий уроджай на долинах, а на горах рідкий овес и дрібна бандурка.

Видят бесчада, же люде не даются зломити и зо злости крушат скалы и сіют каміньом по верхах и лісом, а крячком засаджуют. А люде на то не пытаются, лем ищы з більшым завзятым орют нивы, корчуют лісы и засівають поля. Так и до гнеска од тых часів иде наполеглива борба людей з природом в гористых Бескидах. И хоц трудна работа, и хоц жыття нелегке, гірнякы за ниякы скарбы не лишат своїх улюбленых гір, в яких сотками літ вкоренилися и найліпше ся в них почувають.

А зато же Бес кидал (а Бесчады помагали) каміня, назвали люде свої горы Бескидами, Бесчадами, яры и потоки — Чортштыком, а долины — Черче.

Орлы

Човек в горах тяжко робит, жебы даяк жыти. На яр — оре, сіє, садит, в осени хліб зберат. А як хыжы позаносят сніговы замети, лемко бере кусок дровна и струже прикрасы.

Серны з тонькыми ногами, лишкы, медведі, а на гірских скалах безстрашны орлы. Орлы!.. Кілько силы и одвагы крыєся в їх зорі. Орлы — то нашы горды предкы.

...Колисий давно-предавно жыли нашы предкы під горами на плодородных рівнинах. Оралы деревяныма плугами пахучу землю, засівали поля золотом пшеницьом, охраняли розквітненны луки. Жыли там сой в спокою и про біду не знали.

Але нараз од моря приповзли чорны гади и зачали пасічыти поля и обыщя. Люде стали до бою, але трудні ім было. Гадя што раз то більше од моря прибывало. Огняными языками спопеляли села и пожерали достаткы. Од той страшной напасти люде чымраз дальше одступали в горы и дішли аж до скалы. Приперты на скалах горстка смілых шугаїв смотріла в пропасть, не знаючи де ся діти перед злом напастьом. А гадя все лізе и

лізе з долини.

— А, маме так загубати підлом смертюм гадя, то ліпше ся розобеме о скалы креманисты! Замахали топірцями и шмарилися в прірву. Скалы тяжко загучали до печерных духів и они скоро шугаім приправили крыла.

Знеслися понад горами шугаі на крылах, а гадя од того часу скрылося в пропасти. З завзятым криком налітали шугаі-орлы на тых гадів-чужынців, шматували їх на части и метали по завезлях, аж гук ишол лісом. Очыстили орлы горы и звили сой гнізда.

Так и кружат в небозводі одважны орлы, задаючы страху кождому, хто бы сміл ім одобрати улюблену гору.

Гірнякы на тоту памят вирізбляют орлів з безстрашным зором в далечыну и міцными пазурами над переможеным ворогом-гадом.

Велислава

Давне то наше село Велислава, або як мы го тепер называе Мысова. Ой давне! Ищы товдиль го так названо, як тыма зелеными верхами шугаювал збойницький отаман Савка. Ищы товдиль, як тоты лісы прорастали, слухаючы чудовий спів красавиці гірской Оленки. А красна была, як ягода в літі над потічком, а весела, як весняний вітер.

З далеких сторін вандрували люде, жебы хоц крайком, дивной уроды уздріти дівицю. Згаруваны на панській роботі люде жадобно впивалися веселым ей співом, парібци заздрісно смотріли в ей очы, а старшы газдыні побожно молилися за ей добре жытя. Лем захланны гайдуцкы очы страшно позерали на тот дівоцкий звинний стан, а што не могли ся го дохопити, то огньом блиснули в гніві и чарівницью ей прокляли.

Як раз над вечерком, як з ліса з кошыком ягідок вертала, схопили ей паньскы слугове и на смерт огненну, смерт страшну як відму-чарівницю привели серед села.

Стала перед огньом, махнула чорными косами и косы по-розпліталися, заспівала што лем могла — и загучали лісы зелені. А в печері коло Устя збойници почули тот спів:

Заходит соненько за ліс, за вершенько.

За што мене, за што так скарал Боженько?

Зато мене, зато так скарал Боженько,

Любила шугая в неділю раненько.

Полет, мій голосе, аж до зелен гаю,

Ратуй мене, ратуй, мій милий шугаю!

Оленім оком прилетіл отаман Савка, а за ним з сокырками и хлопці-збойники. Махнул своїм мечом и покотилися главы гайдуків, а хлопці Сленку — на коня и в лісы, аж травы шуміли зелені.

А люде як вкопаны довго стояли и вельми славили одважного Савку и красну Оленку. Місце того назвали Вели славом.

Сипка

В лісі коло Мацины Великой ест глубоке завезля, котре давно юж заросло шкуматьом, и травом. В дакотрых місцях ищы глухо булькат з під землі бадоня и хвієся трясавина як птах на то сяде. Называють з давніх - давен того місце Сипка.

Дуже давно, ищы товдиль, як на Лемковині не было великих сел, ани добрых доріг, лем глубоки лісы, в котрых было моц звірины, сталася така подія.

В селі Мацина Велика коло Горлиц народился в бідній родині перший сын. Был дуже гардом дітином з золотым волосьом и розумными очыма, а дуже цікавий на вигляд. Охрестили го Осипком, а называли просто Сипком. Так ріс сой хлопчына серед буйной природы: качался по траві шовковій и бавился квіттьом, слухал пташків цірчання и черкіт каміня в потоці, высвистувал на листочку, якы лем знал мельодіі. По цілых днях отец и мати гарували на панщынї, а Сипко ся турал зо псом під плотами.

Раз паньскы пахолкы выгнали Сипкового вітця ослаблым на паньске. Перемерз бідний в осердаку и барже захворіл. Лежал смутний на постели и кывал головою. Дрібны сызы як горохы котилися з очей. Конал тяжко серед хыжы, заповідав Сыпкови:

— Смот, мій сыну, смот як нарід ся мучыт в неволи. Як вырастнеш, мій квітку, то не дайся панім и помстийся за мене!

Так и зостал сиротом Сипко бідувати. Раз вкрал хтоси вйтові біле полотно з потока. Страшечний гармідер знял вйт по селі, вшиткы хыжы перетряс и вдерся до бідной вдовы. Вытягли зо скрині фалат ей власного полотна, розвинули — подібне, та де — таке саме и до нью — же вкрала. В груди билася тяжко, руки знимала до неба, крижом лягала на землі — присігала, же ніт — не звірили.

На суді перед вйтом наказали ей бити, докля ся не признат де більше плотона сховала. Жалосно голосила, людей на поміч вzywала, аж докля не втихла навікы.

Довго плакал осиротілий Сипко за матірью, як ся турал

меже хыжами, довго нарікал на свою гірку долю, пасучи уці на поляні, але ніхто не ішов на поміч. Жалосний плач и гірке нарікання вислуховували лем сосны и смереки в убочы и жалобні гучали з вітрами над тяжком сирітском недольом. Обдертий и голодний ночувал з уцями в кошарі и ділився кыршынами хліба зо псом — камаратом, слухал ночами при ватрі про давны легенды и зо злости зубами скреготів на панів.

Едної ночы, як блискавка роздерала хмари над Корнутом и немилосердно гаратало перуны, припал Сипко к землі грудми, заплакал тяженько и встал з гробу вызывати свого вітця-матір. На тото з'явився Дзяд. Звідался го чого плаче и што собі жычыт?

— Плачу, бо-м голодний, — одповід му зо сызами Сипко, — немам няня, немам мамы, бідую по світі. А хтіл бым ся одомстити, але як-то не знам?!

Погладил Дзяд Сипка красні по головці, дал му окраец хліба, тяжкий меч в руки и зчез, як ся з'явил.

Стиснул тот меч Сипко в руці и одчул незміренну силу, вкусил окраец хліба — раз, другий, третій и аж підріс, одчул силу и пішов лісами.

Так ріс на Корнуті, выпасал сой коня, іл бриндзю, пил кришталну воду зо студенки. А як виріс, што міг мечом ялиці стинати, зобрав хлопців на Корнуті и принял присягу.

Як зышов місяц над Корнутом и позолотил сребным сиялом туман над Бескидами, збойники рушыли на панів. Палили маетки и нищили книги з довгами, забирали сребро-злато и роздавали бідным. Мациньского війта роздерли на буках, а дім його дотла спалили.

Довго оборнял горы и долины одважний Сипко од паньской сваволі. Горіли маетки, аж небо ся трясло, валилися корчмы и шынкарє втікали, з сызами радости дівчата вертали з тых паньских покоїв під рідну стріху.

Довго панове и шляхта терпіли од Сипка, довго зо страхом замыкалися в замках, але и там їх доставал и нищыл безжально. Летят скаргы до короля, просит паньство поміч. Послал король хмару войска на Сипковых хлопців. Билися на смерт и жытя під гором Корнутом. Много паньских посіпаків полягло в тім бою, много кырви зцюркотіло в долину потоком. Перебили вшиткых братів-збойників Сипковых, а його аж в трясовину на кони загнали. Скочыл Сипко, махнул мечом — котилися главы, але кін штораз — то глубше западался в багно. Врешті войско шмарилося, аж ся земля загла. И лем булькы понад водом до дна ся вказали. Та и хвієся до гнеска

заросле завезля и булькотит з попід землі глубоке бадуня.

На скалі ест витесаний острый меч и чаша на памятку, же ту погыб славний збойник Сипко.

...Під скалом на Корнуті бе вода студенком. В горячий ден приходят люде, пют студену воду и споминают прадавны часы. Тота студенка не засхне, не замулится часом, так як и не затреся в народі памят про славне збойництво на Лехковині.

Русалка и шугай

В прекрасній долині Попраду жыла Русалка. Доокола горы підносили свої горды головы килимами ялиц и смереків обшыты, а Попрад шуміл, криючи Русалку в своїх спіненых фалях.

Знали о ній шугай и часами брал їх страх, бо злосна была и неедного урекля, або якусу іншу шкоду зробила, як на то заслужыл, а потім в обіймы спіненої воды падала безпечна, порскаючи сміхом, як срибными краплями збунтуваной фалі. Знали и стереглися.

З высоты гір позерал на тоты жарты молодой Шугай Ягода, бо мал личко як ягода червена, и нич сой не робил з Русалкы.

— Най бы лем спрібувала! Най бы лем... — погрожував він ся на ню и лице повертал до сонця, чудне шугайске лице, до молодого орла подібне. Але и король птахів, опруч пары крыл, котры носят його в небозводі, має тіж и ноги, жебы на поляны и розтокы ся опустити. Так и Ягода, хоц орлам близкий, та не был все в горах, купаючи в хмарах розтрясены власы, але сходил часто на рікы и потоки.

Аж досягла го Русалка. Ани ся не сподівал, засмотрений під ноги, коли она осягла красом його своим.

Захвіялся.

Дівчатко выпало му з рук и сплюснуло в воду. Зо сміхом веселым. Короткий сміх, як черкіт каміня по ріці, заскакал по горах...

Смієся німора... колышутся легко голузкы смереків. Сміх батогом його хляснул по збліднім лиці. Схопился за сокы-речку, нагло шмарился до бою, але ту же опустили го силы.

Як боротися?

Чи ж має він силы и спосіб дістати тоту Мінфу? Чи ж знала му зброя до борбы з Русалком? И затрясся Шугай в своїй безсильности и руки простягнул до фалі. А фалі шуміли мелодию лісів и сосны вторили ім з горы.

Опамятался Шугай — скочыл по каміню и як олен быстроногий поскакал по горах. А в дзеркалі піны зостала Русалка и

тяжко стогнала все за ним.

И часто як Шугай ишол коло воды, купала сой власы на хвилях пінистых и тяжко збыхала: “Шугаю, ход до мня!”.. Але він не слухал чарівной намовы, лем гордо позерал на горы зелены, де хлопці-збойники огні розкладали и красны співанкы співали, аж ліс ся розлігал:

“Шугаю молодий, не ход коло воды,
Не вказуй зрадниці парібской подобы!”

радили го співом збойники на горах, а місяц му стежку освічал серед сосен и звiзды смотріли світачи в очы. Так ходил по ночах.

Аж раз стал на ріці на камін найвысший и замер, як увиділ Русалку на фалях. Над водом блищали ей власы сребрены и голы рамена вабили до себе, а уста Русалкы як живы коралі ронили чарівну мелодію в фалях:

Ход до мня Шугаю, ход до мня Ягодо,
То ти добрі буде ту зовном під водом.

А покаль соненько позолотит горы,
Помарнілы квіты підоймут головы,
Будеме, Шугаю, в криштальнім палаці
Пити пивце, виньце, под до мня юначе...

Короткым гірським кроком скочыл він к Русалці и стал сой перед ньом. Змірялися очыма — дыханя ім сперло. Так долго стояли в німічі закоханю, аж покля ся сонце з-за гір усмінуло. Од першых променів ся стрясла Русалка и плюснула в воду, аж фалі заграли. А Шугай ей кликал: “Русалко-о, оде-с ты-ы? Всмотрювался в фалі, в підводне каміня, аж в очах му темно зробилося и раптом... Послизнулся Шугай на гладкім каменю и в фалях точеных навiкы ся сховал.

Схопили го в руки пінясты русалкы и в танци шаленім на дно го затягли. А фалі з радости заграли в берегах, а лісы гукали о чарах кохання шувного Шугая и зрадливой Русалкы.

Душатинске озеро

За лісом при Душатині хвієся озеро — глибоке и сине, як небо по заході сонця. Як вечірны туманы насунут з Бескидів и горы обляже засмучена ніч, над озером запалятя огники. Повідають, же то свiчки світят ангелята, глядаючи в тім озері утоплени Діву.

Была в матери дочка, як ружа червена. Свіжа, горда як яблiнка, з косами до стану, а личенько як яблочко наляте соками. Выховала ей мати, выпестила як квітку, дозерала як око в голові. Не еден паробок млiл за ньом и схнул, а над вшитко юж

сусід Штефан молоденький.

Як соненько сходило над лісом зеленым, брала в руки коновку и ишла до студенкы, што в долині, по воду. А Штефан юж ей витал співанком ранньом:

Марисю кохана, повіч же мі з рана,
А ци ты будеш мі, ци іншому дана?
Марисю-Марисю, я тебе не лишу,
А твої оченька на папір запишу.
На папір запишу, на клинчык завішу,
Жебы люде знали, же я мам Марисю.

Наберала воды и вертала до хыжы. А Штефан смотрілся на слiды босых ніг и тяженько збыхаючи ишол в ліс темний. Там сідал на дикий камін, зароснений мохом, и в тяжкій задумі співал зеленым соснам. Выливал в них свій смуток о убожестві своїм и нарікал, же не може Марисю достати.

Раз в неділеньку з рана чекал Штефан як Марисю з коновчком прийде. Зышло сонце над гором — ніт Марисі при студни, полудне — ніт ей, а як сіло за лісы, пішол Штефан до милой. Впал він до ніг матери просил благословенства.

— Што-о?! За тебе, дзяду?! Ха-ха-ха! Чым ты ей прокормиш, з чого жыти будете?

— Мам руки жылясты и охоту к роботі, то з голоду не ипропадеме!

— Но як так, то покаж свою силу! Видиш в лісі над студенком великий камін мохом оброслий як хыжа найвыща. Під тым каменюм закопаны скарбы. Нихто ся не одважыт тамтот камін розбити. Як ты його розобеш и здобудеш захованы скарбы, то Марисю в тій же хвили буде твоем женом.

Пішол Штефан засмучений. Три дны и три ночи лупал дикий камін. Вода цюрком з нього текла, а в лісі гучало. На третій ден раненько, як лем зышло соненько, вышла красна Марисю до студенкы по воду. Зрадувался Штефан, зобрал силы остатні и шалено замахнул, аж ся камін розсыпал. Загучало по лісі, затряслася земляця, з-під заклітого каменя бухла наремні вода. Скочыл Штефан к Марисі, вхопил ей на руки и на вікы обоє під водом zostали.

Минули roky. До гнеска хвієся озеро за Душатиком в поли.

Як вечірны туманы насунут з Бескидів и землю обляже засмучена ніч, над озером выбухають огники. Повідають, же то свiчки світят ангелята, глядаючи в озері втоплени Діву.

Затоплены дзвоны

За Кросном в старім заросненім ставі часто в ночы- о-півночы чути приглушений гук. Повідають, же то гучат затоплены дзвоны.

Сталосся то дуже давно, ищы за паньщины, як в гірскы села и місточка потяглося паньство. Єдного разу до міста Кросна приїхал з своїма пахолками барон аж од Пешту. А піріхал як раз товдиль, як в місті коло церкви лемкы розладовували дзвоны, привезены з Перемышля. На дзвонах тых написано “Кирил” и “Мефодий”. Сподабалися барону дзвоны и нака- зал іх силом до Пешту забрати.

Як страшна блискавица, облетіла тота новіст вшиткы села при Кросні. Посунули з кривулями дзвоны обороняти. На- страшылися мадяре, же одберут на битій дорожі и завернули в поле з тракту в сторону Иваньча. А дорога переходила през га- ту при ставі. Як виїхали тяжкими возами, то гата ся аж вігну- ла и возы на дно засмоктало.

Так до гнеска в старім ставі, порослім жабином, лежат дзвоны стародавньої церкви. Тихо-тихо доокола. Лем в ночы- о-півночы чути в ставі приглушены гукы затоплених дзвонів.

КАЗКИ, БАЙКИ, СМІХОВИНКИ И НЕБЕЛИЦІ

Югас и княгыня

Гет там далеко в Карпатах під Татрами, де густы лісы, вы- сокы травы и зелены поляны, де бродят овечы отары, жыл мо- лоденький Югас. Ходил босий по росі — а мал міцны ноги, бавился з вітром и был звинний як олень, пил молоко и іл брин- дзю — был міцний як лев.

Ото раз заспал на поляні очыма до неба, руками до гір. И впал з неба камін, як бочка найбільша. Як вдарил на груди, то лем сой одскочыл. Югас ся пробудил, взяв тот камін в ру- ку, підшмарил пару раз, потім ся ним бавил. А бывало, привя- же го до батога, та як ним свисне аж під хмары, ани го не вид- но, а сам ляже спати. Встане, підставит чело и лем брысне по нім камін и на бік одскочыл. А то возме чугу, приложыт тым камнем и піде за уцями. Вшиткы пастухы піднимают тот ка- мін, а підняти не можуть.

Так сой бродил тот Югас по горах, аж раз розышлася но- вина по вшиткых селах під Бескидом, же князь з над Сяну про- сит о допомогу. Бо зявился Змий незмірної силы — горы пе- ревертат, столітні дубы як траву выриват, людей пожерат и жадат князівны. Плаче нарід в Карпатах, просит князь о допо- могу, а ніт кому до бою встати за люд православний. Почул Югас о тім нещестю и гварит: “А я бы того Змия и батогом

забил!

Як почув князь о тім, то барз ся утішыл и кличе Югаса до себе до замку.

Тот пришо. Як князь го увиділ, то аж ся розсміял. — О-хо-хо-хо-хо!.. Та ты ищы парібчак, тобі ищы уці пасти, а не воювати!

— Ніт, князю, — гварит Югас, — я хочу оборонити нарід!”

Дал му князь дуже войска, але Югас не взяв, дал му меч и коня, але він іх лишыл. Взял свої подерты керпці, шмарил на рамено чугу, в праву руку вхопил батіг и гайда до Змия.

Пришо до нього и гварит: “Слухай ты, люджерцю, я пришо ся з тобом бити за нарід мій в горах!”

А тот му на то:

— Та де тобі ся бити, идий ліпше куры пасти (надсмішку- вался так, же то молодий ищы Югас).

А Югас му на то:

— Но ты ся, старий люципірю не смій, лем до биткы ста- вай! — И стали до бою жеже горами в долині камінем высы- паній.

— Но, — гварит Змий, — бий ты мя!

— Ніт, бий ты мя перший! — озвался Югас, аж лісы за- гучали. А нарід по горах молился за нього.

Як вдарил змий кыянком желізом Югаса, то тот аж по кісткы загруз в каміня, а нарід аж зйойчал. Вы тяг ноги з під каміня, скочыл за потічок, привязал до батога величезний ка- мін, як бочка. Як закрутит бичом, як брысне камнем медже очы Змийови, аж кров брызгнула з нього як живиця. Впал Змиіско на каміня и огнем аж харкат.

Підышо ку ньому Югас, а тот го зас вдарил, же аж за- стрял по коліна, а нарід на горах застогна. Ледво выдерся з каміня Югас, одышо за потік, взяв камін, як стоянку, и мах ним по Змию, аж земля задудніла. Змиіско юж чысто охляп, але ище ся рушат. Підышо к ньому Югас и Змий остатньо го вдарил, што тот застрял в землю аж по ніс, а нарід аж зйойчал. Не міг сам ся выдобыти, лем нарід му поміг.

Одвалили люде камін од скалы, як хыжа. Стал Югас на го- ру, підняв камін, як гряде ним Змия, аж ся земля стрясла, и грім пішо горами. Розбрыснулсся Змий на кускы по жбырах- потоках и запахло спаленином и трава зжаліла. Нарід здыхнул з полегшеньом и з радости заспівал. Зашуміли лісы, зачерчали потоки, радо заспівали од людзкого щещя.

А вызволена князівна вынесла Югасови в золотой чашы вина з ружы польовой и хустком руку повязала, же буде му женом.

И скоро зробили чудове весіля. Вшиткы люде ся гостили в великій радости, а югасы з батогів стріляли, аж ся іскры сыпали по горах. Світло волі зышло над Карпатами.

Вовк и пес

Принюс еден газда маленьке кудлате псятко домів. А было барз гарде: мало буренькы клапавы ушка, хвостик — обаянцом, и перевалювалося з бочка на бочок по подвірю, як корытце на ставі.

Діти по цілых днях бавилися з ним: то давали му лапати соломку, то казали му одганяти курятка од квітника, то літали з ним по поли за жовтыма мотыльками. А и газда го барз любил, бо ставало на задні лапки, а передніми ся витало до каждого гостя. Называли го вшиткы Бурком. Минал час, росли діти и пес.

Пішли діти до школы, Бурко двір сам стерюг, на яр и в осени навертал уці на поляні, в літі брехал на вороблів, жебы коноплі не клювали, а в зимі він саночками возил лахы до прорубы. И так ся вшиткы Бурком дорабляли, закла был молодой и здольний до вшиткого. А як пришла старіст, зачал недовиджати, зачал недочувати, не міг юж так за дітми вганяти и стеречи двір, зачали за нього вшиткы забывати. Не гласкал го газда и не кликал го Бурцьом, лем часто го копал під боки, же дармоїд, іст газдівский хліб, забула о нім и газдыня, бо не раз без вечері спати лігал.

Скавуліл довго під стодолом, скоцямблений во двоє и ждал, док выйде газдыня корову доіти и о нім спомяне. Але дармо ждал неборак. Неодовга го зовсім выгнали зо двору.

Пересувался од хыжы до хыжы змерзнений и голодний, а часто заміст поживы діставав дровном по хырбеті. Як юж з голоду тратил притомніст и домерзал до краю, вышол на гірку над селом и завыл жалостні, аж горы ся му озвали.

Почуд тот плач сірий вовк під лісом, прилетіл к Буркови и гварит:

— Чом ты, брате, так голосиш, што ся з тобом стало? И оповід му пес вшитко и зотхнул зо жальом.

— Не смутся, брате, я ти допоможу, же газда тя із пошаном назад до ся прийме! Зроб так: “як выйде газдыня дітину на саночки возити, то ты ся крут коло двору и даш мі знак. Я выхоплю ій дітину и буду з ньом до ліса втікал, а ты мня дожен и одбер мі. Певно, же ты зато газда до двору зас прийме!

Так и зробили. Як выдалася погідна днина, положила газдыня в саночки дітину и возила ей по подвірю, а потім по до-

розі. Стала в раду зо сусідом, а санкы лишыла. Бурко дал вовкови знати, а тот хап дітину и з ньом в потік, а газдыня рве на собі волосы. Позліталися люде, голосят нарічут. А Бурко за тым вовчыском пре, аж ся сніг розпрыскуе. Дігнал и несе назад в зубах дітину.

Видят люде того чудо и кывають головами. А газдыня з той радости цілуе Бурка, як брата рідного, а газда аж плаче з радости, притискат до грудей, гладит го по серсти.

З того часу Бурко зажыл, як в царстві. Але не забыл вовчой доброти. Як оддал газда найстаршу дівку, запросил Бурко волка під стодолу, нанюс му смаженого мясива, надавал вшелеякой добрятины и навет палюнком честувал. Наїлся волк, напился доста и ищы сой набрал до міха костий и огрызків и пішол в ліс співаючы.

А Бурко ся зостал в газды доживати. Довго він жыл в доброті и пошані и все оповідал, же хто кому добро зробит, треба му одвдячитися.

Гостина місяців

Зышлися вшиткы місяці до купы (дванадцет іх было) и там сой радили, як мают в тім році господарити, як ся веселити, як мают еден до другого ходити на гостину.

Ото, жебы часу не марнувати, просит Марец Грудня, жебы тот до нього приіхал. Груден з давна знал жарты Марцови и радится Мая, як то на тоту гостину поіхати — Май, як найліпший з місяців, дорадил го так: бер віз, на віз сані, бо інакше до старого гецовника не заіхаш.

Запряг коні до воза, на віз сані и іхат. Як Марец увиділ, же Груден іхат до нього возом на гостину, то так заморозил землю, засыпал вшиткы поля и дороги снігом, же світа божого не видно. Груден встал и задумался. Але што ту думати? Знял з воза сані, розобрал и склал віз на них и іхат. Як увиділ того Марец, чымскорше пригріл сонцьом, наробил хляпы, потічків, сіл сой на верху и смієся. А Груден зас розобрал сані, зложыл віз и іхат. Приіхал затрапленный до Марця, а тот на порозі звідуюєся:

— Хтож то ты, брате Грудню, дорадил так до мня іхати?

— Та то добрий місяц! Май так мі допоміг.

— Е, чекай братку — Маю, зварю я ти квітки в гаю — погрозилося Марец и гварит до Грудня, — кед бы я мал таку велику ніч, яку мам міц, то бым вшитко поморозил. А то лем ся в ночы возму морозом, а ту юж мня ден заскакуе и юж по морозі.

Так собі радят, а ту Май з зеленином на порозі.

Несправедливість

Запознався раз хлоп з чортом, заприятелювали сой дос оба и постановили вандрувати по світі, жебы ся довідати, чи ест ищы на світі справедливіст. Ходят-ходят по містах и селах, аж надходят раз до єдного села и видят купу людей. Смотрят-ся — в багні корова по самы рогы загрузла и туй-туй ся втопит. Люде кричат:

— “И чорт тя ту понюс! Який тя ту чорт запхал по самы рогы?! Бодай ся запропал на тім світі!”

Слухат тото чорт позаді и гварит до хлопа:

—Кой же они так нарікают, піду и выдостану ім тоту коровину.

И вывлюк ей з болота на сухе. А люде аж з полегшеньом волали до Бога:

— Слава ж Тобі, Пане Боже, за ласку и поміч!

— Видиш, — скочыл чорт з гнівом до хлопа: — як коровиско сама заперлася в болото, то вину зложили на мня, а як з болота я ей выдостал, то дякуют Богу! Тепер сам ес свідком, же неє правды на світі и же нещещя не од чорта походит, а од людзкой глупоты.

Отже, вертайся домів и памятай о тім!

Дві ворони, што глядали воды

Дві ворони понаїдалися якогоси там мясива и барз пити захотіли. Пришли над потік — орел їх настрашыл, прилетіли коло рікы — діти до них каміньом метали. Аж, нарешті, помучены и страплены нашли в кошарі в збанку на дні кус воды. Як ся не крутили, як ся не вертіли, а не можут воду выдостати, бо глубоко. Єдна ворона полетіла зо злістьом в поля крячучы, а друга подумала и нашла спосіб. Назберала дрібных камеників, наметла повний збанок и вода підышла догоры. Ворона напилася и гварит: и з найтруднійшого становиска можна выйти, як добрі поміркувати.

Мыш, жаба и боцан

Посварилися за штоси там мыш зо жабом и так ся зненавиділи, што не дає єдна другій през дорогу перейти. Лем выйде мыш на стежку и иде попри жабиній хыжы, а тота як не вылетит, як не роздойме на ню пашеку:

— А ты та-ка, ква-ква, а ты ся-ка, ква-ква. А мыш до ньой:

— А ты пі-пі, пі — приздрійся на свій нісі!..

И бух єдна до другой. Жаба мыш за хвіст, мыш жабу за ла-

бу перутся, аж курява стоїт. Видит тото боцан, што на хыжы гніздо ма. Як скочыт, як вхопит жабу за пыск, лем ій черевця затріщали, а потім мыш за голову, лем ій хвіст збелембал, и понюс їх в свое гніздо. И так з той свары вышло.

То най сой каждый з того знає: де два биятся, третій ко-рыстат!

Пташачий король

Зышлися птахи в лісі на поляні на віче, жебы выбрати з помеже себе короля. И урадили, же котрий ся з них найвыще піднесе, тот зостане корольом.

Почул тото найменьший хыtrenький пташок и што він зробил?! Як орел мал взлітати в гору, сховался му під крыло, схопился міцно піря и жеде. Як орел піднялся як найвыще міг, тот выперхнул з під крыла, підлетіл выше орела и засвірготал: “Цір-ціроль, я король!” Зачалися птахи сміяти, але што зробити?

Што ураджено — тото зроблено: Пташок зостал корольом.

Оправдувался

В суді судят єдного газду за крадіж. Сендзя звертатся до підсудного:

Аж три години стратили зме часу з вами. Вы признаєтєся, на конец, добровільно до крадежы?

— Высокий суде, — звертатся підсудний, — я не виден. Я можу вам доказати, што той почы, як была учынена крадіж в тім селі, я крал цілком в іншій місцевости.

В адвоката

Адвокат: Лем правду бесідуйте, бо я мушу знати вшытко правду.

Лемко: Тая правду повідам, бо брехати, то річ пана адука-ката, бо ж вам за то грошы плачу.

Про хытрого свистуна

Пришол раз бідний лемко до адуката, жебы тот му допоміг в суді выграти справу. Адукат ся згодил, як лемко запла-тит му пятдесят талерий.

— Як ся тя, хлопе, будут дашто звідувати, ты нич не бесі-дуй, лем на вшытко свищ.

Пришли до суду. Звідуються лемка тото, звідуються сесе, а він нич лем свище сой на вшытко и свище. А адукат аж ся роз-

пинат за нього. Скінчылся суд. Вышли на корытар и адукат:

— Лемку, ты выйграл справу, давай талярі!

А лемко сой на то свище. Адукат зас:

— Лемку, ты выйграл справу, перестан свистати, и давай грошы! А лемко сой свище. Так и пішо! Він домів дорогом свищучы.

Добрий сынцё

Прилітат раз в місті до поліціянта задыханий хлопчыско, шарпат го за руку и плачучы просит:

— Йой, паноньку, подте же скоро ратувати, бо юж з години сусід бе мі няня.

— То чоґос, пся крив, мя зараз не закликал?!

— Є кой перше нянь товлі сусіда.

Ванцёва одповід

Звідуеся раз на лекції реліґії в школі ксьондз малого Ванця:

— Ванцю, повіч мі, што было перед створеньом світу?

Ванцё скривился и простодушно му одповід:

— Отче духовний, та я не знам, бом ищы товдиль до школы не ходил.

Рыбаре

Здыбалися двае рыбаре и звідуеся еден другого:

— Ты што зімал?

— Щупака. А ты што?

— Є, мам ти выдерти, то я ліпше шмарю! и шмарил щупака до воды.

Котрий пан богатший?

Встрітилися в Змигороді два слугы на рынку.

— Што там чути, як ся служыт, ци твій пан богатый?

— О, богач на ціле місто, в нього каждая дітина ма окрему спальню...

— Є, глуптаку, то ищы нич. А в мого пана пятеро дітей и каждая ма іншого вітця.

Як ся слуга оправдувал

Входит до хыжы слуга зо стайні, а газда ся пытат:

— Яцку, ты зас вшытко сіно зо сіней дал коньови?

— Вшытко, газдо.

— А хто виділ?

— Коровы.

Глупы запытаня

Звідуеся паробок дівкы:

— Правда, Парась, же я перший хлопец, котрий тя перший раз в жыттю поцілувал?

Парася з любовьом склонила му головку на рамено и шыро одповіла:

— Правда, милий! Лем не розумію, чом то каждый з вас задае мі такы самы глупы запытаня?!!

Як ліпше?

Розгнівано хлопец дівці:

— Як ты іншого полюбиш, то я забю тебе, а потім и себе.

— А може ты, мій миленький, зачал быс од себе?

Гармонія

— Слухайте мамо, возму вашу Олену за жену, але наперед купте гармонію.

— А нашто?!

— Бо отец духовний повідали, же в супружестві мусит быти гармонія.

Повірит по женячці

— Повіч мі, Марись, чом ты нияк не хцеш отдаватися за Дмитра? — звідуеся мати дівкы.

— Бо тот, мамусь, Дмитро — атеїста, безбожник. Він не вірит, же ест пекло.

— Того ся не бій, глупа дівче, як ся з тобом оженит, то, напевно, скоро повірит!

Трудна умова

Еден молодий лемко просил о руку дівкы богатого газды.

— Но, што ти одповід отец? — звідуеся го колеґа.

— Згодился, лем поставил мі трудну умову.

— Яку?

— Же перше му на долони волося вырасне.

Вітцівска порада

Раз звідуеся сын вітця:

— Няню, чом то так, же в дакотрых державах цисар може стати на трон, як ма 18 років, а женитися може як ма 24?

— Та, бо видиш, — гварит отец, — легше управляти цілом державом, як едном женом.

Бабин клопіт

Наслухалася баба в церкви, як там ксьондз вычитувал:

— И буде, миряне мої, на тамтїм світі, за грѣхы вѣшны тяжкы плач и скрегот субїв!..

Иде з церкви стара бабця и заводит голосно.

— Та чого же так заводите? — звїдуеся кума.

— Та як же мї, кумичко, не жаводити, кой єгомосьць голошили, же буде на тамтїм швітї плач и шкребет жубїв, а чым буду шкреготала, кой ани єдного жуба юж в гамбї я не мам?!!

Дивна марка

Пише жена аж до мужа письмо в Гамерику:

“Пришлий же мї обути, бом боса!”

Муж обышол цілий Нью Йорк и нигде нее обути такой дивной марки “Бом боса”.

Добра рада

Пришла раз єдна баба до дохтора в Кросні и жалуеся му:

— Што мї робити з моїм мужем, по шїлых ночах бесїдуе?

— Позвольте му, — гварит дохтор, — бесїдувати цілий ден!

Страшыло в загорїдцї

Зышлись раз двї кумонькы коло плота и зачали сой радити.

— Та чом же вы, кумо, не поставите страшыло в загорїдцї, жебы ся вороблї бояли?

— А нашто же го мам, кед я сама в загорїдцї кручуся цілий ден.

Розчулений кум

Зашли раз до корчмы в Змигородї два кумове. Пили-пили, пили-пили, и до того ся допили, же юж єден другого не видит.

— Куме, ку-у-моньку, — гварит єден до другого, — выпийте зо мною ищы раз на тїм світі, бо юж може я на тамтїм вас бїльше не увиджу.

— Выпейте же, мїй кумочку, бо я вас и на тїм не виджу!

Алетрика

— Куме!

— Што?

— Были сте в Гамерицї?

— Был!

— А видїли сте алетрику?

— Видїл, ажи ем іл...

— Куме, та то — дрїт.

— Ой, та, як дрїт, та нїт.

Клавдия Олексович

**ПІСНЯ ОЛЬДИНЫ
(Балѣда)**

Сїдит Ольдина в хыжы
самотнїй,

Очей из оконця не зводит,
Слухат — з даля звук перелютний

Трубки почтовой доходит.
Звук то веселий, а єднак
больно

До сердця Ольдины грає,
Она вдыхнула и мимовольно
Пїсню такую спїває.

“И он поїхал в чужу країну,
А не сказал мнї и слова,

Хоц бы в остатню уже годину
Вырек: бывай здорова!

Раз сонце грїє — раз вітер віє.
Погода, — то непогода:

Раз сердце тепле, — то холодне

Для тебе, — так — то мода!

Єднак де з сердцьом ище не
тако,

Де думкы райскы дївочы —

Там, если любят — любят
єднак

За сонця и в бурны ночи.

Поїхал — лем вітер играє,

За ним — друг його єдиний.

Ту сонце світїт, снїжок блестяє,

Най світят — не для Ольдины!

Григорий Гануляк

РІДНИЙ КРАЙ

Ой ту бы ся вїчно жыло,
Ту так любо, ту так мило,
Всядиль гейбы рай!

Чом скажеш — но коротко,

Ту так любо и солодко?

— Ёо ту рїдний край!

Чом тоты нивы, хоц бїдненькы,

А сердцю такы миленькы,
Гей той Божий рай?

Ёо тоты нивы — свої рїдны,
Длятого любы, хоц бїдны,
Бо ту рїдний край.

Якы чудны рїдны горы,
А з їх гарий пїсень хоры,
Хоц їх вїчно грай!

Ту так любо, ту так мило...
Ой ту бы ся вїчно жыло,
Ёо ту рїдний край!

Синява, 1908 р.

2.

Деси гын далеко, так повїдають,

Єст за морями чудовий край,
Де люде горя, журбы не
знають,

Бо там свобода — правдивий
рай...

Но в ту далеку таємну даль...
Мене штоси тягне, лем покидати

Рїдну країну — мї ище
жаль...

Рїдну країну — малу хыжину,
Серед тых чудных садів и пїль,
И тоту хорошу милу дївчину,

Котрїй останеся журба и бїль.
И если покыну тебе, мїй краю,
Та повандрую в далекий путь,

И там не найду, чого гладаю --
Туга безмежна впаде на грудь.
Щезай принадо! — штобы ты

не знати,

Бо хоц в далеку, таємну даль,
Мене штоси тягне, то покыдати

Тебе, мїй краю, мї ищы жаль!

З ПІД ЗАБИТОЇ СТРИХИ

Давай дашто істи хоц одробину —

Коли загляне тот передновок,
Смутно и гірко в хлопській
хыжыні —

Я без работы цілий ден стоял!
— И сам голоден — и з ніг
валится...

Кругом розпука така, што но!
Нее што дати істи дітині,
А мати з горя не мае сну,

Коли настане тот передновок,
Смутно и гірко в хлопській
хыжыні,

Коли загляне сой передновок.
Та иде нянонько деси заробляти,

Доокола розпука така што но!
Нее и рады в лихий годині
Мужык з розпуки не мае сну,

Дітям принести хоц хліба
кусок, —

Коли настане той передновок.

НЕ ТРАТТЕ НАДІЇ

Ой горе тому, хто в хвилі
страсти

А ту и складка, та и податок
И докля зерно не зтягне з піль,
То ити бы треба деси заробляти...

В свою же власну не вірит
силу!

И ждуть голодны діточки
в хаті,

Йому прийдеся марно пропасти

Коли в вечер отец поверне.
И приголубит, и хліба даст...

И передчасно зыйти в могилу.
Вперед же, бодро, гей, братя
любуй!

И раз юж горе ци ся одверне,
Минесе розпука, нужда
и страсть...

Во всякы хвилі — добры
и зліі,

И ждуть голодны діточки
в хаті.

Хоц вас доля часом не злюбит,
То вы не тратте ище надії!

Приходить вечер — вертат
татко,

Літа минають, минат горе,
Всьо минае, як сонны мары.

А діти тайком юж сміються,
Бо хліба они давно юж ждуть...

Минесе и наше повне слез
море,

И всі до вікна битком
горнутя:

Хоц над нами — гнес чорны
хмары!

Гудники, в маю 1909 р.

Ваньо Гунянка

ПЕТРО ПАВЛИК

Драматычна поема — урывкы

... В Ярембинні при Шляхтовій
Гам коло Ріпника

Породила баба лемка

Шестого Павлика.

Смолит голодний на свою
жену,

И каже злий: "Фрас бы то
взял."

Баба тот бідна была
В місяц пордовіла,
Моц робила мало спала,
А найменше — іла.
Пят діточок ей зоствил
Єй небіщык Грицко,
Стару хыжу, кусок дріту —
Тото было вшытко.

... А по смерти
Старого
Народился шестий Петрик
На світа дорогу.

Народился, охрестили,
Попа заплатили,
А и бабу выводили
Од нечыстой силы.
Жыла вдова, ба, жыла,
Лем так животіла,
Тай на своїх на голодных
Діточок смотріла.

А діточки посовіли,
Зачали гмерати...
"То на вшытко — Божа воля!"
— Плаче бідна мати.

И недовго ей недоля
По світі носила,
Кашель, колька ей мучыла,
Аж ей... задусила.

... На другий ден з рана
Шолтыс Петра гет выгонит,
Бо хыжу взял превелебний
Ксьондз за похороны.

А для Петра лем осталася
Стара гунянка,
Палиця, дірава торба
И дріту вязанка.

Тельо всього му осталось
Во спадку по няню,
Бо и його няньо ходил
В світ по дрітуваню.

Пустился наш Петро Павлик
Світами за очы,
Ходил, кричал, бідачыско
Селами што мочы,
Розмаіті го по селах
Люде зустрічали...
"Дайте горці дрітувати!..." —
Дітиска рывчали.

Дуже планний тот заробок —
Ніт хтіба, лем вода,
Го юж на бляшаны горці
Пришла тепер мода.

Купил Павлик нютів:
Зачал нютувати,
Научылся помаленькы
И котлы латати.

Ходил-кричал гет далеко
По містах и селах,
Але добра не знаходил —
Всядиль невесело.

Проклял всьо проклял всіх,
Проклял всі народы,
Загубил наш Павлик душу,
Бо скочыл до воды:

II.

И предстала Петра душа
На другий ден з рана
Перед пекельным пеклом
Анчихриста — пана.

Звернул на Петра Анчихрист
Свої страшны очы,
Што світили як два огні
Серед темной ночи.

"Одкаль ту душа приходит:
Кальвин, лютер,
Ци ты — душа
Грецко - католицка?"

"Я — Петро Павлик,
Походжу зо Спиша,
Бідувал ем ціле жытя,
Наконец зогрішыл."

“Но и яку ты хцеш
Роботу?”
Хлу кламберкы приливати,
Знам и нютувати”.
Взял кламберкы и ковадло,
Помалы на пальцох ся підно-
сит,
Што там за душечка
По тихы ся просит.
Смотрит ліпше, а душечка
Высунула главу,
Підстрижена, выголена,
Лиця папуляты.
“Ох Пречыста Мати!..
Та зашто же вы ся ту, отче
До котла попали?
Тая думал, же вас в небо
Понесли ангелы
И попрі святім
Петрі посадили?
Ой, не такий я был святый,
Як виділи люде,
Грішыл нераз и проклинал,
Не знам, што мі тепер буде?
Полатал наш Павлик котел,
Иде до другого,
А там нашол учителя
З села сусіднього.
З учителем юж він не вюл
Нияку розмову,
Лем сильно млатом
Бухнул в лысаву голову.
Иди до третього —
Там самы бискупы,
За живота пили шампан,
Тепер смолу хлипают докупы.
Полатал наш Павлик котлы,
Чорти посмотрили,
Здали рапорт Анцихристу:
Павлика хвалили.
“Но и штож ты хочеш
За роботу”

“Я нич не хцу, ты ня пуст
На світ жыти,
Аж я тепер буду знати
Кому выгудити.
Речу правду, всім народам,
Наперед — на Спишу,
Буду ходил з села в село —
Нияке не лишу.
“То — не можна: пропала бы
Чортова робота,
Юж бы и в пеклі треба было
Замкнути ворота!”
И так ся наш Петро Павлик
Зостал в пеклі на роботі,
А нам ніт хто правду речы,
Розвести турботы:
Ци ест пекло, и для кого,
Таж — для панів и попів,
Не для таких, як мы з вами,
Для робочых хлопів.

(Записано од Теодора Тыр-
пака з с. Мисцовы, Кроснян-
ского повіту).

Иван Русенко

ЛЕМКОВИНА

Каменисты путі
И потоки рвучы,
Березовы дебри
И лісы дремучы,
Кичеры высокы,
Поляны зелены,
Пропастны розстоки,
Зрубы пороснены...
А школы маленькы,
Лыжы деревяны,
Літочкы босенькы,
Люде застараны...
Кус голузя на оборі,
А пусто в коморі,

Темно в хыжы, смутно
Смотрят іконы на стінах,
Коло пеца бренчат мухы,
Гуси, куры в сінях...
Кус дерева за стодолом,
На купі чатина,
Біда смотрит через вигляд —
Ото Лемковина.

МАТИ МОЯ, ЛЕМКОВИНО!

Я родился твоім сыном,
Доле моя бідна,
И люблю тя, Лемковино,
Моя мати рідна!
И хоц земля наша бідна,
Доля незавидна —
Не забудут мої очы
Тихых-гірских ночей,
Ани сердце не забуде,
Докля жыти буде.
Бо цим годен позабыти
Нашу гірску красу
И смечкы и поляны,
Де ся овцы пасут,
И черниці, и яфыры,
Ягоды, малины!..
Верабоже, не забуду
Нигда Лемковины!
Шумлят лісы, грают пісні,
Гей, за давны вікы,
А яличкы ся кланяют
Смерекам столітным.
Хмары плынут понад горы
Тихенько, як гуси
Понад горы, понад лісы
Из Карпатской Руси.
А ліс шумит, пісню співат
И слухают хмары
О той волі, прошлой славі
И о часах старых...
Сонце сіло за Кичеру
И вітер уж стихат,

Ліс спокійно пред вечером
И легко оддыхат,
Роса падат, місяц зышол,
Тишына на селі,
Лем з далека чути граня
Циганьской капелі.
Я вас люблю як и своїх,
Цигане-романе,
Вас, голодных и обдертых
И споневєранных.
Не мате своей отчыны,
Нигде не признаны,
Лем любите наши горы,
Будуете з нами.
И бідны сте вы, гудаки,
Без землі, без роду —
Як я люблю ваше граня
И вашу свободу!

УЧТЕСЯ ВЫ, РУСНАКЫ

Учтєся вы, руснакы,
Як іншы вчатся народы —
То будеме и мы мати
Своих вчєных дакоди.
И нам треба, бы сте знали,
Якысого делегата,
Штобы люде шанували
И нашего брата.
Жебы мы зме ся не крыли
Другым людам поза плєчы,
Лем жебы зме першы были,
Як што треба буде рєчы!

ШАНУИТЕ СВОЄ

Лем хто живий, най ся тримат,
Надії не тратит,
Поилл сут наши руснакы
И земля наша мати.
Лєм шануйте вшитко свое,
Ео сєоз, то святе,
Свою віру и бесіду,
Хоц и не богату.

Хоц проста наша бесіда,
Но для нас святая
Она боронит нас од біды,
Докупи еднае.
Отец-мати бесідуют
До своїх діточок,
И дітина до родичів
Як уж лем ма рочок.
Бо бесіда всьо выповіст:
И радіст на душы,
Вшиты болі и недолі,
Аж ся серце крушит.
Шануйте рускы звичаї,
Лемківску одежу,
Штобы од нашого краю
Знати было межу.

В ПАНЬСКИЙ ПОЛЬШІ

В панській Польші невесело
Хоц часто нарады —
Марочки летят в пропасть
И нема на то рады.
А хлоп робит, а хлоп платит
И потихы накле —
Што заробит, дораз стратит
И завсе му гроша бракне.
У нас в Польші, вера, планно,
Хоц край и дуже богатий,
Хоц и сама шляхта рядит,
А не "хамы", дайме нато!
А хлоп смотрит, но и терпит
И слухат, што гварят люде.
И хоц го кус рука свербит,
Чекат, думат, як то буде?
Хоц в нас в Польші, тра вам
знати

Дуже ест миллионерів,
Коли же тоты миллионы —
То лем вшитко самы зера.
А хлоп сильно робит в поли,
Лігат пізно, рано встае,
Мае мозоль на мозолю,
Але більше нич не мае...

ВОВК И ЯГНЯ

Право хають лем богаты,
А бідак все винуватий!
Най там гварит, як хце дахто,
Але факт все буде фактом;
Што то правда, а не лож —
Преконатися легко мож,
Лем тра байку послухати
О вовку и о ягняти.
Сталось то в нашім краю,
В наших горах гев, в Карпатах
(Старшы люде памятают
Аджеж и я тиж памятам):
Меж лісами на поляні
Ту як Угрин и Лабовец
Старий бача Гриц Заспаний
Пас громадске стадо овец.

Два псы стада пильнували,
Еден велький, другий малий.
Старий бача завсе дримал,
А и оба псы радо спали.
Горяч была — сонце гріло.
Ягня воды захотіло
И одышло до потока,
Де вода барз не глубока.
И воды бы ся напило,
Преці воды доста было,
Але біда завсе близко —
Одкальси ся взял вовчыско!
Треба было ся стеречи,
Бо біда по світу ходит —
А ягнятко бідне бечыт,
Бо ся уж не напе воды.
Тепер стоїт близко смерти,
Бо вовк хоче го пожерти,
Хоц и нема на то права,
Але от чого устава?
Мают люде "Свод Законов",
Ма тиж и вовк право вовче!
Шкода, реку, обороны,
Як вовк схоче, то затовче!

Вовк зачынат: — По тых стеж-
ках
Не шпацеруй, пане съвенци!
Ту мой грунт од круля Лешка
Я мам на то документы!"
Чом ты ся мі тади крутиш
И воду мі каламутиш?
Знай, што я за таку справу
Можу ти зорвати главу!
На то ягня застрахане.
— Велькоможний, вовку-пане,
Я лем ниже все пю воду,
То мутити ей не годен...
А вовк на то: — Ище мі ту
Будеш в очы циганити?!
Што я повіл, то мам раций,
Так само як Ліга Наций.
Знам тя добрі зо всіх овец
Ты — є большевик — вывро-
товец

Преця-с мі тамтого року
Змутив воду в тім потоку!
— Я ся лем на весну вродил
Гвони ищы ем не ходил...
— То твій брат!
— Я немам брата.
— Но то сват!
— Не мам и свата...
— Не буду я часу тратил,
Бо цілий рід ваш проклятий!

Пся крев, стуль пыск бараня
зволоч
И травы мі ту не толоч!
Я хцем жерты, мусиш знати,
И зато ес винуватий!

* * *

И вовк загрыз ягня мале,
Бача и псы спали дале...

СОБАКЫ

Горі селом самым змерком
Идут два сусіды:

Бесідуют-комбінуют,
Як то выйти з біды...

Аж ту нагло з поза плота
Выскочыла псів голота,
Обступила наших сватів
И давай брехати:

Р-р-р-р-р... гав! гав
Р-р-р-р-р... тья! тья!

Еден сусід бере колик
Ближе ку псам иде,
Але другий го стримує:
— Дай спокій, сусіде!

То я уж знам псю натуру,
Шкода зачыinati,
Ци мам колик, а ши не мам,
Все будут брехати!

Ліпше ити в свою страну,
Спокійно по пути,
Одыдеме пару кроків,
Псів не буде чути...

И одышли... А за хвилю
Псы велькы и малы
Уж не лают на подвірю,
Уж всі перестали...

* * *

И медже людми трафляты
тамы,

Злы и завистны, як тоты
собакы.

Всі вы іх знате, и я тиж іх знаю,
На бодай-кого все vyrчат и
лают.

А человек мудрый на них не
зважаєт,

Ни ся не гнізат, ни ся не
ображаєт,

Лем свое робит ведля плану,
А псы побрешут и перестанут.

ПТАХ, РЫБА И РАК

Было так:

Птах, Рыба и Рак

Взялися віз тягнути

по пути...

И всі трое ся запрягли

И тягли...

Не тяжко было на возі

И на гладкій дорозі,

А воза з місця не рушили,

Бо незгідны были.

Рак взад тягнул,

Рыба — в воду,

А птах привык уж з молоду

Летіти там все, де хмары...

Всі трое ся помучили,

Віз там, де был, оставили.

* * *

У нас также — каждый свое,

Не можеме разом ити:

Заміст згоди, доброй волі,

Мы мусиме ся сварити...

В злиднях и неудачах не каял

Николи долі та не ганил,

Смотріл спокійно на фаль

Противных гураганы.

Мрії пісні — над ріком

Часу калиновий міст,

Я — закоханий

В жытю поганин.

НА ВСТРІЧУ

Росний хлопя, як кряк мали-

ны,

Підковы на гостинцях дзво-

нят.

Ото ластівки в книжках

пташиных

Записуют початок дня.

Запрячы сонце до телігы,

На зустрічу выйду весні.

Окрыленным, крещатым снігом

Співаю в квітю юны дны.

СЕЛО

Коровы “моляться” до сонця,

Што поломяным сходит ма-

ком.

Гнуча тополя тоньша и тонь-

ша,

Як бы дерево оставало пта-

хом.

Од воза місяц одпрягают.

Шыроке, конопляне небо.

Овіяна далін безкрая

И в сивім дымі лісу гребін.

З гір яворове листя лине.

Куділь и півень, и колыска.

Вливається ден до долины,

Як свіже молоко до миски.

ЗАБЫТА ЗЕМЛЯ

Село в нocy свічок не світит,
боїтся місяця збудити,

што жовтым без найменуваня
квітом

квитне в садах, дощом умы-

тий.

Густа вода спливат з гребель,

де обрій втрималися в леті.

В бурых кублах обік себе

звірята, люде и кометы.

СЕЛО

Застряло сонце меже два

клены,

дымит обвізна роля

и поль коловорот зелений

доокола сонця закружлял.

Ріка, як пояс: лісу смуга:

як повільно травы піднялися.

И знову иде молебн плуга,

де війны віяли колись.

ЧЕРЕМХЫ

Як свічка, курится черемха

в побожній вечера руці.

Вертают з вечірні лемки,

до хыж задумано идучы.

Моя країно верховинна, —

ні, не забыти твоіх черемх,

коли над ними місяц лине

вівсяным кочом!

РІЗДВО

Народился Бог на саях

в лемківскім місточку Дуклі.

Пришли лемки в крисанях

и принесли місяц округлий.

Ніч в сніговій завії

крутится доокола стріх.

В долони, в Марії

місяц — золотий оріх.

ОТЦОВИНА

Што то ест Отцовина?

— раз пыталася Оля,

а отец радо одповіл

на тото дітині:

— “Знай: отцовина — то ріка,

што серед поля,

поза селом, гын,

попід лісом, тихо плыве —

то в саді нашім дерева,

жіля, квіты,

то на ланах пшениця

золотоколоса,

то тот, што віе у піль,

пахучий теплий вітер,

то на луках скошена

трава в покосах,

то нашы всі пісні

и молитвы штоденны,

то рідна мова — скарб,

якого ты не згубиш,

то небо сине в ден,

а серед нocy темне,

то, моя Олю, всьо,

што ты так щиро любиш”.

ПОВОРОТ

Вернулся я, де вільхы и рыбы,

де мята, івы, де квітасты сті-

ны;

и знов цілую чорны скибы,

припавши перед сонцьом на

коліна.

Ой похылилося на довном,

як мати понад сыном, полу-

мяне.

И знов мене земля напоїт,

як квіты росом; поцілунком

тьмяным.

И чорны скибы и сині плавны

на плоті хмары, як бы хмары

вісят.

Ту я в кучерявім травни
під вільхами и сонцьом наро-
дился.

ЕЛЕГИЯ ПРО СПІВУЧЫ ДВЕРІ

(Уривкы)

Співучы двері, сивий явір,
старий, малюваний поріг.
так залышылося в уяві
місця дітячих днів моїх...
На кичерах сивасты травы,
червений камін в ріці,
смолиста ніч и ден смуглявий,
як бы циганка на лици.
Розсміяны быстры потоки,
як бы кахонці до дівчат,
злітают до долин глубоких,
што в сивій мраці тихо спят.
и курится из квітів запах,
як бы з файок барвистых дым.
Трепотят ялиці в вітру лапах,
голосят шепотом дрібным,
течут в низ краплины шуму,
пе олень воду з жерела.
Квітчасте сонце спит в крини-
ци

на мохом змученому дні.
Кряком горячим таємным и
выходит ранком з глубины.
Співає гуща сном кудлатым,
прадавнім шумом загучало.
На схилі гір, як бы лата,
пришыте до лісів село...
Ту сиве небо и сивы очы
в затурбованых людей.
Слота дуднит и шыбы мочыт,
розмовы стишены веде.
Під сивым небом розстелила-
ся
земля вівса и ядлівця.
Скорбота мохом оповила
задуману країну тоту.

Як символ злиднів виростат
голодне зіля — лобода,
Одвічне небо и безкраї,
одвічна лемківска нужда.

Земля не родит, дує вітер
на поли мох, як бы теплий
лах,
а люде, як в цілому світі,
все родятся, терпят, умера-
рают.

Пожары и зливы проходят,
лишаючи лем пустарі,
рокочут війны и минают,
зміняются володарі,
літа плынут, як гірскы воды,
и про опрышків дощ осінний
юж лем спомины выводит.

Не мало бурь таких прогучало
лем ты единакове и незмінне,
далеке лемківске село.

Ту як стрілы, шлю слова,
ту крылата пісня плыне.
З села такого вийшол я,
жытя звеличник - верховинец.

З людей, што щыры на звы-
чайны
приймували смирно долі пай
и поклонялися неба тайні
під знаком співного серпа.

И може был бы ту остался,
як іншы, поккрылся сам
и до землі німий припавши,
молился радісным вівсам,
та тот, што легкіст дал серні,
а пчолам квіты золоты
и пазуры стальовы для риса,
слова співучы дал и мі.

и остры зубы, штобы в жытю
я твердо и просто боронился.

Юрий Гарасимович

ЗАПРОШЕННЯ

А в нас в горах гнес
в осени ясны обвалы,
сонечник покормтеся під
вагом сварок воробшів.
Зашарілся як бы панночка,
почервоніл юж явір
з того боку од дровітні,
з ночы, каже газда, загорілся.
Приїзджайте до нас, Дебродію
Професоре, буд ласка,
ту так гарді: ясень зашумит,
потресе о шыбы, як кіт,
покажу я вам колись о пів-
ночы,
як што не страшно,

місце тото, де все в осени
стопіют духы, як грибы.
Церков покажу, де Юрий
на олію коньом грає,
и тот сад, де молоденькы
пагінці готовляться в політ.
Приїзджайте до нас, Добро-
дію Професоре, будь ласка,
вас чекат в осени огньом під-
палений мій любий світ.
Приїзджайте до нас, Добро-
дію Професоре, буд ласка,
я тепер словес тесяньом заня-
тий и дома тьма трісок,
соберам każde слово,
як бандуры господарка,
бо з Великым Чорнолісьом
мірятся зелен мій перелісок!

ЛЕМКОВИНА

Плаче-плаче осін ту до цибулин червеных бант церковных віє
в ранці на вскроз, закутує святого Михайла меч облича,
іолодно и холодно святым Русі під пурпуром тонкым олії,
мышы мыршавы на крилосі попискуют Кириловым нарічом.
З голоду свыты погрызли патериці грекокатолицкым зубом,
обірвали яблка на іконному зеленім фоні,
розышлися деси слугы, деси Василь пропал, што вірно пас,
голубил іконам святым жагу вторити рускым співом візантій-
ским дзвоном.

А земля доокола церкви одбуджатся сива,
прибрана на блазна маків кольором,
невеселе тото без лемків дике жниво,
стіл землі рябіє полыном, як глумом.
Дич розяснюют ясны церков шоломы,
як бы Олеговы дружинники казковы,
уцілілы од цілковитого розгрому —
горобина ронит корогины повів.

НИКИФОР

Дійде колись краю днів Никифора іконостас барвистий,
Заховатся колись тото руске сонечко поза холмом кудлатым,
гвойдут в кімнату и, плеча доткнувшись, скажут: спит, як...
а його юж колісницом огнистом до себе ввюз Панкратор.

Покаль ище иде Никифор по криницькій улиці,
 бурхають пори року в його старім лахмітю,
 костуром од вольности своей одганяючи,
 як собаку, по-хыжацкы вышкірений світ тот.
 На шумливім світу дереві
 підвішено зелену будку - схованку:
 там гніздо собі и стелит він,
 увінчований золотом короном.
 Вытыкат одталь голову, як одуд,
 смотрится - криницький иде дурний народец,
 и кладе Никифор преспокійно на картинкы краску,
 здобываючи в Бога лемків чимраз більшу ласку.

ЛЕМКІВСКА ЕЛЕГІЯ

Пусто в церкві, лем сонце и місяц
 ту хрестом легли на кам'яну долівку,
 шляхом вірних муравлі идут до церкви
 и роснут в руках святым правдивы квіты.
 В осени дах церкви на вітрах,
 залопотавши, шуляком шугнул,
 тепер потоки слез жыют святым
 як блискавка засвітит.
 Ци як сніг їх вкрье
 білым горностайом,
 як черемхы квіт
 обсыпле.
 Спит, як пугач білий лемківський святий
 в дуплі ікони золотой,
 єдинокий, як и перст його,
 в гору зведений.

ПОПРАД

Попраде,	по тобі моя плыне
ріко з форелю	беремя долину.
в гербі!	Колисий
Я шмарил в твій нурт	плыти буде
букеток маків	лем біле
свою молодіст.	гусяче перо.
А гнес дозріліст	

Иван Желем

В РОЗЛУЦІ

Лемкыням присвячуєся
 Моя далека, моя кохана
 любов юнацка, квіта вес-
 няна, "Я мрію".

Є. Козак

Як горда квітка
 В дикому провалі,
 Чарівна и ніжна
 Меж зеленых трав,
 Як тота росинка
 На зелен полян,
 Што перший промін
 Ище не обласкал,
 Як скрита мрія
 Першой любви
 И як медовий
 Ружы аромат,
 Як пелюсток тот
 Ніжний черешньовий —
 Ты розквітла
 В гірськім селі Карпат.

Тебе лемківскы нетрі годували
 И вітер буйний малу колысал,
 Потоки з гір водом напавали,
 Тужливу пісню ліс тобі співал.
 Гма срибляста рідной доли-
 ны
 Вмывала твій стрункий діво-
 чий стан,
 Росы терпкой райдужні пер-
 лины
 Твій дотык легкий в травах
 колысал.
 Тебе ласкаве сонце цілувало
 И місяц в сні мрійливому
 пестил,
 Про тебе поле од пахнячых
 нив

Колосьом повным в літню ніч
 шептало.
 Ты піднялася в подруг пре-
 краснім колі,
 Як бы русалка чыста в синім
 морі.

* * *

Весна жытя,
 Весна моя чудова,
 И отчий дім,
 И горы чарівны!
 Минулися,
 Як дружня розмова,
 Як видиво,
 Увиджене лем в сні...
 Квитли старезны
 Край доріг каштаны,
 Ронили щедро
 Сніжнобілий квіт,
 З гудінью великим
 На лісны поляны
 Звертали пчолы
 Трудовий політ.
 Тяжке густым
 Повітря ароматом
 Пянило горы
 Рідной землі,
 Квитли поля
 И луки запашні,
 И мы собі,
 Як сестричка з братом,
 Од щешя п'яны
 Не глядали броду —
 В жытю ловили
 Першу насолоду.

2 серпня, 1966 р.

Яків Дудра

ТАМ МЕЖ ГОРАМИ

На Лемковині на зелененькій
 Зіркнул я найперше на очы,

Перший раз почул, я зозу-Але, як згадам рідні сторони,
ленька
То ся мі серце з болю рве.

Дивно кукала на убочи.

Помеже горами, де з верхо-
вины

Пінится річечка Рога,
Там в дерев'яній низкій хы-
жыні

Гірку я долю встрітил хлопа.
З свиту до ночі тяжко роби-
ли

Там мої отец и мати,
А мы, діточки, малы, мусіли
Кажий ден ім помагати.

Жытя дітинне, жытя родинне
— Гірки и радосны часы,
То — дны негоды и красной
погоды

Серед розкішної красы.

Хто залышае родинне гніздо,
И піде во світ за очы,
Мусит вертати, рано ци пізно,
Де пройшли роки діточы.

Антонина Поляняк

НА ЛЕМКОВИНІ

На Лемковині я выросла,
В Новій Веси я жыла,
А до Кичеры на ягоды
Радо-м — што літа ходила.

Ой літо-літо на верховині:
Доокола грає чудний май,
Потік хлюпоче, серце трепоче,
Но, хоц бер тай и співай.
Як сивы гуси на захід хмары
Плынут в синю даль...
Дітячы мрії, світлы надії —
На Лемковині... жаль мі
жаль.

Злетіли весны, як буйны коні,
Хоц на Заході мі не зле,

Теодозий Дуда

ТАМ НА ЛЕМКОВИНІ

Там на Лемковині
Помеже горами
Было там селечко
Зване Полянками.
Чом тото селечко
Полянками звали?
Бо меже лісами
Поля корчували.
Лісы корчували,
Ролю управляли,
А над поточками
Леник пристерали.
Леник пристерали
В вечер до місячка
Молоденькы хлопці
И шварны дівчатка.
А як пристерали,
Красні сой співали,
Аж ся доокола
Горы розлігали.

Антонь Драбяк

МОЄ СЕЛО

Під фальом зір
в долині гір
там коло здрою Криниці,
де весело —
лежыт село
в зеленій околиці.
Як білий шаль,
в зелену даль —
черешні при битій дорозі
де весело,
лежыт село
чудове мое — Поворозник.
Хотіл бы я
спів соловія

и лісу чарівной пути
и світло зір,
и шепіт гір
на рідній землиці почути.
Андрей Сысак

ТАМ НА ЛЕМКОВИНІ

Там на Лемковині
попід самы хмары
оуж не першу днину
я пасу отары.
Шлю пісню в долину,
штоб мила почула,
мене сиротину
любить не забыла.
Ой пастеса уці,
в тім зеленім гаю,
а я на пищавці
пісеньку заграю.
Застрянут овечкы
сестричка из уйком —
а мене миленька —
щырым поцілунком.

Михаїл Дзвінка

КРАЮ РІДНИЙ

Лемковина — краю рідний
Николи тя не забуду,
Краю літ моїх дитинных,
Все о тобі співав буду.
Як же маю не співати,
Коли серце так мі каже,
Коли спомин рідной хаты,
Мене з тобом на все вяже.
Думка лине до тых сторін,
Де в потоках быстры воды,
До тых піль, де хмары ворін,
Місц дитячої свободы.
Лемковина ся на вікы
В моїй памяті зостала:
Зелены горы, быстры рікы
И свитанкова заграва.

Вітер несе запах дворів
И дивну пісню верховины
Чую серцьом ту, над морьом
Голос мамкы Лемковины.

Ваньо Дзядик

ЗИМА В ГОРАХ

Посмот на горы — дивне диво:
Всядиль біло, біло, біло...
Ни стежны, ни горбочка,
Ни зеленого лісочка.
Позагрузли в снізі хаты,
Лем стріхы кострубаты
Курят файкы, яко діды,
Споглядаючы в Бескиды.
Шумит вітер в комині,
Як тот вовк на Яворині,
Замерзат вода в хаті,
Што робити, што діяти?
Але лемко ся не журит:
На цибуху файку курит,
Ма в коморі хліб и до хліба,
Што му тепер зробит біда?

Илько Дикий

ВЕСНЯНА СПІВАНКА

Ой настане весна
Тай зазеленіє,
Оуж мое серденько
Ся розвеселіє.
Ой піду я в поле
Під гору орати,
А мила на луку
Уці попасати.
Ой піду я в поле —
Сяду на трактора
Поорю - посію
Шыру ролю скоро.
Бо наша техніка
Так нас навчає:
Хто вчасно посіє —
Тот вчасно зберає.

Як мы все будеме
За урожаї дбати,
То буде держава
И каждый богатий.

Стефан Домбровский

ВЕСНА

Пришла весна довгождана,
Засвітило сонце з рана,
Срібним рогом ся умыло
И по небі вирушило.

Юж пташыны хоры встали
И чарівно заспівали,
Клен над водом ся гойдає,
Югас стадо виганяє.

А за гайом, а за лугом
Вышол лемко з новым плугом,
Шмарил гуньку на колибу
И выорят першу сқыбу.

Яка красна пора тота,
Коли в поли ест работа,
Коли квітнут сады тихы,
Ніжне сонце шле усміхы.

Павльо Стефановский

ЗА ГОРАМИ ВІТЕР ВІЄ

За горами вітер віє,
а на горі лемко сіє,
сіє овес під борони
на узенькы на загоны.

Сіє овес, выпіває
И дівчыны очекує:
нес же, мила, істи-пити,
бо юж не можу робити.

Затих вітер за горами,
сонце світит над полями,
гын біліє хустинонька —
поспішає дівчинонька.

Михаїл Кобеляк

ЛЕМКІВСКЫ СПРАВЫ

Добрі ся нам водит,
добрі ся нам має,
бо наша держава
о нас тепер дбає.

Бо так заповіли
и так записали:
жебы и руснакы
рівны права мали.

Люде, не думайте:
гуртки закладайте
и свою культуру
далі розвивайте!
Бо наша молодіж,
дуже талантлива,
до співу до танцю
в школы ся рушыла.

Добрі сой газдуйте
и добрі ся майте,
и лемківский нарід
всядиль прославляйте.

Михаїл Дзіндзьо

ВЕСНА В КАРПАТАХ

Сй повіял теплий вітер
Тай понад горами,
Зашуміли буйны воды
Долов потоками.

Ищы вершок на Кичері
З далека біліє,
А над селом на поляні
Пролісок синіє.

Вышол старий газда в поле
— А оно парує,
Грудку землі тер руками
И так сой плянує:

Коня юж бы запрягати
И нивку орати,
Золотистым бы ей зерном
Густо засівати.

На поляні на пищалці
Югас выграває
Свою рідну верховину
Пісеньком витає.

Понад горы лине пісня
Аж на Україну,
Завитала весна красна
В нашу Лемковину.

Юлия Курило

СПОГАД

Рідна моя Лемковино,
земльо моя красна,
ты — як матір нам єдина
як та зізвезда ясна.

Страшну бурю пережили
рідны твої діти,
много горя вытерпіли
на тім білім світі.
Были войны в селах, містах
и долины смерти,
и хотіли нас фашисты
з лица землі стерти.

Але пришли в наші села
братове зо всходу
и принесли нам весело
щещя и свободу.
Многих приголубила
героїв земляця
и геройском славом вкрыла
обагрены лица.

Най ім світит сонце ясне,
най ім буде слава,
най николи не заросне
на могилах трава!

Иван Горощак

БЕРЕЗЫ, БЕРЕЗЫ...

Березы, березы білены,
Березы під вітром шумлят,
Де хлопці-бійці з Білцаревы
В боях посічены лежат.

Де біла Моравска Острава,
Полегли за волю в бою,
Штоб вільном Славянска Дер-
жава

Свобідно розквітла в маю.
Березы, березы - дівчата,
Не плачте за нами в гаю,
Бо мы лем легли одпочати
Од тяжкой службы в бою.
Мы чуеме шелест коханий
В остатню стрілецькую путь,
Дівчата з Моравской Остравы
Для нас білы ружы несут.

Федор Федак

ЛИСТ НА УКРАЇНУ

Добрий ден вам, любы діти,
Рад бы-м дуже вас видіти.
До ня чутка ту доходить,
Же ся добрі вам поводит,
Же Оксанка юж з колыскы
Бесідує по лемковскы.
Дбайте, жебы ся вам вчыла
И до школы все ходила.
Най закінчыт школы в Львові,
Но, а потім и в Києві,
Штобы любила Україну,
Як бы свою Лемковину.
Треба нарід свій любити,
Рідну землю боронити,
Штоб не знали люде війны
И жили собі спокійно.

Стефанія Романяк

МАТЕРИ

Матусю, сумуєш за мною,
Бо в мріях ты завсе моїх,
Бо серце, сповито тугом,
Не знає без тебе утіх.

Я виджу, я виджу штоночы
В легкім дівочім сні

Ласкавы невыспаны очы,
Хорошы очы твоі.
Не треба, матусю, смутитися,
Співай колысковы пісні,
Штоб нам на Україні встрі-
титися
На рідній, на нашій землі.

Иван Сардига

НАША ГАЗЕТА

Тота Газета в хаті —
радіст в фамеліі:
як зачну читати —
слухають всі.

Чым жые краіна
прочытаю в ній
навет Лемковины
чую я пісні:

А, быват, што душу
огортат сум,
в Газеті мушу
найти вихід з дум.

Бо в нашій газеті
ест правда всім —
знайде в рідній мові
щещя каждый дім.

КОРОТКА БІБЛІОГРАФІЯ ЛЕМКОВИНЫ

I.

1. Вагилевич И. — Лемки, мешканці західнього Прикарпаття, ж. "Нар. тв. та етнографія", № 4, 1965, К.
2. Торонский В. — Русини-лемки, ж. "Зоря галицкая яко альбум", Львів, 1860.
3. Заклинский Р. — З нашей этнографіі. Лемки. "Школьная часопись", № 8-9, 1887.
4. Соболевский А. — Как давно русские живут в Карпатах и за Карпатами, ж. "Живая старина", 1894.
5. Бельговский К. — Русский народ в Карпатах. Лемки. Киев, 1915
6. Огієнко І. — Лемки. ж. "Рідна мова", 1935.
7. Тарнович Ю. — Верхами лемківського Бескиду (Географічний путівник). Львів, 1938.
8. Коковский Ф. — Східними межами Лемківщини. В-во "Наш лемко", Львів, 1937.

II.

9. Шараневич І. — Історія Галицко-Волинської Руси (до 1453 р.) Львів, 1863.
10. Тарнович Ю. — Ілюстрована історія Лемківщини, Львів, 1936.
11. Красовский І. — Визвольний рух на Лемківщині в 17 ст. г. "Наше слово" № 31-40, 1962 р.

12. Красовский І. — Лемки (Історично-етнографічний опис). Газ. "Вісти з України", Київ, 1964.
13. Кречко М. — Лемківщина. газ. "Наше слово", № 28-34, 1961. Варшава.
14. Теодорович И. — Лемковская Русь. Сборник гал. ма-тицы, т. 8, 1934, Львов.
15. Історія Карпатской Руси, В-во Лемко-Союза, Нью Йорк, 1938.
16. Проектор Д. — Через Дуклинский перевал (Лемківщина в II св. війні). Москва, "Воениздат", 1960.
17. Кишак Ст. — Лемки в СРСР. г. "Наше слово", № 48/58.

III.

18. Тарнович Ю. — Матеріальна культура Лемківщини. Краків, 1941.
19. Добрянска І. — Нариси про матеріальну і духовну культуру лемків. Газ. "Наше слово" № 51-52 1963, 1-31 1964.
20. Коковский Ф. — Домашній промысл и торговля в лемків. Ж. "Життя і знання", 1938.
21. Головацкий Я. — О народной одежде и убранстве русинов или русских в Галичине и северо-восточной Венгрии, СПб, 1877.
22. Коковский Ф. — До словника назв народних одягів. Ж. "Рідна мова", 1934.
23. Коковский Ф. — Памятки старовини на Лемківщині. Ж. "Життя і знання", ч. 6-7, 1933.
24. Тарнович Ю. — Історичні пам'ятки в Західних Карпатах. Львів, 1937.
25. Бронятовский К. и Ляталло С. — Культурні пам'ятники Ряшівщини. ж. "Наша культура" № 2, 1964.
26. Бриляк М. — Монографічне дослідження лемківського села Лосе. Доповідь на III конф. МККК 16-19. V. 1964, Краків.
27. Волинець О. — Лемківське село Команча. "Український календар" на 1965 р. Варшава.
28. Гец Л. — З історії музею "Лемківщина" в Сяноці. ж. "Наша культура", № 3, 1958, Варшава.
29. Добрянска І. — Як організовано музей "Лемківщина" в Сяноці і його збірки, г. "Наше слово", № 24-25, 1963.
30. Лесів М. — Про народне мистецтво Лемківщини. г. "Наше слово", № 43, 1962.
31. Волинець О. — Каменярство и різбарство на Лемківщині. г. "Наше слово", № 48-49, 1964.

32. Будзан А. — Різьба по дереву в Західних областях України. Київ, 1960.

33. Паньків В. — Лемківські майстри різьби по дереву. Київ, 1953.

34. Абрамова А. — У лемковских мастеров Львовщины. ж. "Огонек", № 8, 1954.

35. Красовский І. — Никифор — маляр з Криниці. ж. "Нар. тв. та етнографія", № 3, 1967, Київ.

36. Бережний В. — Сестри (Про співачки Байко). ж. "Україна", № 12, 1953, Київ.

IV.

37. Франко І. — Карпаторуське письменство XVII-XVIII ст. Львів, 1900.

38. Аристов Ф. — Карпато-русские писатели. Москва, 1916.

39. Курилло Т. — Краткая сводка писателей и журналистов на Лемковщине. Сб. галицкой матицы, т. 8, Львов, 1934.

40. Хияк В. — "Повести и рассказы Иеронима Анонима", I-IV т., Москва, 1887.

41. Гануляк Г. — Весняні сни. Зб. поезій, Львів, 1909.

42. Филипчак І. — Повісті ("За Сян", 1928).

43. Коковский Ф. — За землю. Повіст.

44. Антонич В. І. — Перстені молодості. Выбраны поезии. Пряшів, 1966.

45. Шмайда М. — Лемки. Повіст. Пряшів.

46. Гунянка Ваньо — Наша книжка. Выбраны творы. В-во Лемко - Союза, Юнкерс, Н. Й., 1945.

47. Літературна антологія "Гомін". Твори українських літературів. Польща. Варшава.

48. Газети: "Лемко, Новий Санч, ред. Ваньо Гунянка; "Наш Лемко", Львів, ред. Ю. Тарнович; "Карпатська Русь", Юнкерс, Н. Й. ред.: Ваньо Гунянка, Д-р С. Пыж, Николай Цисляк и Стефан Кичура; "Наше слово (ст. Лемківське слово)", ред. А. Гошовский (ст. Л. с. М. Дзвінка).

49. Календарі мм. газет.

V.

50. Колесса Ф. — Народні пісні з Галицької Лемківщини. Етногр. зб. НТШ, Львів, № 34-40, 1929.

51. Тарнович Ю. — Мова століть. Лемківщина в переказах. Львів, 1938.

52. Лазорик Ф. — Співаночки мої. Зб. пісень. Пряшів.

53. Козак Є. — Гомін Верховини (Лемківські пісні), Київ.

54. Співають сестри Байко. Зб. лемк. нар. пісень. Київ, 1953.

55. Я. Полянский — Лемківські пісні. Український календар на 1963 р. и газ. "Наше слово". Варшава.

56. Красовский І. — Лемківські народні колядки (Підготовка текстів з запису І. Вагилевича), газ. "Наше слово" 1967.

57-71. Хомик В. — Легенди Бескидів. ж. "Жовтень", № 7, 1964, Львів. Легенди рідного краю. Весна на Лемківщині (Веснянки). "Наше слово", № 14-23, 1962; Ліричні пісні молоді Лемківщини. "Наше слово", № 41-46, 1963; Народні ігри на Лемківщині. "Наше слово", № 3-8, 1962; Обжинки на Лемківщині. "Наше слово", № 29-30, 1962; Колядки і щедрівки. "Наше слово", № 1, 1962; Щедрівки. "Наше слово", № 2, 1963; Лемківські вечірки. "Наше слово", № 48-49, 1963; Лемківські народні пісні про жіночу долю. ж. "Наша культура", № 6-7, 1959; Рекрутчина в народних лемківських піснях. "Наше слово", № 40, 1959; Збійницькі пісні на Лемківщині. "Наше слово", № 42-44, 1962; Лемківські народні прислів'я и приповідки. "Наше слово", № 52, 1960, № 1-19, 1961; Лемківські народні загадки. "Наше слово", № 20-36, 1961; Багата піснями Лемківщина (Народне весілля). "Наше слово", № 17-27, 1960; Народні легенди и перекази лемків. "Наше слово" № 38-48, 1961.

72. Хияк В. — Гумор у лемків. "Родимый листок" № 12-13, 1880, Чернівці.

73. Красовский І. — Лемківські пісні на Львівщині. "Наше слово", № 35, 1961.

74. Панькевич І. — До питання генези українських лемківських говорів. "Славянская мифология", II, Москва, 1958.

75. Верхратский І. — Про говор галицьких лемків. Зб. філ. секції НТШ, т. V, Львів, 1902.

76. Бугера І. — Цікаві лемк. слова. ж. "Рідна мова", 1933.

77. Астряб М. — Кілька слов о лемковской бесіді. ж. "Учитель", ч. 43-51, 1871.

78. Балецкий Є. — Венгерские заимствования в лемковском говоре села Комлошка. Будапешт, 1958.

79. Головацкий Я. — Розправа о языці южнорускім и его нарічіях, 1849.

80. Гнатюк В. — Русини Пряшівської епархії и їх говори. ЗНТШ, т. XXXV. Львів, 1900.

81. Зілинский І. — Лемківська говірка села Явірок: Краків, 1934.

82. Свенціцкий І. — Нариси з історії української мови. Львів, 1920.

83. Коковский Ф. — Назви сіл в Сяніччині в XV в. ж. “Рідна мова”, II, 1934.

84. Коковский Ф. — Назва сіл на Лемківщині. ж. “Рідна мова”, II, 1934, III — 1935, 1936.

85. Панкевич І. — Українські говори Підкарпатской Русі і суміжних областей. Прага, 1938.

86. Пшенкарска М. — Надсянський говір. Праці Укр. н. Ін-ту, т. XI, Варшава, 1938.

87. Приймак М. — Лемківський словничок. ж. “Рідна мова”, 1934.

88. Юрковский М. — Материали до бібліографії Лемківщини. “Наше слово”, 1961 № 52, 1962 № 4-13.

III. РОЗВИТОК ЛІТЕРАТУРИ

ЛІТЕРАТОРИ ЛЕМКОВИНИ

Інтересну сторінку історії лемківської культури складат огляд творчої діяльності науковців, краєзнавців і писателів, що народилися на Лемковині і внесли своїм діяльністю певний вклад в розвиток її регіональної культури.

Впровадження християнства дало значний поштовх до розвитку материяльної і духовної культури лемків. Будуються княжы замкы, монастирі і церкви, а при тому розвиваються кам'яництво, різба по дереві, малярство, килимарство, вишивка і ін. З часом в селах будуються оздоблені церковці, а при них з'являються церковно-приходські школи. З них і вышли перші переписувачы церковних і світських книг, а потім і науковці, писателі, журналісты (Про видатніших з них і йти буде дале мова).

Першим таким письменом, як не безпідставно твердят деякы науковці, был безіменний автор безсмертної памятки давньоруской літературы “Слово о полку Ігоревім” з кінця XII ст. Цілий ряд слів і фразеологічних висловів згаданої памятки свідчат про выкорыстання автором лемківського діалекту. Можливо, то был князівський дружинник з околищ Сянока.

Сут деякы згадки і про переписувачів церковних книг в XIII-XVI століттях, авторів духовних вершів, в творчому доробку яких зустрічає важны доказы походжыня їх з різних сел Лемковины. Найвызначнішым з них треба назвати Павла Кроснянского, відомого ученого, поета-філософа. Народился він деси при кінці XV ст. в околицях Кросна. Здобывши середню

освіту приватно, поступат в Краківський університет і наполегливо опановує клясициными мовами. Завдякы великим здібностям і наполегливій праці в 1500 році отримує ступень бакалара, а за 6 років — ступень магістра, потім яко професор працює на університеті.

Юж в студентскы роки перекладат польском і руском мовами грецкых та латинскых поетів, сам складат вершы і оды релігійного і світського характеру, створює до 2 тисяч елегій, панегіриків, різних епіграм, стрічок, переплетених гуманістичными ідеями середньовіччя. В 1509 р. в Відню выходит збірка його творів, писаних під ріжними псевдонімами:

В числі кращих перекладів церковних книг на лемківський діалект виділяються: Михайл Сяноцкий (I пол. XVI ст.), што переложыл 4 евангеліи з болгарской мовы, Михайл Василевич (XVI ст.) з Сянока священник, Тимофій Височанский — автор “Учительного евангелія” (1635), Стефан Рыхвалдский, автор перекладу подібной евангеліи з 1666 р.

В ряді з перекладницком лемківскы освітні діятелі 18 ст. друкують ряд прац з історії, краєзнавства, суспільних наук в різних словянських і заграничних виданнях. Значна заслуга в обороні лемків од наступу католицької експансії належыт відомому історыку-крайознавцу Михайлови Криницькому (1797-50-ты роки 19 ст.), священнику з с. Ганчова, пов. Горлиці, який в праці “Историческое состояние наместничества Мушинского” (Відень, 1853) науково спростувал помылкове твердження польскых шовіністів і документально довол, што лемкы — не польскы осадники, а автохтоны рідной землі. Тоту ідею розвинул і другий патріот — священник Иван Прислопский (1831-1909) з села Кам'яна, повіт Грибів в розвідці “Сандецка Русь” (Львів, 1893). Інтересными сут роботы з давньої історії Галичины і Лемковины “Начало истории Червоной Галицкой Руси” (Перемишль, 1887) Йосифа Шавинского (1819-1900), “Хрещеня Руси” (Львів, 1888) його брата Володимира, етнографічна розвідка “Русины-лемкы (1860 р.)”, Александра Торонского (1838-1901 р.) і ін.

В половині XIX ст. в літературу гриходить цілий ряд журналістів, філософів теології, науковців, што вышли з простых селянських або священничих фамелий Лемковины і завдякы великим природным здібностям, наполегливій праці добились високих державних і духовних становиск (Шкода, правда, што юж в тоты часы, часы кипучої діяльности російських і українських революционерів - демократів, тоты здібны люде не змогли спричинитися до борбы за культурний здвиг рідно-

го народу, як Шевченко и Франко!). З любов'ю они описують красу рідних сторін, намагаються описати жытя и побыт лемків, їх минувшину и теперішніст. Але твори, написаны тяжко зрозумілым для лемків языком, друкуваны в малодоступных церковных альманахах, не знаходили дороги до серця селянина, и він жыд традициями своїх предків. Але для інтелігенції они представляли даякий інтерес.

Найінтереснішими в літературі того періоду сут твори співця красы Карпатской Руси Юлія Ставровского (літ. псевдоним Попрадов). Тоты вершы про мальовничу природу Бескидів — “На Бескиде”, рідны стороны — “Родина”, “Спиш”, дружбу славянских народів — “К моему народу”, “Страдание словян” и ін.

Активними організаторами культурно-освітньої роботи серед лемків выступають в середині 19 ст.: Александер Торонский (1838-1901), родом з с. Завадка, повіт Сянок, редактор ж. “Русский сіон”, автор “Русской читанки” (Львів, 1868) и повісти з жытя лемків “Гандзя”, многих статей з фольклору и етнографії; Миколай Малиняк (1851-1914) — автор поетичных и прозовых творів, выдаваных під псевдонімом М. Камянин — зб. “Зерна” (Перемышль, 1910 р.) циклю статей “Записки Римлянина, скеруваных протів даяких церковных порядків и ін.

З творами, написаными по-польскы, выступають в тот час: Модест Гумецкий (1842-1899) з с. Токарня, повіт Сянок, автор збірок “Думы и думки” (1881 р.) и Фома Полянский (1796-1869), автор творів на релігійну тематику.

Новым періодом в розвитку літературы лемківських літераторів zostали твори кінця 19 и початку 20 років нашого столітя. Новизна тематики и ориентация. Писателі того періоду — то, по більшости, діти селян, вихованці наших шкіл, світогляд яких формується на творах Шевченка під безпосереднім ідейним впливом Франка.

Серед поетів виділяються Клавдія Алексович, Дмитро Вислоцкий, Иван Русенко, Григорий Гануляк и чудовий оригінальний лірик Богдан Ігор Антонич. Тематика їх творчости — оспівування нелегкого жытя и трудовых буднів верховинців, красы Карпат, думы и сподівання на возеднання з єдинокровным русским, білорусским и українским народами.

Клавдия Алексович (1830-1916), родом з с. Красне, Кроснянского повіту, выступат перший раз з балладом “Пісня Ольдины” в “Зорі Галицькій яко альбум” за 1860 р. Потім виходят и оповідання и песь для дітей. В оповіданнях “Дві сестрички”,

“Нагорода пильности” и ін. показує пильніст сельских дітей, в песах “Запаморочена”, “Орендар” остро выступат протів нехтувачів ріжної культуры нашого віку. В громадзкім жытю активно выступають во Львовскім товаристві русских женщин за емансипацию жены-трудівниці.

Интересным прозаиком кінце 19 ст. выступил Володимир Хиляк (псевдоним Ієронім Анонім), родом з с. Верхомлі Велікой, Новосандецкого повіту. Працюючи довгы роки священником в селах Долины, Ізбы, Бортне спостережливий крайознавец выучат мову, звичаї, думы и мрії селянства и правдиво змальовує жытя горян в численних повістях и оповіданнях: “Польский патриот” (1872), “Послідна чарка” (1800), “Щеця — не в грошах” и ін. В ряді гуморесок: “Также ювілей”, “Рыба”, “Познал свою жену”, “Заручыны на болоті” и ін. удало высміює ріжны вады духовенства и одсталой часитны селянства. Але найінтереснішом в творчім доробку писателя ест повіст про трагізм наслідства розгулу конфедератів на Лемковині “Шибеничний верх” (1883), літературно опрацьована Юліаном Гарновичом в 30-х роках н. ст.

Твори Володимира Хиляка выданы в зб. “Повісти и рассказы Ієронима Анонима” в 1887 р.

Интересными поетами-гумористами в перших десятиліттях нашого віку выступали Дмитро Вислоцкий (Ваньо Гунянка) и Иван Русенко.

Ваньо Гунянка — то представник той частини лемківської інтелігенції в краю и на еміграції, яке в суспільнім жытю и культурнім розвитку орієнтувалася на єдніст з російським народом, його культуром и літературом и писала, здебільша діалектом з домішком русских слов.

Він народился 4. XI. 1888 р. в селі Лабова, повіт Новий Санч в фамелії селянина. З малу захопился фольклором, розповідями з історії рідного краю, старанно вчылся и пробувал складати вершованы розповіді про красу Карпат. Научаючыся в гімназії Нового Санча дописує фейлетоны в першу лемківську газету “Лемко”, а напередодни першой св. войны остаєся редактором. Выхавши до Америки, організує серед земляків культурно-освітнє товариство Лемко-Союз, редагує газету “Лемко” потім “Карпатска Русь”, календарі діалектом, пише власны твори з жытя емігрантів (оповідання “Агенты”, 1928), “За щастям” (1929), “В Гамериці” (1932), драматичны твори (песь) про тяжке жытя крайнів в Польщі — “Шовтке” (1935), “Петро Павлик” (1937). Тепер в похилом віці, проживаючи на

Україні виступат з статтями и спогадами з пережитого и увидженого в лемківських газетах и журналах Польщі и США.

З оригінальними поетичними творами про красу рідного краю, байками про життєвы проблеми лемків виступил поет-байкар Иван Русенко (19. I. 1890) з с. Красна, Кроснянского повіту. Вчылся и співпрацювал з Д. Вислоцким-Гунянком, майстерно ілюструючи майже всі його газети, календарі, книжки. Велике заінтересування серед селян викликали його патріотичны вершы “Лемковина”, “Учтєся руснакы”, “Шануйте своє”, дотепным гумором захоплювали байкы за Л. Глібовым и І. Криловым: “Собаки”, “Ссел и Соловей”, “Вовк и ягня”, “Музиканты” и ряд ін.

З інтересными вершуваными драматичными творами И. Русенка “Лемківске весіля” и “Вертеп в Карпатах” до гнес виступают лемківскы артисты на сценах Америки, Канады и Польщі. До остатніх років жытя неутомно трудился И. Русенко на ниві народной освіти и культуры серед краянів на Тернопільской області, описуючы в численних творах-вершах и оповіданях — жытя лемків-переселенців (Творы залышылися в рукописах).

Географічне положєня Лемковины, одорваной од Киевской Руси на цілы столітя, гамувало в значній мірі поширення на Прикарпатю національных ідей И. Котляревского, Шевченка, Франка. Сохранєня лемками давньословянских звичаїв, обрядів, елементів мовы, давноруской назвы русин, руснак и т. д. — з єдного боку, єст їх великом заслугом, але в тот же час дає підставу даякій частині лемківской інтелігенції виділяти їх в окрему групу народну.

Тото почутя яскраво проявилось під час І св. війны. Лемкы як близкы рідных встріли солдатів царской армії, з цікавостью слухали їх чудовы розповіди про Україну, Россию, и культуру, пісні и радо співали разом чарівны балады бескидів.

З перемогом Совітской влады на Україні пробуджуєся и молода Лемковина. Численны підпільны гуртки поширюют новы ідеї, наочно підкріплюючи їх творами російських и українських революционерів-демократів. За прикладом галицких сельробівських активистів зачинат свою творчість третя плеяда лемківських культурно-освітніх діятелів юж цілком українской орієнтації: етнографы Тарнович, Кубійович, Коковский, писателі — Филипчак, Гануляк, Антонич и ін. Правда, потім дахто з них одходить од народных традицій и скочуєся в табір націо-

налізму, але в период до II світової війны їх творча діяльність корыстно вплинула на пробуджєня свідомости серед лемків.

Помітну цікавіст в любителів історії рідного краю викликали історичны повісті Иван Филипчака, родом з с. Лішня на Сянїччїні — історика-крайознавця, засновника музею “Бойківщина” на Львовщині. Правдивы його творы-повісті: “Княгині Романова” (1927), “За Сян” (1928), “Будівничий Державы” (1935), “Іванко Бердадник” (1936), “Дмитро Детько”, “Бутвичі”, “Кульчицький герой Відня” та ін. правдиво змалювали героїчне минуле рідного народу, славны подвигы його кращых синів, вчили любити рідну землю и боротися за сохранєня ей дивовижной красы.

Про історію Лемковины, ей самобытню культуру, розповіли в інтересных нарисах на сторінках лемківской газети “Наш Лемко” Юлиан Тарнович — редактор, Франц Коковский — журналіст, Ярослав Береза — новеліст, Кубійович — крайознавец в новім світлі представлено минуле лемків в “Ілюстрованій історії Лемківщини” (1936), богатий фольклор в збірці легенд “Мова століть”, краса гір и народной творчости — в путівках “Верхами Лемковского Бескиду”, “Історичні памятки в Західніх Карпатах” та ін.

Крайознавчы роботи “Східними межами Лемківщини”, “Визвольні змаганя Лемківщини”, як и повіст “За землю” Ф. Коковского правдиво показуют спільніст в розвитку матеріальной и духовной культуры лемків з бойками и гуцулами в Галичині.

Належной увагы заслуговує творчіст поета и новеліста Григория Гануляка з с. Синявы, пов. Сянок. Його поетичны циклі вершів “Весняны сны”, “Верніся”, сповнены глубокою любовью до рідной природи, трудолюбивого народу, просякнуты желаньом допомочы йому в покращєню долі (сповіданя “Процєс за мєджу”, “В старім краю”, и ін.). Г. Гануляк — автор кількох драматичных творів “Хлопский сын” (1910), “Щасливий чоловік” и народна драма з піснями и танцями “Соперники” (1911). Поезії ввошли в зб. “Весняні сны” (1910), оповіданя в зб. “За горами, за ріками”, Киев, 1941 р.

Треба хоч дос поверховно повісти пару теплих слів синівской гордості за чудєсну весняну поезію дивовижного лірика-модерніста поезії Богдана-Ігоря Антонича (1909-1937).

Як Україну познаєме по творчости Т. Шевченка, так и голузку зелену Лемківщину — по творчости Антонича, поета весняного подыху. Жытєвий и творчий подвиг того незвычай-

но обдаруваного митця нової доби в поезії 30-ох років ХХ віку — то найкраще свідчення величезних творчих можливостей талантих дітей Низкого Бескиду, їх перших творчих здвигов на ниві лемківського одродження.

За творче семиліття встигли видати 3 збірки поезій. Антонич мистецько піднявся до рівня Олеса, Тичини, Есеніна, Блока. Його коротке, як заря весняної згоди, життя — взірцевий приклад безграничної любові сина до рідної землі і знедоленого люду, в ім'я яких він запалився і “напружений праці, самоудосконалюючися творчо розквітаючи, щоб представити зелену закутину наших земель, Лемківщину, в дивовижній красі самотнього таланту.

Народився Богдан Ігор Антонич 5 жовтня (жовтня) 1909 року, в с. Новиця, Горлицького повіту в родині священника. Юж з дитинства “в горах, де ближче сонця” він “перший раз присмотрілся небу” і щось “дивне і незнайоме пробудилося” в нім, і піднялася голова і слово до уст пришли зелені”, слова дивної поезії. Та то були слова материнської мови, хоч дивні по природі своїй, та ще кострубаты з віночку літературної мови. І старанний тесля гір зелених шліфує їх, навчаючися з початку в рідній селі, потім — в польській гімназії в Сяноку, а од 1928 року — на слов'янському відділі Львівського університету. Ту, в колі своїх галичан, остаточно викристалізує він свою поетичну мову, пише ряд поезій, надхнених споминами про рідну домівку, друкуючи в журналах “Дажбог”, “Студенський шлях”, “Вісник” і ін. А в 1931 року виходить перша збірка поезій “Привітання життя”, дуже прихильно зустрічена публікою.

Окрилений успіхом молодий поет далі наполегливо робит над удосконаленням мови, оригінальністю стилю, розширенням творчого кола. І юж через три роки збіркою “Три перстені” (1934) засвідчує повну зрілість — імажиніста. Наступна збірка філософських поезій “Книга Лева” (1936) переконливо показала, що в літературу пришол еден з найкращих поетів нової літератури слов'янського світу. Та не судилося тому дивному, завчасу розквітлому таланту до глибин розвитку на барвистім полі новітньої поезії. Як тота рання зоря над зеленим Бескидом заблис він і згаснул в буйнім розквіті 28 років. Не погас він! Миготливе світло його райдужної поезії осіяло ціле покоління послідовників на Західній Україні і Лемковині, яку він так щиро любил і оддал їй мелодіями найкращих пісень юнацького голосу співця.

Провідною темою творчості Б. І. Антонича, як і всіх його послідовників-земляків, є тема рідного краю. Краса гір зелених, праця і мрії трудолюбивих дітей Низкого Бескиду правдиво змальовані в цілому ряду елегій: “Елегія про співучих звірів”, “Елегія про ключі од кохання”, вершах “Село”, “Забута земля”, “Черемхи”, “Різдво” і ін.

Тоту найвеличнішу з тем гідно розвивають гнес послідовники Антонича в Польщі: Юрій Гарасимович, Іван Желем і багато самодіяльних поетів з робітництва, селянства, інтелігенції, що пишуть літературною українською мовою і лемківським діалектом. То люде різного віку, фаху і освіти. Од молодих — Стефанія Романяк, Ваньо Дзядик, Павльо Стефановський до пенсіонерів Яків Дудра, Ваньо Вірх, Антонь Сисак і други, згуртувані в літературно-мистецькій об'єднанні “Гомін” при газеті “Наше слово”, що виходить в Варшаві. Всіх їх об'єднує велика любов до рідної землі верховинської, що виродила, виховала і розбудила їх творчу фантазію, до народу, мудрого і трудолюбивого, що навчав їх жити, трудитися і любити все прекрасне. А тота неугасима любов—невичерпана сила криниця в нестриманому поступі до світлого будущого.

Новим періодом в культурній підйомі лемків явилось творче двадцетилітє післявоєнних років на Україні (1945-1965). Ту по кількох трудних роках привычаєня і загасування наполегливо взялися переселенці за культурне вишколення і розкриття своїх творчих талантів.

На гнешній ден майже в кожній ділянці культури проявили себе молоді таланти переселених лемків. Чарують Україну співом сестри Байко з Яблониці, повіт Сянок, розносять лемківські пісні в майстерній обробці композитора Івана Майчика з Боска, повіт Сянок, дивують оригінальні скульптурні портрети митців засл. діяча мистецтв Василя Одрехівського з Вільки, повіт Кросно, картини художника Петра Марковича з Чорнорік, зацікавлюють фольклорно-етнографічні роботи Івана Красовського з Догина, повіт Кросно, поезії Стефана Гогиня з Беньови, і мнго інших нетузіястів-популяризаторів народної культури. Хоч в їх творчій доробку домінують загальноукраїнські проблеми, даколи пробиваються лемківські мотиви цити в творах, цити в цілому їх циклі.

Зокрема, то статі, різні розвідки і збірки матеріалів про народну культуру, фольклор і історичний поступ з давнини до гнешності.

Понад 10 років в Львові працює група лемківських крайо-

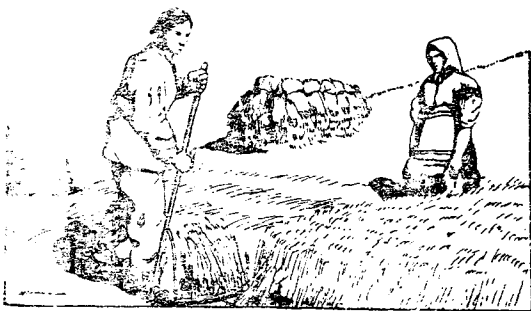
знавців над об'ємистим етнографічним нарисом "Лемковина", што охоплює всі ділянки з історії материяльної и духовной культуры лемків од давнини до гнешніх часів.

Розділ з історії опрацює Иван Красовский з с. Дошно, пов. Кросно. На рахунку молодого дослідника історії Лемковини цілий ряд публікацій з даної теми в совітських и заграничних часописах: "Вызвольний рух на Лемковині" в XVII ст." (газ. "Наше слово" № 31-40, 1962 р.), "Лемкы" ("Вісті з України" газ. 1964 р.), нариси про лемківських митців Григория Пецуха, Никифора Криницького, дослідників Лемковини Ив. Вагилевича, Ив. Франка, репортажів про жытя лемків на Україні и т. д.

Над етнографічними материялами працює Ірина Добрянска з Сянока, колишній працівник музею "Лемковина". Відомы и "Нарисы про материяльну и духовну культуру лемків" ("Наше слово", № 1-31, 1964), статі про народне мистецтво и митців-різбарів, друкуваны на Україні и в Польші.

Велику кількість мужнього фольклору зобрали Орест Гыжа з Высовы, пов. Горлиці, Михіл Соболевский з Устя Руского, повіт Горлиці, Иван Майчик з Боска, поз. Сянок. Частково їх записы видрукуваны. Из захопленьом встрічени українском громадською збірки лемківських пісень з нотами М. Соболевского "Лемківскы співанкы" (1967 р.) и Ив. Майчика "Співаночки мої" (1968).

Короткий фольклорно-етнографічний нарис "Наша Лемковина" автором тых рядків, уродження села Мисцова, повіт Кросно чекат встрічы з читателями.

Любомир Камянский

КАРПАТСКЫ ДУМКЫ

НЕСТОР ДМИТРОВИЧ ЖИЛИЧ (ЛЮБОМИР КАМЯНСКИЙ)

Родился 19-го мая 1914 р. в селі Камянной, коло Криниць, повіт Новий Санч на Лемкоруси. На четвертім року померла му мама. Отец оженился другой раз. Мачоха односила к малому сироті недоброжелательно.

Учылся в школі в ріднім селі, потім в місточку Мушині над ріком Попрад, а учительский семинар скінчыл в м. Самборі.

Нестор Жилич перешол тяжкий путь. З 9-ти літ зарабатя на себе, як пастушок в богатых газдів в Криници. Його злыдны нагороджала чарующа природа Карпат и взбуджала в його серци глубоки чувства. Смерт вітця, арешт при власти Пилсудского, захват Бескида гітлеровском армией побільшыл його горе. Два рокы довелося йому томитися в зацінках гестапо в Новім Санчу, де шмарила його українска поліция, выполняюща надзір над Русинами. В 1944 року удалося йому втечы з під гітлеровской окупации, терору, шантажу и насильства в Совітский Союз, де він до тых пор трудится на ниві педагога. Як народний стихотворец Нестор Жилич, під псевдонімом Любомира Камянского, подарувал своей Родині пару збірників лиричных стихотворений:

"Карпатскы думкы" и "Карпатскы сміховинкы". Поема "За Бескиды, волю и правду" заключат в собі автобіографічны одзвуки. Історичний очерк "Никифор Дровняк" носит одпечаток лемковского быту.

В. Р. Ваврик

ЛЕМКОВИНА

Моя Лемковино,
Мій бескидский краю,
Сами слезы плынут,
Як тебе згадаю.

Меже Попрадом и Сяном,
Мій родимий край,
Коли Русин ты з прадіда,
Русским называй!
Кров за него проливали
Вірны Русины

И потомкам завіщали
Во віки они.
Завіщали верхи, боры,
Што вічно шумлять,
Быстры річки из гір
В доли плескотом гремлять,
Еют о скалы водоспады,
Пінятся, ревуть,
В верховині стаі пташок
Хоровод ведуть.
Не почуеш в цілім світі
Музики такой,
Як бренит, звонит и грає
Пчол за ройом рой.
Моя Лемковино,
Мій бескидский краю,
Сами слезы плынут,
Як тебе згадаю.

* * *

Цар - орел під облаками
Высоко літає,
Быстрым оком на Карпаты
Гордо споглядає.
В шыр Бескиды зеленіють,
Бурьом обмыты,
Палахкотят в сонци горы,
Золотом заплыты.
Якы чудны и красивы,
Лемковскы Карпаты,
Ни словом не розповісти,
Пером описати.
А люде! Лемкы - Русины,
Таких не встрітите,
Фальшу на макове зерно
В них не найдете.
Лемковскы - хлопці - легені
И кралівны-дівчата —
Красота Бескидів русских,
Дорожша от злата!
Моя Лемковино,
Мій бескидский краю,
Сами слезы плынут,
Як тебе згадаю.

ЯВОРИНА

Косарі на Яворині
Кустрицю косят,
А лемкыні в торбині
Обіды ім носят.
Вы, красавиці-дівчата,
Рядом посідайте
“Мій зелений верше”
Разом з нами заспівайте!
Най серце радуєся
И ваше и наше,
Най ціла Яворина
Од пісні запляше*!
*) Затанцує.
И поплыли співаночкы,
В низ по Яворині
И опісля ище дальше
По всей Верховині.
Соловейкы, косы, дрозды
Тіж не дармували,
На всі звонкы голосочкы
Шумні щебетали!
Смутно в Чорному Потоці
Водоспад все грає,
Над Чортовом скалом
Цар - орел кружляє.
Ту пастушкы оген палят,
Ділят сыр ножами,
Там косарі косы клеплют,
Сстрят дурбаками.
Днес ту тихо. Ніт косарів.
Смутна смеречына.
Пастухы оген не палят.
В світ пішла дівчына.
Лем на Чорнім Потоці
Водопад все грає,
За хмарами, облаками
Цар - орел літає.
А на Чортовім Камени
Чорний ворон краче,
Дньом и ночью Яворина
Смутится и плаче.

ВЕСЕЛА ЗГАДКА

Настал майский ден прекрас-
ний,
И сонце світило.
На полянах и на горах
Всядиль зеленіло:
Співали кругом пташкове,
Потоки журчали,
В траві, сіні по коліна
Коникы скакали.
Сіджу собі я на горі
И думку думаю:
Якас красна, Лемковино,
Ты мій рідний краю!
Сіджу собі, смотрю з горы
В мое рідне село,
Де родився, де пас коров,
Так было весело!
Там Чертежык, Куроівкы,
А гын Яворинкы,
За високом гором
Не видно Фльоринкы.
Ище дальше Білцарева,
А з ліва Богуша,
Горі Котовска Кычера,
Діл коло Фолюша.
Сіджу собі гев на горі,
Сіджу и гадаю:
Якас красна, Лемковино,
Ты мій рідний краю!
Там яличка, де мы звыкли
Оген розводити
И ховатися од дошу,
Мерендю ділити.
Де байкы оповідали
Дівчат дражнили,
З ними пісні выгукали,
А нераз набили.
Деж ты, любя Лемковино?
Не ран мою душу,
Озвийся, милый друже,
З Ділу и Фолюшу!

Де Богуша, Білцарева,
Камянка, Фльоринка,
Ой, як прагне душа тади,
Де рідна хыжынка!

СМУТНА ЗГАДКА

Идут думкы за думками
В голові кружляют,
Про минуле нашептуют,
Давне споминают.
И снуєся, чергуєся
Смутне и веселе,
Мою любу Лемковину
Квіточками стеле.
И гев днеска смутну згадку
Думка мі принесла,
Што была літ двадцет тому,
И нараз воскресла.
А воскрес рік сорок третій,
Рік народной зрады,
Кед то настал для Бескида
Ден судной заглады.
Чорны крукы розлетілися
Гев по Лемковині,
Люты волкы розлетілися
По цілій верховині.
То не были чорны крукы,
Лем чорны фашисты,
Кровожадны, безпощадны
Швабы - терористы.
То не были люты волкы,
Лем “січові стрільці”,
Што вішали наших лемков
На сосновій гілці.
* * *
Идут думкы за думками,
В голові кружляют,
Про минуле нашептуют,
Давне споминают.
Ой, пришли “січові стрільці”
Тоты з Галичины,
И катами, вырожденками
Стали Лемковины.

Світ ище того не виділ,
Того не бывало,
Што з приходом "січовиків"
В Бескидах настало.
Мордували того лемка
В ден и в нocy били,
И за грошы и без грошей
Фашыстам служыли.
На посадах гев засіли
Урядники всякы,
Заберали всьо, што было,
Тоты посіпакы.
Брали масло, брали сало,
Брали коровину,
А молодеж, цвіт Бескида,
Гнали в Німеччыну.

ХОТИЛО БЫ СЯ

Хотіло бы ся мі,
Ой, як бы ся хотіло,
Штобы лихолітя
Для лемків ся скончыло,
Штобы слова про рабство
Юж были послідны,
Штобы не проливали
Слез Русины бідны.
Хотіло бы ся мі,
Ой, як бы ся хотіло,
Штобы на горизонті
Славян ся прояснило,
Штобы братя-славяне
Лемків не кривдили,
Дали ім свободу,
В рідний край пустили.
Хотіло бы ся мі
Весе не писати
И про кривду лемків
Нич не згадувати,
Ео найвысша пора
Справы выправити,
В любви, мирі, згоді
Всім слабянам жыти.

Хотіло бы ся мі,
Ой, як бы ся хотіло,
Штобы мое желаня
На конец ся сповнило:
Вернути в Бескиды
И родны Карпаты,
Рядом з родичами
В могилі лежати.

НАШЫ ГОРЫ

Ци вы, Русины-лемкове,
О тім подумали,
Як вы легко, нерозважно
Свій край покидали?
Вы думали, же вас чекат
Фортуна и счастья.
Што там наша Лемковина:
Камін и пропасть!
Як задумали Русины
Кинути Карпаты,
То стала вшытка природа
Жалобно рыдати.
Сосны плакали, смереки,
Плакала ялина,
И до долу похылилася
Червена калина.
А высокы кріпки букы
Грозно зашуміли:
Вы забыли, што прадіды
Свято заповіли?
Гор не дати, боронити
Свою Лемковину
До послідной капли крови,
Як мати дітину.
Из родных хыж вышли лемкы,
По світу блукали,
И лем товдиль за Бескидом
Гірко заплакали.
И я плачу и рыдаю,
Святу Лемковину
Люты врагы замінили
В велику руїну.

Потоптали, поругали, Лице смяювали, Русскы церкви повалили И порабували. Де колыся буйне жытя Таке красне было, Там волк вые, кричат совы, Бадьяля покрыло. Заливается сердце кырвьом З великого жалю,	Же мя доля розлучыла Од рідного краю. Туга сердце розрывае За ту цінну перлу — Я лечу думком в Бескид, Лечу на Говерлу. О, Карпаты, нашы горы, Нашы милы цвіты, Ци захоче вас хтось другий Так, як я, любити?
---	--

ДУМА

Лет, моя думо, в далеки Карпааты,
В зелены Бескиды лет,
Розплылся од Сяну аж за Попрад
И в темряві нocy світ!
Згадай ту хыжыну, з котрой хуртовина
Остріжок зорвала, знесла,
Згадай ту дівчыну, што радо зо мною
Бесіды в саду вела.
Там на колінах мы долю благали,
Штобы разом нас вела всегда,
Надармо благали, бо в іншы стороны
Наш шмарила люта судьба.
Як жые в хыжыні кохана дівчына,
То низко ей, думо, вклонись,
Повіч мое слово болюче, як рана:
Не тот я тепер, што колысь.
И гасне мій погляд, и тихне мій голос,
Борозды зорали чело,
Поволи, поволи сивіе мій волос
И терня у сердце вросло.
Судьба нежычлива обох нас скривдила,
За отчий прогнала порог,
Без жалости мучит и люто карає,
По світу гоняє обох.
Судьбу проклиная, бо чую и знаю:
Причына, што ся стала, она.
Не знал я любви, дівчына одцвила,
Пропадала намарно весна.

МОЛИТВА

Доле — мамо! Я тебе благаю:
Верни лемків до рідного краю,
Верни їх в Бескиды и Карпаты,
Не дай ім в чужині погыбати!

Там їх предкы в могилах почыли,
Там они всі божий світ узріли.

За яку провину, гірка доле,
За што ты їх тяжко так скривдила:
Нужденных, обдертых, нищих, голых
По божім світу їх пустила?

Таж они свою країну мали
И ничего чужого не брали.

Смирно, мирно в горах жили,
Всіх любили, ничым не грішыли,

Ліс рубали и скот выпасали,
А в долинах овес засівали

И співали при всякой нагоді,
Хоц убого, але жили в згоді.

Ци не доста знушашся, доле,
Ци не пора ім вернути поле,

Лісы, села, рідны хыжы-стріхы,
Вляти в душу їх краплю утіхы,

Тоту страшну їх кривду направити
И за гірky слезы наградити?

Стыд, позор, штобы славяне,
Діти одной матере, погане

Єдны другим ділали, чынили,
Єдны других нищыли и били.

Змилосердися, доле, над лемками
И над всіма Русинами.

ЮНАК БЕСКИДА

Хлопя - сирота в бабці
Веселенько жыло,
И в бабці хлопчыкови
Дуже добрі было.
Байкы йому говорила,
Пісенькы співала,
Отцовину - Лемковину
Любити научала.

Як хлопя підростло, бабця
В горы з ним ходила
И про давны, страшны літа
Йому говорила.
Говорила, споминала,
Як Беркут Карпаты
Од монгольской той загла-
ды
Знал обороняти.

Юнак виріс. Годинами
В Карпатах ганяе
Враз з дроздами и косами
Пісенькы співає.
Голосом звучной сопілки
Славит полонину,
И лунают його думы
На всю Лемковину.

Чорны хмары на Карпаты
З заходу наплыли,
Як колис монголы, швабы
На Русь повалили.
Людей вішали, палили
Села и місточка,
Грабили, обдерали
Людей до сорочки.

Пришол к бабці красний
юнак,
До ніг припадає,
Просит поблагословити,
Бо в бій поспішає.

Иди, внуче, як тот Беркут,
Проганяй ворога,
Проганяй його з Бескида
З рідного порога!

Над верхами, над горами
То не орел виєся,
Ой, то юнак з під Бескида
З німотом биєся.

Горит земля під ногами,
Фашисты конают,
Нашы славны партизаны
З гір їх проганяют.

НАРОДНИЙ КЕРМЕШ

Сідит Лемко під смереком
Та думу думає:
Чого він такий нещастний,
Чом долі не має?

Вышмарила його доля
З зелених Бескидів,
Вышмарила з його землі
Дідів и прадідів.

Ой, ты доле нещастлива,
Чогос так зробила,
Чогос Лемків з рідной землі
В чужину шмарила?

Чым же они провинилися,
Ты судьбо нещастна,
Ци свою мать не любили,
Ци она не красна?

Мучыли їх століттями,
Чужы панували.
Они на Вєхід споглядали,
На волю чекали.

Скільки горя, слез нещастя
Они вытерпіли,
Як над ними знушались,
Мордували, били!

Мордували в Талергофі,
В Березі Картузкій,
Мордували в Освенцімі
На улиці узкій.

Ой, ты мати, рідна мати,
Што ты учынила?
Рідных синів, рідных дочок
Од себе шмарила.

Пішли Русини з Бескидів
 На чужу країну,
 Взяли лем розоите серце,
 Латану торбіну.
 В тото лемко не повірит,
 То не може бути,
 Жебы його рідна мати
 Могла позабыти.
 Настане в Бескидах Кермеш
 На цілы Карпаты,
 Коли Лемкы повернутя
 До отцовской хаты.
 Як зыйдутся братя - Лемкы
 На кермеш народний,
 То піднесут повний келіх
 За свій край свободний.
 Прийдут гев з-за океану,
 Будут з Пряшевщини,
 Из-над Одры, из-над Нисы,
 Прийдут з України.
 На народнім тім кермешу
 Всіх їх приголубит
 Рідна мати, бо она їх
 Горячо всіх любить.

ГУДАКЫ

Де вы, лемковскы цигане,
 Веселы гудаки,
 Што робите, де жыете
 Флєоринскы гулякы?
 Од вечера аж до рана
 Вы завзято грали —
 Рук, смычка, гушлів и бубня
 Вы не жалували.
 Грали чардаш, обертану,
 Краковяка грали,
 Челяд, хлопці и дівчата
 Цілу ніч гуляли.
 Ой, весело час проходил:
 Танец, спів, бесіда.

Грай, гудаку, обертану,
 Най пропаде біда!
 Де вы з Береста гудаки,
 Чом вы заніміли,
 Де доля вас загнала
 Де вы полетіли?
 Юж не грают бас ни гуслі,
 Нее кому грати,
 Всьо розышлося по світі,
 Сумуют Карпаты.
 Гнес співаночок не чути,
 Нїт кому співати.
 Як сой згадам, зараз слезы
 Готовы капати.
 Ци повернутя гудаки?
 Мусят повернути,
 Не будеме на другого
 Свого горба гнути!
 А наразі на чужині
 Жытя коротиме,
 Бо не вільно повертати
 В Карпаты любимы.
 Не свободно повертати,
 В свою хыжу сісти,
 Такий закон придумали
 Лже-соціалісты.
 Ци повернутя гудаки?
 Може, я не знаю,
 А наразі на чужині
 Свій вік коротаю.
 Але довго так не буде,
 И не може бути!
 Выстарчыт вам того Лемка
 За гарло дусити.

ДУМКА

Здаєся, же конець всьому,
 Згладит буря люта,
 Не здойме никто з народу
 Наложены пута.

Потемніло, почорніло,
 Туча горы вкрыла,
 Соколята над Бескидом
 Подорвала крыла.
 Бенкетує, триумфує
 Наш ворог заклятий,
 Хоче тяжке накинута
 Ярмо на Карпаты.
 Передчасно, лютий враже,
 Весело співаєш,
 Передвчасно нам глибоку
 Могилу копаєш.
 Бо зашумлят боры, горы,
 Зашумлят грозою
 И несчисленны герої
 Повстанут до бою.
 Порвут пута и кайданы
 И закличут: братя,
 Сонце всходит из-за хмары,
 Идте на занятя!
 Розчыщайте свою ниву,
 Нове зерно сійте
 И од рана до вечера
 Поту не жалійте!
 Карпаты вікы стояли
 И стояти будут,
 Славу, волю и свободу
 Русины здобудут.
 Поплынут пісні горами,
 Добробыт настане,
 Ворожнеча и ненавист
 Гев у пропасть кане.

НАЙ СВІТ ЗНАЄ

Нашы златы горы,
 Дорогы Карпаты,
 Ни за які скарбы
 Не мож вас отдати!

Нашы златы горы,
 Зелены Бескиды,
 Вас стеречы казали
 Діды и прадіды.
 Де Попрад рокоче
 И де Сян сіє,
 Русь там ест и буде,
 Нехай весь світ знає.

ДОЛЯ

Звершылося! Русинів-Лемків
 З Бескидів прогнали.
 Лем торбіну через плечо
 И палицу дали.
 Лемкове пішли світами,
 Довгими дорогами,
 Де ишли, заливалися
 Гіркими слезами.
 А лемківскы сивы косы
 Стали заплітати.
 Ой, не легко коло серця,
 Як старе згадати.
 Плаче серце на чужині,
 Просится до дому,
 Не звикнути тобі, лемку,
 В краю чужому!
 Ты, Криницьо, милий раю,
 Як тебе згадаю,
 Серце беся, серце веся
 З великого жалю.
 Докаль в горы не вернеме,
 Будеме плакати,
 Тых, што з дому нас выгнали,
 Будем проклинати.
 Верховино! Молюся тобі,
 Дай того дождати,
 Мою ниву Лемковину
 Ицы раз повидати!
 Вытримати дай в чужині,
 Чесно вік прожити,
 Хоц на старіст в Лемковині
 Кости положить.

Плынут думкы, плынут чорны:
 Лемкы вымерають,
 В чужых землях їх хоронят
 И дзвоны не грають.
 И сумує Лемковина,
 Плачут лісы - боры,
 Покрылися жалобом
 Всі Карпатскы горы.
 Аж тепер ты, Лемковино,
 Дорога нам стала,
 Коли доля нас далеко
 Од себе загнала.

ЯВОР И ЯДЛОВЕЦ

Чого ты, яворе,
 На бік похылвся?
 Чого не веселий,
 Чого засмутився?
 Ядловец явора
 Тихо запытує
 Тихо отвітує:
 И явор ядлівцу
 Як мі, милий брате,
 Серце веселити,
 Коли единокый
 Я мушу тужыти.
 Давно коло мене
 Хыжына стояла,
 Циганска родина
 В хыжыні мешкала.
 Вера, тоты часы
 З серця не прогнати,
 Як Фецко зо сыном
 Начнут гарді грати,
 Зо всіх стран ку мні
 Люде поспішають,
 Весело на мні
 Пташкове співають.
 А тепер нашого
 Гудака не має,
 В моіх гілях вітер
 Смутно завиває,

Ніт людей, самому
 Тяжко мі жыти,
 Чым же мі, брате,
 Серце веселити?
 Ядловец з явором
 Так си бесідували,
 Я тоты підслухал
 Слова їх печали
 И заплакал... В горах
 Гудаки не грають,
 Лем вовкы в парих
 Выют - завивають.

ДІДО ЛУКАЧ

Молоды літа безжурны,
 Як вода уплыли,
 Гейбы канули в пропасть,
 И мы їх забыли.
 Як были колись малыми
 В Дунаец скакали,
 Як од рана до вечера
 По селі бігали.
 Як казали нам родиче
 Літом коровы пасти,
 Як навчылися на поляні
 Мы оген розкласти.
 Гев коровы, білы овцы
 Пасутся під гайом.
 Сонце гріє, така краса,
 Всьо кругом співає.
 Гли! До огня дід підходить,
 Сивий, з бородом,
 В керпцях, з костуром, через
 плечы
 З торбом и стрільбом.
 Дідо Лукач під деревом
 В холодку сідає,
 Мы го кругом обступили,
 Він нам повідає.
 Як колись на Карпаты
 Татаре ступали,
 Як Русь наша боронилася
 Од дикой навалы.

Розказую про збійників,
 Што шляхту нищили,
 А бідакам-неборакам
 Вшитко приносили.
 А як почне про панщину
 Дід оповідати,
 Такий смуток всіх огортат —
 Трудно слез втримати.
 Оповідат, як австрийцы
 Людей мордували
 И як за Русь в Талергофі
 На стопы вішали.
 Як мучили наших людей
 Паны, езуіты,
 Як в Картузку Березу
 Стали вивозити.
 Сонце сходить и заходить,
 Ніт краще Бескида.
 Шыро пастухы любили
 Старенького діда.
 Дідусь Лука гев під лісом
 З краю селы жыли,
 Внучку Анну, красавицу,
 Собі виростили.
 Сиротом была Анна,
 Венгры няня вбили,
 И з роспуки пішла мати
 До сірой могилы.
 Кед в тридцет девятім році
 Польшу швабы взяли,
 В ище страшніщу неволю
 Бескиды попали.
 Саранчом налітає
 «Страшная огида.
 3-за тумана не видати
 Русского Бескида.
 Грабит орда, што лем може,
 Вішає, стріляє,
 Непокорных на роботы
 В свій край высылає.
 Налетіли гестаповці
 До дідуса з рана,

Бо довідалися, што в него
 Красавиця Ганя.
 А дівчына из вечера
 Чула свое горе,
 Вышла з хыжы на Бескиды
 Во дремучы боры.
 И зачали люты звіры
 Дідуса пытати:
 Де ест дівка? Де ділася?
 Де пішла из хаты?
 А дід Лука лем руками
 Розводит обома:
 Таж видите хыбаль сами,
 Што нее ей дома.
 И взбісився гестаповец
 И зачал кричати:
 Смот! Фузия на колючку,
 Ты шпион проклятий!
 И не думаючи довго,
 Наган вынимає,
 Без милости в саме серце
 Дідуса стріляє.

* * *

На другий ден мы-хлопята
 В хыжу діда зашли
 И мертвого, убитого
 В лужы крови нашли.
 Гев під лісом, під деревом,
 Де байкы слухали,
 Свого діда дорогого
 Гарді поховали.

В МАРЕВІ ДУМОК

Сут на світі всякы люде.
 Жыют, умерают.
 Едны других без совісті
 Из хыж выганяют.
 Сут гуцулы, бойкы, лемкы,
 Што из поконвіку
 На Карпатах, на Бескидах
 Засівали выку.
 Отож дашто бы ся хотіло
 О лемках повісти,

Лем на стоячы незручно,
 Буд ласка присісти!
 Закуривши фایкы, в хыжы
 Сядме на шланькы,
 Смачной бриндзі кус поіме,
 Попеме маслянкы.
 Та погварим про тых Лемків:
 Што то сут за люде,
 Якой віры і нації
 І пришли одкуды?
 Отже треба насамперед
 Собі нагадати,
 Коли племена зачали
 Бескид заселяти.
 В старину глибоку, ище
 За князя Данила —
 На Карпатах русскы села
 Судьба построіла.
 Основом в горах Руси
 Была та прычына,
 Же люд русскый біг од пана
 І од татарина.
 І свободно і довольню
 Русичы ту жыли,
 Ліс рубали і скот пасли
 Кеселицю ілі.
 Аж надтягнули мадары,
 Стали Русь гнобити,
 А за ними магнатове
 Ярмо заводити.
 І все гллубше, і все дальше
 Втікал народ в горы,
 Штобы жыти лем свободно
 Без шляхотской зворы.
 Як в Руси заоначылася
 Межеусобиця,
 То чужынцам подабалася
 Карпатска землиця.
 Захопили і грабили
 Бескиды - Карпаты
 Довгы роки і столітя
 Угорскы магнаты.

Лізли в горы і євреї
 Австрійскы графовє,
 Лізла шляхта, єзуїты,
 Польскы магнатовє.
 Вшиткы они русскых лемків
 Вынародовляли,
 Свою віру і свій язык
 Йому нашмаряли.
 Столітями Русь терпіла
 Ярмо над собою,
 Не мож того розповісти
 Мовою людзкою.
 В тяжку добу лихолітя
 Не гнулися Карпаты,
 Не хылилися Лемковє
 Тверды і завзяты.
 Талергофы і Березы
 Іх не заломили,
 І січовикы погромом
 Іх не полонили.
 Тоты Лемкы-бідолахы
 Все мали надію
 В своїм гори і недолі
 На єдну Россию.
 На русскый Восток молилися
 І все уповали,
 Што выбавит іх з неволі
 І чужой кабалы.
 Во вік слава тым Русичам,
 Жытелям Бескидів,
 Же зберегли на Карпатах
 Русь дідів-прадідів!

ЗАКЛИК

Мати, моя Лемковино,
 Всіми позабыта,
 За што днес ты ворогам
 В кайданах повита?
 Я ворогам Лемковины
 Щыро пожелаю,
 Штобы і они дочекали
 Подібного раю.

Вставай, брате поруганий,
 Годі дальше спати!
 Рви кайданы, гони нечыст
 З своей рідной хаты!
 Но жди з неба поратунку,
 Божой благодати,
 Сам куй долю, свою волю,
 То повтічут каты.
 Мусиш кате, Русь оддати,
 Штос забрал терором,
 Доста тобі знущатися
 Над карпатскым бором!
 Вертай, брате, у Карпаты,
 Скоро буря гряне,
 Скоро наша Лемковина
 Свободною стане!

ПОРА!

Бідна Лемковино,
 Несчастливый краю,
 Ци звержеш неволю, —
 Не знаю, не знаю!
 Ци волю здобудеш,
 Ци зорвеш кайданы,
 Ци сонце в оконце
 Ще внаше загляне?
 Велику надію
 В наших серцях маме,
 Але в тяжкїм ярмі
 Коначе, коначе.
 Пора здерти пута,
 І горы-Карпаты
 Тым бідным Русинам
 Пора юж оддати!
 Пора направити
 Кривды і обиды,
 І пора Русинам
 Оддати Бескиды!

ОБРАЗ ТЫЛИЧА

Як зме из Тылича
 В світ выходили,
 Образ свого села
 На памят зробили.

На метер довжыны,
 На метер шырокий,
 А позаду видно
 Карпаты высокы.
 В ладу положили
 Образ з іконами
 І кріпко замкнули
 Кріпкими замками.
 Довго з того часу
 Пришлось блукати,
 Всякы біды, нужды
 В жытю повстрічати.
 Мы з місця на місце
 Все переходили,
 Всегда за горами
 Своими тужыли.
 Там деси далеко
 Зостали Карпаты,
 І за ними душа
 Стала сумувати.
 На єдной станції
 Мы вшиткы сідили,
 На поїзд чекали,
 Главы похылили.
 І тоту неділю
 Нияк не забуду,
 Буду памятати,
 Докля жыти буду.
 Десь під самий вечер
 Наша луба мати
 В скрини з іконами,
 Стала штось глядати.
 Як образ Тылича
 Она увиділа,
 Слезамы заялася,
 Впала і зомліла.
 Няньо поспішыли,
 Маму очутили,
 Але ту і сами
 Образ увиділи.
 Зіркнули на Тылич,
 В очах почорніло,

За серце стиснуло,
Слеза заблестіла.
И наш старий няньо,
Што ходил світами,
Николи не плакал
Дрібними слезами.
За хвилю діточкы
Родичів обступили,
На цілу станцію
Гуртом заревіли.
Довго вся родина
На Тылич смотріла;
Ту и зрозуміла,
Што она стратила.
До гнеска блудиме
И образ носиме,
Хоц кус легше стане,
Як го увидиме.
Як отцове мерли,
Нам наказували
Жебы мы тот образ
Вічно пильнували.
Жебы мы тот образ
До дому принесли,
Жебы з ним Карпаты
Для Руси воскресли.

ПОПРАД

Через Мушыну, Жегестів
Річка Попрад тече,
Чыстом и холодном водом
Мыє Карпат плечы.
Шумит Попрад, гуде Попрад
И грозно рокоче,
А красивы крайобразы
Захоплюют очы.
Як бы воды плынут думкы,
И серденько бется,
Же вернєся Лемковина,
Оно надієся.
Гев стає перед очыма
Сивая давнина,

Як в Мушыні стояла
Данила дружина.
Николи я не забуду
Время молодого,
Як я сидил на березі
Попраду рідного.
Коло мене, як смерека,
Гордая лемкыня.
Видим, чуем, вода плескат:
То біла, то синя.
Згадуєме и минуле,
Як то русскы силы
Всіх врагов з Карпат выгнали
И нас боронили.
Згадуєме, як границу
Зробили панове
И забрали нашы села
И нашы дубровы.
По єдну страну Попрада
Нібы то полякы,
А подругу той же річкы
Нібы то словакы.
А деж Лемкы? Де Русины?
Куды їх поділи?
Іх другыми окрестили,
Так паны хотіли.
Всьо надармо! Як Попрада
В бігу не втримати,
Так само Лемкорусина
Не вынародовити!
Час наспіє, він юж иде,
И выбе година:
Буде з Русьом сполучена
Наша Лемковина.

ФЛЬОРИНКА

Як Австрия розпалася,
Габсбургы сконали,
Вільно народы зотхнули:
Кайданы утали.
Угры, чехы и полякы
Склали свою владу.

А Русины до Фльоринкы
Скликали нараду.
Тб народне было віче
З цілой верховины,
И выбрано Русску Раду —
Уряд Лемковины.
Світла радост звеселила
Бескиды-Карпаты,
Юж николи не вернутя
Талергофскы каты.
Встал народ, якого врагы
Прирекли до смерти,
Встал за волю и свободу,
Хоц бідний, обдертий.
Повстав народ, што віками
Під ярмом гнул шыю:
Мы — Русины, мы свободны,
Підем під Россию!
Громом Бескид облетіла
Та радост велика:
Ци чуєте, добры люде,
Своя республика!
Ярослав Качмарчык, Хиляк,
Громосяк з Криниці
Закликают: за чест встати
Родимой землиці.
* * *
Край знищений, кругом всяди
Могилы и гробы,
Всяди смуток, всяди нужда,
Голод, бруд, хворобы.
Край знедолений віками
Розорвал кайданы.
Як же было не радити?
Свобода настане!
В нашы хыжы загостила
Воля вымріяна.
Не дивуйтєся, што у лемків
Лиця заплаканы.
И з радости вшыткы вины
Ворогам прощали,
В згоді, мирі з сусідами
Жыти наміряли.

Та коротко сонце гріло,
Світило в Карпатах,
Не гостила довго воля
В лемковскых загатах.
Легионы Пілсудского
Край поневолили,
Гірше ярмо, як австрийске,
На лемків вложили.
Никому было помочы,
За лемками встати,
И шляхтичы Русску Раду
Шмарили за граты.
Так шляхтичы задусили
Лемківску державу
И вывезли патриотів
На судову лаву.
Всеж Фльорикна не загине
В памяти народа,
И цы перше, ци пізнійше,
Блисне нам свобода.

СОН

Сон мі приснился:
В Карпатах весна.
Моя Лемковина
Красна и вольна.
Вольно переходит
Всядиль чоловік,
Всі здоровы, веселы,
Не видно калік.
Криниця - столиця,
Знесена тюрма,
Не гремят кайданы,
Жандармів нема.
В селі не шынкує,
Ненависний жыд,
Можно повертати
Лемкам у Бескид.
Стукнул вітер в двері,
И я ся пробудил,
И згадавши: де я,
Слезамы ся залил.

БАБУСЯ

Як я ишол в наймы
З рідного села,
То мене бабуся
За руку вела.

Я ишол з Кам'яної
В чужу чужину,
Бабуся пролила
Не одну слезу.

Ни няня ни мамы —
Сирота кругом.
Як ты будеш жыти
У селі чужом?

И яку там долю
У чужых знайдеш,
Ци тебе увиджу,
И коли прийдеш?

Не плачте, бабусю,
Я не пропаду —
За рік або за два
Я назад прийду.

Поблагословите
В невідомий путь,
Світ — не клин, пробюся
В світі як-небудь.

Довго цілувала
Бабуся мене,
Довго научала
Про жытя трудне.

И мы розышлися
В горячих слезах.
Сам я на дорозі,
В серци сум и страх.

Я коло худобки
Чужой сой ходил,
За селом и бабком
Сердечно тужил.

Напевно небога
В могилі лежыт,
Як сий ей згадаю,
Серце защемит.

РОЗПУКА КАРПАТ

У Бескиды и Карпаты
Громы бют, гудят раскаты.
Смутны співанкы смереки
Посылают в світ далекий.
В світ далекий, аж за море,
Де загнало Лемків горе.

Плачут там, они рыдають,
Лемковину споминають,
Што жыву на крест розпяли
И народ весь розогнали,
И тепер в кайданы, пута
Верховина вся закута.

Днес хотіли бы панове,
Штоб не рухнули лемкове,
Штоб сідили и мовчали,
На Бескид не споглядали,
Штоб одреклися Лемковины,
Не вернулися из чужины.

Плачут Лемкы-бідолахы,
А в Карпатах паны-ляхы
Русскы храмы обкрадають,
Русскы храмы забирають
Або нищат без пошады,
А Бескиды звут "Бешады".

Плачут діти, плачут внуки
И з розпукы ломят руки;
Ци не маме рідной мамы,
Ци все будеме рабами,
Не увидим Лемковины
И помрем без отцовины?

КРИНИЦЯ

Раз на Парк-гору вышол,
Кругом позераю:
Яка красна ты, Криницю!
Думаю, гадаю.

Де лем смотриш, всяди краса,
Горы зеленіють,
Ялиці, шумлят смереки,
Палаты біліють.

Сонце ясне, воздух чыстий,
Грают водометы,
Ніт! такого уголочка
Нигде не знайдете!
За пінязі ты сой здрава
Не купиш жадного,
Зубер-щава вылікуе
Каждого хворого.
Серед красивых Бескидів
Сіае Криниця,
Як дівчына у віночку,
Горда білолиця.
З близких стран и стран дале-
ких
Люде прибывають
И в здравници чародійной
Потіхы глядають.
Лем з родимой хыжы лемків
Одталь вышмарилы
И всі русскы богатства
До тла ограбили.

РУСАЛЯ

Што за родіст в серци,
Зелены русалья,
Як на вас помышлю
И посмотрю здаля!
Сонце світит ясно,
Горы пахнут майом,
И мы пастушкове
Русалья стрічаем.
Вшытко юж готовым
За тыжден до свята,
Вшытко приносиме,
Чым хыжа богата.
Може во дны другы
Часом бідували,
Зато на русалья
Дос вшыткого мали.

Кнышів нам напекли,
Масла наробили,
Аж три сорты сыра
В хусточку завили.

Бриндзя и плясканка,
Та з мятом горівка,
Зас в фляшкі палюнка,
Солодка тернівка.

Русалья, русалья,
Як на серци мило,
Если пригадати,
Як колись было!

На русалья хлопці
Злого не творили,
Весело купалися,
Дівчат не дражили.
Разом на поляні
Під ялицом сіли,
Хусткы розвязали,
Мериндю ділили.

Смачну все закуску
Кусцьок запивали,
Співали співанкы,
Потім таншували.

Паслися овечкы
И паслися кравы,
Пташкове співали
На гілях и в траві.

Як тоты русалья
Нигда не забуду,
Запам'ятам собі,
Докля жыти буду.

Ку мні на русалья
Ганця приступила
И любов и серце
Перший раз відкрила.

Я на тоту Ганцю
Юж давно позерал
Ище з того рочку
Свататися зберал.

Бескиды, Карпаты —
Не моя в тім вина,
Пропали русалья,
Померла дівчына.

Минулося, и младост,
Як вода, уплыла,
Лем згадка осталася,
Як колисий было.

ЗОЗУЛЯ

Раненько в неділю
Вышел у поле.
Зозуля кукала
На гнучкій тополі.

Хоц квітти садочки
И квіти на лузі —
Зозуля кукала
Якось ніби в тузі.

Пригадав я байку
Дідуса старого,
Як зозуля кукав
И грошы у кого,

Тот цілий рік
Щесливо буде проживати,
Другу весну красну
Буде він зустрічати.

В кешеню мою
Руку опускаю,
На грошы калитку
Скоро вытягаю.

Смотрюся: ни гроша!
Калитка пустує.
Ой, не буде щещя,
Зозуля віщує.

ЦИ ПАМЯТАШ?

Ци ты памяташ?
И часом згадаш:
Душі найдорожше,
Серцю найсолодше
Сам на сам?

Як дівчата пышны,
Заквітчалися вышні,
Соловеї співали
Ніч всю нам.

Цілувал я очы
И косы дівочы,
Закохано, мрійно
Обнимал постійно
Гнучкий стан.

Ты ку мні припала,
Мене обласкала.
Як в чарівной байці,
Я в твойой был власти,
Так як пян.

Якась высша сила
Товдиль нас лучыла,
Я не смів спытати,
Ци будеш кохати
Навсегда.

Но сады одквітти,
Пісні заіміли,
Мы стали другыми,
Осталися пустыми
Всі слова.

ВЕЧІРКИ

Вечер тихий, місяц світит,
Сніг кругом біліє;
Кадиць смотриш, така краса,
Аж серце радіє.

В слух радуються дівчата
И зиму витають,
З куделями на вечірky
Бігом поспівають.

Посходилися до хыжы,
И прядут куделі,
Все на вигляд позерають
Рады и веселы.

Позерають, виглядають,
Ци не идут юношы,
Розкричаны, розгуляны
Паробцы хорошы?

Нараз чути під вікнами
Юж дзвоночки дзвонят,
Двері настєж. Входят хлопці,
Шапки долу клонят.

Витаються з дівчатами,
Сміються, жартують,
Як їм спалося, што їм снилося?
Гуртом выпытують.
Знова дзвонюк, в хыжу лізе
Страшений туроньо,
То перебраний на страха
Михайликів Ваньо.

Піднимають крик дівчата,
За пец утікають,
Хлопці ловлять їх, як рыбок,
И з рук не пуцають.
Крик и зойкы, сміх и радіст
И рух небывалий,
Туроня добрі набили
И на двір выпхали.
Хлопці жар-когута пекли
В хыжы Маланкы,
Потім разом з дівчатами
Співали співанкы.

Так весело час проходил,
Вшыткы были рады,
Бо то нашы честны діти,
Всі русской громады.
От такы славны вечірky
В нас давно бывали,
Як мы сой в Карпатах жыли
И нас не выгналы.
Як си згадам давны часы
Мимохід даколи,
Такий жаль мене обгорне,
Аж в серденьку коле.

Лихы паны нас выгналы
Из рідного краю
Поневераються Русины,
А за што? — не знаю.
Засмутилася, похылилася
Ялиця висока.
Де молодіст поділася
Далека, далека?
Сум и горе на Бєсєкєдах,
Тучы боры крыють,

Вшыткы лісом зарастат
И вовкы лем выют.
Не плачте, славны Русины,
Повернуты часы
И, як давно, на вечірky,
Прийдуть хлопці заси.

ПРИЗЫВ

Не блукайтесь потемкы,
Повертайте, братя-Лемкы,
Повертайтеся в рідны горы,
Повертайтеся из-над Одры,
Повертайтеся из-за моря,
Повертайтеся из чужыны
В свої хыжы, в свої двory!
Што лем мате, братя-Лемкы,
Берте з собом в оберемкы,
Повертайте в Бєсєкєды,
Де жылы нашы прадіды.
Забывайте всі обиды,
Оркіш, овєс засівайте,
Худобину выпасайте!

НА ЦІЛИЙ ГОЛОС

На цілий голос пора світу
Сміло заявити:
Прагнем, як другы народы,
В ріднім краю жыти!
Не пора Карпатороссам
Себе унижати,
Ни милостей, ни жалостей —
Співчутя жебрати!
Встыд кланятися, встыд про-
сити
Ласкы у тирана.
Нашы Горлиці, Криниця,
Перемышль, Поляна
Стыд, позор нам спину гнути
Перед недругами,
Свое право, свою волю
Добывайме сами!
Вы, проводники народа,
Ціну собі знайте

И не перед каждым панком
Голову схыляйте!
Вас до столу запросили,
Не думайте, што вы Бога
Сыто погостили,
За ноги зловили!

ВПЕРЕД!

Вікы ишли и минали
Лемкы все сапали,
Іх рівнали з быдлями,
Бортаками звали.
Не смот, Лемку, позад себе,
Не згадуй старого,
Вставай, Лемку, вперед,
Лемку,
Вперед до нового!
Юж не тоты часы гнеска,
Мій сердечний няню,
Час холошні замінити,
Чугу и кресаню!
Час сварливых верховодів
Гнеска в шыю гнати,
И выродам и зрадникам
Нич не потурати!
Гарде жытя збудуеме
Врагов отженеме
И покажеме народам,
Же мы всьо можеме.
Не корися! Вперед, Лемку,
Вперед, брате, сміло!
Пробуджайся из спаня
И берся за діло!

ДОКАЛЬ

Докаль горювати,
Гнути спины, боки,
Лемками орати,
Як волами, докы?
Докаль чужу ниву
На Одрі полоти,
Докаль боронити
Ляхов од Німоты?

Докаль страшну кривду
Двигати будеме,
Коли Лемковину
Свою здобудеме?

Хотят нас панове
З лица землі знести,
Докаль нашы діти
Будут ярмо нести?

Розтолкуйте: докаль
Нам в світі блукати
И Карпат-Бескидів
Своіх не видати?
Всі народы світа
В двадцетім століттю
На волі, свободі,
Лем лемкы на смітю.

БЕЗОДНЯ

Заснул я на горі,
Страшний сон мі снився:
Будто я в безодню
З горы покотился.
В глубокий безодні
Сычат всядиль гады,
Нее повороту
И нее пощады.
От дракон страшенний
На мя націлился,
И кричу што силы,
Ту я пробудился.
Што сон означае?
Думаю, гадаю.
Безодня — неволя
Карпатского краю.
Весь потом облятий,
Я не могу спати:
В глубокий безодні
Бескиды-Карпаты.
Пропали кошмары,
Тишина лем грае,
Высоко на небі
Зоронька палае.

Зоронька до мене
Зачал гварити:
“Ты повиден словом
Всіх спячих будити!”
Ворогы не страшны,
Не страшна безодня,
И як сон щезае,
Щезне хмара додня.
Правда переможе
Русского народа,
З безодні повстане
Воля и свобода.

ВІЧНА СЛАВА

Вічна слава вам, герої,
Руси патриоты!
Чест и слава за подвигы
За ваши турботы!
Вы в боях сміло стояли
За кривду народа,
Честь и слава вам, герої,
От рода до рода!
Дальше зраду выкрывайте,
Роботу ворожу
Я хотіл бы вам помочы,
Але штож? не можу!
Як вы волю выберете,
Чого не минути!
В памят вам вінок сплетеме
З зеленой руты.
Тых, што спасли Лемковину,
Будут згадувати,
Памятники вічной славы
Будут будувати.
Честь и слава вам, герої
Нашой Лемковины,
Лем на вас една надія,
Лемковскы Русины.

ВАНЬО

Пішол Ваньо добровольцьом
Ворога громити,
Пішол разом з русским братом
Свій край боронити.

Дивувалися русскы братя
Лемковской храбрости,
Як лемкове ворогови
Торощили кости.
Як орлами налітали
На вражы заставы,
За свободу славянина
Клали свої главы.
Погыб Лемко од Криниці
В кырвавім бою
На земли славяно-ческій,
Погыб під Прагою.
Не рыдала рідна мати
На Ваня могилі,
Ческы дівкы вінок сплели,
На гріб положили.
Соловеї з Карпат полынут
На могилу Ваня,
Будут йому щебетати
З вечера до раня.

МАРИСЯ

Ци міг Ваньо всьо забути,
Де на світ родился,
Де ріс хлопцьом и в Марисю
Сердечно влюбился.
Чорноокая дівчына
Лем тихо зотхала
И русявого парібка
Щыро покохала.
Разом в горы выходили
И дквіты збєрали.
Разом слухали, як пташкы
Пісенькы співали.
Рідны горы полюбили —
Зелены Карпаты;
И никому бы не дали
За жадны дукаты.
Лем не довго радувалися
Они Бескидами,
Налетіли на Карпаты
Крукы з воронами.

Пішов Ваньо в партизаны,
В бій за Лемковину.
Попрощався и полишыл
Молоду дівчину.
Горит земля під ногами,
Фашисты втікають,
Нашы славны партизаны
Горы вызволяють.

Перешло лихо, стало тихо —
Врагів не видати,
Добровольці - партизаны
Вертають в Карпати.

И Марися чорнобрива
Ваня виглядає,
Але штоси Ваньо з войны
В село не вертає.
Не виглядай, бо не верне
Ваньо в Лемковину,
Бо на горі, на Магурі
У битві загинув.

Ходит дівча по Магурі,
Слезы проливає,
И там, де слеза лем капне,
Ружа вырастає.

СЛАВЯНАМ

Ци ты сербин, ци болгарин,
Ци ты русский ци поляк,
Ци хорват, ци лужичанин,
Ци ты чех, ци ты словак —
Все одно! Руку до згоды
И могучий гимн свободы
Друг другови протяни,
Повном грудьом затягни!

Стара правда, што буде
Згода силу, славу, честь,
А незгода всьо руйнує,
Несе злыдні, войны, месть.
Проста истина говорит,
Што николи супостат
Храбрых славян не поборе,
Як брат брату буде рад.

Не слід днес славянам
Споры заводити,
Бо ворогы з давна
Хотят їх розбити.
Розділяй и пануй,
Така їх робота,
Така вовча вдача,
Така їх забота.
Хотят посварити
Славянску родину,
Штобы скорше заграбити
На все їх країну.

Та дармо! Славяне вшиты
Кто ярмо, нещестя, пытки,
Гнеска знают добрі все,
Кто свободу ім несе.
Будме разом! жыйме в мирі
Діти матери одной,
Будме дружны, будме щыры
В сильній Славії рідной!

РУССКИЙ КЕРЕСТУР

На Бескидах, на Карпатах
Чужынці панують,
А сыны Карпатской Руси
Світами вандрують.

Єдних доля гев загнала
Аж за океаны,
Де продають свою силу
За пінязь поганий.

Другы zostали в Европі,
Ту хліба шукали,
Та недоли и неволі
Всядиль зазнавали.

В Югославію з Бескидів
Выбралися Русины,
И Сербове їх приняли
По-братскы гостинно.

И село ім в Бачці дали,
Штобы не бідували
А Русины тое село
Керестур назвали.

Там жыют они спокійно
И мають свободу,
Мають школу и газету
И всяку выгоду.
А в тім Русским Керестурі
Костельник родился,
Што во Львові смілым, мудрым
Словом прославился.

ВОПРОС

Споконвіку застраханий
Осміяний, затурканий
Мій нещастний люд.
Хырбет гнул и тягнул ярмо,
Сподівался, але дармо,
Же волю дадут.
Знедоленому народу,
В непогоду и погоду
Служыти готов
До послідного подыху,
Одганяти його лихо
Докля лем здоров.
Про тугу, його минуле,
Штобы снігы не задули,
Пісню заведу,
Не забуду и згадаю,
Як прогнали його з краю
На горе, біду.
Ци помогут мої співы,
Ци взойдут мої посівы?
Не легкий вопрос:
Ци поверне на Карпаты
В свої хыжы и загаты
Наш Карпаторосс?

СЯН

З заходу фашистскы орды
На схід наступають,
Топчут Чехословакию,
Польшу забирають.
На выручку своїм братьям
Москва поспішыла,

Західньо-русскы области
З ярма вызволила.
И пришла жадана воля,
Русь една-єдина,
Ніт пана - фашиста,
Весела людина.
Лем не вшиты радувались,
Волю зустрічали,
Не всі русскы землі к Руси
Вільными припали.
Непонятно, чом, за што
Русскы дипломаты
Одвічному ворогові
Лишыли Карпаты.
Сян з Сянока не глубокым
Руслом протікає,
В Перемышлі юж на силі
Значно приберає.
Срибний Сяне окаяний,
Воліл быс пропасти,
Як мал еси меж русскими
Границю прокласти.
Та границя не природна
И несправедлива,
Но од Руси русских лемків
Она одділила.
Люты гады без пошады
Русь всю задусили
И сами в русскы Бескиды
Внет позалазили.

КОВАЛЬ

На краю села гірского
Коваль в кузнї кує —
Плуг, сокры, лемеш, брану —
Він вшитко змайструє.
В загареных чорных руках
Аж кыпит робота,
На веселого коваля
Зіркнути охота.
Гримат коваль в ковало
Аж іскра палає,

Про циганку Улианку

Пісеньку співає.

Та наш майстер ище на гусях

Умід красно грати,

Як заграє, заспіває,

Трудно устояти.

Всі коваля шанували

И щиро любили,

На весіля запрошали,

Чим могли, гостили.

Нараз громы загриміли,

Затряслися Карпати,

В село круки налетіли,

Поліцаї - каты.

Страшно стали знущатися

Гнобити, мучити,

По яругах и по дебрях

Нарід волочити.

Ковальови наперед яму

Копати казали,

Збыткувалися, збыткувалися,

Потім розстріляли.

Більше юж не буде грати

Наш гудак любимий,

И не буде потішати

Не буде нам майструвати

Піснями своїми.

Майстер знаменитий,

Спит в ямі під явором

Катами убитий.

На могилу ковальову

Клонит явор гіля,

Шелест людей запрошує

На смутне весіля.

Перед смертю коваль про-

сил:

Каты, мої каты,

Дозвольте мі наслідок

Раз ищы заграти.

Нехай прийде люд крещений

На мое весіля,

Нехай собі потанцює

На мойой могилі.

ВСТРІЧА

Ой, ты доле, гірка доле,

Чогос наробила?

По цілому світу Лемків

Порозносила.

Вышмарилас іх из краю,

Ты доле проклята.

Розлетілися Русины,

Як из гнізд пташата.

По закону нарід каждый

Має отцовину,

Нашы лемкы лем палицю,

На плечах торбину.

Як гостят из-за кордону

Нашы рідны браты,

Не можете іх встрітити,

Достойно прийняти.

Даруйте нам, любы браты,

Же вас так встрічаєм,

Своей хыжы, свого кутка

Не маме, не маме.

Выгнали нас з рідной хыжы

Без права вертати,

Страшну кривду нам зробили

Ворогы прокляты.

Не можете по Карпатах

Свободно ходити,

Не можете своїх рідных

Навет одвидіти.

Час и місце призначают,

Де вам ночувати,

Штобы поїхати в село,

Треба дозвіл мати.

Встрічаєм вас потайкы,

Милю побратимы,

Більше в кутках сой поплачем,

Як поговориме.

По иншому мы вас встрітим

В свободных Карпатах,

А тепер нам пробачайте,

Мы не винуваты.

ДОБРЫ ВІСТІ

Як соколы добры вісти

До нас долітают,

На кордоны, на цензуры

Они не зважають.

Там за морьом, у Юнкерсі

В Лемко-Союзі

Посходилися на нараду

Нашы браты - друзі.

Довгу щыру раду мали,

Довго говорили,

Все обдумали докладно

И постановили:

Як всі люде, и мы люде,

Хочем в світі жыти,

Як всі в своей отцовині

И мы хочем быти.

Не втримати вам, панове,

Правды про свободу,

Не убити вам в Карпатах

Русского народу!

Для народа Лемковины,

Славных сынів Руси,

Конец-кінцьом, а все такы

Прийти воля мусит.

В Киев, Москву и Варшаву,

Навет в асамблею

Звернулися нашы браты

З петицією сею.*)

Тысячы літ мы держали

Бескиды, Карпаты,

Кто дал право польській

шляхті

Нас одталь выгнати?

Ту неправду, то насильство

Поправити треба,

Кличут, вопіют, голосят

И земля и небо.

Летте, вісти, соколами,

Надію вселяйте,

Наш нарід за рідну землю

На бій призывайте!

Летте, вісти, добры вісти:

Най жыє свобода!

Слава, честь вам, патриоты

Нашого народа!

Голос на чужині,

За то слава, што підняли

Што хочете утвердити

Русь на Лемковині.

ТУГА

Туго, моя туго,

Штос'мі наробила?

Мене молодого

З кріпких ніг звалила.

Не мене едного,

Цілу Лемковину

В неволю загнали, —

За яку провину?

Была Лемковина,

Свою землю мала,

В высоких полянах

Кравы выпасала.

Русины русалы

Каждый рік справляли

На Петра в Криницю

Вшиткы поспішали.

Была Лемковина,

Як една родина,

Мать любила дочку,

Няньо любил сына.

Русины - Лемкове

Друг друга любили

И в каждой потребі

З помочом спішыли.

Сильны світа того,

Што сте натворили,

За што Лемка з торбом

По світу пустили?

Гнескы, як дід нищий,

Він в світі блукає,

Сирота в чужині,

Нич свого не має.

Никто не жєлає
Його зрозуміти,
И горе и кривду
Він мусит терпіти.
Дайте йому горы
И рідны Карпаты,
Бо там його місце
Жыти и вмерати.
Нехай він не тужыт
В чужині за ними,
Нехай не рыдає
Слезами гіркими.
Не юж не можете
Того зрозуміти,
Што лем в Бєскидах
Місце лемку жыти?
Туго, моя туго,
Штос мі наробила?
Мене молодого
З кріпких ніг звалила.
А я чорній тузі
Тай не піддаюся,
Піду до корчмонькы
Палюнкы наплюся.

СМУТНО МІ

Смутно мі, смутно
Як в вечер, так рано.
На моім серденьку
Погано, погано.
Смутно в Карпатах
Листя опадає,
В ночы вовкы выют
И сова гівкає.
Лемкам, што zostали,
Доля не весела,
Заросли кряками
Поляны и села.
Заросла буряном
Ціла Лемковина,
Як на ріку Одру
Выгнали Русина.

И там поляками
Стают лемка діти,
Перестают няня
Свого розуміти.
Смутно мі, смутно,
Як всьо то згадаю
Сідячи при столі
На самому краю.
Понад ріку Одру
Русин-Лемко ходит,
З страны, де Карпаты,
Він очей не зводит.
Видит в сонци верхы,
Чує шум Попрада,
Тужат за ним кравы,
Бечат овец стада.
Голубы грохочут
В зеленій ялині,
Грає на фуярці
Пастушок дівчынi.
Орел заточує
Круг під облаками,
Радуга сіяє
Многыма цвітами.

Вечер. Деси далеко
В церкви дзвонят дзвоны,
Пахнут травы, всяди
Повно благовони.

О, моя землице,
Мій родимий краю,
Смутно мі, смутно,
Як тебе згадаю.

Як бы были крыла,
Злетіл бы в Бєскиды,
Гірко бы заплакал
Од тяжкой обиды.

ПОКУТА

Яка она была
Такы своя была
Лемковина тота,
Дорожша золота.

Мы были газдове,
Мали зме Карпаты
Тепер по чужині
Мусиме блукати.
Были зме газдове,
Мали зме Бєскиды,
Тепер за то маме
Повний мішок біды.
Хоц чыр, карпелі
Варили в негоду
Лем не погыбали,
Не пухли з голоду.
Хоц не смакувала
Часом киселиця,
Але своя была
Русска околиця.
Хотя грызла гуня,
И грызли холошні,
Мы блощыц не знали
На траві роскошній.
Осіньом оріхы
Нигда голодными
И грибы зберали,
Спати не лягали.
Не знали зме добра
Дідів шанувати,
Тепер в чужых кутах
Мусиме капати.
Планными здавалися
Деревяны хыжы,
Тепер у ліпанках
Тріщат нашы крижы.
Рай на землі вшыткым
Нам пообіцяли,
И тот рай мы в грязных
Кошелях іскали.
Зле газдыням было
Палити дырвами,
Мусиме смердіти
Тепер конячками.
Не до смаку были
Минеральны воды,

Тепер покошуйте
З дощу охолоды.
Не хотіли в горах
Царину орати,
Пришлось вам крадены
Колоскы жувати.
Вы на Україні
Так похорошіли,
Што вам од гаразду
Главы посивіли.
Так щиро братове
Нам допомагали,
Штобы нам было легче
Тлумаки забрали.
Нашы горскы кравы
Побили рекорды,
З Харкова до Львова
Везли нашы торбы.
Волочылися лемкы
Тяжка іх дорога,
Од кута до кута,
Тяжка іх покута.

ПРИВІТ

Як покинул я Бєскиды
И родинне село,
Много воды уплынуло,
Двадцет літ пройшло.
Брате! як будеш в Карпатах
Передай привіт,
Повіч ім, што я згорбатів,
Цілком сивий дід.
Повіч, што за ними плачу
И сердце болит,
Бо юж веце не почую,
Як Попрад шумит.
Не зобачу, як весною
Поляна квітне,
Як зимою заверюха
Снігами мете.
Поклонися красі карпатській
Низенько до ніг,
Повіч: я хотіл там быти,
Лем зайти не міг.

ЛЕМКО

Чого плаче Лемковина
 Од краю до краю?
 Чого разом з Лемковином
 Я слезы роняю?
 Вышмарили лемки з хыжы,
 Де на світ родился,
 Отчий порог пошліував
 И перекрестился.
 Образок зложыл в торбину
 Попрашался з худобином,
 Святого Николы,
 Проишол родне поле.
 И пішол, пішол світами
 З думом тяжком:
 За што мене вышмарили
 Пустили з торбом?
 За што били, катували
 Матерей и дітей?
 Повіч, Боже, повіч кріпкий
 Ци ест правда в світі?
 Ци видано, ци слыхано,
 Штобы на химеры
 З рідной хыжы выкидати
 Грибиты Кичеры?
 Ходит земля вокруг сонця,
 Крутится, обертат —
 Пішол Лемко в світ за очы
 Пішол и не вертат.
 Вышмарений з рідной хыжы,
 Не верне юж більше,
 З всякым лихом примирится,
 Окрім едной Польшы.
 Він памятає легионы,
 Пацификацию,
 Ніч, коли з хыж проганяли
 Всю русску націю.
 Ходит Лемко, без помочы
 Блукає в потемках.
 Ци ест в світі нещасливый
 Хтось од того Лемка?
 Нее и не буде, бо тож
 Як світ світом стоїт,

Не бывало, штобы лишати
 Хыжыны родної.

ДРУГОВИ

В день твоїх народин
 Желаю тобі
 Много літ прожити
 В щещю, не в журбі.
 В жытю не бідити,
 Будь всегда здоров
 И од дітей мати
 Шырую любов.
 Саме главне, друже:
 Люби рідний край,
 Віру, мову, звычай
 Свято зберегай
 З вірными друзьями
 Еден крок держы,
 Подальше біжы!
 Од подлых, фальшывых
 Будь твердым и честным
 В ділі и словах,
 Скронным буд в вимогах,
 Смілым у боях.
 Всего, што желаеш
 Впрочем сам собі,
 Того всего шыро
 Желаю тобі.

З НОВЫМ РОКОМ

Січе вітер, дує лютий,
 Аж гучыт в комині,
 Невеселы стоят села
 В нашой Лемковині.
 Нічка темна, думкы смутны,
 Ледво дыше сердце.
 Чую! Під окном ктоси ходит,
 Ктоси стукат в дверцы.
 Впуст в хыжу, добрий друже,
 Не гріє смерека,
 И Карпаты привитати
 Иду из далека.
 З Новым Роком, рідний краю,
 Я тебе витаю:

Щещя, миру, згоды, волі
 Од души желаю.
 З Новым Роком нову пісню
 Хочу заспівати,
 Всіх Русинів закликати,
 За Русь постояти.
 Штобы кайданы з ніг злетіли,
 Сонце засвітило,
 Штобы вшиткы русскы хыжы
 Теплотом огріло.
 Гей, Русины на Карпатах
 Што собі думате?
 Што вам волю на таніри
 Подаруют каты?
 Ніт! пора, пора найвыжша
 Звергти помороку,
 Всім Русинам на бій стати
 Од Сяну к Выслоку.
 Едным кроком, едным фрон-
 том
 Вперед поступайте,
 Автономний русский округ
 В себе закладайте!
 Смотте, братя, ясна зоря
 На Сході сияє,
 Проишла гроза над горами,
 И сонце сияє.
 Настал час, и нам потреба
 Плугы в руки взяти
 И запущены облогы
 З хвасту розчыщати.
 Гуртом станме до почыну,
 Ниву обробиме,
 Засієме зерно правды,
 Народ просвітиме.
 Ніт! Карпат не повалити,
 Рік не повернути,
 Народа не побороти
 В тюрьму не замкнути!
 Орла в леті не втримати,
 Кріпкы крыла має —
 Людзкой думкы не убити,
 Все перемагає.

Знайте! За погром погромом
 Будеме платити,
 Русске племя в Лемковині
 Буде вічно жыти!
 В кого сила, в того правда,
 Тот страху не знає,
 Всі запоны, перепоны
 Тот сміло ламає.
 Сила духа, сила волі
 Торощыт колоды
 И народ з ярма выводит
 На світло свободы.
 Голос правды благородной
 Неправду заглушыт,
 Власт тирана и всі тюрьмы
 Розобє, розрушыт.
 Наша ціль: ярмо скинути,
 Позор раба стерти,
 Не угнутися, залишытиса
 Русскими аж до смерти.
 Далеко вперед смотріти,
 И назад ни шагу,
 Высоко піднести знамя
 И русскую шпагу.
 Бє дванадцет. Рперед сміло,
 З дороги, уроды!
 Русь в Карпаты повертає
 Во імя свободы.
 Колисий Русин од Бескида,
 Підлітай соколом,
 З шырым серцьом, з чыстым
 мысльом,
 З піднесеным челом!
 Люби брата, люби сестру,
 И народ робочий,
 Нигда не криви душою,
 Смотри просто в очы!
 Буд достойным сыном предків
 Русской Лемковины,
 Буд приміром чоловіка
 До жытя кончыны!

ЗАПОВІТ

Пером буду воювати,
Истину гварити,
Вражу брехню викривати
И падлюк громити.

Народ буду боронити
Під чужим обухом,
Буду дух його кріпити
Віром и отухом.

Села його зрабували,
Долы и Бескиды,
Де одвічно проживали
Лем його прадіди.

Мову, культуру, звичаї
В блато затоптали,
В русских селах полицаї
Русь повычеркали.

Як бы лихо то робила
Чужая німота,

Можна бы катам-громилам
Дарувати того.

Горе, страх, лиха година
Серце увиває,
Славянин на славянина
Коли наступає.

Коли волчы він закони,
Яр деспот, диктує,
Села, хыжыны, ікони
И церкви руйнує.

Коли славянин славянський
Народ викидає
И хомонт йому тиранський
На шню вкладає,

Годі серцю замовчати
Хоц на хвилину,
Пером буду воювати
За Русь - Лемковину.

* * *

ВЕЛИКА КРИВДА

Малым хлопцем читал я в книжках Общества им. Михаила Качковского, што полякы и мадяры — малы народы, але хотіли бы быти великими. Та на ганьбу! Не можуть нияк стати великими по причині своей национальной слабости и низкого уровня культуры. Зато и бісятся, зато знущаються над слабшими от себе, особливо над русинами, часто — густо сами собі на шкоду.

Штобы не быти голословными, наведеме даякы историчны факты. Гнобленье шляхтом Русинов допровадило до всенародной козацкой мести, до кровопролитных битв и наконец до розвалу Польши. Завдяки великим державам воскресла Польша Пилсудского пошла шляхом шовинизма, дискриминации и террора против русского меньшинства. Панам не подабаться Русско-лемковска республика. Сии арештуют и судят Д-ра Ярослава Качмарчика, свящ. Дмитрия Хиляка и селянина Николая Громосняка, як зачинщиков против польской власти. Польске

ярмо, польскы пацификации, езуитска ненависть до Руси, віры, бесіды в продолжении 20 літ закончилась полным провалом под ударом німецкого оружия в двоих днях.

Великий вклад в борьбу против лютого наїздника-германца внесли Русины-лемки. В их рядах глядал обороны и помочы лынїшний секретарь коммунистичной польской партии Владислав Гомулка. Нарешті побідила русска сила, завдяки якой знова повстала Польша. И што же случилось? На основі ложных и злоумышленных заключений относительно убийства ген. Сверчевского польске солдатовство допустило нечуваного злочину: за єдну ночь выкинуло автохтонов Русинов из их одвічных осель в Карпатах. Стон, плач, рыданье, лямент, отчаяние не поддаются описанию людскими словами. Зроблено то зато, штобы Русь зничити до тла.

На том, єднак, не конец!

Знаючи, што Русин-лемко от природы твердый, кріпкий, неподатливый, польскы политики, психологи и езуиты поставили распорошити лемковске племя по цілой Польші и лишити його житья в компактной (в єдной) массі, просто, знивеличити його звичаи, обычаи, бесіду, віру и всю культуру. Коли дакто бере в оборону лемков, то державны польскы мужы заявляют: у нас зараз єднолітна Польша, Русинов-лемков у нас нїт, они всі выїхали до России. . .

Мылитесь, панове!

У нас ищы много залишилося Русинов-лемков. Вы за них отповісте, куды их поділи, што з ними зробили. Але подме дальше. Што творится на нашой Лемковині гнеска? В той справі найліпше буде, як отдаме голос самым польским писателям, котры пустили в світ книгу "Верхы", издавництво органу Польского туристично-краєзнавчого Товариства за 1966 год, том 73, Выданья 35 (Краков, 1967). Про Лемковску Русь ни слова! Русскы Бескиды переименованы на Бешады. Місцевости, які были ключом и где кипіло житье, гнеска покрыты краями, парийом, пусты, біле пятно в центрі Европы. Вильгельм Девбицкдий в статьи п. з. "Проблема заселения и загосподарования Бескидов" в журналі на 200-203 сторонках меже иншим пише:

"В 20-й остатніх роках Польши людовой загадка загосподарования Бескидов не сходит з темы дня Воеводской Рады Народовой. Тота тема переросла в загальну державну справу. Не дивлячися на неєдноразовы постановы и пропозиции Комитету Економичного при Раді Министров, поліпшинья нема. Не

помагають спеціальні постанови, грошевы заохочення для осадників; планове и непланове заселення терпит крах (на Лемковині), пропадають виділені квоти грошей”.

Дальше автор жалується, што Бескиды — одинока вылюднена краина в Европі. З огляду на неможливість их заселення, он радит перетворити тоты дикы пусткы Бескидсв на туристичный край.

На 125-ой стороні “Верхов” поміщено ест фото зруйнованой церкви з надписом: “Старе хилится к смерти”. З автором фото Пульцем мы цілковито згодні: руком солдата нищится старина Русинов-лемков на святой лемковской земли, яка под пануваньем Польшы стала пустыньом с кряками и тернином.

На 216-й стороні журнала Ю. Анд звертат увагу на забыткову церковь в с. Жолобок. Тоту памятку лісництво перетворило в магазин насінья лісных дерев, што сильно не подабается туристам. Тому лем автор поучат уряд замкнути церковь, то-ест ликвидувати совсім.

Коментар излишен! Але дальше Анд останавливаются на церковных образах. В січню місяцю 1963 р. были покараны судом от 1-2 роков тюрьмы або от 6-16 тысяч злотых кары 5 злодіюв за крадеж икон. Меже злодіями были студенты. Жаль, што автор не подае, што то за иконы, где они были украдены? Нам ясно, што тот крадеж ест одним из способов грабежа культурных святынь и безцінных скарбов Лемковской Руси.

Наконец достоѣна особливого подиву статья Адама Чарновского на 295-297 сторонах “Верхов”. Говорячи за будову музея для старинных памятков в Сяноку, он хитро-мудро и соловенько подходит до справы: робится добрым приятельом лемков, проливает крокодилячы слезы над гибелью лемковских памятков и радит: вышиткы церкви розвалити, розобрати, и уламкы здати в музей, штобы спасти культурны памяткы...

Ціль автора ясна. Он хоче отразу убити двох зайцов: 1) приспівити загладу культурных памятников на Лемковской Руси, 2) засліпити очы лемков, говорячы: Смотте, лемкы, якы мы полякы культурны и добры для вас як близко береме до сердца вашы святыні и складаме до музею, жебы не пропали. . .

Знаме вашы паньскы наміры! Хотите приспівити полне вынищення слідов русскости в Карпатах; хочете убити всьо, што лем пахне Русью, всі храмы, всі кладбища, всі кресты, всі иконы, всі надгробны плиты, всю культуру Руси, міста, села, народ, віру його, бесіду, звичай и обычай.

Лем не ликуйте занадто, панове! Велика кривда, яку вы

задаете Русином-лемкам, отобьется на вас самых!! Вчаснійше, ни позднійше вы за тоту безчеловічну кривду горько заплатите! Нас в музей не зложите, а сами завалитесь в пропасть, як ищы николи ниякы панове польскы не завалилися!

А теперь пару слов до Вас, братья Лемкы!

На нашы очах запропащується наша отчизна, наша Лемковина, наша Карпатска Русь. Мы свідками страшной трагедии и горя, яке переживат наш народ!

Деспоты вынародовляють його от дітинства, убивают нашу культуру и всьо, што нагадує Русь, всьо, што придбали нашы няньове, дідове и заклинали нас словами и слезами не отдати врагам ани пяди земли!

Памятайме, што история и потомкы не простят нам нашой байдужности, што мы дозволили похоронити Русь в Карпатах, нашу святу, многострадальну Лемковину!

Братья Русины-лемкы! Не час нам молчати! Всіми головами повинны мы кричати на весь світ про тоту страшну кривду и несправедливость, запричинену нам Русином-лемкам на Бескидах в Карпатах. Мы тоже люде! Ци допустиме таке злодійство в 20-м столітїю, в роки атомной эпохы?! Всіми способами и силами стараймесь повалити драконский закон заграбников нашой земли, што заборонят нашим братьям и сестрам повертатися до своей хыжы, до свого села, на землю отцов, дідов-прадідов.

Станме разом, кличме еден другого до обороны своей отчизны, до обороны своих прав!

Любомир Камянский (Лемко от Крыниці).

* * *

ТЫХ ДНЕЙ НЕ ЗМОВКНЕ СЛАВА

(ДО 25-ЛІТІЯ ПЕРЕМОГЫ НАД ФАШИЗМОМ)

20 листопада 1968 року в Польскій Народній Республіці был одкрытий памятник Григорию Ивановичу Водзику. Про тото писала газета “Наше Слово”.

Хто то такий был Григорий Иванович Водзик, што йому урядом ПНР было споруджено памятник на горбку з березовым лісом меже селами Перегримком и Клопотницьом на Лемковині, де він згинул 24 квітня 1943 року, а жені Григория — Водзік Маріі Лукянівні, яка проживат в селі Водяне, Пустомитівського району, призначено довічну персональну пенсію?

Щоб дати відповідь на тоє запытання, треба вернутися думками в страшны кривавы часы фашистского терору в 1939-1945 роках. В тоты смутны часы жытя наших людей гітлерівці уважали такими, што не маюж жадной вартости. Фашисты одкрыто заявляли, што они сут “выща раса” и знищували іншы народы: стріляли, вішали, убивали сокрыом по голові, качували в душогубках.

Учены, статистики підрахували, што за 2078 дней гітлеровской окупациі в Польші штоденно гынуло 2900 граждан, а за цілий час окупациі было забито 6 028 000 людей! Тота цифра красномовно свідчыт про тоє, яким было жытя людей в тоты часы.

В убивствах и всіх злочынах активно допомагали гітлерівцям зрадники народу фольсдойчеры и українскы националисты, якы так же, як и за Австриі в І світову війну, запродалися и вірно служыли ворогови.

В тоты страшны кривавы часы нашлися люде-героі, якы, не жалуючы свого жытя, не боячыся смотрітиса смерти в очы, підняли священний меч для обороны знедоленого люду, стали на путь партизанской війны, стали народными месниками. До них належал и Григорий Иванович Водзік. Він перший з власной ініціативы зачал борбу з окупантами в Західных Бескидах Карпат, на Лемковині.

Григорий Иванович Водзік народился в селі Мшана Кроснянского повіту, в фамеліі селянина лемка, який виховувал малого Гриця в любви до свого народу, до рідных Карпат. И Григорий, як и ціле населеня Лемковины, смотріл на всхід и вірил, што лем одтамаль прийде воля в зелены Бескиды. За тоту вірніст и за пропаганду ідей Жовтня його часто переслідувал буржуазний уряд санац. Польшы. Понад штырі роки Водзік просідил в тюрмі.

З приходом в Карпаты гітлерівскых окупантів, зараз звернено увагу на патриота Водзіка — його арештувано, але з великими трудностями йому удаєся втечы з рук поліції.

И знову, як за буржуазной Польшы патриот-лемко был змушений ховатиса, жыти нелегально. Та Григорий пішол таким дорогом, што не він, а ворогы зачали боятиса єдного имени, законного власника Карпат.

Водзік остал народным месником. Оген священной борбы, запалений ним, потім поширювался и охопил цілу Верховину, перенюся на південну частину Карпатских гір, в Чехословакию — Пршевшина.

Борба з окупантами охопила Ряшевский (Жешовский), Ясельский, Кроснянский и іншы повіты. Люде розповідали про смілы дійствия народных героів: “Якых и кулі не убивают, они зачаруваны” — бесідували в народі.

А ворогы гуляли по коліна в невинній криви. Чорна зловісна хмара вкрыла небо Верховины. Кривавы дійствия фашистів зачалися з першых днів окупациі Карпат. Лемківщина стогнала під тяжким брудным черевіком лютой орды — того споконвічного ворога Руси и всіх славян. Вмерали найкрасшы сынове лемківского и польского народів або мучылися в катівнях Ясельской, Горлицкой и Новосандецкой тюрем.

Єднак карпатці не впали духом, не чекали пасивно на вызволення, а сами вступили в нерівний бій з сильным, хытрым, підступным ворогом. Тота борба, яку очолил Григорий Иванович Водзік, розгорілася и выросла в смертоносний меч для окупантів! Буря охопила цілу зелену Верховину. Повстал партизанский край.

В тій справедливій борбі были горці-русины и толякы, они вірили в перемогу, бо правда была за ними, за ними был народ, за них стояли карпатскы скалы, горы и боры... И тоты знедолены, голодны, слабо озброены люде, опалены морозом, вітром и спеком горці, выявляли чудову витримку и героїзм, орлами металися на в стократ сильнішого, озброеного до зубів ворога и перемагали!

Не розуміли ворогы, што они ту чужы, горцям сприяла ціла природа, ім были знаны всі стежки, перевалы. Ворог нашолся в таких умовах, што муслі боятиса каждого кряка, своей власной тіни... Земля горіла під його ногами, славны народны месники вымітали тоту нечыстость з рідных гір.

Особливо активізувалися дійствия партизантів в звязку з наближаньомся Совітской Арміі. Много совітскых солдатів и офицерів было прислано ім на допомогу. Они давали цінны порады, ліпше керували бойовыми операциями, справы пішли успішніше.

В горців-лемків пробудился дух їхніх предків, дух хоробрости, який завсе властивий людині.

В січнію (январю) 1945 року фашисты были зовсім выгнаны з Західних Карпат и з Лемковины. На тоту многострадальну землю вступила Совітска Армія. Знедолений народ знедоленого краю перший раз за 600-літню неволю зотхнул вільно. Адже тот сам, найдалше на захід одсунений клаптик нашой землі, першым принял ворожы удары. Він был фортецьом на Заході

Киевской Руси. Ще в 1340 року был перший раз захоплений польським королем Казимиром, перший зо всіх руських земель потрафил в неволю, найдовше, аж до 1945 року, терпіл и нюс ярмо польсько-австрійсько-німецької неволі.

Григорій Іванович Водзік загинув 24 квітня 1943 року. Окропив він своїм крив'ям гору Магуру, на якій был убитий. Але кров, што была пролята Водзіком и иншима патріотами — найкрасшыми сынами лемківського и польського народів, — не пропала марно. Ідеї, за які вмерали наші красшы люде, перемогли. Ідеї тоты, як и дружба, яка была скріплена крив'ям двох братніх народів, будут жыти вічно!

Під горою Магурою на поляні з краю
Група партизанів. Смуток. Мовчат, не співають.

Коли сонце заходило, в свіжу могилу
Свого друга бойового на віки зложили.

Будут орлы розносити славу партизана,
Соловеї будут співати з вечера до рана.

Будут ту приносити вінки пастушкови,
Будут пташки прилітати з зеленої діброви.

Лем не прийдуть на могилу ни отец, ни мати,
Бо замучили за сына фашистські солдати.

Любомир КАМ'ЯНСКИЙ

* * *

(Повысша стаття перепечатана з газети издаваної в Львові, до котрої часто дописує юж нам знаний писатель-поет Любомир Кам'янский (Нестор Жылич). Нашої редакції він знаний, яко горячий патріот свого народу — лемкорусинів, и свого краю — Лемкоруси. Його стаття ест написана в духу патріотичном и згаджується з ей змістом, бо так было, лем нас дуже смутит, же она кінчиться на 1945 року и ани словом не вспомнено за лемків и за Лемковину по тій даті. А аж по 1945 року зачалася знова трагедія для лемків и Лемковини, но и тот трагедія продолжаться до гнешнього дня, але газети Львова, Києва и цілого Совітського Союзу мовчат о тім.

Чого таке мовчання? Нам дуже дивно и прикро тото переживати, бо и в тій статі ходило головно о пам'ятник Г. І. Водзіку, котрий боролся за “нашу и вашу” свободу, а передовсім за свободу лемків и Лемковини. А де тот свобода? И чом вы мовчите?

Мы уважаєме, же найліпший пам'ятник для Г. І. Водзика был бы тот пам'ятник, котрий бы не представлял кавалец каменя ци желіза меже Клопотницьом а Перегримком, але кот-

рий бы представлял нашу знищену Лемковину таком, яком сам Г. І. Водзік хотіл ей видіти — свободном, одбудуваном и кияшом жытьом економичным и культурно-научным, но а не пустом, позарастаном кряками, зо знищенима хыжами, церквами, школами и цілым нашим доробком за многы століття. Лем одбудувана Лемковина, повернени лемкы на свою родну землю и podstawовы права для лемків можут заступити пам'ятник Г. І. Водзіку, а камені зароснут кряками, як и тисячы пам'ятных каменів-пам'ятників позарастили по цілій Лемковині. — редакция “Карпатской Руси”).

ПИСЬМО ИЗ ЧЕХОСЛОВАКИИ

Многочуважамый Стефан Михайлович!

Не знам, ци Вы пам'ятате мене зо свидницькой зустрічы, ци ніт. Но Вы с першого моменту, послі короткой бесіды, стали дуже близким мойому сердцю. Я часто вспоминаю Вас и жычу Вам доброго здоров'я и много успіхов на народной ниві.

Мы внимательно чытаєме Ваши статі в газеті “Карпатска Русь”, котра наконец то правильно доходит до нас. Робите велику услугу нам, руснакам, што печатате статі, котрыми защитате наші народны діла.

У нас ище не скончылася борба з реакциом, котра в 1968 р. запустила корені. Подкупом заманены люде в так наз. унию продолжают страшити честных людей побоями, кед не будут униятами, провоцируют их к гадкам, котры звычайно кончаются битком. Просто встыдно за такы поступкы. Католики розбили руснаків, котры до 1968 року жыли спокойно, помагали собі при всякой роботі, и тепер б'ються меже собом. Та ци то не ганьба?

Посылам Вам газету “Нове жытя”, в котрої поміщена стаття “Коли крестом люде б'ються”. Чытателю не трудно установити, на чийой стороні правда. И такы беззаконія совершаются под ведением водителей так наз. униятского движения!

Дорогий Стефан Михайлович! Поможте нам розкрывати виновников нашего народного нещестя, печатайте в газеті “Карпатска Русь” статі, котры достаєте од нас, такы, як “Як насаждали унию в 1968 р. в Цейкові”, “Церковна иерархия розшыряет пространство”, “Жала”, “Послідствия событий 1968 р.” и др. и посылайте газету на Пряшевщину. Ваши заслуги не будут забыты в нас.

“Спекуляция Ватикану вокруг екуменизма”, “Ватиканский екуменизм на практиці” и др., котры появились в газеті “К. Русь”, многым людям відкрили очы и они стали освобождати-ся од шкодливого влияния зо стороны купленых за ватиканскы грошы агитаторов и провокаторов. Таке статі з великим во-одушевлением чытают в нас люде.

Чытателі газеты “Карпатска Русь” должны знати, што в нашом случаю не иде річ о религии, но о политикі. Католики и так наз. греко-католики православных лем комунистами на-зывают, а комунисты не признают их своими, так што право-славны зо всіх сторон биты, а все ишы тримаються. Сила их в том, што обороняют правду и справедливость.

Сердечно поздоровлям Вас и всю редакцию газеты “Карпатска Русь” и од души жычу Вам доброго здоровья, щещя в особистом жыті и много успіхов в Вашей роботі на народной ниві.

С почтением

Юрий Явиляк

КОЛИ КРЕСТАМИ ЛЮДЕ БЮТСЯ

На початку было слово. Звычайне собі слово. Не тото би-блийне, але людске, хоц в нашім випадку оно мало много да-чого спільного з тым библийным. Бо тото слово, точнійше по-вісти, тых кілька слів прозвучало перед брамами церкви и стали поводом до бійки. Релігійной бійки. Прозвучали тоты слова резолютно ише на початку серпня минулого року перед чукалівском церковом, але іх одгомін втих лем початком верес-ня того року в судовій салі.

Было свято Илья. Літня спека и змученя ничего не одо-брала з звычайной урочистости и святковости того дня. Як звычайно быват, в тот ден сходяться бабусі по вечірні біля церкви, штобы поміркувати кілька ише років ім доведеса про-жыти на тому світі и коли придется попрощатися з тым тяжкым и грішным жытьом на землі. Бабусі в той ден лагідно згадуют про тепле сонечне проміння, не забываючи при тім повісти, што юж незадовго послі Ильи кінчятся літо.

Але певно не до таких міркувань ім было в тот ден на свя-то Илья, яке припало за старым календарьом на 2 серпня. Бо в тот ден сталося штоси, чого не сподівалася ани една бабуса. Вшытко перешло дуже скоро и неочекувано до обіду, коли до церкви прямувал місцевий православний священник Юрий М. в супроводі кількох громадян, штобы служыти Богослужбу.

Та ліпше про вшытко тото повіст судовий вирок:

“В селі Чукалівці юж довгий час панує релігійна незноси-міст меже громадянами греко-католицкого и православного віроисповіданя. З церкви, яка служыла православным вірую-чим для проведення богослужебных обрядів пропали ріжны об-рядны річы. Через тото обидві групи громадян взаємно підо-зрівалися. Ни приняты крокы державными органами для кон-солідації односин в селі не мали очекуваного успіху. Особли-во не было вирішено пытаня спільного корыстаня церковом. И хоц з боку православных віруючих была охота принять в тім напрямі угоду, громадяне грекокатолицкого віроисповіданя были протів буд-якой угоды и намагалися, штобы церков слу-жыла выключно лем ім.

Тота довготриваюча неприязнь проявилася зокрема 2-го серпня 1969 р. Коли приходил до церкви в супроводі дальших громадян православний священник Юрий М., то йому было заборонено вступити до церкви. Оточыли його громадяне гре-кокатолицкого віроисповіданя и зачали фізично нападати на нього, громадяне православного віроисповіданя зачали його обороняти и так выникла бійка, в якій выкорысталися ріжны знарядя... Бійка зачалася так, што Иван Ц. зімал православ-ного священника за груди, а Мария Ц. зачала його тягати за волося разом зо своєю матірью. Потім обидві групи зачали битися... Обвинувачены греко-католицкого віроисповіданя за-перечували, што они никого не били, што лем іх били. Право-славны віруючы, які были обвинены, заперечували тото и твердили, што они никого не били, але што лем іх били спів-обвинувачены греко-католицкого віроисповіданя. Подібна си-туация была и під час допросу свідків, які намагалися боро-нити обвинуваченых еднакового віроисповіданя. Свідкы греко-католицкого віроисповіданя виділи, што бют лем громадяне православного віроисповіданя, а свідкы православного віро-исповіданя твердили, што били лем громадяне греко-католи-кого віроисповіданя”.

Тівко з 14 сторон судового вироку. Але ише раз вернийме-ся по порядку. Коли православний священник наближался до церкви, прозвучало: “Дос, не слобідно далі!” Тыми засторо-жуючими словами громадяне греко-католицкого віроиспові-даня хотіли заборонити, штобы він вступил до церкви и пере-ступили йому дорогу. В руках одной вірующей появилася сіль. яку метала в очы священникови, дальше, Иван Ц. хватил його за груди, а зо заду за волося його зачали тягати Мария Ц. та

ей мати. Але того юж не слід було робити, бо до бійки включилися и православны. Та на скоро ище до битки включылся и Иван К., який зачал копати до священника. Юрий Я. вытяг з-під дзвінниці камін и вдарил ним по голові Анну Ч. З ей головы зачала течы кров.

Бійка розрасталася. Перенеслася и на інших, які стояли наоколо. Юж не билосся лем камінном, але и по домашньому прирыхтуваными обушками, гингами, ба навет и крестом. Але тото юж заслуговує більшу увагу, бо то незвычайне знярядя при бійках... Громадяне греко-католицкого віроисповіданя твердили, што православны били крестом, а православны наоборот, што крестом били греко-католики. Направду тото сталося так, што греко-католик Иван Ц. вытяг з недалекого гробу, в якім спочыват отец обвинуваченого православного Андрия К. Тото одповідат и логіці. Більше крестів на цментари не бракувало. Бракувало лем того едного, який был в руках Ивана Ц. Вдаривши ним по хырбеті Ивана Ч., наоколо стоячы громадяне оторопіли. На велике їх здивуваня не зламался хырбет, лем крест. На три марны кусочки. Тверды хырбеты, як видно, — твердили наоколичны — в “божых бойовников”. Направду, колисий ище в середньовічу кресты были твердшы, як кости. А тепер, як видно, и тото змінилося. Хырбеты зостали твердшыми як кресты...

Але певно не до жартів было тым гідным “божым бойовникам” ни товдиль під час бійки, ни на суді. Тых 15 бійців, што брали участ в згаданій бійці, гнес юж живы-здоровы. Штобы ліпше охолодити їх розгорячены головы, суд присудил ім такы кары: греко-католик Василь Х. посідит в холодку 4 місяці, греко-католик Василь К. 5 місяців, греко-католик Иван Ц. 5 місяців, греко-католик Юрий Ц. 4 місяці, православний Юрий Ц. 4 місяці. Всі кары безумовны. Строга літера закону еднакова для всіх, не смотрячи на то, хто якого віроисповіданя. Умовно было покарано дальших 10 осіб. Може и тото зостане достаточным научаньом для будучности для тых, хто не хоче видіти законів и тых обовязків, які выплывають з них для всіх гражданів.

Бійка то такий прояв, який цілком розходится з засадами людского співжиття. Намаганя рішати особисты суперечкы взаимным нападаньом більше людей, загрожуючи при тім жытю, здоровлю, выплыват з такой моралі, яка нияк не може поєднюватися з моральом людского суспільства. Як што вынікают конфлікты в тім суспільстві, то його стремліньом ест рішати

взаемны суперечкы суспільными засобами, а не свавольом и насильством. В данім випадку было поранено 10 осіб. Треба боротися против такого негативного явища. До того мали бы вести своїх вірующих не лем греко-католицкы и православны священники, але и передовы представники згаданых церквей. Треба боротися против таких агресивных явищ, яке мало місце и в нашім чукалівскім випадку и выкрывати тых осіб, які кличут до проливаня кырви, лем штобы досягнути своей меты. Не можна терпіти в гнешнім часі, штобы дакотры священники підрывали співжитя громадян. А зокрема идеса про выкрытия той часитны духовенства, яке аганжуєся против своего народу и його единства.

Мої слова хочеса закінчити словами з судового вироку:

“Всі обвинувачены (15) діяли наомысні. Их задум проявился єднак в їх активній участі в бійці, то ест взаимным загрозеньом здоровля.

Мотивом бійки в данім випадку не была лем релігійна неэносимость. Бійка мала и политичны прихованы причины. При тім збіговиску на адресу православных вірующих сыпалися ріжны політичны натякы и образы. Кампанія за оновленьом діяльности греко-католицкой церкви, яка ззовні велася під формом зміцнюваня власных рядів, погублювалася в селі и национальны чвары, впливала и на трудове середовище в Єдиній сельскогосподарській артілі, як и до фамелийных односин дакотрых громадян в селі.

Участники бійки в формах и методах при просаджуваню своїх інтересів не брали до увагы иснуючий правовий порядок нашого социалистичного суспільства и значно нарушыли його своим поступом. Своіма нерозважныма и нехристиянськыма способами взаимно ображались и пошкодили собі здоровля.

Смотрячы на выщенаведену дійствительніст, суд кваліфікувал поступ всіх обвиненых як карний преступок бійки за параграфом 225 одст. 1 Карного закону и за тыми законными нормами признал ім вину”.

Тот вирок ище не вступил в дію, бо засуджены ище мают можливість подати апеляцию на Крайовий суд дорогом окружного суду.

Може тот чукалівський випадок стане достаточном пересторогом и научком для тых, які бы хотіли наслідувати чукалівських “божых бойовників”.

ЗАПОЗНАЛА ГО ЧЕРЕЗ ГАЗЕТУ

Сцена 1.

ЮГАСЯ: Знаш што, Ганю?

ГАНЯ: Што таке?

ЮГАСЯ: Та запознала ем красивого хлопця. (Показуе фотографію.)

ГАНЯ: Де зас ес го запознала? О, на фотографії красивый!

ЮГАСЯ: В газеті ем вычитала, написала до нього лист и юж мам од нього одповід и фотографію. Внет выйхем до Канады.

ГАНЯ: А скілько має років?

ЮГАСЯ: Не знам, але в оголошынню было так: "Пристойний, богатий, вчений, самотний хлопец з Канады глядат кандидаткы на жену, жебы мала високу школу, была гарда з лица, зграбной фігуры — ногы (ходакы) 20 сантиметрів, обвід клітки грудьовой 110 сантиметрів, в плечах 75 сантиметрів и т. д.; голова округла и небарз велика, очы сивы, волосы ясно-блонд, мусит знати грати на п'яно, таньцувати новітні танці, варити їсти и прятати в хыжы, прати и быти приемном до мудо мужовых справ организационных и товариских, як тіж мусит належати до тых организаций, што и муж."

жа, його родины, сусідів и сусізок, но и не може втручатися

ГАНЯ: И што ты на то?

ЮГАСЯ: Та менше веце я бы му одповідала, лем найгірше з том високом школом и граньом на п'яно. Бо я мам лем заводову школу, а там нас вчыли лем заводу, а не грати на п'яно.

ГАНЯ: Знаш што му напиш тепер другий раз? Же школа, котру ты скінчыла, была висока на кілька поверхів, а грати му будеш на нервах. Ха, ха, ха!.. (Выбухли обидві сміхом).

ЮГАСЯ: Я думам, же треба му так написати. Бо як 90% напишу му правды, то и тых 10% прийме за правду и стягне мене без жадных застережынь. А в Канаді: "Гуляй душа, пекла нее!" (Зас сміються голосно.)

(До хыжы вхозит няньо Югасі — Гнат.)

ГНАТ: Витай Ганю, цис здорова, ци машся добрі?

ГАНЯ: А так покус. Ци вы сте здорови и што коло вас чувати нового? Як там ваш дуган, бо віділа ем, же сте го там за дорогом окопували, як ем ту до вас ишла.

ГНАТ: Та дос гардий, але якыса мушка го обсіла и листкы ся гет покорчыли, та не знам, ци буде з нього даяка корист.

ЮГАСЯ: Ей нано, та робте, што лем знате, жебы сте выгодували тот дуган, бо про мене мусите купити гарды вахы — даякы заграничны, бо я сой в газеті нашла кавалера — аж в Канаді.

ГНАТ: Што зас ес выдумала?! Та ту нее дос кавалерів?! Аж зо Канады мусиш іхати? А хто зна, што то за человек? Ніт, дітино моя люба, я бым ти не радил ити в незнане. Та-ж ту коло нас ест Гриц Колесар, а кавалер як звото. Має велику газдівку — 20 гектарів поля, 10 дійных коров, авто — Варша-

ву, мотоцикль, машины рільничы, то была быс в нього, як княгыня.

ЮГАСЯ: Та є няню, вы мате правду, але Гриц мене не хоче, бо він знає, же я до работы легка. Ба, хтоси в гнешнім світі любить тяжко робити: доіти десят коров, копати два гектары бураків и гектар дугану, кормити двадцет свинь и т. п. О, шее глупых! Хоц бы и він ня хотіл, то и так бым не пішла за нього. Най глядат сой таку глупу, котра бы ся му дала запрячы до такой тяжкой работы и най ньом вытерат, як давно вытерали кухарками. А я сой полечу до Ка-на-ды, до краю пахнущого жывицьом и опрывающого богатством. А ту тот дора най ся завалят! Юж мі ту обрыдло жыти и хочу выплынути на шырший світ.

ГНАТ: Та роб сой, як лем хочеш. Я тя выховал, посылал до школы на скілько мене было стати, а тепер ты юж маш свої рокры, то выбирай собі сама жытя, то не будеш мала до никого претенсії. А я якоси дожью при сыні. Идий з Богом, лем уважай на себе, жебыс не попала в біду.

(Падат заслона)

Сцена 2.

(Югася сидит зо своїм крайном юж в хыжы свого нареченого в Канаді.)

ЮГАСЯ: Знаш, што крайн Петре? Няньо мі найліпше до-раджали, жебы-м не іхала в незнане, а я іх не послушала.

ПЕТРО: Та то нич, же ес приіхала. Ту край богатий и як лем кус привчышся и призывчайшся, то будеш любила и навет не подумаш о повороті до краю.

ЮГАСЯ: О, Петре, я Канаду полюбила над вшитко, але..., але не люблю того свого нареченого, котрий ставлял мі в листах такы великы вымогы, а як ся оказалось, то він мало што молодший од мого няня, а в додатку необкресаний, як медвід. Ой, што я бідна тепер почну! Петре, помож мі выйти з той біды!? Сконтактуй мене з мойом тетом, котра жые в Америці, деси в Нью Йорку, ци коло Нью Йорку, то може мі они помогут. Ту маш іх адрес.

ПЕТРО: Добрі. (Бере адрес и смотрит). О, навет ест поданий телефон, то зараз зателефонуеме, такой ту од твого нареченого, та го кус потягне, а він скупий на таке. (Петро иде до телефону и телефонуе.) Галлов мрс. Вербинска! А знате, хто до Вас телефонуе (колуе)? Ні, не знате? Та Петро з Канады. Петро, тот ваш бывший сусід з Лемківщины. Моя фамелия невелика — мам двое дітей, а жена мі померла — юж другий рік. Дякую за слова співчутя. Я хочу вам передати добру новину, же ваша "ніс" (сестрениця) юж приіхала до нас до Канады и она хоче з вами бесідувати. Бай! (Оддає телефон Югасі). Маш бесідуй Югась з тетом.

ЮГАСЯ: Як ся мате тетусь?! Я не барз добрі. (Выбухат плачом.) Та нашла ем сой нареченого через газету, а тепер ем юж в нього, але мі ся нияк тетичко не подабат. Брыдкий, старий, скупий, а и як мі ся выдає, то любить до погаричка часто зазерати. Писал мі, же великий богач, учений, а я гев не виджу

ніякого багатства, ани не бухат з нього ученостью, лем палюночком. Тетусь, дорадте мі дашто! Поможте мі лаяк, бо я юж страчена и хыбаль сой лем треба конец зробити, як выдатися за такого “волколака”. (Кус слухат теты, а пак бесідує) Петра ем встрітила аж гнеска, бо пришол мене відіти, а тото што мі радите, то не залежыт од мене, лем од нього и од мого нареченого. Зрештом я го ищы закличу до телефону. Петре, тета хотят ищы до тебе бесідувати! Будте здорови тетусь! (Одає слухавку Петрови).

ПЕТРО: Што таке крайню мате мі повісти? (Слухат дос довго). О сусідко, то бы было барз добрі, але Югася молода и красива дівчына, а я юж в середнім віку и в додатку вдовец з двома сиротами, то напевно не згодится на таке супружество. Добрі, буду бесідувал. А як дашто выйде з того, то вам дам знати. Будте здорови!

ЮГАСЯ: (Дуже нервова и ходит по хыжы там и назад). Та што там мої тета ти набесідували?

ПЕТРО: Та може ес дашто ся догадала, а решту ти доповім. Єдным словом хотят тя выгнати з єдної біды, а нагнати до другої... Натискали на мене, жебым я ся з тобсем оженил, то тя освободжу од твого нареченого. А тепер ты мусиш одповісти: Ци то ест можливим?

ЮГАСЯ: О, доправды, як то в жыттю ся укладат! Яка я щеслива, же ты ту гнеска пришол мене відіти. Я піду за тебе, буду тобі вірна до смерти, а твої діточкы-сироты прийму, як свої рідны и виховам їх на нашу потіху. Просто брак мі слів, жебы тобі выразити подяку, же-с ня выратувал з безвыходной ситуациі. (Доходит до нього и цілує го в лице, а по хвилині) Але як зробиме з тым “дідом”?

ПЕТРО: Не старайся. Я го знам добрі. Мы были разом з Німеччыні, разом зме робили в барора, разом зме попали під американску зону, разом зме приїхали до Канада, разом зме стинали канадскы дісы и тепер ту мешкаме в єднім місті. Лем же потім я ся оженил и т. д., а він остал сам, бо шкода му было грошей, до співкы котрых бы мусіл прийняти и жену. А в нього грошы, то вшытко и за грошы бы навет свою маму продал. А жебы тебе спровадити, то я лем го намовил, я му листы писал и вшытко в агенції полагоджал. Він ани листа не напише до порядку.

ЮГАСЯ: Але грошы знає рахувати?

ПЕТРО: Є, грошы знає, як достане выплату, але напевно не зна тівко вшыткых ма. А думал, же ты придеши з краю, то не будешся му нич мішала до його маєтку, но и будеш му за кухарку, бо жены юж му не треба — юж застарий. А як я му зверну вшыткы кошты, што заплатил за спроваджыня тебе, но и як му ищы доложу зо стівку, то будеш віділа, як буде підскакувал з втіхы. (На тоты слова входить наречений Югася — Софрон Колька.)

СОФРОН: О, як ся маш Петре!? Што там чувати коло тебе?

ПЕТРО: Та добрі, а як ты там? И як твій бизнес?

СОФРОН: А до дябла з таким бизнесом! Всядиль треба

платити, а корысти неє ниякой. Был ем в нашого єгомосця о шлюб, але не дадут нам шлюб, покаль Югася не дастся перехрестити з православія на грекокатоличку, но и за тото треба пайменьше штырі соткы, а потім шлюб и маш бизнес... О, який з мене бортак, же я тя не запознал з мойом нареченом. То Югася, тота сама, што зме оба о ній колись бесідували при церкві.

ПЕТРО: О мы юж ся запознали, бо я юж ту сіджу дос довго и бесідуєме собі на ріжны темы. Але Югася не лем твоя наречена, але и моя близка крайнка. Барз приемна дівчына. Але я думам, Софрон, же ты не мусиш трудитися з перехрестинами Югасі, бо я памятам, як ей хрестили в нашій церкві. А в додатку она мі ту повіла, же тебе не любить и мы обое ся пожениме.

СОФРОН: То ты такий приятель!? Пришол ес до мойого гавзу и мі з під носа крадеш наречену. То, Петре, не гарді з твоей стороны. Я не позволю собі на таке!

ПЕТРО: Чом не позволиш? Страты не будеш мал, бо я ти верну всі грошы за подорож, процент ти дам, но и ищы ти дашто доложу. Выстарчыт стівка?

СОФРОН: О, як такий бизнес, то окей! (барз розвеселений тым) Давай руку! Але долож ищы єдну стівку и робиме бизнес!

ПЕТРО: Добрі. Дам ти ищы дві стівкы и будме дале приятелями. А ты Югась зберайся, бо идеме зараз домів!

Теодор Докля

ЛЕМКЫ в часі І св. войны в Австрийской Армії з села Чарне, повіт Горлиці, а меже ними в середині сідит Петро Сірак.

КЕРМЕШОВЫ ПРИГОДЫ

(ДАКУС ЖАРТУ, РЕШТА ВШЫТКО ПРАВДА...)

— Пупчик, Вы підете на ся з людьми, бо він вшыткых Ганчовский кермеш? — звідують, ц'люються, обнимаются и еся краян мене.

— Ніт, не піду, — отповідаю я.

— Чом?

— Том, бо раз, же не мам тикета, а подруге, я не мам автомобиля, та чым піду? На піхоту не піду, бо далеко.

— То нич же не мате тикета, бо там тикет мож купити при дверях, а автомобиль я мам, то Вас повезу, лем ся позберайте.

— А як так, то добрі, то піду на тот кемеш.

На означений час мій приятель Петро Барна приїхав по мене автомобилем и став перед самым домом, як даякий парадный шофер и кричит:

— Пупчик! Готовы сте?

— Єс, я готовый.

Сідаю до автомобиля и їдем на кермеш.

— Пінязі мате на тикет? — звідуюся мій приятель.

— Мам.

— Но то добрі, дуже добрі.

* * *

Приїхали зме на кермеш на час. Кермеш лем што начался, людей было юж дост гарді, але я їх не знав, ани они мене не знали. Мій “шофер” Петро зоскочил с автомобиля, витат-

ся з людьми, бо він вшыткых знав, ц'люються, обнимаются и трясут собі руками на привитания, а я стою на боку, бо не я их, ни они мене не знают. Як переходили коло мене, то кивали головою до мене и гварили ми “Галло”, але як ся на мя призріли ліпше и виділи, же я человек не з их кошара, отверталися от мене и видно было, же каждый жалувал того “галло”, што ми гварил, а мене не знав. . .

Я пішов на галю там, где мав ся отбыти кермеш. Людей што раз більше приходило, але вшыткы ми незналы. Я сіл сой за стіл до кута и жду, але пришло ми на мысль, же я не мам тикета, а може ся мя дак-то звідаст, ци мам тикет то лем ся в ганьбі обстою. Я выїхал “авт”, звідуюся одной парадной лейди, яка бесідувала собі то же с таким парадным мужем. же где ту продают тикеты. Она ми показала и я купил тикет на тот кермеш.

Люде приходят дальше, вьтается з великом радостью, а я сіджу сам, але юж с тикетом в кышені, то ем был смільший. Мій шофер пішов деси помедже своих краян-нов и не пришол ку ми, як ми

го треба было, штобы мя з гых и принесу назад”. Але як дакым познакомил.

Недалеко от мене сідили дві ми палюнку с гюд носа. Може старшы “лейди”: едена з них то зробили зато, же при мо-показує очами другой лейди йом столі было веце жен, які на мене и потихы гварит: не пили палюнку, а може лем

— Ци вы, кумо, не знате, зато, як им ліпше выходило... откале тамтот хлоп, што там сідит сам? Певно буде чужий, палюнку, бо она мене и так не з наших, бо с никым не бесідує.

А я лем прислухуюся, бо и кумы на позор гарды и стройны, як виджу, и друга кума отповідає, парадно скрутила головою, як бы до мя хтіла говорити:

— Кумо, та дебы я його знала! Же ем ваша кума, то мам всіх знати?! Як же вы то можете так бесідувати?

Сбід уж начинатся, а я все тримаю руку на тикеті, штобы ем го не стратил. Ту уж денекотры люде співають и бесіду-ют на голос. То означало, што не лем на здоровье сой выпили, але и гостина началась. Я собі сіл с краю стола и чекаю. Люде пьют и співають, їдять, а співають так, як знают. На столі ест поставлена кварта палюнки. Гости наливають еден другому и завсе сой здравка-ют. Палюнка иде по столі и зближаются до мене. Юж лем еден хлоп ест перед мною, а приходит якийси хлоп и бере палюнку з руки тому, што хотіл ми наляти и гварит: “Екс-кюз ми”, я почестую музыкан-тов Петра Дутканича и дру-

индяна и оповіл ем му цілу

Я му гварю, што гей, люблю, бо красиво забавляються, прекрасна галя, велика, шyroка, едным словом, як бы в царство вошел лемко, а то до своей галі вошел, то мае быти каждому выгодно и весело. Кажу йому, жем заплатил тикет, так як и другие, а мене так трактуют, як даякого индяна и оповіл ем му цілу

историю, як мі с под носа, кажу, с под самого носа, забрали палюнку. Мій приятель Петро троха почервенів и гварит:

— Добрі, я там піду и их “пофіксую”.

За короткий час приходит мій краян з двома квартами палюнки. Гварит, што едну му дали, а другу выпросил на причинок. Гварит мі:

— Сідай, краян, то сой оба выпьем.

Налял краян едного, другого, як ем юж повіл выше, же послі третього, уж ся добрі чую и юж ем на нич не нарікал, бо ся чую, як на кермешу має ся чути “чужинец”.

Краян зауважил, же я уж ся скривил, то каже, жебы ищы выпити. Я гварю:

— Не можу, бо мя уж добрі попекла по горлі, але ем выпил ищы пару. . .

Краян Петро гварит, што то найліпша палюнка в цілом Вестчестер каунти. Дурняк таку спеціально добру палюнку заордеровал. Виджу, што мій френт уж плете дві-за три, а я, думаю собі, если так буду з ним продолжати то ліпше с того нич не вийде. Але беру я фляшку и наливам ищы по едному. Гварю йому:

— Выпий, краян, выпий! — Ты мя ту привюз, а я тя домів назад отвезу на твоём парадном автомобиле, бо так сой краяне в біді должны помогати. Але штоси до него

приступило, взял фляшку за шию и пішол в свою сторону, а мене лишил з другом фляшжом.

* * *

Петро Дутканич грає, аж ся галя трясє. Кермешники танцуют, а в мойой голові зашуміло, засвіснуло, всьо ся теперь уж перемішало и нич не розумію, сон взял мя так, што мою голову тягло на стіл спати. В тот час мій приятель Петро вернулсє назад до мене, зас с фляшжом в руках, але уж з другом. Не знам, ши купил, ци му даром давали тоты фляшкы. Але мене то дуже не обходило, най буде Божа воля, я сам начал за себе думать, а краян розскричалсє:

— Што?! Ты до спаня соберашся?! А танцувати, як всі други кермешники роблят!

Кричал краян ищы, але я мало чул, бо ся мі спати хотіло. Прошу краяна, жебы мя завюл до руму спати. А він встріщыли очы и каже:

— Ты думаеш, же-с дома! До автомобиля тя заведу, и то всьо.

Ищы памятам, же-м ся чул, як даядий наркоман, што ся накурит маруиваны. Краян злобно тріснул дверми, а я вснул, як дітина по купели. . .

* * *

Во сні я кликав краяна домів, але він не пішов. Виділ ем го, як танцувал, співал и бавилсє весело, то я выбралсє

сам в дорогу, просто домів. . . недобру дорогу. И тотя дорога

Як ем пришол на бос стацію, том сів на лавку и чекам на боса, озерамся по сторонам и виджу на лавкі газету, але тотя газета была английска, а я не ем такий уж добрый “енглишман”, то ем отложил на сторону, и думаю собі, што всі газеты еднакы, бо и наша газета писала, хвалила, же буде кермеш такий и такий, а я теперь сам на лавочкі сіджу, чекам на боса, а то неділя, то кто знає, коли бос приде. . . Задримал ем на той лавочкі, а ту ктоси тапнул мя по плечу. Смотрю, а то полицман с кыянком в руці, а я дальше смотрю на него, бо ся мі змінил в очах и не выглядал так, як полицман, бо мал на голові штоси, подобне до маленького бычка з рожками. По мойом тілі пішол страх, але набрал ем смілости, бо за да што таке, як за чорта, я дост дуже чул, то ем здримнул заз. Сіпнул мене за руку и гварит:

— С кадзи сте?

— Я му сказал, же з оного.

— Дес до того часу седзил? — звідуетсє мя “чужинец” в виді чорта. Повідам, жем был на оным. Таку нашу бесіду трудно розуміти, то и чортяк ся на тотя позлостил, торгнул мя за руку и деси мя тягне. Я ся заперам, але чортеня міцнійше от мене и я пішол на злу дорогу, як бы сказати, наш редактор, котрому говорят, же пішов на

сам в дорогу, просто домів. . . недобру дорогу. И тотя дорога

Як ем пришол на бос стацію, том сів на лавку и чекам на боса, озерамся по сторонам и виджу на лавкі газету, але тотя газета была английска, а я не ем такий уж добрый “енглишман”, то ем отложил на сторону, и думаю собі, што всі газеты еднакы, бо и наша газета писала, хвалила, же буде кермеш такий и такий, а я теперь сам на лавочкі сіджу, чекам на боса, а то неділя, то кто знає, коли бос приде. . . Задримал ем на той лавочкі, а ту ктоси тапнул мя по плечу. Смотрю, а то полицман с кыянком в руці, а я дальше смотрю на него, бо ся мі змінил в очах и не выглядал так, як полицман, бо мал на голові штоси, подобне до маленького бычка з рожками. По мойом тілі пішол страх, але набрал ем смілости, бо за да што таке, як за чорта, я дост дуже чул, то ем здримнул заз. Сіпнул мене за руку и гварит:

— С кадзи сте?

— Я му сказал, же з оного.

— Дес до того часу седзил? — звідуетсє мя “чужинец” в виді чорта. Повідам, жем был на оным. Таку нашу бесіду трудно розуміти, то и чортяк ся на тотя позлостил, торгнул мя за руку и деси мя тягне. Я ся заперам, але чортеня міцнійше от мене и я пішол на злу дорогу, як бы сказати, наш редактор, котрому говорят, же пішов на

сам в дорогу, просто домів. . . недобру дорогу. И тотя дорога

Як ем пришол на бос стацію, том сів на лавку и чекам на боса, озерамся по сторонам и виджу на лавкі газету, але тотя газета была английска, а я не ем такий уж добрый “енглишман”, то ем отложил на сторону, и думаю собі, што всі газеты однакы, бо и наша газета писала, хвалила, же буде кермеш такий и такий, а я теперь сам на лавочкі сіджу, чекам на боса, а то неділя, то кто знає, коли бос приде. . . Задримал ем на той лавочкі, а ту ктоси тапнул мя по плечу. Смотрю, а то полицман с кыянком в руці, а я дальше смотрю на него, бо ся мі змінил в очах и не выглядал так, як полицман, бо мал на голові штоси, подобне до маленького бычка з рожками. По мойом тілі пішол страх, але набрал ем смілости, бо за да што таке, як за чорта, я дост дуже чул, то ем здримнул заз. Сіпнул мене за руку и гварит:

— С кадзи сте?

— Я му сказал, же з оного.

— Дес до того часу седзил? — звідуетсє мя “чужинец” в виді чорта. Повідам, жем был на оным. Таку нашу бесіду трудно розуміти, то и чортяк ся на тотя позлостил, торгнул мя за руку и деси мя тягне. Я ся заперам, але чортеня міцнійше от мене и я пішол на злу дорогу, як бы сказати, наш редактор, котрому говорят, же пішов на

* * *

Идеме через горы и лісы аж пришли зме перед великий и чорный будинок. Чортиско звонил и ворота ся открыли сами. Там стоял другой чорт на варті, а мій проводник за

мельдувал му го войсковому, и сказал, што привюл лемка-руснака, и же где го має поставити. Чорт другий махнул хвостом и розказал, жебы иди дальше. . .

* * *

Идеме, а там зас ест будинок и великы ворота, а на воротах ест написано по польски: "Организация Білого Орла, 1918 р.". Будинок тот был поділений на отділы, каждый отділ мал високу браму, кстра была замкнена. Таких брам было вєце. Чорт зазвонил, брама ся открыла, а из-за брамы пытаются ктоси:

— Што нового?

— Привюл ем ту русского лемка, иде с Ганчовского кермешу из Юнкерс. Домагаться от мене справедливости, а в пеклі справедливости не найде никто, том привюл го до Вас, найсвітліший пане!

— Лемкы тут не належат. — Они мают свой отділ лемковский, и брама заперлася.

* * *

Идеме оба с чортом дальше. Гет зме ся стоваришили, же як бы зме оба лемкы были. . . Стали зме перед брамом, на котрой было написано по украински: "Украинска станция". Чорт, ци там дьябов, зазвонил, отворилася брама, зараз можна было познати и попахати, же ту живут украинці, бо обышов мя запах ненависти против Руси, так пахло, як дехтьом и бураками.

За столом там сидил украинец з оголеном головом, з довгыма баюсами, такы, якы мал Тарас Бульба. Чорт засалютувал и повідат, же припровадил русского лемка, а тот отразу крикнул:

— Не признаеме русских лемків, бо всі вони украинцы!

Старшина посмотріл до якысх паперів и гварит мі по украински:

— Звіткі? З Лемківщины?

— З Горлицкого повіта, — повідам. Лемко-руснак з дзяда-прадзяда. . .

— Наш президент не признае лемків русскыма, лем украинцями. — А якы газеты и книжки читате?

Я гварю, же русскы, "Карпатску Русь", "Наше слово" с Польшы, "Вільну Украину" зо Львова, "Радянску Украину" из Киева, "Вісти из Украины", "Голос Родины", "Лемківскы Вісти", "Нью Йорк Таймс", и много других польских газет и словацкых газет, як "Трибуну" из Прагы, "Нове життя" из Пряшева, "Православный" и "Грекокатолицкий Вістники" и много других газет.

Украинец з оголеном головом муркнул под носом собі и гварит маленькому чортику, який зо струнно-выпятыми грудьми стоял коло дверей, держучи в руці "трехцвітный" флаг, заордерувал го:

— Иди скоро по Стефана Женецкого, бо штоси ту зле.

— Стефан Женецкий присягал бородатый руснак з Москвы, передомном, же ты, лемку, читаш и його газету, а ты што-си крутиш.

Не взяло ани минуту часу, а чорт привюл Женецкого. Голений украинец звідуєся Женецкого, ци він може посвідчити, ци я читам газету "Голос Лемківщины". Женецкий, так як бы был на Мостисках на Львовской области, стукнул запятками и каже:

— Найсвітліший пане! Тот лемко читат мою газету, але ани єдного цента ищы мі не дал. Майже вшиткы лемкы так зо мною вырабляют. Бійтєся Бога, пане добродію, пане антирусский, та лемкы назбєрали 20 тысяч на пресс-фонд и вшитко дали Кичурови, а мі нич. Та што Вы, пане добродію, робите, чом мі даяк не помагате?.

— Як так, то мы ту таких лемків не хочєме, — сказал человек з голеном головом. — Таких лемків-темняків мы ту не хочєме. Приказую выдрьилити их гет.

* * *

Идеме оба, як бы побратимы, бо треба знати, же я нахотился в біді, то и чорта братом назвал, и пришли зме знова перед високу браму, где был надпис: "Пролетарское русское государственное учреждение". Чорт позвонил, отворилися широко ворота. Ту запахло следзьом и цебульом. Кус дальше сидив за столом

то чорт засалютувал по войсковому, а старшина каже:

— В чом діло?

Чорт повідат, же припровадил тут русского лемка, котрый, идучи с кермешу з Юнкерс, стратился. На то старшина отповідат:

— Ніт русских лемков, всі украинцы, бо так казал Сталин, то того мы держимєся.

Я ся тлумачу, што я русский, же ходжу до русской церкви, воювал ем в Другой Світовой Войні, то мі ся належит свое власне право на самоопреділение, а то того, же я хочу быти лемком и хочу жити на Лемковині.

Старшина крикнул на мене:

— К чорту с такими завоевателями, як сте Лемковину дали полячкам!

Я ся так нато, вірте мі, позлостил, жем начал кричати добрі голосно, а старшина закричал:

— Послати малого чортика по Сталина, най ту приде. . .

Пришол Сталин, я кланямся його памяти, а он ищы на ходу кричит:

— Што тот лемко тут робит?

Старшина отповідат:

— Он каже, што он русский и хоче якысу свободу, хоче самоопреділения. Што Вы на то, товариш Сталин?

— Ніт лемков! Всі они украинцы. Вон с ним! А то под стінку поставлю! Што то за безобразіе!

* * *

Як уж зме были за воротами, то ворота грухнули з до-роги и брама заперлася, мало што чорту хвоста не захвати-ла. Аж ся чорт настрашил.

Поставали зме коло той брамы, а чорт гварит:

— Но, лемку, ты не маш ни-якого счастья, бо украинцы тя хотят лем зукраинщити, вы-гнали тя с пекла; русский тя не хоче ани на очы видіти, вы-гнали тя с пекла, тепер бы ся нам треба вернути ищы до ля-шків и просити их, жебы тя приняли.

Я гварю своему чорту так:

— Як я виджу, то ты не та-злый хлопака, як ты люде ма-люют. Я думам, же лемка ни-кто тепер не хоче знати, бо ніт ниякой заверухы, нее ни-якой войны, против якой я стою, жебы николи не была. Але почкай, як бы даяка заве-руха настала, тогды будут и лемка кликати, жебы им по-магал, як то повторилося уж не раз.

Чорт ся засміял так щиро, што його голос отозвался на Средньом Востоку, где иде уж война и гварит:

— Як буде даяка заверуха на світі, то вы лемкы підете помагати: едны русским, дру-гы украинцям, а треті поля-кам, а найдутся и такы, што

будут помагати німцям, бо вы не мате дост розума в голові, вы не знате, же вы лемкы сво-го краю власного не мате, а за чужий край вы не мусите воювати! Того ся тримайте, жебы сте ся объединили и са-ми за себе воювали, то вас бу-дут всі поважати, же сте му-дрый народ!

Чорт продолжал дальше:

— Мусиш знати, же и на Руси не было ничего злого, жебы на добре не вышло, то и Ваша справа буде вирішена, бо перейдутся тоты, што про-дали Вашу Лемковщину, але придут другы, што ей выку-пят, бо так все было в пеклі тут на землі. Отколи пануе пекло, то все так было, так нам повідали наші чортовски няньове, діды и прадіды, што на землі буде добрі, але му-сит пекло пропасти. А я, знаш сам, лемку, же я на то не по-зволю. Же ем ся стоваришил с тобом, то лем зато, бо я все так роблю, же полыхам моц-ного против слабшого, а по-том нищу моцного, а помагам слабшому, а як слабший стане моцным, то нахожду ищы мо-цнійшого, штобы знищил мо-цного, а так оба они нищатся, слабнут, діляться, а я над ними паную. Тото паньство называм своим царством и королев-ством на Землі.

* * *

— Але, — гварит чорт, — зайдеме ищы до польского бі-лого орла.

Идеме, дост довго идеме, міняме брамы з ріжnymi над-писами на ріжных языках, аж нараз трафили зме на браму, где было написано по нашому: “Ту ест канцелярия лемков-ского пролетариату”. Чорт, як взріл тот надпис, то аж побі-ліл и зараз позвонил, потяг за ретяз, отворилися на шы-роко ворота и запахло капу-стом и честком.

— Но, нарешті, зме трафи-ли до своих, — гварит чорт.

По середині великой комна-ты стоял столик, а за столом сидил старый лемко, мал довге волося, як наші “гиппи”, але оно выглядало иначе: сиве, як бы серебром и золотом об-сыпане, вычесане, от котрого то волося блестіло солнечном силом и красотом.

Чорт замельдумав старому лемку:

— Высокопоставленный лем-ку! Привіт ем Вам вашого русского лемка, просто с кер-мешу, який тот кермеш ищы отбиватся в тоты години в Юнкерс, Н. Й. Прошу Вас при-няти го до своей партии. Я знам найліпше, же лемкы ма-ют свою власну партию, якой на світі ищы ніт нигде, бо в тоты партии, які мают ком-мунисты, фашисты, капитали-сты и другы, то лемків не хо-тіли принять, то лемкы ство-рили собі свою независиму партию, а тот пляц тут назва-ли місцем “4-тым Джюлайом”.

— Старый лемко аж скочил на ноги и скричал:

— Як ты о том можеш зна-ти?

— Я ест чорт, а мое діло ест знати вшитко и планне и до-бре.

— То добре, — сказал ста-рый лемко. — Тепер под ту, кличе мене, и сяд сой коло ме-не, бо-с ся дост находив ці-лу ночь. Отповідай на вопро-сы, які Тобі задам.

— Ци ты лемко?

— Так, высокопоставленный лемку, я лемко.

— Ци ты старой, прадідов-ской віры, віры православной, но и греко-католишкой, бо лемкы сут и такы и такы?

— Я старой віры руснацкой, вірю в обі віры, бо обі от Бо-га и обі сут справедливы.

— Ци-с был свідком насиль-ного выселения лемков?

— Так, высокопоставленный лемку.

— Ци знаш первых заклада-телей Лемко-Союза?

— Знам.

— Знаш Ваня Гунянку, Д-ра Пыжа, Теодора Кохана, Малю-тича Ваня и других?

— Знам.

— Ци будеш вірно служил в своему власному русскому пле-мени лемков в Карпатах?

— Буду, высокопоставленный лемку, буду!

— Ци знаш президента Ник-сона, знаш и вице-президента?

— Обоих знам. Дали мі ро-

Новоорганизованный кружок "Лемковина" в селах: Ганчова, Білянка, Ждыня и Конечна на Лемковині. Руководители того кружка: Ярослав Трохановский и Павел Стефановский.

Посвящение паскы в селі Ганчова, повіт Горлиці, 1970 р.

боту. Купил ем сой гавза. А дивого мира, до порозуміння к тому мам велику фамелию, и счастья на земли, тогда я всі здоровы и учатся на добрых лемков-американцов и на добрых русских граждан.

— Посмотря на тоту долину, — уж на дворі лемковской канцелярии, разложившы руками старый и высокопоставленный лемко, — ту ест наш "гет-квартиер" для лемков, а долина тота ест в Новосандецком повіті. Ту лемков полякы не хтят пустити назад из насильного переселения, але зато тут ест "гетквартиер" для всіх лемков, под самым носом польских католицких коммунистов и народных коммунистов, але они нас не видят. . .

— Ци готовый ес к присягі за тото всё, што ес мі ту признал?

— Готовый, готовый, высокопоставленный лемку!

— То двигни праву руку вгору!

Чорт ся рушил и шепнул мі в ухо:

— Двигни ліву руку!

— Та чога? — звідуюся.

Чорт отвітил:

— Бо я тепер уж не с тобом!

— Як то — не с тобом? — Та ес казал, же зме ся стоваришили и же хочеш помочы лемкам достати свободу?!

— Та моя работа ес людей сварити, як ем ти повіл, помагати тому, кого я хочу послати на воїну одного против другого. Ту доходит до прав-

Хотіл я ищы зайти до Ганчовы, передам ганчовянам привіт от кермешу, але чорт сіпнул мя в сторону и каже:

— То дост того, час отходити!

Засалітувал чорт старому лемку и вышли на подальше с лемковской канцелярии. В тот час великы двери брамы опустилися долину. . .

В тот час на далеком Востоку я виділ першы лучы сонця. Мі здавалося, што тоты лучы освітили и осушили мою многотрадальну Лемковщину от ей горя и ей слез! Коли я збудился, то чорта коло себе не нашол. Я был цілый мокрый от того незвычайного сну на кнкерском ганчовянском кермешу. Позріл я до галі, а там кермешники весело танцували и співали лемковскы пісні. Я был рад, што вернулся назад на кермеш, але мі шкода того старого лемка, котрого волосы так блестили, пестрили ся як бы пророкували цілковиту и вічну свободу для того народа. . .

Прошу Гната Дурняка рыхтувати другий кермеш, штобы я міг знова придти и забавитися на ньом так, як и всі другы лемкы бавятся.

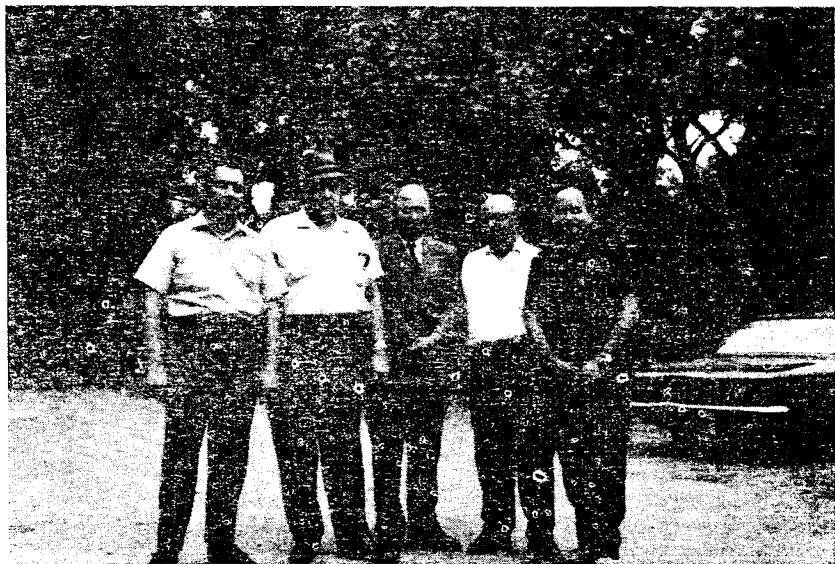
Лемкам треба глядати та-
ких способов в народном жи-
ттю, где бы они разом зыли-
ся, погостидися, а так вынесли
объединенный протест против
тех, кто угнетат наш народ.

Не треба боятися ничего, бо
мы стратили уж найдорожше,
то ест тото што нам отобрали
право мати свою школу, свой
язык и свое родне гнздо.

Кермешник Т. Д. М. В.

Ганчовянки з посвяченима пасками при церкви в Ганчовой.

В редакции "К. Р." 15 июля 1970 г. (з лѣва до права: Т. Докля,
П. Игнатович, С. Кекляк, ред. С. Кичура и мен. И. Чергоняк.

ЗБУЙСКЕ СХОРОНИЩЕ В СЕЛІ БІЛИЧНОЇ

Хотіл бы-м объяснить Данькови Чувала, бо він писал до
нашой газеты, относительно статьи, што была печатана из на-
шой "Лемковской странички Н. С.", што ся печатат в Варшаві.
Статья была писана Михаилом Ядлошом из Польши.

Михаил Ядлош лем напевно чул тоту историю от своего ня-
ня, Штефана, котрий был выхований в Біличной в Лешесака.
Штефановы родиче зачали газдівку в селі Избы коло Косарів-
кы. Хыжа была під берегом на другій стороні дороги. До той
хыжы называли — до Челия. Тот Лукач Челия не мал дітей, та
взял Штефанового няня за свого и дівча от Лешесяків з Білич-
ной. Грунт им записал и хыжу. И они мали сынка Штефана,
котрого ховали еден год, а потім мусіли ити обое до Америки,
а маленького Штефана лишыли коло мамы, як уж мы зведе, коло
бабы. Баба го ховали и мы оба пасли уці. Баба достала відо-
міст из Америки, же Штефановы обое родичы померли в Аме-
риці и Штефан остал коло бабы Лешетакані, а як вырос, но и
коли Челия помер, то хыжу и грунт призначыли Штефанови и
Штефан пішов жыти до Человой пустой хыжы до Изб. Михал
писал, што он підслухал от своего няня Штефана, то я так ду-
мам.

Білична и Избы, то так, як едно село. Як в Избах мурували
церков, то биличняне давали по тристо, штыристо и по пѣтсто
корун, на кого кѣлько было призначено. Крім грошей призна-
чали кѣлько кѣп яец, бо ищы цементу не было, то до піску мі-
шали яйця, то яйця збивали до вапна, бо вапно уж было нам
доступне. Избы ест историчне село. Я знал каждый кутик села
и цілого хотаря над мостами, коло Росток и коло Петрівського
хотаря и Фричкы по Чехословацкой стороні. Там до днеска
жыют нашы русины лемкы пряшевщане, а над мостами ищы до
днеска сут слѣды по конфедератах. Мы их называли "бастии".
На другій страні, от Тылича Ділец, от Мохначкы Мисарне. По-
ниже Мисарного ест менша гірка без дерев. Тото ся называт
"Шыбеничний Вершок", бо там конфедераты мали шыбеницю
для наших лемків, там наших предків вішали. Кажду недѣлю
по службі, як народ вышел з церкви, то просто от дверей было
видно на тот вершок, а на вершку білілася шыбениця и зас
кѣли на ній вісил. Люде як выходили з церкви, то заставлялися
руками, жебы не видѣти, кто там вісит, бо конфедераты каждую
недѣлю вішали людей в тот час, як люде были в церкви, а то
зато, штобы вшиткы видѣли шыбеницю и повішених и бояли-

ся бунтуватися против польской шляхты, котра тримала наш лемкорусский народ в великой економичной и народной неволи. Народ бідувал, а шляхта розкошувала, забирала от людей их доробок, насилували наших дівчат и т. п. За тоты кривды конфедераты хотіли народной покорности, а кто противился, того не минала шыбениця. Так был повішений и учитель з Криници Сметана. Раз аж войско стріляло з канонів, як лемки хотіли полати того коменданта и покарати го за того бестияльство. Они хотіли його повісити на той самой шыбеници, на котрой он повісил Сметану и вішал наших людей. Комендант утік перед народом, бо му повіли: “Ты вішал нас, тепер мы тебе повісимо там, где ес завісил Сметану.” Комендант врывался з их рук и втюк до избянской церкви за олтар, же го парох охоронит, но хлопи за ним. Припертий до кута заставился револьвером з двома люфами, но хлопи перли на нього. Його охватил дикий перестрах, головно унижение гонору, же згыне от хлопских рук на той самой шыбеници, на котрой он повісил Сметану (учителя з Криници, котрий открыто протестував против него за насильство його дочкы). Врывался якости хлопам з церкви и летіл просто на Шыбеничний Вершок. Там стрілил собі до груди и впал трупом коло самой шыбеници.

В том місци Избы граничат з Баницьом, Чертіжним, Ріпками, а найдаляша граница з Біличном.

150 роков тому назад лемковський писатель Владимир Хилляк написал повіст, котра была печатана на лемковской бесіді во Львові, потом переиздал ей и по украински. В той повісти широко описаны трудны часы издівательства польской шляхты над безборонным русским племеном лемков в Карпатах.

Но тых историй я не читал, описую лем тото, што иде в народі, што о том бесідували поважны стары газдове тых сел и з боязньом позерали на шыбеничний верх — лемковску Голгофту. Данько Чувала вспоминает Борсучыны, котры цілы припадають до біличнянского хотаря, до Изб лем мала част, што ся называт Лазики, а до Біличной належат Борсучыны, Скала и Перегыба. На той гірці ест поляна в такім положыню, як велике корыто, што ся называт Кітлина. На той поляні ест чудесне схоронище, там ся нашы лемки укрывали, тоты што не хотіли воювати против русских, коли Пилсудский ишол на Киев. Там ся ховали и тоты молоды хлопці, котрых хотіли взяти до Талергофу. Там ся ховали не лем біличняне, але и ріпчане, и избяне перед всяком угрозом и нападами жандармов Австро-Венгрии.

Над том поляном, на самім вершку, штырі метры от избянского хотаря и 50 метрів от ріпчанского хотаря ест збуйска зма, котру до остатніх часов пастухы барже што заметали каміньом, бо показували, же там покутуют тоты збуйскы духы, што рабували паньскы двory и мстилися на шляхті за страшны безчынства и підозрівали, же там сут грошы закопаны и золото. До той діры были сходы, они крутилися так, як кед сте кто были отвидіти Статую Свободы в Нью Йоркском заливі на острові або як сте ишли в Избах в церкви на хор.

Я одного разу купил дві маленькы свічки, засвітил и зачал идти долов тьма сходами и ем ся молил и гварил: “Помилуй мя Боже...” Але як ем зышол ниже, то протяг, як бы вітер дул, то дас пят метрів от виходу свічки мі погасили, а на мі волосы на голові стали дуба, бо ем ся перестрашыл, же юж ту мі смерт пришла. Несподівано пришла мі на мысль история старого діда Ксенича, котрий часто нам молодым пастухам оповідал в той Кітліні на той поляні, што така глубока, як корыто, где мы клали оген, пригрівали руки и осушували одеж, так:

— Слушайте мои діти! Мі юж минуло сто років, бо мі моя мама повідала кельо мі років. То як я мал двадцет років, то я начал рахувати, як буду долго жыл. Я взял тоту палицю и начал ем карбувати знакы за каждый рок. То я юж мам 81 карбів на той палиці. Не вірите? Порахуйте, 81 ту ест о!.. Я запамятал и чул от діда Барелика, што тіж так довго жыл як и я, и мі ся памятає, хоц ем малий был. Я вам повім, діточкы, жебы ся никто не одважыл ити до той збуйской діры, бо ту покутуют тоты збуйове, што рабували паньскы двory и там мали хованку. Мі дідо Баралик повідал, же колись был сам ту и приишли до нього два збуї, жебы им дал мериндю, же барз голодны, то він им дал, а еден збуй повідат: “Не повіч никому, бо мы бы пішли до твоей хыжы и забили твоего няня и маму. При тых словах вытяг из пазухы жменю грошей золоты. Лем повіч мамі и няньови, же ты тоты грошы нашол на Перегыбі. И пішли през тоту Перегыбу ліщинами понад Избы через Старий Тылич и Поворозник до Мушыны, бо товдиль того Тылича не было, што тепер ест, бо то новий, а старий Тылич ся завалил, як было трясеня землі, лем мало людей повтікало. То тот цисар, што обзерал Поворозник и Мушыну, а потім пішол шаву пити там, где тепер ест Криница місто, а товдиль лем еден старий жыдиско там мешкал и занимался газдовком, то тот цисар повіл так: “Тота вода, то ест велике ліччя для людей и ту буде даколи веце жытелей и жебы тото місце люде называли Керница, теперішня Криница. (Понеже характер назвы русский, то оповідання напевно относится не до ниякого цисаря, а до князя

Червеной Руси Даниила Галицкого, котрий тима сторонами переїзджал раз на Венгрию — прим. ред.). Тепер на тім місци маме Криницю, и тепер, діточки, Мушына пропадат, а Криниця росне. Видно тот цисар з Києва, ци зо Львова был високо умний, бо знал наперед до чого дойде.

Ту через тоту перегибу люде ишли до Мушыны, бо там были ярмакы. А ту их зустрічали збуйове, одбєрали яйця, куры, полотна и условлялися принести вєце. Полотна міряли на т. зв. ряфы от бучка до бучка, хоц от бучка до бучка было не 5 ряфів, а пят метрів. Тых збуйів вымовлювало войско, то их вішали на гаку під ребро. Єден был гаку сім днів, покаль вмер. Таку в той Котлині збуї мали договори, бо єдны приходили от Пряшова, от Венгер, а другы от Львова. Тых збуйів, што от Львова называли Добушами, а тых што от Пряшова Яношами. Яноша поїмали, то му дали гук під ребро. Кров ся ляла з нього, а він просил вартowników, жебы му дали файку закурити. То курит и співал співанкы против панів, ніж не вмер.

То было оповіданя 101 рочного діка Ксенича, котре он чул 100 рочного діда Гарелика. И я, як єм вышол с той діры, то подумал єм, же вєце до ней не піду, хоц бы мі кто казал, але да о два року ту служыл зо села Чертіжне Василь Басалыга, мы ту пасли худобу и все была бесіда за тоту збійску діру. Так я и Басалыга урадили, же треба піти до той діры и дашто вєце зо собом взяти “свяченого, же то нечысту біду моримє.” Так мы набрали свяченой крейды и свяченого честку, и свяченой воды. Басалыга засвітил свічки з воску, а я решту свяченых річей забрал з собом и зачали зме ити. Я читал Псалтыр, а Василь гварил “Помилуй мя Боже!” Зышли зме дос далеко долов сходами ніж нам свічка загасла и мы оба зо страхом вернулись на світло Боже и там зме вєце не ишли, лєм округле каміня метали и слухали як долов сходами підскакувало аж го не было вєце чути и за даякы року мы єй засыпали каміньом.

Кто єст готовий на ремні збогатітися, тот може піти одгребсти тоту Збуйску Діру от каміня, выгнати “заклятых духів” и набрати собі золота и грошей, тот най не откладат, най ся згосит до мене. Я можу му выробити мапку точно, где тото місце єст. Вшытко што му треба зробити, то купити сой лампочку на батєрии, жебы му єй вітер не згасил и най терпеливо гребе в каміню аж достанєся до золота и грошей, а ци они там на правду сут, то я не буду того ручыл никому, ани Василь Басалыга не буде ручыл, бо мы тых грошей ани золота не виділи, бо нам свічка загасла.

Григорій Кунцик, Шелтон, Конн.

МОЛОДЯТА СИМЕОН И ЙОАННА МАЛЮТИЧ

Simeon and Joan Malutich

On Saturday, August 8th, in the Holy Trinity Russian Orthodox Church Joan Alice Cole, the daughter of Mr Albert Cole of Yonkers, N. Y. and the late Alice Cole, was married to Simeon John Malutich. The bridegroom is the son of Mrs. Barbara Malutich of Yonkers, N. Y. and the late John Malutich.

Officiating at the 4:00 P. M. ceremony was Rev. Cyril Lukschonak. Lemko Hall on Yonkers Avenue was the scene of the reception for about 300 guests.

Given in marriage by her father, the bride wore a dress of white organza, trimmed with Venetian lace and Swiss appliques.

Весільна дружина Семана и Джоан Малютіч

Miss Marie Crowley was maid of honor and Michael Slivka, the groom's cousin was best man, both are from Yonkers, N. Y. Other attendants were Miss Nadine Kaniuk the groom's cousin of Yorktown Heights, Miss Barbara Svitila, the bride's cousin of Yonkers, N. Y. & Misses Patricia McGennis and Barbara Finch of Bridgeport, Conn. Miss Maureen Jones the bride's cousin of Yonkers, N. Y. was Jr. Bridesmaid. The ushers were Peter Slivka, the groom's cousin, Edwin Zuraw, Boris Lyzak and Stephen Cole, the bride's cousin all of Yonkers, N. Y.

Mrs Malutich attended Maria Regina High School in Hartdale, N. Y. and is currently employed as a medical assistant to Dr Stanley F. Ogorzal.

Весільна дружина и близка родина на весілі С. и Дж. Малютіч

Mr Malutich is graduate of New York University School of Commerce where he received a B. S. degree in public accounting. He is employed by Phelps Dodge Cable & Wire Co. as an accountant.

The couple spent their honeymoon in Hawaii, and they are now living in Yonkers, N. Y.

Юбилей Ваня Похны

Радостно было 1 сентября в доме Ваня Похны в Сокольниках коло Львова. До него пришли друзья, чтобы в семидесятитя пожелати йому доброго здоровья, довгих літ жытя и дальшого успіху в благородній роботі для народа.

Ваня Похну знают не лем на Лемковині, але и в Канаді, и в Америці, де прожыл довгы roky и добрі, потрудилися в народных організаціях.

Трудно повірити, же тот скромний, тихий чоловік внос та-

кий великий вклад в организацию культурно-просветительной работы среди лемков.

От молодого хлопца живо интересовался литературой и культурным бытием. Ваньо был первым и в читальне и в кооперативі, на представлениу, в хорі и других народных ділах.

Але трудне материяльне жытя заставило його лихити до болю рідне селечко Устья Русске, молоду жену, синів и іхати за куском хліба в далеку Канаду. Но и там было нелегко заробити гроша. Але Ваньо думал не лем о своїм добробыті. Він был в рядах перших організаторів Лемко-Союза, активно участвовал в Славянском Комитеті, Лейбористской прогрессивной партии и других рабочих и прогрессивных организациях.

Як довголітній організатор Лемко-Союза з'їздив Канаду и Америку, організувал оділы выступал на мітингах, читал лекції перед нашим народом. Його знали, любили и охотно слухали. Ваньо Похна разом з Дмитром Вислоцким, д-ром Пыжом, Цисляками, Чепом, Адамяком и другими передовыми людьми проводил громадну роботу, в результаті котрой основна маса нашого героду згуртувана в Лемко-Союзи и других прогрессивных организациях.

Ваньо Похна обладает немалым писательским талантом. Він пише интересны статі в газеті и календарях, прекрасны театральны штуки, як "Мачоха и конскрипция", "Братя колекторы", котры довго тішилися говоджыном на сцені.

В сімдесятий юбилей, лемкы од щырого серця поздравляють Ваню Похна и жычат йому довгих літ щасливого и радостного жытя.

П. Когутов

Там где дрімлют Карпаты —
Там то жыют наши родны браты.
Они тяжко там страдают,
Они помочы од нас чекают.
Там где лісы тягнутся дрімучы
И там то шумлят потоки рвучы.
Там моя родная сторона,
Там любимый мой народ.
Горы наши горы зелены Карпаты
До вас пришли непрошены сваты.
На смітниках, в Берлині, назбераны,
Тай Гитлером до вас присланы.
Там то наш карпатский вітер вые —
Он для вшитых них могилу рые.
Там фашизму буде конец,
А народу світлий вінец.

(Верш Взя Похны, 1939 г. На фото:

Ваньо Похна в Стрийском парку

до Львова

JOHNS SENKO

537 MAGNOLIA AVE.
CUYAHOGA FALLS, O. 44221
TREE SERVICE. REMOVING.
TRIMMING. PAINTING.
LIGHT HAULING. GENERAL
REPAIRS.

929-5653

535-9549

GEORGE MOSKWA

1601 — W. Echange Street
AKRON, OHIO 44313

С Новы 1971 Роком поздравляю Головного Предсідателя Лемко - Союза Тимофтя Фецицу, всіх урядников, редакторов и всіх членов и симпатиков Лемко - Союза. Покаже братя, што Лемкы ишы жыют, хоц як знушаються над ними католицкы коммунисты. Желая всім Лемкам и Карпатороссам счастливого Нового Року, где бы они не жили — в цілом світі. Желая мира между нашим страном Америком и Советским Союзом, но и в цілом світі.

Григорий МОСКВА

JULIA ZELASKA
875 LOVERS LANE
AKRON, OHIO

Счастливого Нового Року. Поздравляю Лемков и всіх Русских людей на цілой кули земской, желаю мира во всім мирі.

Юлия П. Желяска

ELIAS J. MOLCHOSKEY
14 E. WILBERT RD.
AKRON, OHIO

Да будет мир во всем мире!

Илья И. Мологоскей

FRANK DEMIANOWICH
927 LOVERS LANE
AKRON, OHIO 44306

Поздравляю всіх головных урядников, редакторов и всіх работников газеты "Карпатска Русь".

Теодор Демянович

WILLIAM YURKOWSKY
3131 GREENHILL DR.
AKRON, OHIO 44319

С Новым Годом, с новым счастьем! Поздравляю всіх урядников, членов, читателей и симпатиков Лемко-Союза. Желая всім людям и государству Мира и Любви на той 1971 ГОД.

Василий Юрковский

COMPLIMENTS

OF

George H. Mihaly
Councilman Ward 10

City
of
Akron, Ohio

Democrat

George H. Mihaly
1063 Johnston St.
Akron Ohio 44306

ABC HOME INC.

540 MAIN STREET

ANSONIA, CONN.

PIONEER AUTO STORES

496 HOME AVENUE

SHELTON, CONN.

MR. YAROSLAW SZAFRAN
8950 S. W. 10TH STREET
ROUTE 8

TOPEKA, KANSAS 66615

Дороги Друзья, урядники
Лемко-Союза, редакторы и ці-
лий персонал бедущи, члены
Л. С., читатели "К. Р., урядники
и члены всіх братских органи-
заций — жычу вам всім добро-
го здоровья, счастья и всего
наиллпшого на приходящы
Свята Рождества Христового и
на Новий 1971 Рок.

Остаюся с почтением

Ярослав Шафран

THE GLEN'S
353 E. GLENWOOD AVE.
AKRON, OHIO 44310

LIQUOR & BEER
CHICKS & SHRIMP

Geo. Potovich & Russ Tritt

EDWARD ZVOLEFF
1644 DAYTON DR.
AKRON, OHIO

Приветствую всех русских лю-
дей. Желательно бы видеть,
чтоб было достижение мира
на целой кули земской. Чего
желает Белоросс

Едвард Зволефф

BERKA'S SONIO
1609 COPLEY RD.
AKRON, OHIO

Если хочоте, штобы ваша кара
(автомобиль) добрі робила,
мусите ужывати добру газолі-
ну (бензину). Зайдте до нашо-
го чоловіка — г-на Еугини
БЕРКА, попробуйте, а не по-
жалуете.

MR. JOHN SOCHRAN
275 ELMDALE AVE.
AKRON, OHIO 44320

Из шырой души и сердца по-
здоровляю Головных Урядни-
ков, членов, читателей, симпа-
тиков Лемко-Союза. Желая
всім людям мира на той 1971
Новий Год.

Иван СОХРАН

American Russian Center

888 S. ARLINGTON STREET

AKRON, OHIO 44306

WALTER PIROGOWICZ, PRESIDENT
HARRY MLYNAR, VICE PRESIDENT
HARRY G. MLYNAR, FIN. SEC. & TREAS.
JOHN SMINKO, REC. SEC.

Счастливого Нового Року 1971 желаеме всім Лемкороссам,
котры сут розсыпаны по цілом світі. Акронскы Лемкы тоже
желают видіти сталий мир между нашей Америкой и Совіп-
ским Союзом, а также в цілом світі меже всіми народами.

WILLIAM MARCH

3430 ST. RT. 303

MANTUA, OHIO 44255

PRODUCERS OF OHIO & FLORIDA HONEY, COMB AND
EXTRACTED. WE DELIVER OF NACSERY.

Phone: 626-3712

Не забудьте о нашем русском пчелярі, если трафится вам так,
што человек захворіл и жадны лікы не помагают. Попробуйте
ужывати чыстий мед, а не пожалуете — увидите яка разниша
между ліками и медом, котрого доставит вам наш русский
пчелар — ВАСИЛИЙ МАРЧЕНЬКО.

Joe's Dr-in - Cleaners

2708 EDISON STREET

CAYUGA FALLS, OHIO

Всі Карпатороссы знают ИОСИФА ПОПОВИЧА и повинни його
подпорувати. Лучша своя хата, чым чужа палата!

KUTSKO - HECKER

Funeral Home

123 E. WATERLOO ROAD

AKRON, OHIO 44319

КУЧКО — ГЕКЕР, то великы приятелі Лемков, обслуговуют

честно всіх людей. В часі потреби всі Лемкы повинни зверта-

тися до них, а они обыйдутся з вами по християнскы..

ПОДПОРУЙТЕ СВОИХ!

ST. NICHOLAS RUSSIAN SOCIETY

627 S. ARLINGTON ST.

AKRON, OHIO 44306

CARL GIZER, PRESIDENT

TED MALISH, VICE PRESIDENT

WALTER DUDICH, FINANCIAL SECRETARY

JOE PLEFKA, RECORDING SECRETARY

WILLIAM UTTERBACK, TREASURE.

Sudia Flower Shop

824 E. EXCHANGE STREET

AKRON, OHIO 44306

535-8832

East Ave. Sohio

1605 EAST AVE.
AKRON, OHIO 44314

KENMORE AREA

PHONE YO 5-1665

YONKERS MIA SARNIA

(MEAT & MEAT PRODUCTS STORE)

WE SPECIALIZE IN: HOME MADE KIELBASY
FRESH MEAT — SMOKED & IMPORTED PRODUCTS

We deliver

39 Lockwood Avenue
Yonkers, N. Y. 10701

BELTONE

THE UNDISPUTED LEADER IN THE FIELD OF HEARING CORRECTION AND CLINICAL EQUIPMENT IS BROUGHT TO YOU IN THE AKRON AREA THROUGH BELTONE HEARING SERVICE, 481 E MARKET STREET — ONE OF THE OLDEST AND BEST EQUIPPED OFFICES IN THE ENTIRE NATION.

WE OFFER

1. Fantastic line of clinical equipment for the finest possible evaluation.
2. Finest possible hearing aids known to today's technology.
3. Free superior service always available to all dependent users in the home office.
4. Three year guarantee on all mechanical aspects of the fitting.
5. All of our users of hearing aids and sophisticated equipment kept current on all improvements pertinent to their particular case.
6. Complete free 1st class mailing of all batteries and accessories needed on regular basis.

OWNED AND SUPERVISED BY JOHN H. DAVIS.

CERTIFIED HEARING AID AUDIOLOGIST.

BELTONE HEARING AID SERVICE

481 W. Market Street

Akron, Ohio 44303

John H. Davis — Owner

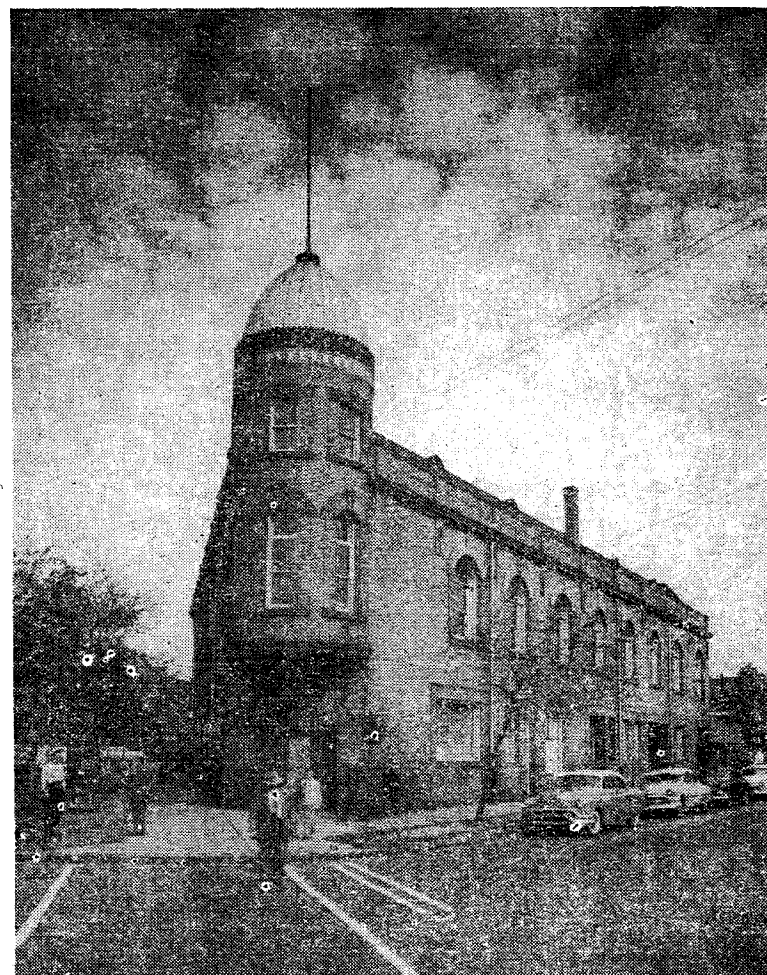
Phone: 434-7379

216-861-7192

216-861-7192

ЛЕМКОВСКИЙ НАРОДНЫЙ ЦЕНТЕР В КЛИВЛАНД, ОГАЙО

Первокласна галя и други приміщення можете нанимати на весілля, хрестини, митинги и други события. Будете завсе обслужены чесно и по приступных цінах. В Лемковском Народном Центрі міститься так само первокласна бара отворена од вчасных годин з рана аж до пізних годин в ночы. Загощайте до свого центра — Лемковского Народного Дома в Кливланд, Огайо — радо и первоклассно обслужыме Вас.

LEMKO CENTER HOME

2337 WEST 11TH ST. CLEVELAND, OHIO 44113

Joseph Dziamba, President Br. 6 Harry Krestinicz, Sec.

ЧИТАЙТЕ И РОСПРОСТРАНЯЙТЕ СВОЮ
НАРОДНУ ГАЗЕТУ

Карпатська Русь
▼ *Karpatska Rus'* ▼ (*Carpatho-Russia*) ▼

ОРГАН ЛЕМКО-СОЮЗА В США И В КАНАДІ

Выходит раз на тыждень, по пятницам.

"КАРПАТСКА РУСЬ" має своих корреспондентов на Пряшевщині, в Польщі и в Совітском Союзі. В "Карпатской Руси" найдете найполнійшу інформацію о житю нашего народа по обох склонах Карпат и о житю лемковских переселенцев и Совітском Союзі.

ПРЕДПЛАТА \$7.00 НА ГОД

За тоту саму ціну можете предплатити "Карпатску Русь" своим родным в старом краю.

Чеки, мони-ордера и всі посылки адресуйте:

KARPATSKA RUS

556 YONKERS AVENUE YONKERS, N. Y. 10704

МОЖЕТЕ ПОЛУЧИТИ В РЕДАКЦИИ "КАРПАТСКОЙ РУСИ"
СЛІДУЮЧЫ КНИЖКЫ ИЗДАНИЯ ЛЕМКО-СОЮЗА

Карпаторусский Букварь — Ваньо Гунянка	0.50
Наша Книжка	1.00
Як Гартувалася Сталь — Н. Островский	0.50
История Совітского Союза и Карпатской Руси	0.40
Памятна Книжка	0.25
Моя Подорож на Лемковщину — Петро Гардый и Коротка История Лемковского Релиф. Комитета	0.50
Збийска Полянка — Родный Лемко	0.10
Смерть и Жена от Бога назначены, повість	0.25
Памятна Книжка — Село Ганчова	1.00
Военны переступления — переиздана П. Гардым ..	10.00
Три театральны штукуы	0.50
Наша громада — Теодор Докля	2.00
История Лемковины — И. Ф. Лемкин	8.00

Календари из минувших роков: 1930, 1933, 1934, 1937, 1944, 1945, 1946, 1949, 1950, 1951, 1953, 1955, 1956, 1957, 1958 и 1959	\$1.00
Календари с 1960, 1961, 1962, 1963, 1964 и 1965 pp. ..	1.50
Календари с 1966, 1967, 1968 и 1969 роков	2.00

In Loving Memory

Of

OUR

PARENTS

JOHN A. YURKOVSKY

EVA D. YURKOVSKY

who during their life-
time were spirited

supporters of Lemko

Soyuz.

ELizabeth 3-3132

"Say it with Flowers"

ART FLORAL SHOP

Flowers for every occasion
924 Elizabeth Ave. Elizabeth, N. J.

HUnter 6-2818

DAILY PHOTO SUPPLY CO.

559 Speedwell Ave.
Morris Plans, N. J.
JEfferson 8-8300

117 N. Wood Avenue
Linden, N. J.

CALL

BILL KOZAK
12 Crawstone Ave.
Shelton, Conn. 06484
203

735-0618 or 734-9642
serving New Eng'and area for
the best in "QUALITY USED
CARS" any make or year.

GORNY & GORNY, Inc.

J. W. Krowicki, Mgr.
Jacob W. Krowicki Jr.
Carl F. Krowicki

330 Elizabeth Ave.
Elizabeth, N. J.
Phone 352-1415

All homes air-conditioned
Bloomfield Irvington
Paterson

Residential Fanwood 2-8774

CHARLES LECHER, INC.

CUSTOM MADE

DRAPES UPHOLSTERY
SLIP COVERS FURNITURE

405 Park Avenue
Scotch Plains, N. J.
Opp. City Hall

LEMKO

Paul SZMAIDA

TEL 486-4300

GREENBERG'S

JEWELERS

Fine Jewelry

Since 1923

206 N. Wood Ave.

Linden, N. J. 07036

TEL. 486-8012

JAY'S
Quality

Dress & Work Clothes
and Shoes

110 N. Wood Ave.

Linden, N. J.

HUnter 6-
8845
8846

UNITY HOUSE
FURNISHERS

Furniture — Floor Covering

616-620 E. St. George Ave.
Linden, N. J.

HUnter 6-3468

UNION Beverages, INC.

HOME DELIVERY
Beer & Soda

Union Avenue, Linden, N. J.

Tel. CH. 5-5698

Lockwood Pharmacy

Lockwood Village Drugs, Inc.

913 N. Wood Ave.
Roselle, N. J.

A. D. Cohen **B. L. Gersow**

CHestnut 5-4425

KLUMAS & GAIS

REALTORS & INSURORS

When calling

Ask for

Dom Gais

(201) 272-4100

663 Raritan Rd.
((Cranford, N. J. 07016)